Coll. Rom. societ. Jesu Cat. inf. CR
58 -1_1

ARISTOTELIS

PERIHERMENIAS HOC EST DE INTERPRETATIONE LIBER:

A MAGNO AVGVSTINO NIPHO PHILOSOPHO SVESSANO INTERPRETATVS ET EXPOSITVS.

AD IOANNEM FRANCISCVM ARENEVM EXCELLENTISSIMVM ARENARVM COMITEM.

VENETIIS
Apud Octauianum Scotum. D. Amadei.
M D XLVII

14-1.I.23.

ARISTOTELIS DE interpretatione Auguſtino Nipho philoſopho Sueſſano interprete atq; expoſitore.

LIBER PRIMVS.

OPORTET *primũ conſtituere quid nomen, & quid uerbum, deinde quid eſt negatio, quidue affirmatio, atq; enuntiatio, & oratio.*

Com. 1. OMISSIS ventoſis exordijs, breuibus Ariſtoteles quod pertractare vult, proponit. Nam
Subiectum eſt idẽ cum intentio idẽ. Enũtiatio ſubiectum eſt. rei intentio, & ſubiectũ apud grecos idem ſunt, differũtq; ratione. Vt enim ſubiectum habet rationem finis, intentio nũcupatur. vt vero habet rationẽ materię, in qua propria inſunt accidentia, ſubiectum ſiue materia a noſtris appellatur. Eſt autem intentio libri pręſentia ſubiectũ, ſiue materia enuntiatio ipſa, cuius partis cõſtitutiuę, quę integrales dicuntur, ſunt nomen & verbum. Primę vero & primarię ſpecies, ſunt affirmatio & negatio. genus aũt enuntiationis eſt oratio. Hanc igitur intentionẽ proponit, & in quit [Primũ oportet conſtituere] hoc eſt definire [quid nomen, & q̃d verbũ] vt integrales partes enuntiationis, verbũ illud [oportet] non dicit neceſſitatẽ ſimplr̃, ſed cõditionẽ. nã ſi de enũtiatione pertractaturus eſt, opus eſt primo de nomine, deq; verbo percurrat. [Deinde] & quaſi ſecũdo loco [quid eſt negatio, quidue affirmatio] tanq̃; primarię enũtiationis ſpecies. [atq;] tertio quid [enũtiatio] quid
Excuſatio [& oratio.] enũtiatio quidem vt intentio, ſubiectũ ac materia. oratio vero vt genus ſubiecti. Multa gręci vt Ammonius. Philoponus, & latini vt Boetius, & Thomas cõ-
Põ Boe. de ſubiectu tendunt circa ſeriẽ verborũ, quę, quia ventoſa ſunt, ad cõ modũq; non multũ accepta. hęc ſufficiãt. ¶ Boetius hic ſubiectũ, materiã, ac intẽtionẽ libri ait eſſe interpretationẽ.
Obiectiones contra Boetium. Nã in ſcripto libri ab eius intentione fieri aſſoluet, vt inquit Philoponus in primo Priorũ. ¶ Obijciunt cõtra quidẽ viri clariſſimi, qui ſubtiles perhibentur. Nã interpretatio vel ſumitur pro voce articulata cũ intentione quicq̃; ſignificãdi ꝓlata, vel provoce articulata prolata ad ſignificandũ eſſe, vel non eſſe. Primũ quidẽ non. nã tunc eſſet nimis cõe, eſſet enim cõpoſitis & ſimplicibus cõe quoddã. Hoc autem falſum eſt, quia liber hic eſt de medijs. Nec
2. poſitio. ſecundũ, quia liber hic non eſt de voce, ſed de intentione.
Cõfutatio. ¶ Propter hęc enuntiationẽ in mẽte ſubiectũ eſſe fingũt. ¶ Hęc puerilia ſunt, nec digna noſtra diſputatione. ¶ Verũ ſi ipſi enũtiationẽ mentalẽ ſubiectũ eſſe fatẽtur, ad quẽ
Ermenia quid. de vocali, vel ſcripta ingrere attinebit? ¶ Propter hoc q; gręce ermẽia. appellaẽ, latine iterp̃tatio: nã ſiue enũtiatio, ſiue interpretatio dicaẽ, idẽ eſt. Et de hac eſt liber pñs, de mẽtali quidẽ vt q; de vocali vel ſcripta vt ſignũ, de reve
Excuſatio ro vt cã. Nã veritaainvoce eſt vt ſignũ, in mẽte vt ſubiectũ, in revt in cauſa, vtdicit Ammonius, nec aliterBoetius ſentit. Multa alia dici ſolẽt, quę, quia facilia, prætermittimus. nr̃i. n. frequenter circa facilia fimbrias dilatant. circa vero ardua & occulta voces ſummittũt. Tu vero a nobis contrariũ expectabis, quantũ videlicet a nobis fieri põt.

¶ *Sunt quidem igitur ea quæ in uoce, earum quæ in anima paſſionum, notæ. Et quæ ſcribuntur, eorum quæ in uoce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, ſic nec uoces eædem.*

¶ De noĩe, deq; verbo, enũtiatione, ac oꝛ̃one ꝑtractare ꝓpoſuit, ante tñ q̃ de his ꝓſequaẽ, quędã cõia de vocibus Com. 2.
ſcripturis, ac aĩę paſſionibus intercipit, ſed de cauſa intercepti ambigũt expoſitores. Herminius neceſſitatem illiuſmodi intercepti fuiſſe autumat, vt ꝓpoſitę rei cõmodũ inſinuaret. ¶ Sed hoc ſtare nõ poteſt, nã vtilitatis cũmodiue narratio ꝓhemij pars eſt, ut Ariſ. in rhetoricis tradit. ſumus Dubitatio de cauſa Herminij
aũt nũc ipſo in tractatu q; verbũ [igiẽ] inuit. Porphyrius Cauſa porphyrij.
interpoſite rei cãm ꝓpter veterũ diſſenſus circa vocũ ſignificationes, inquit. nã veterũ quidã voces, formas, ſiue ideas ſignificare credidere, alij cõceptiones, alij ſenſus, ſenſationeſue ipſas, alij res exiſtẽtes. quia igiẽ Ariſt. de noĩe, deq; verbo ꝑtractaturus erat, cõtrarias diſpõnes, ac aduerſa impedimẽta eligẽdo, veteri q̃õnt gñatim curſimq; ſatisfecit. ¶ Sed nec hoc ſtare põt. Primo q; q̃ſtio hęc paetẽ Cõfutatio
ad quãlibet definita, q̃ dicturus eſt de noĩe & verbo, non impedit. Secundo hęc res eſt grauis eſtq; altioris negocij, trãſcẽditq; limia pñtisvoluminis quũ de ideis, deq; formis cõtẽdat. ¶ Melius igiẽ cũ Alexãdro, Ammonioq; ſentiẽdũ, Expoſitio cauſe ſecũdum veritatem.
q; Ariſt. hæc præaccipit. Tũ vt genus definiẽdarũ rerũ colligat. Tũ drĩam cõſtitutiuã videlicet q; nom verbũ quęq; ad placitũ ſignificẽt. Tũ drĩam diſcretiuã videlicet vt nomẽ ſine vero & falſo, enũciatio, & oꝛ̃o cũ vero vel falſo. Hęc enim Ariſt. aĩaduertẽs quędã cõia de vocibus, ſcripturis, ac paſſionibus præaccepit. ¶ Aſſumit igiẽ quatuor ad Quę Ariſt. aſſumit
pñtẽ ꝑtractationẽ cõferẽtia, res videlicet cõceptiones, voces, atq; lr̃as. Oportet aũt primo petere hęc quatuor non 1. petitio. 2
fruſtra eſſe, ſed aliquẽ ꝓpter finẽ. Siqdẽ neq; natura, neq; ars, aliqd fruſta faciant. ¶ Secũdo petimus horũ quatuor duo eſſe natura ſeſe habẽtia, vt res, cõceptioneſq; duo vero poſitione, vt voces, & lr̃ę. Vt igiẽ ſcias q̃ horũ natura ſe habeãt, quęue poſitione, ponit p̃ceptũ eiuſmodi, q; quæ Preceptum
apud oẽs eadẽ ſunt, hęc natura ſe hñt. q̃ vero nõ apud oẽs Quę nam ſint.
eadẽ, hęc poſitione ſe hñt. Huius p̃cepit prima pars eo patet quòd natura in cunctis vniformia eſt, & ſimilis. Poſitio vero euariat. Quare quum res & conceptiones apud Quę poſitione.
oẽs eædẽ ſint, natura ſe habẽt. voces vero, & lr̃ę, quũ euariẽt, poſitione habenẽ. ¶ Arguit igiẽ, quæcũq; ſunt aliorũ Syllogiſmus literæ
ſigna vel notę, poſitione ſe hñt. Voces, & ſcripta ſunt notæ vel ſigna aliorũ nã voces ſunt notæ cõceptionũ, ſcripta vero vocum igiẽ voces & ſcripta ſunt poſitione. pręponit minorẽ. d. [Sũt quidẽ igiẽ ea quę in voce,] cuiuſmodi ſunt noĩa & verba [earũ quę in aĩa paſſionũ notę, & quę ſcribuntur.] Sũt notę ſiue ſigna, [eorũ quę in voce] Hæc vt minor. quaſi cõcludit, & inqt [Et] hęc verbũ in gręca cõſtructione, gequid gręci ſentiãt vim habet ſępe illatiuã apud Ariſt. quaſi dicat. [Igiẽ quẽadmodũ nec lr̃ę oibus eędẽ ſic nec voces eædẽ] verbũ [ſic] in verbis græcis nõ eſt, ſed ex vi cõſtructionis ſubaudiẽdũ. Secũda igiẽ præcepti pars ꝑſpicua videlicet q; ea quę in voce, & quæ ſcribunẽ poſitione ſe hñt. Aliter intelligi põt, vt dicemus.
¶ Quæriẽ verbũ illud [igiẽ] quomodo teneτur. Expoſitor Dubiũ 1.
latinus ait dixiſſe igiẽ, quaſi ex pręmiſſis cõcludẽs, hõc videlicet in modũ de noĩe, deq; verbo ꝑtractãdũ, noĩa & verba voces ſunt igiẽ devocibus ꝑtractãdũ. Gręci oẽs verbũ illud eſſe notã executionis, & nõ illationis affirmãt, quod mihi cõueniẽtius eſt. ¶ Quęrit ſecũdo Ammonius cur pri 2. Dubiũ Ammo.
mo e vocibus, q̃; e rebus ſermocinari cæpit. Dicẽdũ de eis primo tanq̃; a magis huic libro cõueniẽtibus, qcquid Ammonius dicat. ¶ Quęriẽ tertio Porphyrius cur dixit [Sũt 3. Dubiũ porph.
quidẽ igiẽ ea quę in voce] & nõ [ſunt quidẽ igiẽ voces.] Itẽq; cur nõ dixit literę vt [ea quę ſcribunẽ] dicit. ¶ Por-

Reſponſio por. phyrius vult ꝙ nomen & verbum ſunt partes orationis
prolate, eſt enim oratio prolata totũ quoddã integrale ex
nomine & verbo conſtitutũ, nomẽ vero & verbũ ſcripta
partes orõnis ſcriptæ, & qm̃ partes ſunt in toto magis q̃
cõtra totum in partibus, nã cõtinet totũ partes, & nõ ecõ
tra. Idcirco inquit [ſunt quidẽ igitur ea quæ ſunt in voce]
hoc eſt nomẽ & verbũ, quę ſunt in voce, hoc eſt orõne ꝓ
lata vt partes [earum que ſunt in aĩa paſsionũ notę, & ea
Cõfutatio quę ſcribunt.] videlicet nomẽ & verbũ in ſcripta orõne
[eorũ quæ ſunt Ĩ voce.] ¶ Sed hęc expoſitio ridẽda eſt. Tũ
primo qa cũ difficultate intelligit partes eſſe in toto, eſſe
Ĩ enim nõ cõpetit partibus niſi improprie quarto phyſicę
auſcultatiõis, eſt aũt loquẽdũ vt plures, ſecũdo Topicorũ.
Tũ quia in tã exiguo ſermone ęquiuocaret de eſſe in. Nã
Aliorum erratum. dum dicit [eorum quę ſunt in aĩa] ſumit eſſe in, vna rõne,
dum dicit [ea quę in voce] alia rõne. ¶ Simili rõne errant
qui voluũt eſſe in, capi vt inferius cõtinet in ſuo ſuperiori.
Nã primo Ĩ verbo eſſe, in, accipet ꝓprie, ſecũdo vero im
Expoſitio propria. propriꝰ. ¶ Quare melius eſſe, in, in vtroq; eodẽ mõ acci-
piẽdũ eſt. Nam nomen & verbũ ſunt in voce, vt in ſubie
cto, vti res artificialis in ſe naturali. erit igiť ſenſus [ſunt q
dem igitur ea quę in voce] vt nomen & verbũ, que in vo
ce herẽt, vt Ĩ materia & ſubiecto [notę earũ paſsionũ quę
4. dubiũ. Ammonij in aĩa ſunt] etiã vt in materia & ſubiecto Nã cõſtat tunc
Ariſt. nõ æquiuocaſſe verbo illo eſſe in. ¶ Quærit quarto
Ammonius cur Ariſt. ait paſsionũ, pathema. n. gręce paſ
Solutio ſio ẽ, paſsio aũt affectus, mõ effectus nõ eſt cõceptio, ſiue
Similitudo conceptio per paſsio idẽ ſunt. ſiĩitudo, quã Ariſ. intelligit. ¶ Dicẽdũ, ꝙ hęc tria videlicet
ſimilitudo, cõceptio, et paſsio idẽ ſunt, alia tñ rõne. cõce-
ptio. n. intellectio vt intelligẽdi principiũ, & rõ, vt vero a
re ipſa deriuať, ſimilitudo ſiue ſpẽs, vt in intellectũ ipſum
perficit, paſsio, vnde & intelligere et ſentire in quodã pati
ſaltẽ perfectiue conſiſtit, vt dicit in his quæ de aĩa. vnde q
verbũ græcum παθήματα in latinum cõuertunt effectũ,
5. dubitatio nec gręciſſant, nec gręcã conſtructionem ſentiunt. ¶ Quin
to quęrunt multa eſſe in voce, quę non ſunt paſsionũ no
tę, vt grauitas, acuitas, & accẽtus, & id genus. Dicẽdũ ꝓ
poſitionem Ariſt. indefinite eſſe legendam, non autẽ vni-
6. dubiũ. uerſaliter. ¶ Sexto petunt vtrum vt ea quę in voce notæ
ſunt eorũ quę in aĩa, ita ea quæ ſcribunť, eorũ quæ Ĩ voce.
Alexan. reſponſio. ¶ Reſpondet Alexander ꝙ ſic, & tunc lr̃a eſt legenda ſic.
[Sunt qdẽ igiť ea quæ in voce, earũ q̃ in aĩa paſsionum
notę, quẽadmodũ quæ ſcribunť, eorũ quę Ĩ voce.] Nam
verbũ illud καὶ gręcũ, quod latinæ frequẽtiſsime Ĩ & con
uertitur. Interdũ Alexander vult apud gręcos accipi pro
nota ſimilitudinis, vt pro ſicut, vel quẽadmodũ, & id ge-
Obiectio Porphyrij nus. Hæc Alexan. diceret. ¶ Huic obijcit Porphyrius. Pri
mo, quia ad ſimplicẽ ſenſum nihil addi oportet. Secundo,
quia in tã breui ordine, tãq; breui orõne, non eſt partiuo
intercidẽda. Tertio, ſi ita ſe habẽt quæ ſcribuntur ad vo-
ces, vt voces ad ea quę in aĩa, tunc vt voces varijs literis
Expoſitio propria ꝑmutanť, ſic paſsiones varijs vocibus euariabunť. ¶ Mi-
hi veſter cũ Alexãdro & Aſpaxio, & ita ſecũdo mõ expo
ni poteſt, vt Ariſt. proſequẽdo de nomine verboq; primo
Voces & ſcripta conueniunt. colligat inter voces et ſcripta cõueniẽtias, ſecũdo inter res
& paſsiones. Voces igitur & ſcripta conueniũt primo ꝙ
ambo ſunt vt ſigna, voces qdẽ conceptionũ, ſcripta vero
vocũ. Secũdo ꝙ vt voces nõ ſunt oĩbus eadẽ, ita ſcripta.
Inquit [ſunt qdem igitur quę in voce, earũ quę in aĩa, paſ
ſionũ notæ, & quæ ſcribunť, eorũ quę Ĩ voce.] Quare vo
ces & ſcripta cõueniunt in hoc, ꝙ ambo ſunt vt notę ſiue
ſigna. Et hæc eſt prima conuenientia. ¶ Deinde ſubſcribit
ſecundã. d. [& quẽadmodũ quę ſcribunť non eadẽ omni-
bus, ſic neq; voces eadẽ.] Hęc eſt ſecũda cõueniẽtia. Dixit
aũt [in aĩa] quod gręce eſt pſyche, & non in intellectu, quo
Pſychegia niã intellectus etiã ad diuinum refertur, aut ꝙ intellectus
nouas paſsiones non ſuſcipit, ſed de his in libro noſtro de
intellectu, & de anima. Ea ergo quę ſunt in voce et ea quę
ſunt in ſcriptis conueniunt, primo ꝙ ambo notæ ac ſigna
ſunt. Secundo oĩbus eadem non ſunt. ¶ Tunc ad obiecta Defenſio Alexan.
contra Alexandrũ. Ad primũ dicendũ illum ſimplicem ſen
ſum eſſe potentia & virtute amplũ & compoſitum. ¶ Si
militer ſi oratio eſt breuis, compendio eſt oblonga. ¶ Ad
hęc tertium argumentum probat ibi non eſſe in toto ſimi
litudinem, ſed in parte eſſe poteſt, vt Alexander ſentit.

¶ *Quorum tamen hæ notæ primo: eædem omnibus paſsiones a-
nimæ ſunt. Et quorum hę ſimilitudines: res iam eædem.* De his
*quidem igitur dictum eſt in his quæ de anima, alterius enim
hæc ſunt negocij.*

¶ Cępit Ariſt. vt Alexander dicebat, ponere differentiam Com. 12. Intentio
inter ea quę põne talia ſunt, & ea quæ natura talia. ¶ Ea
quę in voce, & ea quæ ſcribunť, poſitione talia ſunt. Nũc
vero ꝙ aĩę paſsiones & res ſint natura tales declarat. Põt
aũt textus eſſe ꝓmiſſa, & põt eſſe ſimplex narratio. ¶ Si Syllogiſmus.
quidẽ ꝓmiſſa, ſyllogiſmus erit quę eadẽ apud oẽs, ſunt per
naturã talia. Natura em̃, (vt Ammonius inquit,) eſt vni-
formis ſemp. Paſsiões, & res eędẽ apud oẽs, igiť natura ta
les erũt. De ſyllogiſmo accepit minorẽ tm̃ in textu. Si ve
ro ſit narratio tm̃ eſt, tũc ſecũda pars differẽtiæ, et inquit.
[Quorũ tñ hę notę primo, ſunt paſsiões aĩę oĩbus eędẽ,
& quorũ ſimilitudines, res iam eædẽ] ſunt igiť paſsiones
& res ſunt oĩbus eędẽ, et ita tales ꝑ naturã. ¶ Hac fortaſſe Argumentum Herminij nullũ
expõne Ariſt. vba examinãdo, argumẽtũ Herminij cõtra
Alexãdrũ imbecille eſt. Non. n. Alexãder vult ꝙ apud oẽs
ſint paſsiones eædẽ, apud quos voces. Sed vt dixi, ꝙ vel
tangat minorẽ, vel partẽ differẽtię ſecũdã pficiat. ¶ Ani- põ por.
maduerſione dignũ Porphyriũ in defendẽdo Alexandrũ,
affirmare ꝙ ea quorũ voces apud omnea eædem, & ipſa
ſunt eadẽ, & hoc generarim tã vniuocis ipſis, q̃ equiuocis.
De vniuocis quidẽ ex ipſorũ nominũ ratione conſtat. De
ęquiuocis vero, qm̃ animus audientis ſemper ſibi nomen
ad ſignificationẽ debitã, ad quãue a proferente emittitur,
accipit. ¶ Sed hoc ſtare nõ poteſt nunquã enim ęquiuoca Cõfutatio
propoſitio eſſet diſtinguenda, nã animus auſcultãtis ſem-
per eam cõformiter animo proferẽtis acciperet. Hermeni- Expoſitio hermenij
us aliter ſermones Ariſt. intelligit quod ipſe ponat quę vo
cum, & quæ paſsionum ſunt ſignificationes. Nã voces ſi-
gnificant paſsiones primo & ſecũdo res, paſsiones autem, Cõfutatio
tm̃ res decernunt. ¶ Sed hoc ſtare non poteſt, primo quod
Ariſt. dixit hæc, nõ igitur ſapide eſſet hic repetendũ. Secũ
do verbũ illud eadẽ ad quid adderetur. Eſſet enim inutile,
niſi Ariſt. cõe paſsionibus & rebus ſumat, vt dicit Alexã.
¶ Sed tũc dices ad quid verbũ illud [primo] addit? Alexã- Dubiũ Reſponſio Alex.
der vult nõia ſignificare paſsiones, ac res, vt nomen iſtud
homo, & naturã ipſam hominis exiſtentem, & eius cõce-
ptionẽ ſignificet. verũ quia nomen vnũ æque primo duo
ſignificare non poteſt. Idcirco Ariſt. adijcit [primo.] Nã ea
nomina quæ in voce ſunt, primo paſsiones ſignificãt, ſecũ
do vero res. ¶ Recentiores obijciunt, nã ordo ſignificatio- Contra Alexan. recentiores.
nũ eſt iuxta ordinẽ cõceptionũ. Sed res prius intelligitur,
q̃ eius paſsio. igitur prius voce ſignificatur. Ad hęc nomẽ
ſemper prædicať de ſua ſignificatione. Nomen illud hõ nõ
prędicať de hoĩs cõceptione, igitur illã nõ ſignificat. ¶ Di- Defenſio Alexan.
ci põt pro Alexãdro ꝙ nomẽ in voce primo primitate (vt
ita dicã) ſub ordinatiõis paſsiones primo ſignificabit. Pri-
mitate autẽ appręhenſionis, res primo. ¶ Quare textus de ꝑõderatio literæ
bet ſtare. [Quorũ tñ primo] nõ autẽ [primorum.] Nam
gręcus codex habet protos, & non proton. Vbi enim pro
ton legeretur, vt fortaſſe Boetius noſter habebat, in lati-
num primorũ eſſet conuertendũ. ¶ Collige igitur inter hęc Ordo
quatuor, ordinẽ, quę ſcribunť ſignificant ea quę in voce,
quę in

quæ in voce,eas paſſiones quę in anima:quæ in anima, ea quę in re conſiſtunt.Licet non ſit ordo eſſentialis : nã quæ ſcribuntur,& in voce ſunt:poſſunt eque primo paſſiones ſignificare:quo in ſcripturę pro ſupplemẽto vocum ſint adinuente. Verum quia res hęc admodum eſt laborioſa ac difficilis,tranſmittit nos ad librum de anima.

¶ Eſt autem quemadmodum in anima : aliquotiens quidem in tellectus ſine uero falſoue: aliquotiens autem iam cui , neceſſe eſt horum alterum ineſſe,ſic & in uoce.Circa compoſitionem enim et diuiſionem , eſt ueritas atque falſitas.

Cõ.4 ¶ Hactenus hęc communiter de ijs quattuor accepit,vt nomina & verba eſſe in voce & ad placitum ſignificatiua
Intentio. colligat.tum vt genus primũ,tamen vt commun? habeat differentiã illorũ,cũ qbus oratio & enũtiatio ipſa conueniũt. Eſt enim oratio & enũtiatio in uoce,& ex impoſitione aut placito ſignificãtes,et p eiuſmodi genus cõemq; differentiã differt a rebus ipſis conceptionibuſq;. Nũc aũt ipſa ſignificaret ſine vero & falſo declarat. vt videlicet ſecũdã colligat illorũ differẽtiã: aut(vt Alexãdro placet) oſtẽdit enuntiationem ſignificare, cum vero falſoque , vt per hoc etiam & enunciationis differentiam colligat , non tantum nominis. Et licet litera poſſit multipliciter ad formam ſyllogiſmi reduci vt facilius res intelligantur ſyllo-
Sylls ſta. giſmus non eſt aliter formandus,niſi vt iacet: ideo inquit. Eſt autem quemadmodum in anima aliquotiens quidẽ intellectus ſine vero et falſo aliquotiens aũt cui neceſſe eſt horum alterum ineſſe , hoc eſt aut verum aut falſum. Sic & in voce: hęc eſt maior. Addit & ipſam minorẽ dicens. circa cõpoſitionem enim & diuiſionem intellectualem,eſt veritas atq; falſitas. Sed circa ſimpliciũ intelligentiam , neq; veritas neq; falſitas. Igitur in uoce etiam circa compoſitionem vel diuiſionem erit veritas aut falſitas: circa ſimplicitatem neque ſic , neque ſic . Et ſic habetur totus ſyllogiſmus: per quem habebit (vt dicemus in textu proximo) quod nomina ipſa & verba ab enunciatione differunt . nam nomina & verba ſimplicia ſunt : & ſic erunt ſine vero & falſo. Enunciatio eſt compoſitio aut diuiſio , igitur cum vero aut falſo. Et ita habentur genus &
Quo ad gręca verba. differentię nominum & verborum. ¶ Quantum vero ad verba gręca attinet noema gręce , latine eſt tũ intellectus, tum conceptus: & quomodocunq; ſit,multiplex eſt, compoſitus ſiue diuiſus , vt enuntiatio, ſiue ratio in anima, affirmatiua vel negatiua. Simplex vt hominis, aut equi. Et diſcurſiuus vt ſyllogiſmus. Modo patet verum vel falſum eſſe in compoſitione. Simplicia vero eẽ abſq; vero &
Dubiũ. Rñſio Tho. falſo. Hęc quo ad verba. ¶ Querunt aũt, vtrum hic arguendi locus ſit a ſimili tantum , vel a ſimili & cauſa. ¶ Reſpondet expoſitor ab Ammonio accipiens hãc manifeſtationẽ eſſe nõ tñ a ſimili , ſed etiã a cauſa: quã effectus ipſe imitatur. Eſt.n. intellectus cauſa,quę vero in uoce effectus. ¶ Sed hoc ſtare non põt, qa non videt quõ cõceptus
Confu. ſint cauſę veri & falſi in voce. nõ.n. vt materia aut forma: qa cõceptus nullatenus ſunt aliqd vocũ: nec eorũ q̃ in voce, nec vt finis. Nã finis vult eẽ vltimũ, ut ſcdo auſcultationis phyſicę dicit. Modo cõceptus ẽ prior et & voce, et vocũ veritate. Nec vt agens: nã ab eo qđ res eſt vel non eſt oratio dicitur vera aut falſa , vt ab agente: vt dicitur in predi-
Sol. propria. camentis . ¶ Ideo, vt frequenter diximus, verum et falſum ſunt intellectu vt in ſubiecto, voce aut ſcriptis vt in ſigno , in rebus vt in cauſa . Vis igitur arguendi non eſt demonſtratiua, ſed dialectica a ſimili tantum. Multa adijci poſſunt: q̃ ab expoſitoribus tum grecis, tum latinis perquire. Hęc enim raptim ſcribimus.

¶ Nomina quidem igitur ipſa aut uerba conſimilia ſunt ſine compoſitione & diuiſione intellectui, ut homo, uel albũ, quando nõ additur aliquid: nam nondum falſum aut uerũ eſt. Huius autem ſignum hoc eſt: hircoceruus , etenim ſignificat aliquid quidem. Sed nondum uerum aliquid aut falſum, niſi eſſe aut non eſſe addatur , aut ſimpliciter , uel ſecundum tempus.

¶ Hęc litera poteſt introduci. vno modo vt ſit concluſio: Cõ. 5.
quomodo expoſitor induxit: inniſus forſitan verbo illa- 1. expõ
tiuo igitur . ¶ Alio modo poteſt induci, vt ſit minor ſyllogiſmi ſub accepti ſub ſyllogiſmo principali, qui ſic erat: compoſitio vel diuiſio in intellectu ſunt cum vero & falſo intellectus ſine compoſitione & diuiſione nec ſunt cum vero nec cum falſo: Ex quo voluit habere hanc concluſionem: in voce ſunt quædam cum vero vel falſo: quædam non ſunt cũ vero aut falſo: modo addit minorẽ dicens: nomina ipſa & verba ſimilia ſunt intellectui, qui eſt ſine compoſitione & diuiſione , hoc eſt nomina & uerba ſunt uoces ſimplices. ſubaudi concluſionem: igitur ſignificant abſq; uero & falſo . Illa itaq; particula illatiua igitur, addita eſt, vt notaretur concluſionem contineri in hac minori, propterea ſupplet exemplum dicens , vt hoc nomen homo, aut album, quando non additur aliquid : nam nullo illis addito, nondum eorum aliquod falſum, aut verũ eſt.
¶ Rem hanc Ariſtoteles confirmare videtur ſigno: quod Signum.
poteſt loco a maiori ſic formari. ſi aliquod nomen ſe ſolo ſignificat cum vero aut falſo , maxime eſſet hircoceruus. Tunc dat oppoſitũ conſequentis dicens, ſed nondum verum aliquid aut falſum, niſi eſſe aut non eſſe addatur & hoc aut ſimpliciter aut ſcđm tẽpus. Sic igitur patet nomina & verba ſeorſum accepta ſignificare & non cũ ve-
ro aut falſo . ¶ Sed circa verba textus quęrunt primo Dubiũ nes prima
cur vſus eſt nomine compoſito, & nõ ſimplici. Huius cauſę poſſunt eſſe plures , vt e verbis Ammonij excipi po-
teſt. ¶ Primo , quia nomina eiuſmodi videntur potiſſi- pri. cã.
mum falſitatem ſignificare propter partium incompoſſibilitatem. ¶ Secundo ut innueret non ſolũ nomina ſimpli-
cia ad veritatem ſignificandam egere verbo, ſed etiam 2.
nomina ipſa compoſita . ¶ Tertio vtitur exemplo infi- 3.
ctis , vt innueret veritatem non ſolum reperiri in rebus, ſed in his cum ſunt ab intellectu ſolo. ¶ Secundo quæ- 2. dubiũ
runt cur ait compoſitionem ſignificare cum vero vel falſo , & non ſignificare verum, vel falſum . Similiter & nomina ſignificare ſine vero & falſo: & non ait nomina non
ſignificare verum aut falſum. ¶ Dici poteſt quod differũt Solo
ſignificare verum , & ſignificare cum vero. Nam hoc nomen verum ſignificat verum, vt hoc nomen falſum ſignificat falſum . quia ſignificant ſe : non tamen cum vero : quia ſuum ſignificatum non ſignificant cũ vero aut
falſo , niſi addatur verbum . ¶ Tertio quęrũt quid Ari- 3. dubiũ.
ſtoteles vult, per ſimpliciter, aut ſecundum tempus. ¶ Re- pri. rñſio.
ſpondent quidam primo quod verbum præſens interdum dicit eſſe ſimpliciter , vt ſubſtantiam , vt cũ dicitur deus eſt. Quandoq; tẽpus tñ, vt dies eſt. Dixit igitur aut ſimpliciter , aut ſecundũ tẽpus propter hęc. ¶ Sed hęc expo-
ſitio non placet. Nã Ariſtoteles loquitur de eſſe et non eſ- Confu.
ſe generatim, vt ſunt notæ extremorũ, quæ abſtrahũt ab
his . ¶ Expoſitor aliter ait, tempus præſens eſſe ſimplici- 2.
ter. Cetera vt præteritum ac futurum eſſe ſcđm qd, hoc
eſt ſcđm tempus. ¶ Sed hæc expoſitio forte non valet, qa Confu.

quælibet differentia temporis eſt tempus ſecundum quid. Quoniam per aliquid differt ab alijs differentijs.

Sol. p, ma. ¶ Aliter Ammonius, quod verbum poteſt accipi dupliciter. vno modo abſolute, vt eſt, fuit, vel erit. alio modo cum aduerbijs temporis, vt eſt nunc, fuit heri, erit cras. Primo modo dicitur ſimpliciter. Secundo modo dicitur ſecundum tempus: ſed vtrunque ſit, textus patet.

Queſtio ¶ Sed contra hæc dubitant nonnulli recentiores. videtur enim nomen vel verbum ſignificare cum vero aut falſo. Primo, quia ad placitum ſignificant. Igitur poſſibile eſt vnum nomen imponi ad ſignificandum idem quod deus eſt. Sed caſu poſito illa ſignificat cum vero vel falſo. igitur nomen vtpote. a. aut. b. Secundo hæc eſt vna copulatiua vera, omnis homo eſt riſibilis, & econtra. Modo hoc eſſe non poteſt niſi verbum, econtra ſignificet cum

1. rñſio vero vel falſo. ¶ Soriticolæ in re hac diſcordant. Nam quidam eorum voluerunt eiuſmodi nomina, vt. a. vel b. ſignificare poſſe cũ vero aut falſo. & conſequenter concedunt eſſe enunciationes, aut propoſitiones. Hoc probant quia concedenda aut neganda, ſunt enunciationes vel propoſitiones: ſed hæc ſunt concedenda. vel negãda, aut dubitanda. Igitur ſunt enunciationes. ¶ Alij ſimplici

2. rñſio ter caſus hoſce nullatenus admittunt: & ita negant a. eſſe propoſitionem, vel verum aut falſum ſignificare: vt per verba Ariſtotelis videtur, et per rationem: quia ſunt ſimplicia, quæ nunquam cum vero aut falſo ſignificant, niſi addatur eſſe vel non eſſe. ¶ Sed hæc ſolutio ſtare non poteſt: quia vbique Ariſtoteles accepit literas pro enunciationibus, vt in primo poſteriorum. contra antiquos, qui in demonſtrationibus dederunt circulum. & in primo et ſecundo priorum frequenter. ¶ Alij concedunt hos caſus quod videlicet. a. vel. b. poſſunt ſignificare cum vero vel falſo: ſed dicunt eiuſmodi non eſſe enunciationes, aut propoſitiones. Quia non ſignificant cum vero vel falſo per modum complexi. Sed hoc videtur difficile. nam cuicunque competit ratio ſignificandi ei debet modus. Quare ſi his competit ratio ſignificãdi com

Rñſio propria. plexa, etiam & modus debebit. ¶ Propter hæc videtur mihi eſſe dicendum nomina & verba quo ad primam eorum impoſitionem non ſignificare niſi incomplexum, neque cum vero, neque cum falſo. Quo vero ad nouã impoſitionem, cum ſint ad placitum poſſunt ſignificare cum vero vel falſo. nunquam tamen erunt propoſitiones aut enunciationes. Propterea non valet. a. ſignificat cum vero vel falſo. igitur eſt propoſitio, aut enunciatio. Oportet enim addere in antecedente, quod ſignificet ex prima impoſitione et non ex noua inſtitutione. Et ꝑ hæc verba Ariſtotelis & Alexandri rationes poſſunt moderari.

De nomine hoc est nomine. ¶ *Nomen igitur eſt uox quidem ſignificatiua ad placitum ſine tempore: cuius nulla pars eſt ſignificatiua ſeparata.*

Cõ. 6. Introductio. 1. dubõ. 1. rñ. ¶ Cum interpoſuit communia quædam, e quibus & genus & differentias nominis nanciſci poſſet: nunc de nomine ipſo aggreditur. ¶ Sed videtur ordinem euertiſſe.

2. nã in libro priorũ egit de propoſitione anteq̃ de termino, modo ita ſe habet nomẽ ad enũtiationẽ, vt terminus ad

2. dubõ. Sol. 2. propoſitionem. ¶ Secũdo doctrina debet e notiori incipere. Sed nobis ſunt prius nota tota, vt in phyſica tradit̃ auſcultatione, igit̃ prius ab enũtiatione, quæ eſt totũ, q̃ a nomine & verbo, quæ ſunt illius partes. ¶ Et ſi de nomine et verbo prius q̃ de enũtiatione ipſa, cur prius a nomine? ¶ Ad primũ q̃cquid (vdint veteres græci) Ariſtotelẽ in prioribus reſolutorie proceſſiſſe: ideo a compoſitis proceſſit. Nunc vero compoſitorie, ideo a partibus. ¶ Ad ſecun

Ad ſecundũ pro ſo. eſcu. Cõſu. dum Eſculanus fingit nomen eſſe vt materiam, verbum vero vt formam. ſed quia materia præcedit formã, ideo a nomine. ¶ Sed hoc ſtare non poteſt, quoniam materia non eſt ſcibilis, niſi per analogiam ad formã, vt in auſcultatione phyſica dictum eſt. Igitur e forma ipſa, & conſequenter a verbo procedendum eſſet. ¶ Ammonius ait

2. Ammonij. Cõſu. nomen ipſum ſubſtantiæ modum detinere. Verbum vero accidentis. Modo ſubſtantia eſt prior accidente. ¶ Nec mihi placet hoc, quia ſubſtantia non niſi per cognitionem accidentium cognoſcitur. ¶ Ideo dicendum no-

Sol. propria. men ideo eſſe prius tractãdum: quia facilius cognoſcitur. Nam verbum abſque ipſo nomine cognoſci non poteſt. Significat enim eſſe: quod ſine extremis non eſt intelligere. At nomen ipſum cum ſit abſolutum quoddam, intelligi poteſt abſque verbo. ¶ Quantum autem ad verba

Circa verba græca. græca attinet, in græcis codicibus inuenitur oun, quod latine eſt, tum igitur, tum ergo. & rationabiliter profecto, vt videlicet annotaret definitionem eiuſmodi ex diuiſione proxime factã collectam eſſe. Hæc enim eſt regula definitionũ inueniẽdarũ, vt ſexto topicorũ traditur, & ſecũdo poſteriorum, vt poſt diuiſionem fiat partium compoſito, vti concluſio. Qua ratione proceſſit hic. ¶ Diximus

Quod nomẽ ſit vox ſignificatiua. enim voces animæ paſſiones ſignificare, & cum nomina paſſiones illiuſmodi deſignẽt, voces erunt ſignificatiuæ.

Quod ad placitũ ſythece placitum. Vnde genus ipſum Ariſtoteles nactus eſt. ¶ Declaratum eſt etiã omne ſignificans expoſitione, & non natura, ſignificare ad placitum. ¶ quod græce eſt ſythece, latine fedus, pactũ, inſtitutio, aut placitũ. Sed cũ conſtet nomina ſignificare expoſitione, iure ad placitum ſignificãt. ¶ Rurſum declaratum eſt nomen ſignificare ſine vero & falſo.

Quod ſine tempore. ¶ Omne autem ſic ſignificans eſt ſine tempore ſignificatiuum, & cuius nulla pars ſeorſum ſignificat. Ariſtoteles itaque hæc omnia conſiderans: per modum conſequentis definitionem nominis deduxit. Multa alia hic recentiores addunt: quæ (quia patent) omittimus.

¶ *In nomine enim quod eſt equiferus: equus ipſe nihil per ſe ſignificat: quemadmodum in hac oratione equus eſt ferus.*

Cõ. 7. Introductio. ¶ Erat vltima definitionis pars quod nulla nominis particula ſeorſum ſeparata aliquid ſignificet, nunc illam exponit. Et manifeſtat hanc vltimam definitionis particulam in nominibus compoſitis, in quibus (vt inquit Ammonius) minus videtur: vt quaſi ſyllogiçet e maiori ad minus. Nam in hoc nomine, quod eſt equiferus pars hæc ferus, aut equus ſeorſum nihil ſignificat, quemadmodum in hac oratione equus eſt ferus, aut equus ferus.

Circa græca verba. Equiferus calippus. Equus eſt ferus. ¶ Quantum ad græca verba attinet, verbum equiferus græce eſt calippus, a calos, quod latine eſt bonus, & hippus, equus ſed quia minus ſonat equibonus, vt equiferus. Boetius & alij tranſtulerunt equiferus. Et vbi Boetius tranſtulit ferus ipſum nihil per ſe ſignificat, græce legitur equus, ſed non refert. ¶ Amplius verbum illud quemadmodum in hac oratione equus ferus, poteſt legi cum verbo ſic equus eſt ferus, & abſq; verbo, equus ferus. Solum enim vult habere quod pars nominis, & ſi ſignificet ſeorſum: non ita ſignificat, ſicut quando erat in oratione.

Cõ ordinis ¶ Incepit autem particulam definitionis vltimam exponere: quia, vt ex Ammonio colligitur, hæc particula eſt vt cæterarum finis, & omnibus principalior. Modo finis eſt intentione primus, & etiam cognitione.

¶ Verum

¶ Verum non quemadmodum in ſimplicibus nominibus: ſic ſe habet etiam in compoſitis. In illis enim nullo modo pars eſt ſignificatiua. In his uero vult quidem, ſed nullius ſeparata, ut in eo nomine quod eſt equiferus. particula ferus.

Cō. 8 Introductio.

¶ Sed dices igitur nomina ſimplicia & nomina compoſita non differunt. ¶ Ideo reſpondet quod differunt, quia in ſimplicibus nominibus pars nullo modo eſt ſignificatiua neq; ſecundum veritatem, neq; ſecundum apparentiam. At in compoſitis videtur quidem aliquid ſeorſum ſignificare: ſed nihil reuera ſignificat, vt de hoc nomine equiferus diximus, quod pars ferus nihil ſeorſum ſignificat.

Circa græca verba. Valet voulete Syllo.

¶ Quantum ad græcam literam attinet verbum illud vult, grecæ eſt vouletæ. Melius tamen (vt mihi videtur) ſonat apparet, aut videtur. nā nomina compoſita, ex quo impoſita ſunt a conceptione compoſita, videtur quod illorum partes ſeorſum aliquid ſignificent. Nomina vero ſimplicia, cum inſtituta ſunt a conceptione ſimplici, partes eorum ſeorſum nec ſignificant, nec ſignificare videntur.

¶ Ex his poteſt ſyllogiſmus ſic componi, nullius nominis ſymplicis, nullius nominis compoſiti pars ſignificat ſeparata. Omne nomen aut ſimplex, aut compoſitum. Igitur nullius nominis pars ſignificat ſeparata. Minor ſupponitur Prima pars maioris & ſecunda declaratæ ſunt in textu.

Queſtio.

¶ Sed quærunt vtrum alicuius nominis pars ſignificet ſeparata? Et videtur quod ſic, quia cuiuslibet compoſiti ex pluribus nominibus pars ſignificat ſeparata. Sed aliqua nomina componuntur ex pluribus nominibus, vt equiferus, & id genus. ¶ Omnes ad quæſtionem & græci & latini conueniunt partes nominis comparari poſſe ad totius compoſiti intellectum, aut inter ſe. Primo modo nulla ſignificat ſeparata, niſi in oratione equs ē ferus, hō ē bonus. Seorſum. n. illud idē partes hæ ſignificant: quod in oratione tota ſignificabant. Et hoc modo intelligit Ariſtoteles. Nam licet equus & ferus ſeorſum aliquid ſignificent, non tamen ad intellectum totius. Propterea inquit Ammonius nullum nomen componi pluribus e nominibus, quatenus nomina ſunt, ſed quatenus tranſeunt in vim ſyllabarum. Equus enim & ferus, in hoc nomine, equiferus, ſyllabarum vices detinent. ¶ Auerroes autem in paraphraſe huius loci, vtitur alijs verbis, quod partes nominis nunquam per ſe ſignificant ſeparatæ, ſed per accidens, quod eſt dicere: non quatenus ſunt partes nominis, ſed quatenus ſeorſum ſunt tranſeunt in vim nominum. At in oratione partes ſeorſum in idem ſignificant quod in oratione: quia vtrobiq; quatenus nomina ſunt.

Solo cōmunis.

Sol. Auer.

¶ Ad placitum uero: quoniam nullum nomen eſt ſua natura ſignum, ſed cum ſit. Significant namque et illiterati ſoni, ut qui ferarum, quorum tamen nullum eſt nomen.

Cō. 9. Introductio.

¶ Nunc tertiam explanat definitionis partem. Nam primam quod nomen ſit vox, & ſignificatiua ex his quæ communiter accepit, vult eſſe manifeſtam. Illam vero quod ſine tempore ex definitione verbi declarabit. reſtat igitur vt tertiam exponat. ¶ Quantum vero ad græca verba attinet, animaduerte, quod verbum verbo transferendo, litera Ariſtotelis eſt. ſecundum placitum vero, quoniam natura nominum nihil eſt, ſed cum ſit nota. Nota enim græce eſt ſymbolum, latine etiam ſignum. ¶ Sed cum hæc litera ad verbum tranſlata minime ſonet, ideo tranſtuli ad placitum vero: quoniam nullum nomen eſt ſua natura ſignum, ſed cum ſit ex inſtituto. Hoc enim differt, & a rebus, & ab animæ paſſionibus, ut diximus. ¶ Et quod natura ſignificās non ſit nomē exemplo a ſonis animalium perſuadet. & inqt. Significāt nāq; ſua natura & illiterati ſoni, vt q feraꝝ: quorum tamē propter ſignificationē q̄ habēt naturalem, nullum eſt nomē. Igitur nomen ab inſtituto ſignum eſſe debet: & hæc ratio valet, ſiue ſit locus e contrario, ſiue ſit locus e ſimili, ſiue aliter.

Circa græca verba. Lrā iuxta verba. Nota ſymbolum.

Quod natura ſignificans non ſit nomen.

Nota

¶ Animaduerte quod animalium ſoni, dicūtur agramatoi, hoc eſt illiterati: quoniā ſcribi non poſſunt, & a natura ſignificant, quia eodē modo eſt in omnibus animalibus. Habet enim a natura animal ipſum ꝑ ſuē vocis ſonū ſignificare affectum. Quare propter duo, eiuſmodi ſoni nomē eſſe non poſſunt, tum qa illiterati, tum qa e natura. Recte igiť dictū eſt ad placitum. ¶ Mouent queſtionē ex Alexādro, talē. verba ſunt voces, voces ſunt nomina, igiť verba ſunt nomina. concluſio falſa, et non pro maiori, igiť pro minori. ¶ Reſpōdet Ammonius qđ nomē et verbū ſunt voces ſcđm materiā, vt archa eſt lignū ſcđm materiā. Materia n. nominis & verbi a natura ē, vt vox. Forma autē nominis, ab arte, atq; inſtitutione, vt archa, q̄ qdē ad materiā a natura eſt: q̄ vero ad formā ab inſtitutione ac arte. Sic nomē q̄ ad materiā eſt res naturalis: q̄ ad formā ē res ab arte: vt igiť non valet, lignū eſt a natura, ianua ē lignū, igiť ianua eſt a natura.

Q. ō ex Alexan.

Rſīſio Ammonij.

¶ Obijcit autem huic Ammonius: quoniā ſi nomen eſt ab inſtitutione, & non a natura: tūc ſignū aptius in nominis definitione caderet q̄ vox. ¶ Reſpondet ipſe hoc eſſe factum quia in definitione accidentis in concreto, debet poni ſubiectū loco generis, & accidēs pro differētia. At cū nomē accidēs ſit voci: ideo diciť nomē eſt vox: ¶ Sed hæc reſponſio non mihi placet. Primo, qa ſi nomē eſſet forma artificialis: tūc eſſet quid additum voci. Hoc autem falſum eſt. Nā aut erit ſubſtantia aut accidēs: non ſubſtantia vt patet. Si accidēs, non abſolutū, vt patet, nec relatiuū, qa tūc eſſet relatio realis, nā fūdamētum reale eſt, vt vox. terminus realis, nā fundamētum reale eſt, vt vox. terminus realis, nā fundamētum reale eſt, vt vox. terminus realis, vt res ſignificata. ¶ Amplius nomē videtur abſtractum, igitur in definitione debet cadere ſubiectū in obliquo.

replica Ammonij. Rſīſio eiuſdem.

Confu. 1. rō.

2.

¶ Videtur igitur mihi nomē ipſum nihil aliud eſſe niſi vocem articulatā cum intētione ſignificandi aliquid prolatā. Vt enim vrina eſt ſignum ſanitatis, nullo addito ſibi, ſed quatenus ab intellectu efficitur ſignum ſanitatis: ſic vox eſt nomen nullo addito, ſed quatenus ab intellectu inſtituitur ad ſignificandum. Sindapſus enim non nomen eſt. Sed ſi ad ſignificandum inſtituitur, fiet nota, ſiue ſignum, qua ratione nomen fiet vt Boetius inquit, & hoc inquit Ariſtoteles cum ait: quoniā naturaliter nomen nihil eſt, ſed quando fit nota. & ita nomen eſt vox ſecundum materiam & formam, ſic inſtituta vt ſignum. ¶ Tunc ad argumentum Alexandri, dicerē ibi eſſe deceptionē propter accidēs, vt nō ſequitur, homo eſt animal, animal eſt dictio. igiť homo eſt dictio: aut nō ſequitur, homo eſt animal, animal eſt genus, igitur homo eſt genus. Variatur enim vt ſorticolæ ſentiunt ſuppoſito. Nā in pma animal ſupponit formaliter. In ſecūda materialiter, ideo non valet. Sed dubitant græci. nā Ariſtoteles ait, nominū naturaliť nihil eſſe, hoc eſt nominū ſignificatio nō ē naturalis. Plato vero et Socrates in cratilo, volūt nomina e natura ipſa eſſe. Et ita iſti ſūt cōtrarij, qđ apud grecos habeť remotū. Circa hāc dubitationē qdam (vt Ammōius narrat) voluerūt noīa eſſe ſimpliciť, et omnino ab inſtitutiōe, et nullatenus e natura: cuius opinionis fuerūt Hermogenes, & diſſretus Diodorus. ¶ Alij dixerunt

Solutio propria.

Solutio argumenti.

Dubiō.

Pōnes.

nomina eſſe ſimpliciter a natura: quatenus ſunt rerum na-
turales ſimilitudines. Cuius poſitiõis fuerũt Cratilus here
Sol's Am-monii. deus, a tq; Heraclitus epheſius. ¶ Ammonius voluit no-
mina ipſa eſſe naturalia, quãtũ ad ethymologiã. Nã om
ne nomẽ vult eſſe impoſitũ e proprietate reperta in re, vt
replica lapis, quaſi pedẽ ledens, & petra quaſi pede trita. ¶ Quan
tum vero ad ſignificationem ipſam, ab inſtitutione ſunt.
Et ſic inter hos duos conſultat. ¶ Et ſi dicitur vnam rem
Reſponſio naturalem plura nomina habere. ¶ Reſpondet, quia a di-
Contu. prima ratio. uerſis proprietatibus nomina diuerſa nanciſcitur. ¶ Sed
2. pace horum hoc ſtare non poteſt. Primo, quia tunc nul-
lũ eſſet ęquiuocũ a caſu: nã omne nomẽ ſignificaret a pro
prietate rei, & ſic canis eſſet analogum, & non ęquocũ ca
ſu. ¶ Secũdo vt in natura accidũt caſus, quorũ nulla cauſa
poteſt dari niſi p accidens ita et in arte, & per conſequẽs
poſſunt dari nomina a caſu, nullaq; rerum proprietate.
Authoritas Ariſto. ¶ Et videtur hęc ſententia Ariſtotelis in primo elencho-
rum vbi inquit, nomina quidem finita ſunt, & orationũ
multitudo: res autem numero infinitę: neceſſe eſt igitur
plura eandem orationem, & vnum nomen ſignificare.
Sol. ppria ¶ Propter quod mihi videtur eſſe dicẽdũ in vniuocis &
ſpeciebus nomina eſſe omnia impoſita a proprietate rei,
vt homo, ab humanitate ſiue humo, lapis a leſione, et vnũ-
quodq; a ſui ethymologia, licet in multis illa nos lateat. In
ęquocis vero, & ſingularibus, nomina eſſe a caſu aſſero.
Vnde Boetius in pdicamẽtis commẽto pmo inqt: ęquo
corũ alia ſunt caſu, alia conſilio: caſu vt Alexãder Pria-
mi filius, et Alexãder magnus Auguſtinus aurelius, et Au
guſtinus niphus. Caſus enim id egit vt idẽ vtriſq; nomen
3. dubi. imponeret. ¶ Dubitãt ſorticolę, vtrũ nomẽ in mẽte ſit no-
mẽ. Videtur qđ non p Ariſtotelis definitionẽ, nã nomẽ
eſt vox. In mẽte autẽ nulla eſt vox. Pro alia pte eſt quod
nomẽ pmę & ſecũdę (vt dicũt) intẽtionis, eſt in mẽte. Am
plius in mẽte eſt enũciatio, Sed omnis enũtiatio, conſtat ex
nomine & verbo. Igiť in mẽte ſunt nomina et verba. ¶ Di
Solo. cẽdũ apud Boetiũ in pdicamentis. capite de ſubſtãtia, in
mẽte nõ eſſe orationẽ: et p cõſequẽs nec enũciationem. Id
autem cui ſubordinatur oratio, ſiue enuntiatio, graece exo
logus, latine interior ratio appellatur. Enuntiatio vero ipſa
gręce eſt exologus, hoc eſt exterior ratio. Apud. n. graecos
logus, eſt communis rationi, & orationi. Apud nos vero
interior ratio, vno nomine vocať vt ratio: exterior ratio
vero, oratio. Tũc dico in mẽte, nec eſſe enũtiationem, nec
orationẽ, nec nomina, nec uerba, ſed bene cõceptiões cõpo
ſitas et ſimplices. Cõpoſitas qdẽ, qbus orationes ſiue enũ-
tiationes ipſę ſubordinanť. Simplices vero qbus nomina
& verba. & ita concedo in mẽte nõ eſſe nomina, neq; ver
ba, ſed ſignificationes qbus hęc ſubordinãtur. ¶ Ad argu-
mẽta in contrariũ patet ſolutio: nullum enim eſt nomen
primę aut ſecundę intentionis, licet ſit nomẽ primę aut ſe-
cundę, impoſitionis. Omne enim nomen, eſt ab impoſitio
ne. ¶ Ad ſecundum patet ſolutio, in mente eſt ratio, in vo
ce oratio ſiue enuntiatio, quę rationi ſubordinatur.

*¶ Ipſum uero non homo, non nomen eſt: ſed uel neque nomen
poſitum eſt: quo ipſum appellare oportet. Neq; enim eſt ora-
tio, neq; negatio, ſed nomen uocetur ambiguum. Quoniam ſimi
liter in quolibet eſt, & eo quod eſt, & eo quod non eſt.*

CS. 10. ¶ Obijciet autem quiſpiã definitioni datę, quod tũc non
Textus inductio. homo, & id genus, catonis, & id genus eſſent nomina. Nã
his competit definitio data. ¶ Reſpondet Ariſtoteles &
excludit duo a ratione nominis, primo nomen ambiguũ,
ſecundo caſus nominum: & ſic definitioni datę oportet Duo accipit.
ſupplere duas illas particulas, ſi debeat eſſe perfecta, vt di-
cemus. ¶ Accipit igitur duo, primũ quod non homo & 1. 2.
cętera id genus, non ſunt nomina. ¶ Secundo quod ijs tali-
bus, non eſt vnũ impoſitũ nomen, et hoc inquit. ipſum ve
rò non homo, non nomen eſt, hoc eſt primum. Sed vel ne
que nomen poſitum eſt, quo ipſum appellare oporteat,
hoc eſt ſecundũ. Hęc per ordinẽ declarat, & primo quod
non ſit ei nomen impoſitum. Videtur enim cum duobus
conuenire, cum oratione, propter complexionẽ: & cũ ne-
gatione, propter particulam negatiuam, ideo probãs ſe-
cundum inquit. Neq; enim eſt oratio, neq; negatio. dein-
de probat primum: & fingit illi nomen, quo nũc appella
ri liceat, & inqt, ſed nomẽ ſit, aut vocetur (ſi fingere liceat)
ambiguũ: q a vt dicit, & quod eſt, & quod non eſt, in ora-
tione rerum, ſine deſcrimine vllo ſignificat. & hoc inquit.
Quoniã ſimiliter in quolibet eſt, & eo qđ eſt, & eo quod
non eſt. Hircoceruus enim, non homo eſt, equus etiã non
homo. ¶ Quantum vero ad greca verba attinet, ambi- Circa verba greca
guum gręce eſt aoriſton, quod latine non eſt infinitum. Aoriſton & finitum.
Nomina enim gręca ſunt diuerſa. Gręci enim infinitum ambiguũ.
Dicunt aperion. Ambiguum quod indifferens eſt, ac in-
nominatum aoriſton vocant. Differunt enim apeiron et
aoriſton. Nam infinitum proprie in quantitate eſt, vt in
numeris, aut mole, quod videlicet caret fine. At aoriſton
hoc. eſt ambiguum, eſt etiam in non quantis, & indifferẽs.
Ideo Ariſtoteles hoc deſignans ſubiecit, quia ſimili ra-
tione ſignificat ens, vt equum, & non ens, vt hircoceruus.
Per hoc enim illius indifferentia atque ambiguitas deſi-
gnatur. ¶ Quia autẽ non homo, & id genus nomen non Quod non homo non ſit nomen.
ſint: gręci hac ratione perſuadent. Omne nomen ſignifi-
cat aliquam naturam determinatam, vt homo, aut perſo
nam determinatam, vt pronomen: aut vtrumque deter-
minatę, vt indiuidua ſubſtãtię, vt Socrates, & Plato. Sed
ipſum non homo, & id genus, nullũ horum affert. Igitur
non nomen eſt dicendũ. Propterea imponi debet nomen,
a negatione hominis: quia tũc equaliter de ente, et non 1. dubi.
ente, vt refert hic Ammonius. ¶ Quęrũt recẽtiores vtrũ
omne nomen poſſit infinitari: ſiue (vt magis ad graecũ lo-
quatur) vtrũ omne nomẽ poſſit reddi ambiguũ: hoc eſt,
vt ita loquar, aoriſtari? ¶ Reſpondent nonnulli ſorticolę pma rñſio.
tranſcendentia aoriſtari non poſſe, vt ens, vnum, & id ge-
nus. Mouentur autem propter Boetij verba, inquit enim prima rõ.
nomen infinitum preſentem naturam interimit cum addi-
tur negatio infinitans: infinitas alias derelinquit. Mo-
do ſiquis addat enti negationem, nullã derelinquetur na-
tura, immo nec infinitas poneret. ¶ Idem ſorticole pro- 2.
bant: quoniam omne ſignum negatiuum, aut priuatiuum
terminum ſequentem ſe immediate, diſtribuit pro ſin-
gulis. Vt dicẽdo non ens, modo ens diſtribuitur: & ſic pro
nullo ente, & ita negat omnẽ naturã, nullã addens. ¶ Mihi
videtur (quicquid velit Boetius) non eſſe addendũ ad ſim Sol. propria.
plicia Ariſtotelis verba Propterea teneo probabiliter &
cum proteſtatione dicendi aliter, ſi aliter occurret. omne
nomen poſitiuum, ſiue prędicamentale, ſiue tranſcen-
dens poſſe aoriſtari. Intelligo tamen per aoriſtari quan-
do nomen ipſum redditur ambiguum, et indifferens, vnde
cum dico non ens aoriſtice, volo intelligere non ens tale,
indeterminate ſumptum, quod nonnulli vocant confuſe,
mal o indeterminate: propter quod concederem hanc, la-
pis eſt non ens, vt verborum non ens aoriſtice tenetur:
quia

quia eſſet ſenſus lapis eſt non ens tale, quia non equus, nō
homo, & id genus. Itemq; concederem ens, eſſe non ens,
quia ens tale, eſt non ens tale, non ens, eſſe non ens, non
propter hoc prædicatur de duobus contradictorijs, quia li
cet ens, & non ens, ſint contradictoria, non ens tale, & ens
Ratio tale minime. ¶ Huius vero ratio eſt, quia non ens auriſti-
ce ſumptum eſt vna dictio ſiue nomen vnum. priuatiue
autem aut negatiue eſt complexum, vt oratio, huic vide-
Auct.o Auer. tur Auer. ipſe cōſentire primo auſcultationis phyſicę, vbi
com. 25. hęc nomina ens & non ens dici aſſerit de decem
prędicamentis, quod minime poteſt intelligi niſi ipſum nō
2. ratio ens auriſtice ſiue ambigue teneatur. ¶ Amplius auriſtice te
neri eſt determinatam aut naturam. aut perſonam, aut
3. ratio vtrunq; ſignatum interimere, & indeterminatam aut na-
turam, aut perſonam, aut vtrunq; ponere. ¶ Rurſus dicen
do non Socrates, ipſum non Socrates, aoriſtatur. non ta-
men diſtribuitur, propter hoc videtur mihi omne nomen
aoriſtari poſſe, ſiue redi ambiguum, propter quandam in
differentiam ad id quod eſt, & ad id quod non eſt, & per
Nomen cō hoc differt a nomine communi, quod licet ſit indifferens,
mune aori non iuſi is quæ ſit ſub eo indifferens eſt. Differt tamē aori
ſtum. ſtatio tranſcendentis, ab aoriſtatione termini prædicamen
2. dobš 3. rñſio. talis, quia aoriſtatio tranſcendens, eſt ſecundum quid illa
prædicamentalis ſimpliciter, vt dictum eſt. ¶ Quærunt
etiam vtrum enuntiatio poſſit aoriſtari? Iamblicus Plato
nicus, orationem ſiue enuntiationem aoriſtari poſſe con-
tendit, propter aoriſtationem ſubiecti, aut prædicati, ſiue
nominis, aut verbi, motus fortaſſe, quia quod parti cōtin
git in eſſe, toti quoq; accidit. vt quinto phyſicorum ha-
betur. vbi enim capiti criſpitudo ineſt, & homini ineſſe
Cōfutatio neceſſe eſt. ¶ Sed hoc ſtare non poteſt. ait enim, neq; enim
oratio, neq; negatio eſt, ſed omnis finita. Rurſus in capitu
Solutio lo de nomine & verbo, nomen & verbum aoriſtari aſſe-
propria. rit, nullibi tamen orationem. ¶ Tenendum igitur nullam
orationem, nullamq; enuntiationem aoriſtari poſſe. Tūc
ad rationem pro Iamblico dico, quòd omne quod parti
ineſt neceſſe eſt toti ineſſe. Non tamen quicquid partem
denominat, neceſſe eſt totum ipſum denominare, nam al-
bedo dentes denominat ethiopis, nequaquam æthiopem.
¶ Dubitant & adhuc ſorticole, quia videtur nomen am-
biguum, eſſe nomen, quia valet eſt nomen ambiguum,
igitur nomen, ab inferiori ad ſuum ſuperius. ¶ Reſpon-
dendum, non valere, ſicut non valeat, eſt homo mortuus,
igitur homo. itemq; nec valet, eſt albus dentes, igitur al-
bus. Non enim arguitur ab inferiori ad ſuperius, ſed a ſe-
cundum quid, ad ſimpliciter.

¶ Ipſum uero philonis, aut philoni & cætera id genus non nomi na ſunt, ſed nominis caſus. ratio autem eius in alijs quidē eſt ea dem, quamq̄ differunt. Nam cum eſt, aut fuit, aut erit, addi deris: neq; uerum neq; falſum eſt, nomen uero ipſum ſemper, ut philonis eſt, aut non eſt: nondum uerum aut falſum dicens.

Com. 11. Poſitio ſtoi corum. ¶ Quidam vt ſtoici caſus eſſe nomina, & rectum eſſe ca
ſum concedunt. Rectum quidem caſum, quia e mente ipſa
cadit, & ab ipſo cæteri caſus. obliqua vero nomina, quo-
niam voces ſunt ſignificatiuæ ad placitum ſine tempore.
Excludit igitur caſus ipſos e nominis ratione, & inquit,
ipſum vero Philonis aut Philoni non nomina ſunt ſed no
minis caſus. ¶ Addit tamen conuenientiā inter caſus et no
mina & differentiam, & inquit. ratio quidem eius hoc eſt
nominis, quę Paulo ante generatim aſsignata eſt. In alijs
quidē eadem eſt, quaſi dicat q̧ rō generalis nominis, que
proxime aſſignata eſt, vna eſt nominis ipſi, atq; caſibus
q̄q̄ differunt, nam cum ipſis caſibus, aut fuit, aut erit,
credideris, neq; verum neq; falſum eſt nomen vero ipſum
cum (ſupple) addideris, ſemper verum aut falſum dices, vt
Philonis ipſi eſt, aut non eſt, dum addes, nondum enim ve
rum aut falſum dices. Nomen igitur & caſus nominum
conueniunt in ratione nominis generali, differunt autem,
quoniam nomen additum verbo eſt, ſemper reddit oratio
nem aut veram aut falſam. ¶ Ex his vult habere Ariſtot. Definitio nominis facta.
hanc eſſe nominis definitionem. nomen eſt vox ſignifica-
tiua ad placitum, cuius nulla pars ſignificat ſeparata, de-
terminata atq; recta, per hanc rationem habetur tota no
minis eſſentia. ¶ Per hæc patet ſolutio ad rationem ſtoico ad argum. ſtoicorum.
rum. licet enim rectus cadat e mente, non propter hoc di-
citur caſus. dicetur enim etiam verbum habere caſus, ſed
id dicitur caſus, qui ab alio cadit per inflexionem, vt Boe
tius & Ammonius addunt. Cur vero viſus eſt verbo ſub- Dubitatio nes litera- les.
ſtantiuo, curue generalem pręmiſit nominis rationē. Am-
monius e quo expoſitor noſter accepit facile declarat, nā
ſubſtantiuo vſus eſt, quia cum cæteris verbis caſus faciunt
nonnunquàm orationes veras. Pręmiſit vero rationem
generalem, quia doctrina incipit ab vniuerſaliori adiecit
ſpecialiorem, vt generalem compleret. ¶ Animaduerten- Poſitio Auer. de nomine.
dum quòd Auerro. in paraphraſe huius capituli, velle vi
detur quòd tam nomina ambigua quę vocat infinita,
q̄ caſus nominum, ſint nomina, & hoc ideo dicit, quia
vult nomen diuidi in hæc. Omne autem diuiſum prædi-
catur de diuidentibus, ſed quia hoc videtur contradicere
verbis Ariſtotelis, pro verificatione literę, vult hæc non
eſſe dicenda nomina abſoluta, nam propter excellentiam
videtur rectum nomen, & detrimentum nomen eſſe no-
mina, quia videlicet in illis nominis ratio pręſtantius ſal-
uatur, & ita vult hęc eſſe nomina non priuationes nomi-
num, licet abſolute dum nomen profertur de potioribus
intelligatur, quemadmodum accidens eſt ens, & ſubſtan-
tia eſt ens, verum ens abſolute intelligitur principaliter de
ſubſtantia. principaliter igitur nomen dicitur de rectis, &
determinatis, ſiue finitis, licet communiter de vtriſq; dica
tur. Multa capitiunculatores hic fabulātur, quę cum pue
rilia ſint, prætereunda eſſe dījudico. Multa quoque de no-
minis diſtinctione Ammonius addit, quę cum ſint po-
tius grammaticę dicta, grammaticis relinquantur. Hęc
de nomine.

¶ De remate hoc eſt uerbo. uerbum uero eſt id quod ſignificat tempus: cuius nulla pars ſeorſum ſignificat: atq; ſemper eorum quæ de altero dicuntur eſt ſignum.

¶ Et de nomine tanquàm de prima orationis parte, ha- Com 12.
ctenus. nunc igitur de verbo, quod gręce eſt rema, defi-
niens itaque verbum particulas quaſdam, in quibus cum
nomine ipſo conuenit, reticuit breuitatis amator, vt in-
quit Ammonius volens illas eſſe intelligendas. tres ve-
ro alias explicat, quibus & a nomine, & ab oratione,
& a participio differat. Per hanc igitur particulam q̧
ſignificet tempus, nomen ipſum differt a verbo, ver-
bumque e nomine, quando nomen ipſum ſine tempo-
re ſignificet, vt in eius definitione adiecit. Per ſecundam
vero particulam videlicet cuius nulla pars ſignificat ſe-
orſum, verbum differt ab oratione cuius partes ſeorſum
ſignificant. ¶ Sed dices hęc ſecunda particula poſita eſt
in definitione nominis, igitur debuit prętermitti, vt prę-
termittuntur alię communes ſibi & nomini. ¶ Reſpon-
det Porphyrius, quem ſectatur Ammonius, quòd in defini
tione nominis addicta eſt particula hęc, vt nomen ipſum
ab oratione differat, quę e nominibus conſtat, vt cum di-

citur homo eſt animal. In definitione vero verbi addita eſt vt verbum ipſum differat ab oratione, quę conſtat ex verbis vt currere eſt moueri, & id genus, ideo replicata eſt hic. ⁋ Melius autem videtur mihi eſſe dicendum ꝙ Ariſt. hanc particulam replicauit in definitione verbi, verbum videtur habere orãtione maiorem conuenientiam, quàm habeat ipſum nomen, vt eiuſmodi ſunt orationes amo, diſputo, & id genus, quia igitur cum oratione habere videtur maximam conuenientiam, ne ſit erraneo locus idem replicat in definitione verbi, vt pateat ipſum ab oratione differre, quam reſponſionem videtur fortaſſe ſentire expoſitor noſter. Per tertiam vero particulam Ammonius, Boetius, & expoſitor volunt verbum differre ab ipſo participio, quod quidem ſignificat cum tempore, verum hoc differt ab ipſo verbo, ꝙ verbum ſemper eſt ſignum eorum quę de altero dicuntur, hoc eſt ſemper eſt intelligendum a parte predicati. Participium vero differenter a parte predicati et ſubiecti. Adijcit expoſitor nonnulla, quę ab Ammonio excipit, quę ommitto. Auer. autē in paraphraſe huius partis, vult hanc tertiam particulam non eiſe definitionis quicꝗ, ſed eiſe additum vt proprium cum verbo conuertibile, nam cum omne verbum ſit aut ſubſtantiuum aut adiectiuum omne ſe tenet ſemper ex parte predicati ita videlicet vt ſit tota oratio in duo ſectilis, in ſubiectum quod ſemper eſt nomen, vel loco nominis poſitum, & in predicatum quod eſt aggregatum ex appoſito, & verbo, vt huius propoſitionis homo eſt animal, ſubiectū eſt homo, prędicatum eſt animal, recte igitur vt proprium eſt additum. Poteſt tamen per Auer. hæc expoſitio colorari, quia nulla definitio, vt traditur ſexto topicorum, dari debet per copulationis notam, aliter eſſet propoſito copulatiua. quare vero verbum ſemper ſe teneat a parte prædicati poſterius dicetur.

Expō verborum. Quantum vero ad gręca verba attinet, ſignificat tēpus, gręce eſt proſemaenon chronon, quod magis ſonat latine conſignificans tempus, & recte quidem, cum multum differat, ſignificare tempus, & conſignificare tempus, vt mox dicetur.

⁋ *Dico autem ipſum tempus conſignificare: quoniam ualetudo quidem nomen eſt. ualet uero uerbū. ſignificat enim nunc eſſe.*

Com. 13 ⁋ Prętermittens vnam particulā definitionis verbi, quia expoſita eſt in definitione nominis (ibi enim quid vult intelligere per illā particulam, cuius nulla pars ſignificat ſeparata eſt expoſitum) duas tantū exponit, & primo quod per conſignificare tempus velit intelligere per exemplum, & inquit. [Quoniam valetudo quidem nomen eſt. valet vero verbum ſignificat enim nunc eſſe.] Animaduertendum vt ex Porphyrio colligitur quòd valitudo & valeo idem principaliter ſignificant. ſimiliter curro & curſus. ambo enim motum pedum ſignificant principaliter, ſed hoc differunt, quòd valeo ſecundario conſignificat tempus vt valetudinem cum differentia temporis pręſentis. hoc eſt nunc alteri ineſſe, aut cum differētia temporis pręteriti, aut temporis futuri, at valetudo nullo modo tempus conſignificat, ſed tantum diſpoſitionem corporis. ⁋ Amplius idem ſignificāt eſt & ens, ſed eſt ſignificat eſſe cum certa differentia temporis, ens vero eſſe tantum abſolute. Recte igitur diximus verbum conſignificare tempus, & non ſignificare tempus, ſic enim nō differret a nominibus vt ab anno die, & cęteris id genus.

Expō verborum. ⁋ Quantum vero ad verba græca attinet. in græco codice non eſt curſus neq; currit, ſed ſic legitur. hygeia hoc eſt valetudo, & hygiaenei hoc eſt, valet verum de exemplis non multum curandum eſt.

⁋ *Et ſemper eorum quæ de altero dicūtur ſignum eſt, ut eorum quæ de ſubiecto, aut eorum quæ in ſubiecto ſunt.*

⁋ Nunc tertiam particulam exponit, & poteſt (vt Auer. innuit) dupliciter intelligi. vno modo vt verbum ſit ſemper nota predicatorum vt quod, vt quando ipſum eſt predicatum veluti in enuntiationibus de verbis adiectiuis, vt Callias diſputat. eſt enim diſputat prędicatum, aut poteſt illud intelligi vt quo, quia ipſum eſt quo prædicatum dicitur de ſubiecto, aut eſt in ſubiecto, vt in enuntiationibus de verbo ſubſtantiuo, vt homo eſt animal, aut homo eſt iuſtus. Animaduerte tamen vt Boetius exponit in ante prędicamentis, quòd dici de ſubiecto competit per ſe generi atq; ſubſtantię eiſe in eo ſubiecto ſolum accidentibus. Propter hæc adiecit Ariſtoteles [vt eorum quæ de ſubiecto] vt in predicationibus per ſe [aut eorum quæ in ſubiecto] vt in prędicationibus per accidens, amplians dictum ſuum ad omnia prædicata. Com. 14.

Dubitationes. ⁋ Circa hęc dubitare ſolitus ſum. 1 Primo an verbum ſit pars propoſitionis. 2 Secundo ſi pars vtrum ſe teneat cum ſubiecto, an cum prædicato. 3 Tertio vtrum ſit nota eorum quę de altero dicuntur, aut quæ in altero ſunt.

Reſponſio recentiorū. ⁋ Reſpondent recentiores ad primam quòd verbum nullatenus eſt pars propoſitionis. Alij quòd ſit pars propoſitionis, & ſit ſemper pars prędicati aut totum prędicatum. Primi perſuadent primam eorum poſitionem multis rationibus. Primo quia verbum non eſt terminus. primo priorum, inquit enim ibi, terminum voco, in quem reſoluitur propoſitio vt ſubiectum & prędicatum, & nihil meminit verbi. Secundo, omnis pars propoſitionis poteſt eſſe maior aut minor, vt Ariſtot. ait ibidem. Tertio Ariſtot. cum docet terminos omni ineſſe, & nulli ineſſe, primo priorum nihil verbi meminit, igitur non eſt terminus neq; pars propoſitionis. Quarto nulla daretur conuerſio in terminis, quoniam verbum nunquàm mutatur. Ex his & alijs multis verbum nec terminum eſſe, nec propoſitionis partem contendunt.

⁋ Sed contra hoc pro ſecunda poſitione faciunt Porphyrius, Ammonius, Boetius, & omnes expoſitores gręci & latini. Et poteſt hęc poſitio perſuaderi. verbum eſt pars orationis, vt omnes grammatici autumant, igitur pars alicuius ſpeciei orationis, igitur enuntiationis aut propoſitionis. Secundo oratio conſtat ex nomine & verbo, vt ait Priſcianus & Ammonius in principio huius, vbi dixi nomen & verbum eſſe partes integrales enuntiationis. propter hęc & alia tenemus cum grammaticis & peripateticis verbum eſſe partem orationis, propoſitionis, & enuntiationis. ⁋ Vbi animaduertendum eſſe duplex verbum, vt Porphyrius notat, cathegoricum, quod Auer. adiectiuum nūcupat, vt valet, currit, & id genus, & ſyncathegoricum quod Auer. & alij ſubſtantiuum appellant, vt ſum es eſt. Tunc dicendum verbum primo modo eiſe partem enuntiationis & prędicatum. cauſa eſt quia, vt dicit Ariſtoteles, illud nō differt a nomine quo ad ſignificatum principale, ſed ſolum quo ad conſignificatum, quatenus nomen non conſignificat tempus. verbum vero nunc eſſe, aut heri fuiſſe, & fore cras, igitur vt nomen eſt pars enuntiati, ita verbum. verbum ſecundo modo non eſt pars materialis, quia nec ſubiectum nec prędicatū, ſed ſignificans quādam compoſitionem, quam ſine extremis non eſt intelligere, igitur eſt pars formalis & prędicatum formale, & quoniam forma poteſt remanere eadem omni materia mutata. Propter hęc verbum illud nunquam variatur, etiam extremis mutatis. ⁋ Hęc eſt Boetij, Ammonij, Auerrois, Porphyrij, & omnium græcorum expoſitio. ⁋ Tunc ad rationes. Ad primam concedo verbum ſubſtantiuum non eſſe terminum materialem, ſed bene verbum adiectiuum, nec contra hoc procedit verbum Ariſtotelis. ⁋ Per

idem

idem ad ſecundum concedo verbum ſubſtantiuum non
poſſe eſſe, nec ſic nec ſic, propterea nō eſt pars materialis.
Verbum autē adiectiuum bene. Per idē ad alias rationes.
omnes enim concludunt ſubſtantiuum verbum non eſſe
partem materialem, cum quo tamē ſtat eſſe partem for-
malem. Verba vero adiectiua ſunt prædicata vt patet.
Solutio ad ſecundam. prima. ¶ Ad ſecundam dubitationem recentiores breuibus vo-
lunt verbum ſubſtantiuum, quod eſt extremorum vniti-
uum, non magis ſe tenere ex parte prædicati ꝙ ex parte
ſubiecti, cum ſit inter illa medium cum nullo magis ſe te-
nens. verba vero adiectiua ratione participij in eis incluſi
Rationes primę. ſe tenent cū prædicato. Ratione vero copulæ & verbi ſub
ſtantiui cū neutro magis pro his facit ratio hæc, quia for-
Solutio prima ratio. ma non magis eſt forma vnius partis ꝙ alterius. ¶ Cum
igitur copula ipſa ſic forma rationis & compoſitionis nō
2 magis cum ſubiecto ꝙ cum prædicato ſe habere debet.
¶ Secundo aſtipulatur huic id quod Ariſtoteles dicet.
eſt ſignificat quandam compoſitionem quam extremis
non eſt intelligere. Igitur indifferenter ſe habet ad ambo.
3 ¶ Tertio, ſi verbum eſſet pars prędicati in omni bono ſy
logiſmo medium eſſet æquiuocum, quoniam variaretur
continue aggregatum ex verbo & predicato, vt dicendo.
omnis homo eſt animal. Plato eſt homo. igitur Plato eſt
animal. In prima verbum eſt ſe tenebat cum animali. in
4 ſecunda cū homine, igitur variatur. ¶ Quarto, tunc nul-
la daretur prædicatio ſuperioris de inferiori quia dicendo
homo eſt animal hoc totum eſt prædicatum eſt animal,
5 modo hoc totum non eſt genus nec ſuperius. ¶ Quinto
quatuor ſunt prædicata, primo topicorum, capite quar-
Cōfutatio poſitionis. to, quorum nullum eſt verbum. ¶ Sed hæc poſitio contra
dicit omnibus. Boetio quidem, quia vult verbum eſſe no
tum, quatenus in prædicato notatur aliquod accidēs. Am
monio & Porphyrio vt viſum eſt. Auerroi vero, quia in
quit, & proprium verbo eſt vt ſit ſemper appoſitum &
non ſuppoſitum ſubiectum & non prędicatum. ¶ Ratio
prima rō. nibus etiam contradicit, quia omne additum alicui vo-
catur grammaticę appoſitum, logice vero prædicatum.
2 ¶ Amplius prędicari eſt actus formę, ſed verbum eſt ma-
gis forma quàm alterum. igitur ſibi conuenit ratio prędi
reſponſio propria cati & magis. ¶ Propter hęc dicendum vt ſupra verbū
adiectiuum eſſe partem prædicati aut totum prædicatū,
& hoc quia non differt a nomine verbali penes principa
le ſignificatum, At verbum ſubſtantiuum, & ſi non ſit
pars prædicati eſt ſyncathegorema prædicati, quemad-
modum ſigna vniuerſalia & particularia ſint ſyncathe-
Ratio reſponſionis goremata ſubiecti. ¶ Huius ratio eſt, quia formalia cum
formis coordinantur, materialia cum materijs, conſtat au
tem ſubiectum tenere vicem materię, quatenus aut eſt ſu
biectum vere accidentis prędicantis, aut inſertus ad præ-
dicatum, & vtroq; modo habet vicem materię, ideo ſibi
materialia ſigna comparat. Prędicatum vero cum ſit aut
accidens aut ſuperius, rationem tenet formę, ideo attrahit
ſibi formalia, quorum vnum eſt verbum, verbum itaq;
vt ſic ſe tenet ex parte prędicati. ¶ Per hęc ad argumēta.
Solutio argumētorū. ¶ Ad primum patet ſolutio, verbum enim ſyncathegori-
ce ſumptum ſignificat formam, quę licet vt forma cum
nullo magis ſe teneat vt ſyncathegorema ſe tenet cum ſuo
ſimili, vipote cum prędicato, vt ſigna materialia cum
ſubiecto. ¶ Per idem ad ſecundum licet verbum vt forma
ſit indifferens, vt ſyncathegorema eſt ſignum prędicati.
¶ Ad tertiam dicendum quòd ſyllogiſmus non variatur,
nec medium materiale, licet varietur verbum non enim
eſt pars materialis enuntiati aut propoſitionis. ¶ Ad quar
tum conſequentia non valet, quia prędicatio ſuperioris
de inferiori eſt ſecundum terminos materiales. ¶ Ad quin-
tum patet ſolutio, Ariſtoteles enim enumerat prędicata
dialectica & non omnia. ¶ Tunc per hæc poteſt ſolui ter- Solutio tertie queſtionis.
tia dubitatio, nam verbum cathegorice ſumptū, vt Por-
phyrius voluit, eſt totum prędicatum principaliter con-
notans verbum ſyncathegorice. Syncathegorice vero eſt
ſignum prędicatorum, vt enim ſigna diſtributiua ſiue
quantitatiua coordinantur cum ſubiectis propoſitionum,
quia ſubiecta ſe habent vt materię ſic verba ſyncathego
rica cum ſint formalia coordinantur cum prędicatis, vt
igitur illa ſunt ſubiectorum ſigna, ſic verbum prędicato
rum ſine nota ſiue ſignum.

¶ *Non ualet autem & non laborat non dico uerbum. Conſi-
gnificat quidem enim tempus eſtq; ſemper de aliquo. differen
tiæ tamen huic nullum nomen eſt poſitum, ſed ſit ambiguum
uerbum, quoniam ſimili modo de quocunq; eſt & de eo quod
eſt, & de eo quod non eſt.*

¶ Secundum Ammonij expoſitionem, quam vt plurimū Com. 15.
ſectamur, Ariſtoteles volens complere rationem verbi ex
cludit duo a ratione verbi, videlicet infinita verbi, & ca-
ſus verborum. ¶ Primo itaque proponit intentum, & in- 1
quit.] Non valet autem & non laborat non verbum di-
co. [Et ſic infinita ſiue dubia aut ambigua verba vult di-
ci non verba. ¶ Secundo explicat in quot conuenit cum 2
verbo, & inquit. [Conſignificat quidem enim tempus,
eſtque ſemper de aliquo.] ſubaudi aut ſignum aut nota
aut prędicatum. Igitur in duobus conuenit cum verbo.
tum in conſignificando tempus. tum etiam in eſſe de al-
tero. etiam in alijs conuenit, ſed vt breuitatis amicus re-
ticuit alia. ¶ Deinde, quia hæc verbi maneries caret no- 3
mine inquit. [Differentię tamen huic nullum nomen eſt
impoſitum, ſed ſit ambiguum verbum.] Cuius rationem Ratio
ait. [Quoniam ſimili modo & de quocunque eſt, & de
eo quod eſt. & de eo quod non eſt.] vnde virtus ſyllogiſ-
mi erit. indifferens ſecundū prædicationē enti & non enti.
ambiguum eſt dicendum, non valet & id genus eſt indif
ferens prędicationes, igitur ambiguum. ¶ Quantum ve- Expō uerborum.
ro ad verba gręca attinet, verbum differentię gręce eſt
diaphorę. Ex hoc poteſt dubitare quis, ſi tale verbum eſ- Differentia diaphora.
ſet dicendum. Propterea per differentiam non propriæ
illud quo differunt ſpecies ſub genere ſumit, vt recte Am
monius animaduertit, ſed diuerſitatem quæ etiam eſt eo-
rum quę ſpecie & genere differunt. Ambiguum vero Ambiguū aoriſtum.
græce eſt aoriſtum, quod latine ſiue indeterminatum, ſi- Dubitatio literalis.
ue ambiguum, ſiue indefinitum dicatur. Illud intelligit
quod eſt indifferens prædicatione ad ens, & ad non ens.
¶ Amplius videt quòd ſimili modo ſit de eo quod eſt &
de eo quòd non eſt, quia de eo quod eſt, vere eſt prędica-
tum, vt equus non valet aut non laborat, ſed de eo quod
non eſt, nihil poteſt vere eſſe. Exiſtere enim aliquid non
exiſtenti impoſſibile eſt. ¶ Propterea verbū ſimili modo Simili modo omoios.
græce eſt omois, modo non dicit omnimodam ſimilitu-
dinem. Sed (vt dicit Ammonius) ſecundum quid, vt enim
hęc vera eſt, equus non valet aut non laborat, ita hęc, hy
pocentaurus non valet aut non laborat, & ſic videtur ſi-
militudo in ratione generali, non in ratione ſpeciali. Hęc
quo ad verba ipſa gręca ſatis. ¶ Animaduertēdum quòd Poſitio auer. de verbo finito.
de verbo ita eſt dicendum vt de nomine. apud Auerro-
em, ipſe enim vult verbum eſſe genus, cuius duę ſunt ſpe
cies, uerbum, quod per excellentiam intelligitur finitum
& determinatum, & aoriſtum, quod eſt indefinitum præ
dicatione, huic poſitioni conſonat verbum illud, differen
tiæ tamen huic nullum poſitum eſt nomen. Modo diffe- notiſsum

rentia, aut eſt ſpecies generis, aut in ſpeciem contrahens, quo fit vt Ariſto. non velit definitiones complere, ſed definitũ per differentias diuidere, vt illius ſpeciei deſcribat.

Dubitatio magna.

¶ Sed circa hęc eſt dubitatio non parua. Vtrum videlicet omne verbum quatenus verbum eſt poſſit infinitari, & ſi ſic, quomodo ab ipſo verbo negato differt in oratione.

Pō recentiorum. y differũt.

¶ Tenent recentiores duo, primum omne verbum quatenus verbum poſſe infinitari, ſecundum quòd verbum infinitum ſiue aoriſtum y quia (vt Eſculanus inquit) verbum negatiuum vim tenet duorum. aoriſtum vero vnius, ideo aoriſtum verbum vna dictio eſt & affirmatiua. verbum negatum duę dictiones ſunt contradictorium ad affirmatum. ¶ Propterea apud hos hęc non contradicunt. currit, & non currit, vt non currit tenetur aoriſtice.

Ratio propoſitione

¶ Pro hac poſitione arguunt primo, quia Ariſtoteles in
1 quit verbum aoriſtum, ſimiliter de quocunq; eſſe, & de
eo quod eſt, & de eo quod non eſt. Hoc autem non competit ei niſi in oratione remaneat infinitum ſiue auriſtũ.
2 ¶ Secundo dicit ipſum eſſe ſemper notam ſiue ſignum, hoc autem eſſe non poteſt niſi in oratione remaneat ao-
3 riſtum. ¶ Tertio vt nomen in oratione poteſt remanere
4 nomen aoriſtum, ita verbũ etiam. ¶ Quarto omnis pars orationis poteſt remanere in oratione. Sed verbum auriſtum eſt pars orationis. Vltimo, ſi verbum auriſtum ſolum extra orationem eſſe tale, tunc eſſet inutile atq; ſuperfluum, & ſic volunt verbum aoriſtum in oratione differre a verbo negato, eſſeq; aoriſtũ etiam in oratione vt ipſum negatum. Differentia autem dicta eſt apud hos.

Vltima.

Confutatio prima tō & primus error.
Scd's error. prima tō

¶ Sed hęc poſitio ſtare non poteſt, primo quia non omne verbum poteſt aoriſtari, quia non verbum ſubſtantiuum ſyncathegorice ſumptum, quemadmodum nec nomen ens transcendenter ſumptum apud eos. ¶ Secundo errant, quia nullũ verbum ſyncathegorice ſumptum, hoc eſt vt importat compoſitionem tantum videtur poſſe auriſtari, primo, quia aut particula negatiua addita verbo tollit ab illo compoſitionem ponens oppoſitã diuiſionem aut negationem, aut nullam ab eo aufert affirmationem ſiue compoſitionem, ſi nullatenus compoſitionem aut affirmationem tollit, hęc enuntiatio hypocentaurus non currit, erit affirmatiuo, igitur valet. hypocentaurus eſt ex affirmatiuo de tertio adiacente & non termino diſtrahente
2 aut diminuente ad affirmatiuam de ſecundo. ¶ Secundo illa non differunt quæ non variant enuntiationem quantum ad veritatem & falſitatem, modo in nullo differt apud hos dicere hypocentaurus non currit negatiue et aoriſtice tenendo particulam non, quo ad veritatem & falſitatem, igitur nō differunt. ¶ Vltimo eſt authoritas Boetij hęc expreſſa, & expoſitoris etiam in ſecundo huius, qui volunt verbum infinitum poſitiuum in oratione non differre a verbo ipſo pure negato.

Solutio propria

¶ Propter hęc animaduertendũ eſt quòd verbum ſiue adiectiuum ſiue ſubſtantiuum duo importare videtur, vnum quatenus verbum eſt, compoſitionem prędicati cum ſubiecto, quia quidem ratione eſt ſyncathegorema ſiue ſignum prædicatorum, vt ſigna ipſa diſtributiua ſunt ſyncathegoremata ſubiectorum, vt dixit Porphyrius. ¶ Aliud vero non quatenus verbum, ſed quatenus deſcendit e nomine, importat idem illud quod nomen, vt laborat, idem principaliter quod labor, e quo deriuatum eſt laborat, ipſum eſt idem
1 quod eſſe ſiue exiſtens, & in cęteris id genus. ¶ Tunc dico duo ad dubitationem. Primum eſt quod ſumendo verbum quatenus verbum, hoc eſt vt imponat compoſitionem, & vt eſt ſyncathegorema prędicatorum ipſum non poteſt aoriſtari aoriſtatione alia e negatione ipſa, vt
2 rationes noſtrę cogunt, & authoritates tactæ. Secundum eſt quòd verbum ipſum quo ad ſignificatum, in quo cum nomine verbali ipſo conuenit, & per quod e nomine deſcendit, aoriſtari poteſt, aoriſtatione videlicet tranſeunte in prædicatum, vt hypocentaurus non laborat, ſenſus eſt hypocentaurus eſt non exiſtens laborans, remanet enim eſt ipſum ſyncathegorice ſumptum pure affirmatum, totum illud quod habebat cathegorice, remanet auriſtatum.

Confirmatio Aver.

¶ Hęc eſt ſententia Auerrois plane in paraphraſe huius partis, & in ſecũdo huius. Inquit enim hic, & verbum infinitum eſt quod ſignificat illud quod ſignificat nomen infinitum, & tempus illius intentionis, & illud eſt priuatio quam ſignificat nomen infinitum ſcilicet priuatio quæ definita eſt in libro prędicamentorum, ſicut ſermo noſter non ſanatur, ipſe nanq; ſignificat illud quod ſignificat ſermo noſter non ſanitas, & tempus illius intentionis, id eſt illius priuationis. ¶ Hęc eadem in ſecundo huius ad verbum etiam ait Auerrois, & ſic verbum quatenus verbum aoriſtari non poteſt, ſed quatenus cum nomine ipſo conuenit. Per hęc ad omnia argumenta patet ſolutio, nam bene concludunt poſſe verbum aoriſtari & remanere in oratione aoriſtum, non tamen quatenus verbum & ſyncathegorema, ſed quatenus cathegorema, & quo cum nomine conuenit, vt videlicet particula ipſa negatiua aoriſtat prędicatum pro tempore importato per verbum, vt in hac enuntiatione. Scylla non currit aoriſtice tenendo particulam non, ſenſus eſt Scyllę non curſus pro nunc ineſt, aut Scylla eſt non exiſtens nunc currens, vbi verbum eſt in enuntiatione illa erit purum ſyncathegorema prędicati aoriſtice tenti nihil aliud pœnitus importans niſi compoſitionem extremorum.

¶ Similiter autem ualuit atq; ualebit non uerbum: ſed uerbi caſus ſunt. differunt uero a uerbo: quoniam hoc quidem præſens conſignificat tempus: illa uero circumcirca.

Com. 16.

¶ Secundum Ammonij interpretationem Ariſtoteles excludit a diffinitione verbi caſus verbi vt prętéritum & futurum. Vult enim caſus hoſce non eſſe verba, ſed verbi inflexiones, quęq; hoc modo differunt a verbo quatenus verbum ipſum pręſens tempus conſignificat, illa vero conſignificant circumcirca vt prętéritum quod eſt ante præſens, futurum quod eſt poſt pręſens.

Circa greca verba.

¶ Quantum vero ad verba græca attinet Ariſtoteles adiecit tempus cum dixit pręſens tempus. Nam, vt Ammonius inquit, præſens dicitur de momento, quod gręce eſt nym, latine nunc & quoniam in ipſo nunc non poteſt eſſe actio et paſſio, quæ propria ſunt verbo, ad excludendũ ipſum nunc adiecit tempus.

Perix circumcirca.

¶ Amplius verbum illud circumcirca gręce eſt perix, quod Boetius trãſtulit quod complectitur, ſed rationabiliter circumcirca dicuntur, quia præteritum & futurum circuunt pręſens, quoniam prętéritum eſt, quod fuit pręſens, futurum vero quod erit pręſens hinc fit quod ſolum præſens dicatur abſolute tempus, cum reliqua non niſi ratione habita ad ipſum dicantur. Et quoniam de ratione verbi eſt agere aut pati, actio vero & paſſio non ſunt niſi in tempore pręſenti, in alijs vero ſecundum quid, quia videlicet fuerunt aut erunt, iure principaliter verbum pręſens verbum dictum eſt, alia vero per inflexionem caſus verbi. ¶ Ex his colligit Ammonius completam definitionem verbi, & res patet.

Intentio Auer.

¶ Animaduerte q; de intentione Auerrois in hac paraphraſe ſolitus dicere hanc eſſe ſecundam verbi diuiſionem q; verborum quædam ſunt recta, quædam obliqua, & vtraq; ſunt verba, verbum rectum principaliter, & per quandam excellentiam dicitur verbum, reliqua dicuntur verba inflexa ſiue obliqua, nec valet, ſunt verba obliqua igitur verba.

¶ Circa

Dubiõnes Prima. Secunda. ¶ Circa hunc locum conſueui quærere an diuiſiones hæ ipſius verbi ſint generis in ſpecies. ¶ Secundo, vtrum obliqua ſint principalius verba quàm recta. prima ſolutio. ¶ Ad primam nõnulli voluere diuiſiones illas verbis eſſe analogi in analogata. Eſt enim verbum analogum quoddam ad recta, obliquaq;, & ad finita, atq; infinita. Nam verbum principaliter de recto & finito dicitur per attributionem. Cõfutatio ¶ Ad hæc dicitur de alijs, ſed hoc ſtare non poteſt, quia vt ait Alexander Aphrodiſius, eſſe analogum per ſpecies debet deſcribi, modo verbum non per illa Ariſtoteles deſcripſit. Poſitio Auer. ¶ Auerrois autem videtur velle has diuiſiones eſſe generis in ſpecies. ¶ Sed nec hoc mihi placet, quia omnis differentia ſpecifica eſt per formas, modo finitudo, infinitudo, rectitudo atq; inflexio ſunt accidentia verbo. Poſitio propria. ¶ Propter hęc mihi videtur, quòd diuiſiones hæ ſint ſubiecti in accidentia, verum poteſt diuidi ſubiectum in accidentia dupliciter. Vno modo ſeruata identitate illius, vt Socratis diuiſio erit, quia nunc dormit, nunc diſputat, nunc legit & id genus. Et hac diuidendi ratione verbum ipſum eſt diuiſum in rectum & obliquum, nam vt tempus eſt idem numero differens accidente a præterito & futuro, ita verbum eſt vnum numero quod eſt pręſens, præteritum & futurum. ¶ Alio modo non ſeruatur ſubiecti identitas, vt quando diuiditur animal per nigrum vt coruus, & per album vt cygnus, & id genus, & hac diuidendi forma, verbum ipſum ſectum eſt per finitum & infinitum, non enim idem numero poteſt eſſe vtrunq;. Tu vero ſuper hæc conſidera.

Solutio ¶ Ad ſecundam dicere ſoliti ſumus verba obliqua eſſe ignobiliora, quoniam cadunt, nec ſunt talia, niſi quatenus circuunt pręſens. ¶ Sed dices obliqua complectuntur pręſens per Boetium qui ſic tranſtulit, & addunt aliquid, igitur ſunt pręſtantiora. Dici poteſt verbum (vt dicit Ariſt.) principaliter intelligi de pręſente. ¶ Tunc ad argumentum dico ꝙ includunt illud ſecundum quid & reſpectiue, non autem ſimpliciter vt verba ipſa recta.

¶ Ipſa igitur uerba per ſe quidem dicta & nomina ſunt, & aliquid ſignificant, nam proferens illa cogitationem ſiſtit, audiens quoq; quieſcit. Sed ſi eſt aut non eſt nondum ſignificat, quando non ſit ſignum rei eſſe aut non eſſe, neq; ſi ipſum eſſe ſciunctum dices nam ipſum quidem nihil eſt, ſed conſignificat quandam compoſitionem, quæ ſine compoſitis intelligi nequit.

Com. 17. Expoſitio ammonij. ¶ Ammonius exponit Ariſt. velle declarare quoniam modo verba ipſa ſe habeant ad ſignificandum verum vel falſum. ¶ Si dices contra eum Ariſ. rem hanc attigiſſe in prohemio huius libri, igitur non erat repetendum. ¶ Reſpondet Ariſto. hoc egiſſe generatim de omnibus ſimplicibus, nunc ſpeciatim de verbis ipſis rem amplectitur. ¶ Amplius nunc rem hanc raptim tetigit, nunc longa oratione perficiet. Huius forte expoſitionis cauſa eſt, quia verba ipſa videntur maxime conuenire cum oratione, & ſic videntur ſignificare verum vel falſum. Cõfutatio expoſitionis. ¶ Hęc expoſitio nõ placet, quia res hęc patebit in definitione orationis & enũtiationis, igitur non eſt totiẽs repetendum. ¶ Amplius hęc expoſitio literę non cõſonat vt videtur. 2. expõ ¶ Propterea expoſitor vult cũ Boetio Ariſ. tradere hic verbi cũ nomine ipſo conuenientiã & differentiam. Cõfutatio ¶ Nec hęc expoſitio placet, quãdo per definitiones eorum res hęc pateat ſatis. Propterea videtur mihi quòd litera ſit illatiua, & ſic videtur ex dictis concludere duo, & ꝙ verba ſecundum & per ſe dicta ſint nomina, & ꝙ ſignificat aliquid. Dubiũ ¶ Sed ambiges, nullum diſperatum prędicatur diſperato, nec per ſe nec cum alio, ſed verbum & nomen ſunt diſperara, igitur non prædicatur nomen de verbo. Reſponſio ¶ Reſpondent Thomas & Ammonius nomen hic accipi, vt communiter ſignificat quãlibet dictionem impoſitam ad ſignificandam aliquam rẽ, & cum ipſum agere vel pati eſt aliqua res, igitur verbum vt ſic dicitur nomen. ¶ Sed hęc reſponſio mihi nõ placet, pace eorum dixerim primo, quia tunc aliter acciperetur nomen hic, & aliter dum ipſum definierat, & ſic in tam breuibus ęquiuocatione vſus eſſet. Cõfutatio ¶ Secundo ſi nomen hic acciperetur pro dictione ſignificante rem, tunc verba tam per ſe quàm cum alio ſumpta eſſent nomina quando vtroq; modo rem ſignificent. Reſponſio Boetij. ¶ Boetius cui Auer. conſentire videtur, vult verba ſecundum ſe ſumpta dici nomina ſecundum ſimilitudinem, ſed quando accipiuntur cum extremis, tunc nominibus non aſſimilantur. Cõfutatio ¶ Hæc expoſitio non placet, quoniam dictum Ariſto. eſt abſolutum & non ſimilitudinarium. Expoſitio propria. ¶ Animaduertendum igitur ꝙ Ariſ. loquitur de verbis vt deriuantur a nominibus, & tũc vult quòd verbum quod nomen ſibi correſpondens ſint idem quo ad ſignificatum per ſe & principale, vt valeat idem quod valetudo, currit idem quod curſus. Curſus enim & currit idem principaliter ſignificant, vt album & albedo, ſed differunt quantum ad conſignificatum, nam verbum cum ponitur inter extrema vltra principale ſignificatum conſignificat compoſitionem quandam, quę ſine extremis intelligi nequit. Nomen vero illi correſpondens ſignificat tantum rem abſq; illo. Ideo inquit. Ipſa igitur verba per ſe quidem dicta atq; prolata & non inter extrema conſtituta & nomina ſunt, & ſignificant aliquid. Hęc res ſequitur ex definitionibus nominis & verbi, vt patet.

Quantum ad verba græca. ¶ Quãtum ad verba græca attinet, dixit per ſe dicta, hoc eſt non inter extrema conſtituta, quia verbũ habet ſignificatum principale, & hoc habet vt per ſe dictum, & vt ſic nomen eſt, habet conſignificatum, quatenus inter extrema ponitur. Ideo ait per ſe dicta, cum enim per ſe dicitur aut profertur, cadit a conſignificato, quod ſibi competit, per hoc quod ſtat inter extrema. Igitur ſibi tantum remanet principale ſignificatum, & cum illud met ſit ipſius nominis, verba igitur per ſe dicta erunt nomina. Et hanc expoſitionem pauci, immo nullus ante me percepit. Adiecit autem, & nomina ſunt & ſignificant aliquid, nam omnis dictio etiam non ſignificatiua dici poteſt nomen communiſſime acceptum. Ad denotandum ꝙ vult intelligere de nomine proprie dicto adiecit, & ſunt nomina, & ſignificant aliquid. ¶ Et ita verbum illud græce, & non expoſitiue tenetur, vt Ammonius credit. Syllogiſmus. ¶ Hanc concluſionem ſyllogizat Ariſtoteles, ſiſtens cogitationem & quietans audientem, eſt nomen et ſignificat aliquid, verbum per ſe dictum ſiſtit cogitationem, & quietat audientem. Igitur nomen et per ſe aliquid ſignificat, tangit minorem et inquit, tiam proferens illa ſic ſeorſum dicta cogitationem ſiſtit, audiẽs quoq; eadem illi proferenti acquieſcit. Quantum ad verba græca legõ ¶ Quãtum vero ad verba gręca attinet, verbum illud gręcum legon traſtuli proferens, quia dicere ſumit pro proferre. ¶ Eſtq; etiam ſermo ſuus clarior, propterea ſuppleui illud verbum illa, quia de verbis loquitur. Siſteſi. ¶ Verbum ſiſteſi traſtuli ſiſtit & non conſtituit, quoniam conſtituere conuenit partibus reſpectu alicuius totius. Lateres enim conſtituunt domum, modo nec verba ſic dicta ſunt partes nec cogitatio totũ. dianoea ¶ Verbũ dianoeã cogitationẽ trãſtuli, et nõ intellectũ, nã intellectus eſt ſolũ intelligibiliũ, dianoea etiã ſenſibiliũ, eſt .n. dianoea intellectus cũ imaginatione cõiunctus, vt dicit Themiſtius in libro de memoria & reminiſcentia. Obiectio. ¶ Sed contra hæc obijciet iunior, quia ſi proferens verba ſecundũ ſe dicta ſiſtit dianoeam, tunc verba ſignificarẽt eſſe vel non eſſe, hoc eſt affirmationem vel negationem. ¶ Reſpondet Ariſtoteles ꝙ ille qui dicit verbum ſiſtit intellectum quod ad operationem, quę eſt ſimplicium intelligẽ-

tia, hac enim ratione quieſcit audiens, non autem ſiſtit ad
dianoeam ſiue cogitationem quo ad ſecundam, quę eſt eſ-
ſe vel non eſſe intelligere. Inquit. Sed ſi eſt aut nõ eſt ſub-
audi tu proferens verba per ſe, nondum ſignificat, & per
conſequens ſiſtis intellectum quo ad primam operationẽ,
& non quo ad ſecundã, quę eſt intelligere eſſe vel non eſſe.
¶ Quod autem Ariſto. hic ſoluat tacitam hanc dubitatio
nem particula illa aduerſatiua. [Sed] denotat, quæ eſt obie
Probatio. ctioni aduerſans. ¶ Reſponſionem hanc probat, et inquit.
quoniam ſubaudi tu prolatum illud ſic per ſe nõ eſt ſignũ
rei eſſe vel non eſſe, hoc eſt non ſignificat rem eſſe vel non
Multiplex expoſitio. eſſe, ſed rem tantum [neq; ſi.] ¶ Hęc pars multipliciter ex
Expoſitio Ammonij. ponitur. Ammonius exponit ꝙ vtatur ratione a maiori,
quoniam ſi aliquod verbum ſignificet verum vel falſum
eſſet ipſum verbum eſſe, ſed hoc non eſt, quando ſeiunctũ
dictum nihil ſit, ſed ſolum cum inter extrema collocatur,
vbi tunc conſignificat compoſitionem quandam, quæ ſi-
ne compoſitis intelligi nequit. ¶ Sed quia in gręco ſcribi-
2. Expõ tur on, quod latine ſonat ens. ¶ Ideo Alexan. aliter exponit,
ens nihil ſignificat. Igitur nec ipſum verbum eſt quod ab
eo deriuatur, antecedens probat per hoc, quia eſt æquiuo-
Cõfutatio per Thomam. cum decem predicamentis. ¶ Refutat hanc expoſitionem
Thomas, tum primo, quia ens nõ ęquiuocum eſt, ſed ana
logum cum prædicetur ſecundum prius & poſterius, tum
etiam quia dictio ęquiuoca non nihil ſignificat, ſed multa,
& quandoq; hoc, & qñq; illud tum etiam quia hæc expõ
3. expõ. Thomę nõ multũ facit ad intentionem preſentem. ¶ Tertia exponi
tur vt Ariſt. arguat de omni verbo, nam omne verbum
includit eſſe, vt currere curſum eſſe, et id genus. Sed ipſum
eſſe pure dictum nihil eſt, igitur omne verbum pure di-
ctum nihil erit. ¶ Sed hęc expoſitio, quam approbat expo
ſitor, mihi non placeat, tunc enim concluderem ꝙ alia ver
ba nihil eſſent, nã omnia illa concludunt ipſum eſſe quod
nihil eſt. Tũ ſecundo ꝙ Ariſto. exiuit ab illo propoſito, &
Expoſitio Ammonij. ad aliud ſe trãſtulit, cui hæc expoſitio non conſonat. ¶ Pro
Obiectio. Thomæ. pterea Ammonius exponit, ipſum verbum eſſe nihil eſſe,
quia non ſignificat verum vel falſum. ¶ Sed conſignificat
quandam compoſitionem, quæ ſine extremis intelligi ne-
quit. ¶ Obijcit huic Thomas ꝙ hoc eſt commune omni-
bus nominibus & verbis. Igitur non vadit ad intentionem
Ariſto. qui aſſumpſit ipſum eſſe quaſi quoddam ſpeciale.
¶ Hoc nihil eſt contra Ammonium, quia licet Ariſt. ſpecia
tim accepit ipſum eſſe. Illud generatim includitur in omni
bus, ideo poteſt ampliari ad omnia, nec rationes contra
Alex. valent. Prima non, quia ens eſſe analogum ſumpſit,
ſed non probat. Secunda minime valet, hoc ſignificat mul
ta igitur ſignificat aliquid, ſed bene aliqua, vnde hęc ſtant
ſimul, ens ſignificat multa, & ens nihil ſignificat. Sed vt-
cunq; ſit expoſitiones hæ expoſitoris ſint ambiguæ, &
Expoſitio propria. per illas difficile eſt intelligere quid Ariſto. velit. ¶ Ideo ali
ter & Porphyrio conſentaneæ expono, dixerat enim Ariſ.
verbum ſiſtere cogitationem ad primam operationem in-
tellectus, non autem quo ad ſecundam, quoniam nullũ ver
bũ ſignificat rẽ eſſe vel non eſſe, quod eſt in operatione ſe
cunda intellectus. ¶ Contra obijcies, nam ipſum verbum
eſſe, videtur ſignificare rẽ eſſe vel non eſſe. Igitur reſpõſio
illa falſa, videtur igitur mihi ꝙ Ariſt. reſpõdeat huic obie-
ctioni. Vbi diligenter animaduertendum quòd ipſum ver
bum ſum es eſt, poteſt capi pure atq; nude penitus ab om
ni ſignificatione, & ſic dicitur ſincathegorema a logicis,
quia vt oĩs nullus et id genus nihil ſignificãt, ſed ſunt ſyn-
cathegoremata, & termini habentes officium, ſic verbum
es eſt, cum pure accipitur, vt etiam non coincidit cum ſuo
participio, eſt terminus habens officium atq; ſyncathego-
rema. ideo inquit, neq; ſi ipſum eſſe ſeiũctũ dices & a noĩe
& a participio ſubaudi ſignificat eſſe vel non eſſe, nã ip-
ſum quidem vt ſic nihil eſt ſignificatiue. ¶ Sed conſifica-
tiue ideo ſubdit, ſed conſignificat quandam compoſitio-
nem, quę ſine extremis compoſitis intelligi nequit. Igitur
eſt ſyncathegorema et non terminus per ſe ſignificatiuus.
¶ Ex hoc ſoluitur dubitatio & colligitur ꝙ verbum adie-
ctiuum differta nomine penes conſignificatum, & non pe-
nes conſignificatum. Cum enim omne verbum adiectiuũ
includat eſſe, ideo includit conſignificando compoſitionẽ
illam. ¶ Ex his colligitur ꝙ verba ipſa ſecundum ſe dicta
nomina ſunt, quia nihil ſignificant præter nomina e qui-
bus deriuantur, vt vero inter extrema collocantur conſi-
gnificant ipſum eſſe, & ita compoſitionem extremorum,
& ſic non ſunt nomina, quo modo exponẽdo non accidũt
tot concluſiones. ¶ Et hęc expoſitio forta ſſe eſt Porphirij,
& ſi non ſua, eſt noſtra. Quo vero ad græca verba attinet
ipſum on, pro eſſe accepit, nõ vt Alexan. exponit pro par
ticipio, quia ſic eſſet terminus per ſe ſignificatiuus, vt iſte
terminus exiſtens, quod eſt contra intentionẽ literę, adiecit
ipſum nihil eſſe cathegorematice, quia nihil p ſe ſignificat,
cũ ſit terminus habẽs officiũ, ideo ſubdit, ſed cõſignificat,
tãq̃ ſyncathegorema & terminus hñs offm̃. Hęc eſt expõ
clara, mihi videt, & ſatis ad mẽtẽ. Ariſ. Et de verbo ſatis.

DE ORATIONE.

*ORATIO vero eſt uox ſignificatiua, cu-
ius partiũ aliqua ſeparata ſignificatiua eſt
ut dictio, ſed non ut affirmatio, ueluti homo
ſignificat quidem aliquid, non autem quoniam
ſit aut non ſit, ſed erit affirmatio aut nega-
tio ſi quicquàm ſibi addideris: una uero ho-
minis ſyllaba nullatenus ſignificat: non enim in hac dictione ſo-
rex rex ſignificat, ſed tantum nunc uox eſt, in compoſitis uero ſi-
gnificat aliquid, ſed ut diximus non pro ſe.*

¶ Illud (vt diximus) quod principaliter hic perquiritur, eſt Com. 18.
enuntiatio, huius partes & materia nomen valet & ver-
bũ declaratæ ſunt, pars vero vt forma quę eſt oratio, nũc
declaratur, cur vero (vt Ammonius dubitat) non eo ordi-
ne rem aſſecutus eſt quo in prohemio pollicebatur, dictum
eſt. ¶ Animaduertendũ igitur ꝙ nomini & verbo & oratio Nota.
ni communia ſunt vox ſignificare & nõ per naturam, ſed
ad placitum, vtrum vero cętera particulæ, vt ſine tẽpore
vel cum tempore, an recte & determinatæ, ſiue aoriſtice,
iam ex dictis patet, differt autem oratio ab vtroq;, quoniã
illius pars ſignificatiua eſt vt dictio, nominis vero & ver-
bi nõ niſi per accidens (vt diximus) in definitione præteriſt
an a natura ſit oratio ipſa ſignificatiua an ad placitum,
quia de hoc erit poſtea diſputatio. ¶ Apponit autẽ illa duo
vt ꝙ ſit vox & ſignificatiua vt habeat genus proximũ,
adiecit cuius pars ſignificat vt dictio nõ vt affirmatio vt
habeat differentiam, quia differt e nomine & verbo. ¶ Sed 1. dubõ
ad intellectum huius diffinitionis dubitemus de ſingulis. Et
primo vtrum oratio ſit vox, & videtur ꝙ non oratio non
eſt vna vox, igitur non eſt vox. Antecedens arguitur, ora-
tio eſt multę voces, multę voces non ſunt vna vox, igitur
oratio non eſt vna vox. ¶ Reſpondet forticolę concedendo Reſponſio forticolar.
ꝙ oratio eſt multę voces, & alterius quod plures ſiue mul
tæ voces ſunt vox ſiue vna ſola vox, quemadmodum plu
res homines ſunt vnus ſolus homo, & ꝙ ita ſit probãt, qm̃
hęc vox eſt vna ſola vox, & illa vox eſt vna ſola vox igi
tur hęc vox & illa vox ſunt vna ſola vox. Sed hęc vox
& illa vox ſunt plures voces. Igit̃ plures voces ſunt vna
ſola vox, & ſic concedunt plures voces eſſe vnam ſolam
vocem diuiſiue, vt dictum eſt. ¶ Sed dices cõtra hos, quia replic.
ſi plures voces ſunt vna ſola vox, igit̃ per conuerſionem
in parte vna ſola vox eſſet plures voces. ¶ Amplius plures

voces non ſunt hæc vna ſola vox, nec illa vna ſola vox.
Igitur nulla vna ſola vox, & per cõſequens plures voces
Defenſio. non ſunt vna ſola vox. ¶ Reſpõdet forticulæ & defendũt
partẽ ſuã ꝙ prędicatum illius propoſitionis, plures voces
ſunt vna ſola vox, cõfunditur propter vim cupulationis,
quę includitur in verbo illo plures. Reſoluit enim plures
ſic & illa & illa vt diximus, modo nota copulationis ha-
bet vim confundendi, & ita negat cõuerſionẽ, quia varia
tur ſuppoſitio. In prima illa particula vox ſupponit cõfu
ſe. In ſecũda determinate. Et ſi dicatur quomodo cõuertit
quęre ipſos, quia eſt extra propoſitũ. ¶ Ad ſecũdã dicunt
ꝙ plures voces nulla vna ſola vox ſunt, q̃m nec illa nec
hęc, cũ quo tñ ſtat ꝙ plures voces ſint vna ſola vox, q̃m
in hac iſte terminus vox ſtat confuſe tm̃, in illa determina
te aut diſcrete, propter quod hæ non cõtradicũt, plures vo
ces ſunt vna ſola vox, et plures voces nulla vna ſola vox
Qualis reſpõſio forticolarum. ſunt, cũ termini nõ eodem modo ſupponãt. ¶ Q uãq̃ hęc
ſint acute dicta, et nõ põt improbari, ſcias nõ eſſe peripa
thetice dicta, nec neceſſaria nec in talibus captiunculis de-
Reſponſio peripath. bemus detineri. ¶ Multi enim vt logicã ſeruent ad vnguẽ,
amittũt philoſophiã, & mora in his impedit hominẽ ſci-
re veritatẽ. ¶ Peripatetici igitur dicerẽt ꝙ oratio eſt vna
vox vnitate verbi, & ſic poteſt dici plures voces ſimpli-
ces, vna vero compoſita ex illis propter vnitatem verbi.
2. dubõ. ¶ Aliqui dubitant ſecundo cur dixit in neutro genere, cu
ius partium aliquid ſignificãt. ſeparatim, et non dixit cu
Cõfutatio ius pars aliqua ſignificat ſeparata. ¶ Hęc dubitatio pro-
cedit ex ignorãtia grẹcorũ verborũ. In gręca enim lingua
pars quæ gręce meros dicit̃ neutri eſt generis, ideo ad nos
debet venire, cuius partiũ aliqua ſeparata ſignificat, et ita
3. dubitatio põderatio expoſitoris friuola eſt, vt multæ aliç. ¶ Tertio
dubitat Aſpaſius cõtra illã particulã vt dictio, quoniam
alicui cõpetit definitũ, cui non cõpetit definitio. Nã hypo
tetica eſt oratio, et tamẽ partes eius ſignificant vt oratio-
1. reſpõſio nes. ¶ Reſpondet Porphyrius hic eſſe definitã ſolã oratio
nẽ ſimplicẽ, eo quia potior in omnibus reperitur, cui re-
Obiectio. ſpõſioni etiã Aſpaſiũ cõſentire ferunt. ¶ Obijcit huic (vt
mihi videtur) Boetius, quoniã definitum non debet eſſe in
plus q̃ definitio. Igitur cum oratio ſit cõmunis ſimplici
Defenſio et cõpoſitę, definitio etiã debet eſſe cõmunis. ¶ Sed hęc ra-
tio nõ cogit, dicerẽt enim ꝙ licet ratio quatenus oratio ſit
cõmunis ſimplici & cõpoſitæ, tamen quatenus hic deſcri
bitur nõ cõuenit niſi ſimplici per ſe, quia contracte & nõ
Alia contradictio. 1. ratio. cõmuniter hic deſcribitur. ¶ Melius igitur cõtradico eis,
quia Ariſt. poſtea diuidet orationẽ in enunciatiuã & non
enunciatiuã, & enunciatiuã rurſus diuidet per ſimplicẽ &
cõpoſitã, & nullibi iam ipſam cõpoſitã definit alia defi-
2 nitione, igitur vult eã eſſe hic definitam. ¶ Secundo oratio
competit vniuoce ſimplici & cõpoſitæ, igitur debet dari
vna definitio cõmunis vniuoca, & nullibi dedit illã, igit̃
2. reſpõſio. eſſet mãcus. ¶ Alexan. vero & Ammonius reſpondent ꝙ
hæc definitio eſt cõmunis omnibus vt ipſum definitũ, nã
etiã oratio cõpoſita habet partes quę ſignificãt, vt dictio.
Obiectio. ¶ Huic opponunt alij vt Philoponus & Syrianus, quia
Ariſt. ait vt dictio, & nõ vt affirmatio, modo oratio cõ-
poſita habet partes quæ ſignificant vt affirmatio, & ita
Defenſio male adiecifſet, & non vt affirmatio. ¶ Alij ſoluunt ꝙ di-
ctũ philoſophi debet intelligi ſupplendo ſic, vt dictio ne-
ceſſario & non neceſſario vt affirmatio, & ſic competit
Reſponſio propria. omnibus. ¶ Ego tamẽ pace tantorum dixerim ꝙ Ariſt. di
4. dubõ. xit vt dictio, quoniam licet partes orationis cõpoſitę ſint
orationes, tamen non vt orationes, ſed vt dictiones ſigni
ficant ſeparatę, & hoc ſatis. ¶ Dubitant quarto, cur adie
cit, vt dictio & nõ vt affirmatio, ſatis enim fuiſſet dicere
1. reſpõſio vt dictio, nunq̃ enim dictio eſt affirmatio. ¶ Reſpondent
quidam, quia Ariſt. ſolitus eſt nõnunq̃ dictionem pro af

firmatione accipere, ne igitur v ſus impediat, ſuppleuit &
non vt affirmatio, & ſignanter ait, & non vt affirmatio,
quia negatio addit ad affirmationem, propterea ſi non vt *Qualis reſpõſio hęc*
affirmatio, ſatis habetur etiam ꝙ nec vt negatur. ¶ Hæc
reſponſio ſic dicta, ſi eſt alicuius expoſitoris græci, taceo,
quoniam ipſi verba Ariſt. melius intelligunt, & verecun-
dum eſt pugnare contra græcos de verbis græcis. ¶ Hoc
tamen non tacebo, ꝙ vbiq; Ariſt. dum dictionem vocat,
græce eam phaſim vocat, affirmationem vero cataphaſim.
Sin aliter non memini me legiſſe, non tamen nego ca
taphaſim componi ex cata & phaſis. Ideo dico ꝙ ſupple *Reſponſio propria.*
uit non vt affirmatio, ad denotãdum partes orationis (vt
dixi) poſſe ſignificare vt affirmatio, ſed Ariſto. vult non
ſic intelligere, ſed quatenus habent vim dictionis. ¶ Hoc
enim ſuppleuit propter orationẽ compoſitas, cuius par-
tes ſunt affirmationes, ſed non vt affirmationes, ſed vt di *5. dubitatio*
ctiones ſignificant. ¶ Vltimo quærit Philoponus, vtrum *Reſponſio*
hæc definitio competat ſolum orationi perfectę? ¶ Re-
ſpondet ꝙ ſoli perfectę hęc competit, quoniam partes nõ
dicuntur niſi in relatione ad totum, totum autẽ & perfe-
ctum idem, & cum oratio hic definiatur in relatione ad *Obiectio prima.*
partes, videt̃ rationabiliter hic definiri vt perfecta. ¶ Sed
cõtra obijcit Boetius primo, quia omne compoſitum ha
bet partes, cum autem tam perfecta q̃ imperfecta habeat
partes rationabiliter quælibet erit totum & perfectum. *Secunda.*
¶ Secundo tunc partes orationis et cuiuſq; compoſiti non
eſſent partes niſi in fine compoſitionis, quia tunc ſolum
compoſitum dicitur eſſe compoſitum. ¶ Mihi videtur ꝙ *Defenſio*
rationes hæ non militent, quia non dicitur aliquid compo
ſitum, niſi propter formam & materiam, cum orationi
imperfectæ deſit aut forma, aut materia, aliter eſſet per-
fecta rationabiliter non dicitur compoſitum nec totum.
Tunc ad rationes dico, quod oratio imperfecta non eſt to
tum, quoniam vel caret verbo ſimpliciter vel verbo prin
cipali, & per conſequens caret forma, & ſic nec eſt cõpo-
ſitũ nec totũ, ſed quædam vocũ multitudo. ¶ Ad ſecundũ
dico ꝙ partes nõ ſunt partes niſi poſtq̃ eſt ipſum totum,
ante enim dicuntur partes in potentia, niſi igit̃ intellectus
actu cõponat ſubiectũ, & prędicatũ cum verbo non erit
actu totũ, & ſic nec actu totũ, & ſic concedo id ad quod
deducit. ¶ Melius igitur cõtra illos põt obijci, q̃m ſtatim *Melior cõfutatio.*
orationẽ hic definitã ſubdiuidit per perfectã et imp̃fectã,
quã rem incongrue egiſſet, niſi vtriq; hanc definitionem
eſſe cõem voluiſſet. ¶ Collige igitur definitionem, oratio *Definitio.*
vero eſt vox ſignificatiua, cuius partiũ aliqua ſignificati
ua eſt ſeparata, vt dictio & nõ vt affirmatio hoc eſt ſigni
ficatione ſimplici non compoſitiua aut diuiſiua, q̃m autẽ *Declaratio particularum.*
aliquid ſignificare vt pars poteſt eſſe dupliciter, aut pars
cõpoſita, vt in hypothetica, aut vt ſyllaba, vt in voce cõ
poſita, ideo duo facit. Primo declarat ꝙ pars orationis ſi-
gnificat non vt pars cõpoſita, videlicet nõ vt affirmatio
vel negatio. Secundo ꝙ nec vt ſyllaba. De primo inquit
veluti hõ ſignificat quidẽ aliquid, non aũt ſignificat ꝙ eſt
aut nõ eſt, ſed erit affirmatio aut negatio ſi ſibi quicq̃ ad
dideris, hoc eſt verbũ ſolũ. ¶ Et ſic per exẽplũ patet pri-
ma pars, deinde declarat ſecundã, & inquit, vna vero ho
minis ſyllaba nullatenus, ſignificat, quod probat per ex-
emplũ & locũ a maiori, & inquit. Non enim in hac di-
ctione ſorex, rex ſignificat, ſed tantũ vox eſt ſola, non ha-
bẽs vim ſignificandi. ¶ Cõtra tu dices, qa in cõpoſitis vt
in hoc noĩe hircoceruũ ſignificat pars. R̃ñdet in cõpoſitis
nominibus ſignificat aliq̃d ipſa pars ſeorſum, ſed (vt dixi
mus) non pro ſe ad intellectũ totius, cuius erat pars. ¶ Sic
igitur patet ꝙ pars orationis nec ſignificat vt pars com-
poſita, nec vt ſyllaba igitur ſignificat vt dictio. ¶ Oratio
igitur eſt vox ſignificatiua, cuius partium propinquarũ

aliqua eſt ſignificatiua ſeparata per ſe quidem vt dictio-
ne,non autem ſemper vt affirmatio vel negatio.

¶ *Eſt autē oratio omnis ſignificatiua quidē:non tamē ut inſtru-
mentum:ſed quemadmodum dictum eſt ſecūdum inſtitutionem.*

Com.19 ¶ Syllogizabat Plato in eo libro,qui Cratilus inſcribitur,
orationem eſſe natura,et nō inſtitutione ſic.oratio eſt in-
ſtrumentum virtutis interpretariuę naturaliter nobis exi
Platōis ratio. ſtentis.Per ipſam enim ſignificamus animę affectiones ceu
per inſtrumentum,omne autem inſtrumentum virtutis na
turalis eſt natura,veluti virtutis viſiuę oculi,auditiuę au
res,& id genus.igitur oratio natura,ſed non inſtitutione
Ariſto. expoſitio. eſt.hic erat Platonis ſyllogiſmus. ¶ Huic reſpondet Ari-
ſto.& conſentit maiori,negat tamen minorem.nam virtu
tis interpretatiuæ primum inſtrumentum & propriū eſt
pulmo,guttur,dētes,lingua,& id genus,& quę naturalia
ſunt.oratio vero eſt effectus illius virtutis mediātibus illis
inſtrumentis:& ita minor falſa eſt.inquit.Eſt autem ora
tio omnis ſignificatiua quidē,nón tamen vt inſtrumētū,
ſed(quemadmodum dictum eſt)ſecundū inſtitutionē, &
Expoſitio verborum. ita Platonis minor falſa eſt.¶ Quantū vero ad verba gręca attinet organon vult Boetius eſſe poſitum pro natura,
quia(vt dictum eſt)Plato omnium artium inſtrumenta
ſecundū naturam ipſarum artium conſiſtere ponebat, &
ita erit ſenſus ꝙ oratio ſignificat,non ut inſtrumentū hoc
eſt natura,ſed(vt dictum eſt in capitulo de nomine)ſecun
dum ſynthecē hoc eſt ſcd̃m inſtitutionem,ſiue placitum,
ſiue fędus,ſiue pactum.Melius autem Ariſtoteles organō
non pro natura poſuit,ſed pro inſtrumento,quia per
hoc(vt Ammonius,& Alexan.aiunt)Ariſtoteles minorē
Dubitationes contra ſolutionem Platonis negare intendit. ¶ Sed adhuc ſolutio Ariſtotelis
1.ratio. non videtur tuta, Platonici quidam Hermippus & Nu-
menius obijciunt,nam idem videtur de effectu. Oratio
enim effectus eſt virtutis naturalis per inſtrumenta natu-
ralia,& omnis effectus virtutis naturalis per inſtrumenta
naturalia eſt natura,non inſtitutione.igitur oratio ipſa na
2.ratio. tura erit. ¶ Secundo,oratio eſt inſtrumentum intellectus,
qui eſt virtutis naturalis,nā intellectus oratio ſignificat.
Syllogiſmo qui oratio eſt ratiocinatur,definitione,quæ
rurſus oratio eſt definit.Sed vt ſupra,omne virtutis natu
ralis inſtrumentū eſt natura,igitur oratio natura erit,non
Solutio ammonij. autem inſtitutione. ¶ Ad hęc Ammonius ſolutionē innuit,
ꝙ quemadmodū in tripudio motus ipſe a natura eſt,mo-
dificatio illius(vt ita dicā)ab inſtitutiōe & artificio,ita in
oratione voces ſiue ſoni natura ſunt,modificationes vero
inſtitutione,& ita quatenus voces ſiue ſoni orationes na
tura ſunt,quatenus tales voces inſtitutione formantur.
¶ Tunc ad rationē primā maior falſa eſt,poteſt enim ali-
quis eſſe effectus virtutis naturalis ꝑ inſtrumenta natura
lia,vt tripudium & eſſe inſtitutione. ¶ Ad ſecūdū ait Am
monius,ꝙ intellectus nō eſt natura,quoniā nullius corpo
ris actus eſt,ſed quaſi ſupra naturā, & ſic nihil prohibet
Cōfutatio. virtutis ſupra naturā eſſe effectū inſtitutione. ¶ Sed hæc
reſpōſio ſtare nō poteſt,quia ſaltē intellectus eſt virtus na
turalis,diſtinguēdo naturale cōtra artē. Igitur effectus ſu
Solutio ꝓpria. us debet eſſe naturalis,vt diſtinguitur cōtra artē. ¶ Pro-
pterea dicēdum,ꝙ artificialiū principiū immediatū eſt uo
lūtas.Hęc enim eſt immediata cauſa inſtitutionū,& ꝓpte
rea quāquā concurrant intellectus & naturalia inſtrumē
ta virtutis interpretariuę,quia tamē omnia ſubiacēt volū
tati,ideo inſtitutione ſunt & nō natura,& hoc neſciuit ex
plicare Ammonius, licet forte hoc voluerit balbutire.
Ratio. Alex. ¶ Alexāder aphrodiſius enititur probare orationē eſſe in-
ſtitutione,quia cuius quęlibet pars eſt inſtitutione,totum
inſtitutione eſt. Sed orationis partes vt nomē & verbū in
Cōfutatio. ſtitutione ſunt,igitur tota oratio. ¶ Hęc ratio pace ſua pe
tere videtur,quia Plato & Socrates in lib. Cratili voluere
etiā nomina & uerba naturaliter ſignificare. ¶ Amplius ſi-
milis queſtio eſt de nomine & verbo,quādo ipſa ſint effe Ratio melior.
ctus virtutis naturalis ꝑ inſtrumēta naturalia. ¶ Ideo me
lius a ſigno idē probari poteſt,quę apud diuerſos ſunt di-
uerſa inſtitutione eſſe videntur,id enim quod naturale eſt
ſemꝑ eſt vniformæ, ſed orationes apud diuerſas linguas
diuerſæ ſpectātur,quāquā idē ſignificēt,igitur nō natura,
ſed inſtitutione ſunt,& hæc eſt ſua melior ratio. ¶ Sed cir Dubitationes recētiorum.
ca hęc recētiores ambigūt vtrū nomē quod ſignificat ali Prima.
quid ſi imponatur de nouo ad ſignificādū aliud,remaneat
idem nomē,verbi cā.iſtud nomē homo ſignificat Socra-
tem & Platonem,vtrum ſi ponatur ad ſignificandū idē
quod equus,remaneat idem nomen. ¶ Secunda dubitatio Secunda.
vtrum oratio quæ de nouo imponitur ad ſignificandum
aliud ꝗ primo ſignificabat, vt hęc oratio.homo eſt ani-
mal,dato ꝙ ſignificet deum eſſe,teneat vicē orationis uel
dictionis. ¶ Ad primā reſpondent nōnulli recentiorū ꝙ no Solutio ad primam recētiorum.
men impoſitum de nouo aliter ad ſignificādum quā ſigni
ficabat non eſt idem nomen,hoc probant exemplo, quia
ſicut ex uariatione formę artificialis reſultat alia atꝗ alia
res artificialis,ita ex variatione ſignificationum reſulta-
bunt alia atque alia nomina. ¶ Sed hęc poſitio ſtare nō po Cōfutatio.
teſt,primo quia ad variationem eius quod deforis & per
accidens accedit nihil debet variari ſed nomen & verbū
ſignificāt ex voluntate,ita ꝙ ſignificatio deforis accedit
nomini & uerbo,igitur nomen per illius uariationem nō
variabitur. ¶ Amplius ſi ad variationem ſignificationū Solutio ꝓpria.
uarientur nomina,ad cōuenientiā erunt eadem.Igitur ho
mo & anthropus erunt unū nomen,quod nemo dixit.
¶ Ideo dicendū quòd nullatenus varietur nomē,licet uarie
tur ſignificatio cū illa ſit accidēs ipſi nomini. Poteſt tamē
dici uariatum extrinſece,quemadmodum colūna fit dex-
tra uel ſiniſtra ipſo aīali uariato,nec ualet rō,ſignificatio
formalis uariatur,igitur nomen,quia illa eſt ſibi extrinſe 2.ratio.
ca,ſicut columnę dextreitas. ¶ Ad rationem dico quòd ua
riata forma artificialis intrinſece uariatur res artificialis,
modo non ſic eſt in nominibus. ¶ Ad ſecundam reſpondēt Ad ſecūdam
ijdem ꝙ oratio de nouo impoſita ad ſignificandum no-
uum complexum uim habet dictionis. ¶ Hoc abſolute di Cōfutatio.
ctum eſt falſum, quia uolo quòd homo ſignificat mihi
equum,bos,animal,& facio hanc propoſitionem,homo
eſt bos,patet quòd quælibet dictio & pars ſignificat ut
dictio,igitur tota non ſignificat vt dictio. ¶ Amplius hęc
oratio de nouo ſic ſignificans eſt oratio,igitur partes eius
ſignificant vt dictiones per diffinitionem datam. ¶ Pro- Solutio.
pterea dico quòd oratio poteſt imponi ad ſignificandū ali
quod conplexum de nouo dupliciter. Vno modo ponendo
quòd partes ſignificent,ex quarum ſignificatione reſultet
ſignificatio totius,& hoc modo ſignificat vt oratio, vt
argumenta cogunt,alio modo ponendo quòd oratio ſigni
ficet primo illud complexum de nouo nihil de partibus af
ferendo,hoc eſt non per hoc quòd ſignificatio eius reſultet
ex ſignificatione noua partium. Et hoc modo bene dicunt
quòd ſignificat vt dictio,quoniam ſua ſignificatio non re
ſultat ex ſignificatione partium,quo in caſu non erit ora-
tio,licet partes ſint nomina,nec propoſitio,licet ſignificet
cōplexū,ſed dictio erit tātū,de hac re ſupra diſputatū eſt.

¶ *Enūtiatiua uero nō omnis:ſed illa in qua uerū aut falſum eſt:
nō autem in omnibus eſt,ueluti deprecatiua, oratio quidē eſt,ſe
cundum neque uera,neque falſa,cæteræ quidem igitur relinquā
tur:nam adoratoriam aut poeſim illarum magis conſideratio at
tinet:enuntiatiua uero præſentis contemplationis eſt.*

¶ Diuiſio enūtiationis,ut Boetius eſt author,hac rōne ſit Com.100
ſumpta

ſumpta oratione pro genere, orationum alia imꝑfecta, vt Plato in lyceo, alia vero perfecta. Perfectæ vero (ſi liceat bimembrem facere) alia enũtiatiua, alia non enunciatiua. queq; te diuiſio, ideo per alterũ mẽbrũ negatiuum datur, quoniã ſubdiuidẽtibus membris genus cõe nomẽ nõ hẽt. nõ enũtiatiuę vero alia eſt deꝑcatiua, vt adſit lętitię bacchus dator. Alia impatiua, ut accipe, daque fidẽ. Alia interrogatiua, vt quo te meri pedes, an quo via ducit in vrbẽ. Alia vocatiua, vt o qui rex hominũ q;ue deũq; ęternis regis imperijs. Enũtiatiua vero eſt, ut dies eſt, dies nõ eſt. Nõ enũtiatiuarũ vero ſpecies expoſitor reducit ad tres, quoniam illę quinque ordinatę ſunt, vt vnus ex intellectu alterius dirigatur, quod quidẽ tribus fit modis. Primo ad attẽdendũ mente, & ad hoc oratio deſeruit vocatiua. Secundo ad reſpondendum voce, & ad hoc facit interrogatiua. Tertio ad exequẽdũ opere, quod etiã trifariã fit, aut ꝑ expreſſionẽ deſiderij, & ad hoc facit optatiua, vel reſpectu ſuperioris, & ad hoc facit deprecatiua, aut reſpectu inferioris, & ad hoc facit imperatiua. Siquis aũt vellet poſſet reducere etiã has ad bimẽbrẽ, quę res cũ nõ multũ cõferat, ſit hoc ſatis. Ariſtoteles itaque mirabili breuitate vtens, vt Ammonius inquit, tria facit fere inſimul, orationẽ diuidit, enũtiatiuã definit, intentionẽ ad ſpeciẽ aſtringit. Diuidẽs orationẽ ait, enũtiatiua vero nõ omnis. Et ſic innuit orationũ aliã eſſe enuntiatiuã, aliã non enũtiatiuam. Deinde innuẽs definitionem inquit. Sed illa in qua verũ vel falſum eſt. Eſt igitur enũtiatio oratio in qua vel verũ vel falſum eſt. Vt vero clarior eſſet hęc definitio ſubſcribit differẽtiam, qua differt a ceteris. Quę in definitiõe poſita eſt, & inquit, nõ autem in omnibus eſt verũ, uidelicet vel falſum, veluti deprecatiua oratio, & cęteræ id genus, oratio qdẽ eſt, ſed neque vera, neque falſa. Deinde obijciens a cõſideratione preſenti orationes nõ enũtiatiuas aſtringit intẽtionẽ in ſpeciẽ. Nam hucuſque de partibus interpretationis, & de cõmuni ipſa oratione locutus eſt, & inquit. Cęterę quidẽ igĩ relinquãtur, nã ad oratoriã ſiue rhetoricã, aut ad poeſim ſiue poeticã magis illarũ conſideratio attinet. Enũtiatiua vero preſentis cõtẽplationis eſt, que ſpecies eſt orationis potior, huius vero ſpecies ſunt affirmatio & negatio. Hęc igitur ſunt quę Ariſtoteles breuibus complexus. Eſt. ¶ Quãtũ vero ad verba cõtextus attinet verum, & falſum in enũtiatione ſunt in intellectu, atque rebus. In rebus quidẽ vt in cauſa, quãdo ab eo quod res eſt vel nõ eſt enũtiatio fit aut vera aut falſa. In intellectu vero, quia intellectus ſubiectũ omniũ verorũ, & ita in intellectu ſunt vt in ſubiecto. In enũtiatiõe vero ipſa ſunt vt in ſigno ceu ſanitas in vrina. ¶ Sed ſupradictis emergũt dubitationes. Prima, videtur ꝙ Ariſtoteles male definierit enũtiationẽ per verũ uel falſum, quoniã uerũ uel falſum, aut ſunt drię, aut propria. Siquidẽ propria nõ erit bona definitio ſi drię, tũc cõſtituũt ſpecies, & ita ꝑ ſuas ſpecies definiſſet. ¶ Secũda cur ſolũ de enũtiatiõe eſt cõſideratio, logica enim eſt ſciẽtia cõis. igĩ de oĩbus. ¶ Tertia de propoſitione tractatur in libro priorũ, & in libro poſteriorũ. Igĩ nõ hic de enunciatione, cum idẽ ſint. ¶ Ad primã reſpõdet. Ammonius, ꝙ enuntiationẽ ſignãter definit ꝑ verum vel falſum, quia ſunt fines eius, & definitio datur per finẽ multoties. Vel dici poteſt ꝙ ſunt vt propria, quę ponunĩ loco differentię, quę nobis latet, etiam ſi ſint drię & cõſtituũt ſpecies genus definiri per ſpecies fieri poteſt, vt dicit Alexãder, quando vel drię latẽt, aut genus nõ ſit penitus vniuocum. ¶ Ad ſecundã reſpondet Theophraſtus philoſophus, ꝙ omnis oratio aut inſtituta ordinataque eſt ad auſcultationẽ auditionemque, aut res ipſas. Si ad auſcultationes atque auditiones, ſic pertinet ad rhetorem atque poetam, ut Plato oſtendit in phedro, & Socrates philebo. Si vero ad res, ſic enũtiatio inſtituta eſt ad librum poſteriorum & ad ſciẽtiam, & ita erit propria huic cõſiderationi. ¶ Ad tertiã dici poteſt ꝙ enuntiatio differt a propoſitione, quoniã propoſitio ordinatur ad ſyllogiſmum, & quatenus ordinatur ad ſyllogiſmũ dicitur propoſitio, quę ſi ordinatur ad demõſtrationem, poſitio dicitur ſi ad ſyllogiſmum dialecticũ, propoſitio dialectica, ſi ad ſyllogiſmum ſophiſticũ, ꝓpoſitio ſophiſtica, ſed ſi ad ſyllogiſmum ſimpliciter, vocatur propoſitio abſolute. Enũtiatio vero dicitur quatenus ſubordinatur intellectui ꝑ voces exprimẽtis de rebus verũ falſumue. Et ita differũt, quia enũtiatio eſt extra mentem tãtũ in voce aut ſcripto, propoſitio extra & intra mentẽ. Enuntiatio etiã dici poteſt propoſitio, & cõcluſio, & problema, problema in dialectico ſyllogiſmo, concluſio in demõſtratione, itemque dici poteſt quęſtio, & id genus, propoſitio non niſi premiſſa. Hæc tamẽ latius explicabũtur in libro priorum & poſteriorũ. ¶ Quęrunt rurſus ſorticolæ an eiuſmodi propoſitiones tonat, coruſcat, lego, & id genus ſunt enuntiationes. Secundo an differat dicere, ego lego, ego Auguſtinus ſcribo, & dicere, lego, ſcribo. ¶ Ad primam reſpondent nonnulli ſorticolę, ꝙ illiuſmodi propoſitiones nec ſunt orationes, nec enuntiationes, bene tamen ſunt cõplexa quædã in uirtute. Mouentur autẽ argumẽto ꝙ illarũ una pars ut pote ſubiectum eſt in mente, uidelicet ego. Alia uero in uoce utpote predicatum. Enũtiatio autẽ & omnis oratio eſt penitus in uoce uel ſcripto, & ita eiuſmodi eſſe non poſſunt orationes uel enuntiationes. ¶ Sed iſti delirãt penitus. Nam eiuſmodi ſunt in uoce atque ſcripto, & in eis eſt uerum uel falſum, igitur enũtiatiões. Hęc enim fuit Ariſt. definitio Nec contra eos aliter arguo, ſunt enim hæc de ſe deriſibilia. ¶ Animaduerte igitur ꝙ eiuſmodi ſunt enunciationes, quoniã uerba ſunt ſubiectum & predicatum & copula. In iſta dictione lego, aut ambulas, eſt ſubiectum ui primę uel ſecundę perſonę uerbi, quę ſua natura illam importat, eſt prædicatum, quia reſolui poteſt in participium, eſt & copula propter idẽ, igitur abſolute eſt enuntiatio. ¶ Ad rationẽ dico ꝙ ſubiectum non eſt in mẽte ita ut non ſit in uoce, eſt enim in mente fortaſſe explicite, in uoce uero implicite uti & predicatum. ¶ Ad ſecundã reſpondent nõnulli, ꝙ illiuſmodi propoſitiones differunt, quoniam cum adduntur ſubiecta illis, quæ ſunt pronomina & primę & ſecũdę perſonę, denotatur affectio aliqua ſiue precisio quædã, uerbi cauſa cũ dicitur, ego auguſtinus ſcribo, denotatur ꝙ aut ſolus ſcribo, aut nullus ita bene ſcribit. ¶ Et tũc iuxta hanc regulam deducunt captiunculas. Prima, ego Auguſtinus ſcribo, igitur nullus alius ſcribit, aut nullus alius ita bene ſcribit. Tenet captiũcula per regulã. Secunda, non ualet, ego Auguſtinus curro. igĩ ego ſum. Eſt enim antecedens verum, vbi ego ſolus currerem, cõſequens uero falſum, quia denotaret me ſolum eſſe. Tertia hęc eſt abſolute falſa, ego ſum, tu es, quia tunc nullus alius eſſet, ideo dixit deus, ego ſum qui ſum, quoniam alia a deo uel non ſunt, uel nõ ita bene. Bene tamen concedent has ſum, es, & id genus. ¶ Sed iſti propter captiunculas ſepe truduntur in pueriles fabulas. Hæc enim riſu digna fatis ſunt. Nam dum dico ego ſum vel tu es, aut, in his volunt eſſe intelligendã ſubiecta, aut nõ. Si nõ igitur erit aliqua enuntiatio ꝑfecta, & nõ cum ſubiecto. Si vero volũt eſſe ſubiecta intelligẽda, ſed intellectus poteſt explicare uoce omne quod concipit, & nõ aliter poteſt, quam dicendo ego ſum, vel tu es. igitur hæ æquiualent ſum, & ego ſum, es, & tu es. Secũdo, tunc hæc eſſet nugatoria, tãtum deus eſt, tãtũ ego ſcribo, & id genus Propterea videtur mihi illiuſmodi orationes non differre quãtum ad rem, ſed ſolum quo ad vſum rhetoricum atque ornatũ, quo enim ad veritatẽ idem eſt dicere tu es, & es, ego ſcribo, & ſcribo. Ad-

Cõfutatio.

Reſpõſio propria.

dunt tamen rhetores ꝓnomina ipſa primę & ſecundę pſo nę nonnunquam emphaticos, veluti illud Maronis. Me ne incępto deſiſtere victā? ſub illo ꝓnomine me, intellexit reginam deorum, & ſororem, & iouis coniugē. Similiter Cicero. Ego omni officio ac potius pietate erga te cęteris ſatiſfacio. ſub illo pronomine ego, ſe illum talē qui cū Lentulo familiariſſime vixit, & q ioi beneficia ab eo acceperat intellexit. Addunt igitur rhetores eiuſmodi ad amplitudinem. licet quo ad propōnum veritatē, quā logicus conſiderat, nulla ſit differentia. Et hoc modo intelligendum eſt illud Priſciani grammaticis. Hec ſatis.

¶ Eſt autem una prima oratio enūtiatiua, affirmatiua. Deinceps negatio. Cætere uero omnes coniunctione ſunt u na. Neceſſe eſt autem omnem orati onem enuntiatiuam eſſe ex uerbo aut caſu uerbi: quando & hominis ratio niſi ipſum eſt: aut fuit, aut erit, aut tale aliquid adijciatur nequaquam oratio enuntiatiua ſit. Quamobrem unum quoddam ſit & non multa, animal greſſibile, bipes? Neque enim quia propinque dicuntur, una erit. Erit alterius hoc tractare negocij.

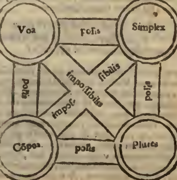
Cō. 21. ¶ Conueniunt expoſitores & greci & latini ꝙ definitam enuntiationē nūc diuidat Ariſtoteles & volūt, quòd Ariſtoteles breuibus duas diuiſiones enuntiationis explicet, quarum vna eſt, quòd enuntiationum quędam eſt vna ſimplex, quędam vna coniunctione. Quam expoſitor eo approbat quòd, etiam in rebus aliquid eſt vnum ſimplex, vt indiuiſibile, aut continuū alterum colligatione, aut compoſitione aut ordine. ¶ Secunda vero, vt expoſitor ait, ſubdiuiſio eſt enuntiationis vnius in affirmationē & negationem. Vnde recentiores volunt diuiſiones eſſe huiuſmodi, enuntiationum quędam eſt cathegorica, quędam hypothetica. Cathegoricarum alia eſt affirmatiua.
Dubitatio Boetij. alia negatiua. ¶ Mouet Boetius dubitationem. vtrum id quod ait, prima ad affirmationem referatur, vt ſit poſterior negatio. an id quod ait prima ad ſimplicem retulerit orationem, vt ſecunda ſit quę ex orationibus iungitur.
Reſolutio queſtionis. ¶ Hęc Boetij queſtio reſoluitur in tres. Prima vtrū diuiſio enuntiationis per vnam & coniuntione vnam ſit prior diuiſione per affirmationem & negationem. Secunda vtrum affirmatio ſit prior negatione. Tertia, vtrum
Reſponſio ad primam ſecundum expoſitionem. ſimplex ſit prior coniuncta. ¶ Reſpondet expoſitor, equo acceperunt recentiores, quòd prima diuiſio enuntiationis eſt per cathegorica ſiue vnam ſimplicem, & hypotheticam ſiue coniunctione vnam. Huius ratio ab expoſitore colligitur, quia prima entis diuiſio eſt per vnū & multa. Igitur prima enuntiationis diuiſio eſſe debet ſimiliter. Alia vero diuiſio eſt potius ſubdiuiſio enuntiationis
Cōfutatio primus error. ſimplicis. ¶ Sed pace horum dixerim, hoc ſtare non poteſt, quoniam etiam hipothetica ſiue coniunctione vna eſt affirmatiua vel negatiua. Igitur non diuiſio ſecunda ſiue ſubdiuiſio alterius membri eſt illa quę fit per affirmationem et negationem.
Secundus error. ¶ Secundo errant recentiores quando volunt hæc diuiſionem eſſe per cathegoricam & hipotheticam, quoniam tunc ſola conditionalis eſſet coniunctione vna. Ammonius enim & Boetius volunt hipotheticam non eſſe niſi duobus modis aut conditionalem, aut diſiunctiuam, quę etiam ſpecies conditionalis eſt, vt dicemus. Vnde & græce hypotheſis conditio eſt. Igitur hypothetica conditionalis eſt tamen.
Solutio ꝓpria Primum. ¶ Ideo dicendū ad primam ꝙ hę duę diuiſiones enuntiationis ęquales conuertibiles cum ipſa ſunt. Vt enim ens diuidit per vnū & multa, & per actum & potentiam, & id genus. Quoniam omne ens aut eſt vnum, aut multa. Similiter omne ens aut actu, aut potētia. Sic oīs enuntiatio, aut vna ſimplex aut coniuncta. Et omnis etiam aut affirmatiua aut negatiua. Et ita ęquales ſunt diuiſiones eiuſmodi, & nō vnā ſub diuiſionem alterius.
Secundum. ¶ Dico ſecundo ꝙ hæc diuiſio per vnā & coniunctione vnā, nō eſt diuiſio per cathegoricā & hypoteticam. Non enim, vt Boetius & Ammonius aiunt, cathegoricum opponitur hypothetico, ſed coniunctione vni. Eſt autem coniunctio non vno modo, ſed interdum copulatione, interdum tempore, interdum loco, & id genus. Hæ enim ſunt coniunctione vnæ. quando ſol exoritur, & dies eſt, quia coniunguntur coniunctione temporis. Hę ſimiliter. vbi tu diſputas, Socrates tacet, & aliæ eiuſmodi. Quę tamen non ſunt hypotheticę. Recte igitur Ariſtoteles verbo cōmuniori vtens dicit. cęteræ vero oēs coniunctione ſunt vna, et non dixit, ceteras omnes eſſe hypotheticas.
Solutio ad ſecundam Ammonii. ¶ Ad ſecundam reſpondet Ammonius, quòd affirmatio ſolum ex parte vocis eſt prior negatione, quia eſt ſimplicior. Nam negatiua enuntiatio affirmatiuæ addit particulam negatiuā.
Additio expoſitoris. ¶ Expoſitor autem adiecit duas alias rationes, ꝙ affirmatio eſt prior ex parte intellectus: quoniam affirmatiua ſignificat compoſitionē intellectus. negatiua ſignificat diuiſionē. modo compoſitio eſt prior diuiſionem: cum non ſit diuiſio niſi compoſitorum. Secundo ex parte rei, quoniā affirmatio ſignificat eſſe, negatio non eē. modo eſſe & vniuerſaliter habitus naturaliter prior eſt ꝑuatione.
Cōfutatio additionis. ¶ Sed hæc additio nō placet. Prima qdē nō, quoniā a parte diuiſio eſſet prior cōpoſitione, qm̄ non eſt cōpoſitio niſi diuiſorū. Amplius, vt dicit Ammonius, affirmatio & negatio quo ad cōpoſitionem & vnitatē non differunt, quoniam vtraq; eſt compoſita ex verbo & nomine, licet illa dicatur diuiſio rerum. Secunda vero minime, quoniam priuatio naturaliter precedit habitū, vt dictē in prędicamentis. Prius enim catulus cęcus eſt quā videns, & ita ſatis eſt reſponſio. Ammonij, quā Boetius etiā approbat.
Solutio. 3. prop. ¶ Ad tertiam reſpondet Boetius ꝙ enuntiatio ſimplex eſt natura talis. At coniuncta non eſt vna niſi poſitione & quaſi ab extrinſeco. Sed quod eſt naturale ꝑus ē eo quod poſitione eſt tale. iure ſimplicē priorē oportet eē coniuncta, quam reſponſionem Ammonius ſentit.
Cōfutatio. ¶ Sed hæc reſponſio videt cōtradicere Ariſtoteli, quia ſi enuntiationis ſimplicis vnitas ē a natura, etiā ipſa erit a natura. eadē enim ratio eſt entis, & vnius, ꝓpōnis et vnius, vt dicitur i elenchis.
Reſponſio propria. ¶ Sed Ariſtoteles ait contra Platonem nullam orationem eſſe a natura. Igitur videt hec expoſitio contra Ariſtotelem. Propterea dico quòd via inuētiua quę cōpoſitione agitur, ſimplex enuntiatio prior eſt. Via vero analitica hoc eſt reſolutoria cōpoſita eſt prior ſimplici.
Literæ expoſitio. Sed quoniam Ariſtoteles in iſto libro eſt inuentiuus, iure ſimplicē prępoṅit. inquit igitur. Eſt autē vna prima oratio enuntiatiua affirmatio. & reſpondens ad particulā prima ſubſcribit deinceps negatio. quia ipſa nagatio voce poſterior eſt. Ad particulā illam, vna reſpondēs ait, alię vero cōiunctione ſunt vna. vt hypothetica, & id genus.
Dubitatio Alex. ¶ Sed adhuc eſt dubiū Alexādri. videlicet vtrū diuiſio enūtiationis ꝑ affirmationē & negationem ſit generis i ſpēs.
ſecūda Ammo. ¶ Secunda eſt dubiū ammonij, vtrū hæc ſiue enuntiatio ſiue ꝓpoſitio, ſol. exiſtēte ſup terrā dies eſt, ſit ſimplex, aut cōiunctione vna.
Reſponſio Alexan. ¶ Reſpondet Alexander, ꝙ diuiſio enuntiationis per affirmationē & negationem nō eſſet generis in ſpecies, qnoniam in genere non eſt ordo, in enūtiatione eſt ordo.
2. Reſpon. ¶ Rn̄det Ammonius & Boetius et expoſitor ꝙ bn̄ vna poteſt eē altera prior cōparatione facta inter ſe, vt in numeris patet. Sed comparatiōe ad tertiū vtpote ad cōe genus nullus eſt ordo, qm̄ ęqualr ſunt oratiōes veri vel falſi participes, q̄ eſt definitio enuntiationis. & hęc rn̄ſio poteſt ſtare. Scias tn̄ ꝙ Boetius & Ammonijs inter affirmationē et negationē. nullū aliū volunt ordinē, niſi prolationis & vocum. ¶ Expoſitor alios affert, quos deiecimus.

¶ Ad ſecundam

reſpōſio ad ſecundam. ⁋ Ad ſecūdā dici pōt q̄ illa eſt coniunctione vna: qm̄ ablatiuus abſolutus reſoluitur p coniūctionē aliquā, vt dicūt
Expoſitio ſecūda p̄tis prima. grāmatici. Hęc de diuiſionibus colliguntur. ⁋ Deinde vt Ammonius & Boetius introducunt. Ariſto. volens diſputare de affirmatione & negatione, q̄ ſunt ſpecies enūtiatiōis, p̄mittit q̄ddā vtile ad ſermonē de illis. videlicet q̄ oīs enūtiatio cōſtat ex v̄bo. videlicet p̄ſentis tēporis, aut caſu v̄bi, qd̄ eſt p̄teriti aut futuri. Tacuit v̄bū infinitū, vt ait Ammonius, tum q̄a principaliter de affirmatione loquit̄, tum vel maxime, quia coordinatur cum negatiuo. habet enim
Prima dubitatio. cum eo fere eandem vim. ⁋ Sed dubitat Ammonius cur preterijt nomen. poteſt enim immo conſtat enuntiatio ex nomine & recto, vt ſol oritur, & caſu eius vt me tedet
Prima reſponſio. ſcribere. ⁋ Reſpondet primo hoc eſſe pretermiſſum, quia poteſt eſſe enuntiatio et non ex nomine vel caſu nominis, vt ſcire tuum nihil eſt, vbi verbum eſt ſubiectum. Nul-
Cōfutatio. la tñ enūtiatio eſſe poteſt ſine verbo aut verbi caſu. ⁋ Hęc reſponſio non valet, quoniam verba illa in enuntiatione nomina ſunt. Propterea Porphyrius philoſophus, quem Boetius etiā ſequitur, voluit p̄termiſiſſe ipſum nomen, q̄a verbum eſt principalior pars, cū ſit pars formalis, quaſi totius enuntiationis completiua. ⁋ Signum autem affert q̄ tota oratio a predicato quod eſt verbum nomen nanciſci
Signum. tur. dicitur enim cathegorica hoc eſt predicatiua. ⁋ Hæc
Expoſitio propria. eſt vna expoſitio quæ ſtare poteſt. Mihi tamen videtur quòd Ariſto. reſpondeat queſtioni tacitæ. Dixit enim eſſe enuntiationum alteram ſimplicem, alteram coniunctione vnam. Ideo quis obijciet. omnis enuntiatio conſtat ex verbo, verbum autem importat compoſitionem, quam ſine extremis non eſt intelligere. Igitur omnis enuntiatio dicitur compoſita. Cui reſpondet quòd omnis enuntiatio eſt cōpoſita ex nomine & verbo. Sed dicitur ſimplex, q̄a nō ex pluribus enūtiatiōibus cōſtat. Veluti hæc, ſi ſol exoritur, dies eſt, quę pluribus conſtat orationibus. Et ſic continuetur litera ſic, licet enuntiationum ſit quedam ſimplex. Neceſſe eſt tamen omnem orationem enuntiatiuam eſſe ex verbo aut caſu verbi. Igitur dicitur ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex pluribus enuntiationibus.
Approbatio expoſitionis. ⁋ Et hec eſt expoſitio rectior. Primo, quia illa particula aduerſatiua [autem] poni non ſolet ſic obiter, niſi ad obiectiones tacitas tollendas. Secundo, quia interpoſitio fuiſſet nimis caſualis & non pertinens. Tacuit autem nomen,
Probatio. quoniā verbū intelligi non poteſt abſq; extremis. ⁋ Quod autē omnis enuntiatiua oratio ex verbo conſtare debeat, probat per locū a maiori ſic. quia ſi qua oratio eſſet enuntiatiua ſine verbo, maxime eſſet definitio. Modo inquit, quādo & hoīs ratio, niſi ipſū eſt, aut fuit, aut erit, aut tale aliquid adijciat̄, nequaquā oratio enūtiatiua ſit. Igit̄ oīs enūtiatiua oratio ex v̄bo cōſtare debet. Sed quoniā de definitione locutus eſt, & qd̄ de vnitate eius eſt alterius negocij. ideo ſe excuſat, interponit tamē cōfutationē cuiuſdā falſe reſpōſionis. Dicebāt enī q̄dā quòd definitio eſt vna, q̄a partes p̄pinquius iacēt. inq̄t. Quāobrē vnū ſit & nō multa aīal, greſſibile, bipes. Interponit ſolutionē falſam. & inq̄t. neq; enī q̄a p̄pinque dicitur, vna erit. Tūc redit ad excuſationē. quaſi dicēs, q̄re vnū ſit definitio, erit alte
Notabile. rius hoc tractare negocij. ⁋ Aīaduerſione dignū, vt declarat Boetius & Ammonius, ad vnitatē definitionis eſſe neceſſariā partiū p̄pinquitatē, q̄a vbi partes longo interuallo cōciſe p̄ferrent̄, definitio nō eſſet vna. Ne igit̄ crederetur hāc eſſe cauſam verā, remouit illā, & trāſmiſit nos ad
Dubitatio. ſeptimā et octauā metaphyſice. ⁋ Et licet de vnitate defini-
Reſponſio Theoph. tiōis Ariſt. trāſmiſerit nos ad metaphyſicā. ⁋ Dubitāt expoſitores greci quę eſt cā vnitatis definitionis. ⁋ Reſpōdet Theophraſtus in libro de affirmatiōe & negatione, quòd definitio eſt vna ratiōe ſubiecti, qd̄ definit. Secūdo p̄pter partiū p̄ximā cōſtitutionē. ⁋ Obijciūt cōtra Theophra-
Cōfutatio aliquorū. ſtū, q̄a tūc definitio nō eēt vna p ſe, quoniā eſſet vna ratione ſubiecti, & ita ratione extrinſeca. Secūdo, q̄a tūc oīa accidētia eſſēt vnū eſſentialr̄, q̄a ſūt ī vno ſubiecto, vel ſaltē ea q̄ eſſēt ī vno ſubiecto. ⁋ Ammonius affert duas cau-
Reſpōſio Ammonij. ſas. Prima ē partiū vicinitas. Secūda v̄o ē, q̄a ī re eſt aliq̄d loco materię, aliq̄d loco formę, et cū int̄ hęc nihil mediet,
Cōcordia. rōnabilr̄ faciūt definitionē vnā. ⁋ Sed ambo poſſunt bñ dicere, q̄a vt Auerroes ait ī ſeptimo metaphyſice cō. 42. definitio vno mō pōt ſumi vt īſtrumētū q̄ ītellectus īducit̄ ad ītelligēdas eſſentias rer̄, et cū īſtrumētū ſumat vnitatē a fine. Finis aūt ē definiti eſſentia, iure ab vnitate definiti definitio erit vna. Et ſic recte Theophraſtus ait. Altero vero mō ſumi pōt, vt ē ipſa rei eſſentia, q̄ cū reſultet ex vltima differētia ſiue vltima forma que eſt vltimus actus. ſic bene Ammonius ait. Sed hęc res non eſt hic tractāda, vt bene
Dubitatio Themiſtij. Ariſt. ⁋ Dubitat ēt Themiſtius p̄mo poſte. q̄a videtur q̄ definitio ſit enūtiatio, q̄a eſt ſpēs p̄pōnis īmediatę, vt ait Ariſt. ibi hic aūt vult nō eſſe enūtiationē. Hāc q̄ōnē multi ſoluere enitunt̄, q̄s in p̄io poſte. cōfutamus. nūc v̄o Philoponi expōnē aſſerimus, quòd definitio pōt conſiderari vt præmiſſa, et ſic ē p̄pō & enūtiatio, vt Ariſto. uult ibi. Alio modo ut terminus, & ſic loquitur Ariſto. hic, q̄a vt ſic non eſt enunciatiua oratio, ſed terminus vt dicit.

⁋ *Eſt autem una oratio enuntiatiua: aut ea que unū ſignificat. Aut ea que cōiunctione eſt una. Plures uero eſſe que plura & non unum ſignificant. Aut ea que ſine coniunctione ſunt.*

Cō. 12. 1. expoſitio. ⁋ Expoſitores fere oēs volunt Ariſto. diuiſionē prepoſitā nūc exponere, quod (vt mihi videt̄) ſtare nō poteſt. Addit
Cōfutatio. enī nō nulla mēbra q̄ nō prediuiſit. ⁋ Ideo Ariſto. diuiſionē enūtiationis rurſus nunc alio mō ordit̄, q̄ hac forma reducit̄. Enūtiationū alia eſt vna, alia plures. Vna bifariam dicit̄, hęc quidē ſimplr̄, illa v̄o ſcd̄m q̄d vt dicemus. Plures rurſus bifariā, ex q̄dē plures, q̄a plura & nō vnū ſignificāt. Illæ plures, q̄a ſine cōiūctione multe ſunt. Huius ſcd̄e diuiſionis p̄ma pars p̄mę parti p̄mę diuiſionis aduer-
1. dub. ſat̄. ſecunda v̄o pars eiuſdē ſecūde illiuſmodi. ⁋ Ambigūt
Reſpōſio. q̄ diuiſio ſit hęc? ⁋ Rñdent, & ſane ſapide quòd eſt diuiſio ęquoci ī ſignificata, vt ſi hō diuideret̄ in verū, & marmoreū. Nā ſola enūtiatio vna eſt enūtiatio. Plures vero ſunt
2. dub. vna p̄latione, et metaphorice. ⁋ Secūdo dubitāt q̄d Ariſt. velit p enūtiationē vnā ſimplr̄, et vnā ſcd̄m q̄d, q̄d q; p plures ſimplr̄, et plures ſcd̄m q̄d. ⁋ Ad hāc Boe. et Ammo.
Reſponſio cōmunis. cōcordit̄ rñdēt, et voluīt quòd vnitas et multitudo referātur ad enūtiatiōis ſignificātiā. Simplicitas v̄o et cōpoſitio ad voces. ⁋ Ex his fiūt ſex cōiugationes, quarum duę ſunt impoſſibiles, quatuor poſſibiles, vt figura declarat.

¶ Et ita vna ſimplex eſt quę eſt vna ſimpliciter, vt homo eſt rationale. Eſt enim vna quo ad ſignificantiam. Simplex vero quo ad voces. vna vero compoſita eſt vna ſecundum quid, vt ſi ſol oritur, dies eſt. Socrates diſputat, & Plato legit, & id genus. Hęc enim dicitur vna ſecundum quid: quia coniunctione vna. Plures etiam bifariam ſunt: plurea compoſitę contra primum membrum, vt quę inconiunctæ ſunt tales. vt Socrates legit, Plato diſputat. Ariſtoteles mouetur. Sunt enim plures & compoſitę ſecundum voces. Plures vero ſimplices, vt canis latrat. Eſt quidem plures ſignificatu, vocibus vero ſimplex. Simili modo hęc, Aiax pugnauit cum hectore: multi enim fuere Aiaces. Hęc opponitur quo ad ſecundum membrum. ¶ Sed huic obijcit expoſitor.

Replica Thomę. Primo, quia per diſiunctionem, quam interponit, videtur diſtinguere inter orationem quę ſignificat vnum, & quę eſt vna coniunctione. Secundo, quia ſupra dixit quòd eſt vnum quoddam, & non multa. animal greſſibile bipes, quod vero eſt coniunctione vnũ, non eſt vnum, non multa, ſed eſt vnum ex multis.

Defenſio. ¶ Sed iſtę rationes friuolę ſunt. Prima quidem, quia nõ diſiungit inter vnam, & coniunctione vnam, ſed inter vnam ſimplicem, quam ſubintellexit in primo membro, & vnam coniunctione. ¶ Ad ſecundam dico, quòd penes aliud accipitur vnitas enuntiationis, & definitionis hic & ibi. Quoniam hic ſumitur vnitas a ſignificatu, multitudo etiam ibi aliter, vt diximus.

Tertia dubitatio. ¶ Tertio dubitant, omnis homo vel equus currit, eſt vna ſimplex, aut vna compoſita. Similiter Plato athenienſis ſapiens achademicus eſt in lycio, eſt vna ſimplex, vel vna compoſita. Similiter omnis homo ſi eſt bos mugit, & Socrates & Plato diſputant, ſunt ne vnę ſimplices? an vnę compoſitę?

Reſponſio propria. ¶ Quicquid velint Boetius, Porphy. Ammonius, & alij. dico quòd quelibet harum eſt vna ſimplex. Nam verbum eſt vnum a quo ſumitur vnitas enũtiandi. Prima quidem vna de ſubiecto diſiuncto. Secunda vna de ſubiecto compoſito. Tertia vna de ſubiecto conditionato. Quarta vero vna de ſubiecto copulato, ita quęlibet eſt vna ſimplex.

Expoſitio verborum. ¶ Quantum vero ad verba attinet, adiecit [& non vnum] quaſi dicat, propoſitio ſiue enuntiatio eſt vna ſimplex, & plures. plures quę ſignificant plura, & non vnum. Quoniã vt Ammonius inqt, ſunt enuntiationes plures de aliquo vniuerſali, vt animal greſſibile, bipes eſt homo, Poteſt enim reſolui hęc in plures: ſed quia continentur ſub animali, ſunt vna. Propterea ait, non vnum propter tales enuntiationes. Aut dici poteſt, vt Porphyrius philoſophus ait, hoc eſſe dictũ ad differentiam enuntiationum quę ſumunt definitionem pro ſubiecto aut pro predicato. Nam videntur, multa ſignificare, ſed re vera vnum ſignificant.

¶ Nomen quidem igitur aut uerbum dictio ſit ſolum. Cum nõ contingat ut is qui uoce aliquid ſignificet ſic dicat ut enunciet, ſiue interrogante aliquo ſiue non. Sed ipſe profert.

Com. 23. ¶ Videtur quòd Ariſtoteles inferat vt per particulam illatiuam deſignat. Videtur vero quòd dubitationem excludat, vt per ſeriem verborum haberi poteſt. Eſt enim dubitatio talis, quia dictum eſt enuntiationem eſſe vnam ab vnitate ſignificatus. Sed nomen aut verbum vnum ſignificat. Igitur enuntiatio vna erit nomen vnum aut verbum vnum. ¶ Soluit & vult quòd is qui profert nomen aut verbum vnum, vnum dicit. Et is etiam qui profert enuntiationem vnam, vnum dicit, ſed non eodem modo. Nam dicens nomen vel verbum, dicit vnum prolatiue, & non enuntiatiue. At is qui enuntiationem, vnam dicit vnum dicit enuntiatiue. quatenus enuntiat vnum de vno, aut remouet vnum ab vno. Et hoc inquit nomen quidem igitur aut verbum dictio ſit ſolum: cum non contingat vt is qui voce aliquid ſignificat ſic dicat vt enuntiet. Sed contingit vt ſic dicat vt proferat tantum: adiecit ſiue interrogante aliquo ſiue non interrogante aliquo: quoniam qui aliquid nomine aut verbo ſignificat poteſt dicere vt enuntiet aliquo interrogante, vt ſiquis petat, quis hodie venenum bibit. Et reſpondeatur Socrates. Patet quod is, qui dixit Socrates, enuntiauit? & hoc quia proceſſit interrogatio. vbi autem nulla pręfuiſſet interrogatio, dicens Socrates tantum, non enuntiauit, ſed protulit duntaxat. Igitur enuntiatio differt a uerbo ſiue nomine: quoniam enuntiatio ſemper ſignificat vnum de vno enuntiatiuę, ſiue pręcedat, ſiue non pracedat interrogatio. At nomen vel verbum poteſt enuntiare vnum de vno ſolum precedente interrogatione. Propterea ait, cum non contingat vt is qui voce aliquid ſignificat ſic dicat vt enuntiet, ſiue interrogante aliquo, ſiue nullo. Hoc eſt vt enuntiet in omni caſu. nam non niſi vbi pręceſſiſſet interrogatio, ſed ipſe ita dicit vt in omni caſu proferat vnum & ſic differt enũtiatio a verbo & nomine.

¶ Harum uero hæc quidem eſt ſimplex enuntiatio, uelut quæ aliquid de aliquo, aut aliquid ab aliquo enuntiat. Illa uero ex his compoſita, ueluti ea oratio quædam quæ ſane cõponitur.

¶ Ammonius vult vt Ariſtoteles ſubdiuidat eas enuntiationes, quas dicimus aut interrogante aliquo, aut quas volumus dicere per nos ipſos. Com. 24. Expoſitio Ammonij. Sed hoc eſt repetere idem pluries, quod non conuenit Ariſtoteli. Cõfutatio. Melius igitur diuiſionis prædictæ membra, exponit per exempla. Expoſitio propria. & inquit. Harum vero hæc quidem eſt ſimplex enuntiatio. velut per exempla ea quæ aliquid de aliquo, aut aliquid ab aliquo ſubaudi enuntiat. hoc eſt vt affirmatio, Socrates eſt achademicus, aut negatio, vt Socrates non eſt timidus. ¶ Illa vero eſt quæ ex his componitur, quod trifaria fit, vt Ammonius ait, Trifariam eſt compoſita. videlicet aut ex ambabus affirmationibus, aut ambabus negationibus, vel ex altera affirmatione, altera negatione. Cuius exemplum ſubdit, & inquit, veluti ea oratio quædam quæ ſane componitur ſupple ex duabus affirmationibus, vt Aiax pugnauit, & Vlyſſes fuit. Ex duabus negationibus, vt Plato non eſt crudelis, & Socrates non eſt auarus. Aut ex vna affirmatione, & altera negatione, vt Plato eſt in lycio, & Socrates non in achademia. Et ita per exempla patet diuiſio, & membra diuiſionis.

¶ Eſt autem ſimplex enuntiatio uox, quæ ſignificat aliquid eſſe de aliquo, aut non eſſe, modo quo tempora diſtinguuntur.

¶ Alexander aphrodiſius exponit Ariſtotelem nunc definire ſimplicem enuntiationem, quam ait definiſſe per Com. 25. Expoſitio Alexã. ſpecies. Argumento quòd enuntiatio non genus eſt illarum, ſed veluti æquiuocum quiddam. Confirmatio aſpaſij. ¶ Hæc Aſpaſius ratione hac confirmat, quia eo modo hic Ariſtoteles enuntiationem definit, quo primo priorum deſcripſit propoſitionem, ſed illic ſic propoſitionem deſcripſit. propoſitio eſt oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo, aut alicuius ab aliquo. Igitur & ſimiliter enuntiationem deſcribere debet. ¶ Obijcit autem Ammonius (vt ſumit expoſitor) quia ſtatim Ariſtoteles Argumẽtũ Ammonij contra Alex. definiens affirmationem & negationem ponit enuntiationem,

tiationem,& non vt differentiam, igitur vt genus. Et ita non æquiuocum,ſed genus erit illarum,& per conſequens non definiendum per ſpecies.

Expoſitio porph.

¶ Porphyrius philoſophus cum Alexandro volens Ariſtotelem definire enuntiationem ſimplicem,ait non per ſpecies definiiſſe, ſed per virtutes affirmationis & negationis,eſſe enim et non eſſe nō ſunt ſpecies enuntiationis,ſed virtutes affirmationis & negationis.

Argumētū expoſitionis contra porph.

¶ Sed obijcit expoſitor,quoniam ſicut in definitione generis non debent poni ſpecies, ita neque ea que ſunt propria ſpecierum modo ſignificare eſſe, proprium eſt affirmationi. Significare non eſſe negationi. Igitur non debent poni in definitione generis.

Expoſitio Boé.

¶ Boetius autem quaſi hæc miſcens vult Ariſtotelem ſimul diuidere enuntiationem ſimplicem,& definire,vt intelligenti patet, & longis verbis exponit.

Argumētū expoſitoris contra Boe.

¶ Sed hoc expoſitor refellit, quia ſi enuntiatio ſimul definiretur & diuideretur,cum non videatur definiri niſi aut per ſpecies, aut per virtutes ſpecierum, neceſſario eum dicere oportebit vel vt Alexander,vel vt Porphyrius. Cum Ammonio vero expoſitor ſentit,& nos quoque ſentimus,videlicet ꝙ Ariſtoteles enūtiationem ſimplicem in duas differentias diuidit, vt inde definitiones ſpecierum nanciſcatur,& inquit. Eſt autem ſimplex enuntiatio, ſupple omnis aut quæ ſignificat aliquid eſſe de aliquo, quod ad affirmationem attinet, aut quæ ſignificat aliquid non eſſe de aliquo, quod ad negationem,& ne intelligatur ſolum de præſenti tempore,ſubſcribit modo quo tempora diſtinguuntur,quaſi dicat,etiā in alijs verbi temporibus.

Qualis diuiſio hæc.

¶ Hęc vero diuiſio,vt expoſitor ſentit,non eſt enuntiationis in ſpecies,ſed in differentias ſpecificas, non enim ait ꝙ enuntiatio eſt affirmatio vel negatio,ſed vox ſignificatiua eius quod eſt eſſe,quæ eſt differentia affirmationis ſpecifica,vel eius quod eſt nō eſſe, quo tangitur differentia ſpecifica negationis. Propter hac ex his differentijs ſubſcribet ſpecierum deſcriptiones.

Defenſio Alex. et aſſiorum.

¶ Hæc eſt optima expoſitio. Verum illa Alexandri non eſt deriſibilis.

1. ſuppoſit.

¶ Propterea primo debes ſcire Alexandrum voluiſſe enuntiationem non eſſe ſimpliciter æquiuocum ſed analogum,quaſi analogia genus dicitur analogum ſpeciebus, ſeptimo phyſicæ auſcultationis. Hæc enim analogia perfecti ad imperfectum rationi generis non repugnat.

2. ſuppoſi.

¶ Vlterius animaduertendum enuntiationem poſſe bifariam definiri, a priori,& ſic in præcedentibus definit Ariſtoteles nullas in eius definitione addendo ſpecies. Aut a poſteriori,& hoc dupliciter, vel per ea quæ intellectui competunt, & ita per ſpecies acceptas a vero & falſo ſuperius deſcripſit,aut per ea quę rebus conueniunt,& ita deſcribit hic,cum dicit, enuntiatio ſimplex vox eſt quę ſignificat aliquid de aliquo eſſe vel non eſſe. Vox enim loco generis accipitur. Significans eſſe vel non eſſe loco differentię a poſteriori accepta. Et hæc eſt mens Alexandri, que multum conſonat literæ.

Ad argumēta contra expoſitoris ad illud cōtra alex. Defenſio Porphy. Defenſio boe. De hypotheticis. 2. poſitio.

¶ Tunc ad argumentum contra Alexandrum patet ſolutio. Non enim negat enuntiationem eſſe genus, ſed ait eſſe analogum etiam. ¶ Per hæc patet reſponſio ad illud contra Porphyrium. Poſſunt enim poni in definitione generis propria ſpecierum, non quidem in definitione propter quid,ſed in definitione quia,& a poſteriori. ¶ Similiter ad illud contra Boetium, ſimul enim definit, ut notat illud genus uox, & diuidit ut notat differentia accepta a uirtutibus hoc eſt proprijs ſpecierum.

¶ Credunt ſorticolę Ariſtotelem per ſimplicem intelligere cathegoricam,& per compoſitam hypotheticam. Propterea quęrunt utrum omnis enuntiatio ſit cathegorica aut hypothetica? ¶ Circa hanc queſtionem quidam uolunt enuntiationem hypotheticam eſſe eam, quę ex pluribus cathegoricis conſtans, coniunctione una eſt,& quoniam plures cathegoricæ poſſunt coniungi pluribus modis. Quędam enim per notam cauſæ, vt quia Socrates bibit venenum,fuit fortis. Aliæ per notam temporis, vt quando veneris in bellum, dabo tibi premium. Alię per notam loci, vt vbi Socrates moritur, ſepelitur. Et poſſunt etiam coniungi plures cathegoricæ innumeris fere modis. Ideo hypotheticæ ſecūdū iſtos ſunt fere innumerę. Quare omnis enuntiatio quę ex pluribus conſtat enuntiationibus eſt hypothetica. Et ſic inductio, exemplum, & enthimema,atq; ſylogiſmus, & cętera id genus: cum ſint enuntiationes coniunctæ per notam illationis,omnes ſunt hypotheticę.

2. poſitio.

¶ Alij ponunt hypoteticarum ſex ſpecies,ſiue modos,vt conditionalem,copulatiuam, diſiunctiuam, cauſalem, temporalem, demum & localem.

3. poſitio.

¶ Sorticolę communiter aiunt tres eſſe ſpecies vt conditionalem,diſiunctiuam,& copulatiuam. Nam ceteras ad has reduci contendūt.

4. poſitio. & ꝓpria.

¶ Theophraſtus vero & Eudemus volunt hipotheticam omnem eſſe conditionalem, & nullam aliam niſi conditionalem. Huic Boetius aſſentit in primo Topicorum ſuorum. vbi ait conditionales propoſitiones eſſe, quas gręci hypotheticas vocant. Amplius in libro de ſylogiſmis hipotheticis ait conditionalem enuntiationem ſortiri ſpeciem,& nomen ab hipotheſi græce latine conditio, ſiue ſuppoſitio. Rurſus Ariſtoteles in libro priorum vult ex hipotheticis enuntiationibus conſtitui ſyllogiſmos hypotheticos. Conſtat autem per ipſum non niſi ex conditionalibus.

Species cōditionalis primę.

¶ Conditionalū vero gręci duas tradunt ſpecies. altera eſt, quā continuam vocant, vt ſi ſol exoritur,dies eſt ſuper nos. Altera eſt,quam diſcontinuam nuncupant. vt vel tu es,vel tu non es. Quę conditionalis diſcontinua appellatur: quia poſita conditione ꝙ non ſis, ſequitur te non eſſe: cū itaq; nihil ponat ineſſe, conditionalis erit: cum inter partes diſiunctio ſignetur,diſcontinua appellatur. Hec eſt mens omnium grecorum, & Boeti vbiq;.

Ad formā queſtionis.

Qua ratione fit vt hypothetica ſit ſpecies enuntiationis coniunctę. Nec cathegorica diuiditur cōntra hypotheticam,ſed potius cōtra coniunctam.

De ſpeciebus continuo.

¶ Conſequenter videndum de ſpeciebus conditionalis continue. Et dicendum vt ammonius & Boetius ſentiunt, ſpecies poſſe enumerari aut penes qualitatē in cathegoricarum e quibus conſtat, aut penes formam, quæ habetur ex vi notę conditiones.

quatuor ſpecies penes qualitatē partiū.

¶ Si penes qualitatem partium, tunc ſunt quatuor ſpecies. Prima,ex cathegoricis ambabus affirmatiuis, veluti ſi ſol lucet,dies eſt. Secunda ex ambabus negatiuis: vt ſi non eſt animal, non eſt homo. Tertia,ex prima affirmatiua & ſecūda negatiua, vt ſi dies eſt,nox nō eſt. Quarta,ex prima negatiua & ſecunda affirmatiua,vt ſi dies nō eſt, nox eſt.

Tres ſpecies penes vim conditionis.

¶ At ſi ſpecies colligantur ex nota conditionis. Quoniā hęc nota, ſi, poteſt trifariā ſumi.aut pure conditionaliter: vt ſi haberem homerū, ſtuderem. Aut permiſſiue,vt ſi ad me veneris,mille baſia dabo. Aut illatiue,vt ſi dies eſt, ſol lucet. harū triū tertia eſt in vſu gręcorum,& proprie conditionalis continua.

De affirmatione & negatione. Poſitio recētiorum.

¶ Conſequenter quęramus penes quid attenditur affirmatio vel negatio conditionalis continuę. ¶ Reſpondent recentiores ꝙ nota conditionis eſt tanquam forma conditionalis. & quoniam e forma qualitas proficiſcitur ſicut e materia ipſa quantitas, iure ea dicitur negatiua, cuius cōditionis nota negatur. Contra vero affirmatiua, cuius conditionis nota affirmatur. Qua ratione fit, vt quęlibet harum ſit negatiua, non ſi dies eſt, ſol lucet. Itemq; non dies eſt, ſi ſol lucet. Rurſus, dies eſt, non ſi ſol lucet. In his enim omnibus ſemper conditionis nota negatur.

Poſitio Boe.

¶ Boetius vero in libro de hypotheticis affirmationem vel negationem nanciſcitur ex qualitate con-

ſequentis. Vult enim conditionalem eſſe negatiuam etiã ſi ſolum conſequens negatur. Hęc enim eſt negatiua, ſi eſt.a.non eſt b. Hęc affirmatiua, ſi nõ eſt.a.eſt.b. Hęc poſitio perſuaderi poteſt, quoniam vis tota hypothetice eſt in illatione conſequentis. Hipothetica enim nihil ponit ineſſe, ſed ſolum aſſerit illationem. Igitur negatio debet eſſe ſupra conſequens, vbi vis illationis habetur.

Dubitatio cõtra Boe.

¶ Sed dices quales erunt hę. non ſi dies eſt, ſol eſt ortus. & ſol eſt ortus nõ ſi dies eſt. ¶ Videtur mihi quòd etiam eiuſmodi ſunt negatiuę, quoniã ĩ omnibus ijs uis negationis exercetur ſupra conſequens ipſo. Et pro tanto ſunt negatiuę pro quanto conſequens negatur. Non per hoc, quia conditionis nota negatur, ſed quia conſequens negatur ſequi ex antecedente. Quare apud Boetium poteſt conditionalis eſſe negatiua trifariam, aut per conditionis negationem, aut per negationis prepoſitionem, aut per negationem conſequentis.

De quantitate. Sorticolarum poſitio propria poſitio.

¶ Et de quantitate agamus. Sorticolę tenent conditionalem continuam nullius eſſe quantitatis, quoniam quantitas eſt conditio ſubiecti. Modo illa non ex ſubiecto, & predicato, quare erit omnibus non quanta. ¶ Probabiliter teneri poteſt omnem conditionalem continuam eſſe quantam. Et hoc a quantitate conſequentis. Vocat enim Ariſtoteles ſyllogiſmorum hos vniuerſales, hos particulares. Et hoc a quantitate concluſioois. Igitur cum conditionalis continua ſit vti enthimema poteſt dici quanta ab eius conſequentis quantitate. Et ita hęc vniuerſalis, cuius conſequens eſt vniuerſale, illa particularis ſimili ratione. Hęc quidem erit vniuerſalis. ſi omnis homo currit, omnis homo mouetur, Hęc particularis ſi omnis homo currit, quoddam animal currit. ¶ Et de veritate & falſitate tranſigamus.

De veritate & falſitate. põ auer.

Auerroes ſeptimo phyſicę auſcultationis. cõmẽto ſecundo. vult aliquã conditionalem eſſe verã, cuius antecedens & conſequens ſunt impoſſibilia. aliquam eſſe falſam, cuius antecedens & conſequens ſunt neceſſaria. Et ita tenet conditionalem diuidi per verum & falſum.

Rationes prima ratio.

¶ Pro hac poſitione arguunt recentiores, contradictoria diuidunt omnem enũtiationem ſecundum verum & falſum. vt dicit Ariſtoteles primo priorum. Sed conditionalis continua habet contradictorium, quia poteſt negari & affirmari. Igitur eſt vera vel falſa. ¶ Secundo cuiuslibet contradictorij altera pars eſt vera & altera falſa. Hęc ſunt contradictoria, ſi dies eſt, ſol lucet. Et non ſi dies eſt, ſol lucet. Igitur altera vera, & altera falſa. quicquid dicatur, ſequitur conditionalem eſſe veram vel falſam.

Cõfutatio

¶ Sed hęc poſitio ſtare non poteſt, quia, vt dicit in prędicamentis, ab eo quod res eſt vel non eſt, oratio dicitur, vera aut falſa. Sed hypothetica nihil ponit in eſſe, aut in non eſſe. Igitur non poteſt dici vera vel falſa.

propria poſitio.

¶ Propter hęc videtur mihi ſaluo meliori iudicio, ꝙ nulla hypothetica debet dici vera uel falſa. Sed bene neceſſaria uel contingens, quam quidam uocant bonam aut malam. Rectius neceſſariam. aut contingentem, ſiue impoſſibilem. Et hęc eſt intentio Boetij vbiq;.

Quale cõtradictionẽ in hipotheticis.

¶ Tunc ad rationes dico. Ad primum ꝙ cõtradictorium in hypotheticis non eadem ratione accipitur veluti in ſimplicibus, nam in ſimplicibus deſtruit veritatem vel falſitatem, hoc eſt id quod eſt in re, uel quod nõ eſt in re. In hypotheticis vero deſtruit neceſſitatem uel impoſſibilitatem illationis. Et ita contradicere eſt fere ęquiuoce. Tunc ad formam dico ꝙ contradictoria diuidunt uerum & falſum in cathegoricis, in hypotheticis neceſſariũ aut impoſſibile. Et hoc ſatis. ¶ Similiter ad ſecundũ contradictoriorum enim de neceſſitate alterum eſt uerum, alterum falſum in cathegoricis. In hypotheticis uero alterum neceſſarium, alterum impoſſibile, uel contingens, hoc eſt non neceſſarium.

De diſcontinua.

¶ Et de conditionali diſcontinua agamus, quęq; diſiunctiua dicitur. Et primo dicamus ꝙ quęlibet pars diſiunctiuę poteſt eſſe conſequens, vt dicendo, tu es, vel tu non es. Quamquam Boetius vtatur vbiq; duabus diſiunctionis notis, vt vel tu es, vel tu non es. Et hoc vt notetur nihil poni ineſſe, nec in prima nec in ſecunda. Dico igitur quòd quælibet poteſt eſſe conſequens. Nam vel mouetur vel quieſcit, poteſt habere conſequens alteram indifferenter, quia ſi non mouetur, quieſcit, & ſi non quieſcit, mouetur.

De affirmatione.

¶ Tunc dicendum quòd diſiunctiua ſolum eſt negatiua vel affirmatiua per negationem prępoſitam. Cauſa eſt, quia quicquid tenetur pro conſequente, intelligitur negatum, quod non eſt ita in ipſa conditionali continua.

De quantitate.

¶ Secundo dico quòd aliqua eſt vniuerſalis, & aliqua particularis. Sed non a quantitate alterius enuntiationis, ſed quotiens ambæ ſunt eiuſdem quantitatis. Cauſa eſt, quia quęlibet poteſt eſſe conſequens, vt igitur ſeruetur quantitas conſequentis, oportet ambas eſſe eiuſdem rationis.

Dubitatio

¶ Sed dices vel omne a, eſt, vel quoddam b, eſt, quanta eſt iſta. Dici poteſt quòd hæc eſt alicuius quantitatis in ſe, quoniam illius, cuius quantitatis eſt ea cathegorica, quę ſumetur pro conſequente. Actu vero eſt diſiunctiuę vniuerſalis, & diſiunctiuæ particularis. Nec eſt contradicunt. Poteſt enim vna met diſiunctiua eſſe vniuerſalis & particularis hac ratione videlicet diſiũctiuę vniuerſalis, et diſiũctiuę particularis.

De veritate

¶ De veritate vero & falſitate ita ſentiendum velut de conditionali continua. Cum enim diſiunctiua ſit conditionalis, & conditionalis nihil ponat in eſſe, in re nulla erit vera, & nulla falſa. Sed quęlibet diſiunctiua erit aut neceſſaria aut impoſſibilis, ſiue impoſſibilis ſiue contingens.

De equipollentijs. De continua.

¶ Et de ęquipollentijs negatiuarum dicamus. Et quãquàm recentiores multa dicant, mihi videtur ꝙ negatio prępoſita toti conditionali aut notæ conditionis, aut conſequenti, facit æquipollere copulatiuę conſtitutę ex antecedente conditionalis & oppoſito conſequentis, verbi cauſa, ſi homo eſt, animal eſt. Si quis pręponens negationem dixerit, non ſi homo eſt, animal. Hanc vult ſignificare homo eſt, & non eſt animal. Similiter hęc, non ſi dies eſt, ſol lucet, ęquipollet huic, & dies eſt, et ſol non lucet, huius cauſa eſt, quia conditio non ponit ineſſe, copulatio vero ponit, quare cum particula negatiua neget conditionem ponet copulationem, & cum neget conſequens, vbi eſt vis omnis, ponet etiam oppoſitum conſequentis.

De diſcontinua.

¶ Simili ratione non uel mouetur uel quieſcit, ęquipollet copulatiuę conſtitutę ex oppoſitis ambarum cathegoricarum uidelicet, & non mouetur, & non quieſcit. Cauſa uero quare negatio prępoſitę diſiunctiuę facit ęquipollere uel ponit copulationem, eſt quia copulatio ponit ineſſe. Verum ponit contradictorium ambarum partium, quia in diſcontinua quęlibet pars poteſt eſſe conſequens, ideo cuiuslibet partis oppoſitum debet ponere. In continua uero eſt conſequens determinatum, ideo ponit ſolum oppoſitum conſequentis. ¶ Hęc de hypotheticis ad mentem grecorum expoſitorum uolui dixiſſe. Nam ab Ariſtotele pauca habemus. Sorticulę uero, cum ſtudiorum ſuorum finis ſit oſtentatio, non eſſe, multa dicunt in confuſione ueritatis, quæ pretereunda ſunt, cum in illis non ſit fœlicitas, neq; ad fœlicitatem pręparent. De enuntiationibus uero coniunctis, quoniam regulę ſunt innumerę, non eſt nunc pręſens pertractatio, verum ſi ocium dabitur, ad importunitates ſorticularum atq; captiunculatorum interdum occurremus, & quid peripathetice ſit ſentiendum circa eorum captiunculas & cautilos exponemus. ¶ Nunc uero de his ſit dictũ in tm̃.

¶ De

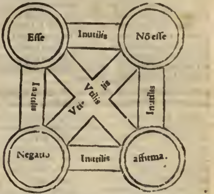
De affirmatione & negatione.

AFFIRMATIO *uero eſt enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio autem eſt enuntiatio alicuius ab aliquo.*

NVNC DATIS differentijs, quibus enuntiatio deſcendit in affirmationem & negationem, videlicet eſſe & non eſſe deſcribit illas, & inquit, affirmatio vero eſt enuntiatio alicuius prædicati de ſubiecto aliquo. Negatio vero eſt enuntiatio alicuius ab aliquo. Tangitur enim enuntiatio loco generis. Cætera differentiæ loco. ⁊ Sorticulæ vero dicunt, enuntiatio affirmatiua eſt in qua verbum principale affirmatur. Negatio autem in qua verbum principale negatur. Sed definitio Ariſt. eſt melior, quia eſt data ex ijs quę ſunt per ſe. Nam ab eo quia prædicatũ ſubiecto ineſt, affirmatiua proficiſcitur enuntiatio. Ab eo autem quia remouetur, negatiua emergit. Et ſic definitio Ariſ. eſt accepta a cauſa. Definitio ſorticularũ accepta eſt a ſigno. Eſt enim affirmatio & negatio in verbo veluti ĩ ſigno. Ideo illa eſt quaſi accepta ab accidente. ⁊ Sed dubitatur, quoniam in iſta aliquid remouetur ab aliquo, videlicet. Socrates differt a Platone, & tamen eſt affirmatiua. In iſta vero. Socrates negatur de equo eſt negatiua, & tamen eſt enuntiatio alicuius de aliquo. Similiter quoq; & hę, poſitio negatur, propoſitiones interimuntur, & id genus. Dicendum ꝙ definitiones ſic intelliguntur, affirmatio eſt enũtiatio alicuius prædicati de aliquo ſubiecto. Negatio eſt enuntiatio alicuius prædicati ab aliquo ſubiecto. Tunc dico ꝙ hęc eſt affirmatio Socrates differt a Platone, quoniam reſoluitur in hanc. Socrates eſt differens a Platone, vbi prædicatum eſt totum hoc differens a Platone, & non Plato. Tale autẽ prædicatum ineſt ſubiecto. Fortaſſe illa, Socrates negatur de equo, eſt negatiua, quia eſt ſenſus, equus non eſt Socrates Fortaſſe eſt affirmatiua, & eſt ſenſus, Socrates eſt negatus de equo. Hęc de affirmatione & negatione.

⁊ *Cum uero ſit enuntiare & quod eſt non eſſe, & quod non eſt eſſe, et quod eſt eſſe, et quod non eſt non eſſe. Et circa ea tempora quæ ſunt extra præſens ſimiliter, continget omne quod et quis affirmauerit, negare. Atq; quod negauerit, affirmare. Quare patet cuilibet affirmationi negationem, et cuilibet negationi affirmationem eſſe oppoſitam.*

Com. 26. ℭ Tractaturus Ariſto. de oppoſitionibus enuntiationum præponit talem concluſionem, omnis affirmatio negationi opponitur, & omnis negatio affirmationi. Et ſyllogiſmus componitur ſic, omnis affirmatio poſſibilis negari negationi opponitur. Et omnis negatio poſſibilis, affirmari opponitur affirmationi. Sed omnis negatio poteſt affirmari, & omnis affirmatio negari. Igitur omnis affirmatio negationi opponitur, & econtra. Maiorem prętermiſit. Minorem vero probat exemplo. ⁊ Ad cuius euidentiam animaduerſionem dignum, ꝙ materiæ enuntiationum omnes ad duas reducuntur, ad habitudinem ſubiecti ad prędicatam affirmatiuam, quę ſit fuerit in actu, dicitur eſſe vt in terminis animal homo. Homo enim ĩ anima ad animal habitudinem dicit affirmatiuam. Propterea appellatur in eſſe, e quo proficiſcuntur enuntiationes affirmatiuæ de in eſſe. Si vero fuerit habitudo in potentia, erit contingens eſſe affirmatiuum, e qua exoriuntur enuntiationes de contingenti in eſſe, cuius termini erunt iuſtum homo. Aut materia enũtiationum reducetur ad habitudinem ſubiecti ad prędicatum negatiuam, quod eſt aut in actu, vt in his terminis equus homo, ex hoc emergunt enuntiationes de in eſſe negato. Aut in potentia, vt in his terminis grammaticum animal, ex hoc naſcuntur enuntiationes de contingenti non ineſſe. Qua ratione fit ꝙ ex parte rerum duæ ſint omnium enuntiationum materię. Ex parte vero noſtri modi enuntiandi, vt Ammonius innuit, ſunt duę formæ. Nam noſter enuntiandi modus eſſe poteſt aut affirmando, aut negando. Quare ſunt quatuor, duę quidẽ materię ex parte rerum. Duę vero formę ex parte noſtra. Ex parte rerum nuncupantur eſſe, & non eſſe. Ex parte noſtra appellantur affirmatio et negatio. Sed quoniam cum ſunt quatuor termini poſſunt ſed modis coniugari, dicemus ſex fieri coniugationes, quarum quatuor ſunt impoſſibiles, due tantũ poſſibiles. Prima erit ex habitudine affirmatiua quod vocatur eſſe, & noſtro modo affirmandi, quod dicimus affirmationem, & hęc eſt vtilis, vt ſi hominem eſſe animal enuntiemus. Alia ex habitudine negatiua, & noſtro modo negandi, vt ſi enuntiemus hominem non eſſe animal cum tamen homo ſit animal, & hęc eſt inutilis. Tertia erit ex habitudine negatiua, & noſtro modo negandi, vt ſi equũ hominem non eſſe enũtiemus, hęcq; etiã vtilis erit. Quarta ex habitudine negatiua, & noſtro modo affirmandi, vt ſi equum hominem dicimus, & hæc inutilis eſt. Eſt quinta ex affirmatione & negatione, quę ſunt ex parte noſtra, quod non poteſt fieri. Sexta ex eſſe & non eſſe ex parte rerum, quod minime eſt poſſibile. Erunt igitur coniugationes ſex quarum duę ſunt poſſibiles, cæteræ inutiles. Formæ enuntiationum duæ.

⁊ Ex ijs exemplariter poteſt patere minor. Nam ſi eſſe contingit negari. Et non eſſe cõtingit affirmari, omnis affirmatio erit poſſibilis negari, & omnis negatio poſſibilis affirmari, quę fuit minor, inquit. Cum vero ſit enuntiare, & quod eſt in ræ, non eſſe, vt in negatione falſa. Vt dicendo homo non eſt animal. Et quod non eſt in re, eſſe, vt in affirmatione falſa, vt dicendo ethiops eſt albus. Et quod eſt, eſſe vt in affirmatione vera & quod non eſt, nõ eſſe, vt in negatione vera, & non tãtum de enuntiationibus per pręſens tempus, ſed etiam & circa ea tẽpora quæ ſunt extra pręſens. Similiter dat minorem, & inquit, contingit & oẽ quod quis affirmauerit negare. Nã ſi affirmat eſſe, illud negare poſſumus. Si affirmat non eſſe, etiã illud negare poſſumus. Cõtra etiã & quod negauerit affirmare, ꝓpter eãdẽ rõnẽ. Sic quaſi per exẽpla patet minor. Tunc infert cõcluſionẽ, & inquit, quare patet cuilibet affirmationi negationẽ, et cuilibet negationi affirmationem eſſe oppoſitam. Quę fuit cõcluſio ſyllogiſmi prępoſiti. ⁊ Animaduertẽdũ vim rationis eſſe, omne quod affirmatur contingit negari, & econtra, omne quod negatur contingit affirmari. Igitur affirmatio & negatio ſunt oppoſitę, antecedens deducebatur. Nam quod eſt quod affirmatur contingit nega- Vis rationis.

Quot materiæ enunciationum.

ri. Et quod non eſt etiam quod affirmatur contingit nega
ri. Igitur omne affirmatum cõtingit negari. Cõtra etiam,
quia quod non eſt, quod negaẽ cõtingit affirmari, & quod
eſt quod negatur, cõtingit negari. Igitur omne quod nega
tur, contingit affirmari. Quare affirmatio & negatio erũt
Dubitatio oppoſitę. ¶ Sed dubitatur contra conſequentiam, quoniã
omne quod mouetur, contingit eſſe album. Contra etiam,
omne album contingit moueri, & tamen album & motũ
non ſunt oppoſita. Igitur licet omne affirmatum cõtingat
negari, & econtra, non propterea debent putari oppoſita.
Solutio. ¶ Dico ꝙ non ſunt ſimilia. Omne enim quod mouetur, cõ
tingit eſſe album ipſo remanente in motu, & ecõtra, omne
quod eſt album, contingit moueri ipſo remanente cum al
bedine. Propterea non ſunt oppoſita. At affirmatum ſi ne
getur nõ remanet cũ affirmatione. Nec etiam ſi negatum
affirmetur, remanet cum negatione. Propterea ſunt oppo
ſita, vnde qm̃ omne albũ contingit eſſe nigrũ, & ſi ſit ni-
grũ, non remanet album, ideo albũ & nigrũ opponantur.

¶ *Sitq; hęc contradictio affirmatio & negatio oppoſitæ.*

Com. 27. ¶ Quid oppoſitio ſit declarauit, nunc qd cõtradictio, ſub
ſcribit, & debet ſic intelligi, contradictio eſt hoc affirma-
tio & negatio oppoſitæ, hoc eſt contradictio eſt oppoſitio
affirmationis & negationis. Ponitur oppoſitio loco gene-
ris. Reliqua collocantur differentiæ cauſa. Ammonius cre-
didit non rem definiſſe Ariſto. ſed vnde ipſa contradictio
nomen ſuum nanciſcatur. Affert ſignum quia in gręco ſen
ſus ſit & hoc contradictio affirmatio et negatio oppoſitę,
hoc enim loquendi modo non vtimur niſi in nomen impo
ſitione, vt dixit ſupra et ſit nomen infinitum, hoc certe eſt
bene dictum, credo tamen quod Ariſ. ſimul nomen finxit,
& nominis rationem ſubiecit, ratio autem quam ſignifi-
cat nomen, definitio eſt. Et ita ſimul nomen & rationem
nominis, vt mihi videtur, abſtulit.

¶ *Dico aũt eã opponi, q̃ eſt eiuſdẽ de eodẽ, & nõ æquoce, et cæ
tera id genus, q̃ determinauimus ad ſophiſticas importũitates.*

Com. 28. ¶ Soluit dubitationes, nã contra dictã deſcriptionẽ poteſt
1. obiectio multipliciter inſtari. ¶ Primo hæc eſt oppoſitio ſecundum
affirmationẽ & negationem, animal eſt grãmaticum, ani
mal non eſt grãmaticũ, quæ tñ nõ eſt cõtradictio. ¶ Secũ
2 do hæc ẽ oppõ ſecũdũ affirmationẽ & negationẽ canis la-
trat, canis nõ latrat, quæ tamen nõ eſt cõtradictio. ¶ Ter-
3 tio hęc eſt oppoſitio ſecundum affirmationem & negatio
nem, etiops eſt albus dentem, etiops non eſt albus pedem,
quę non eſt contradictio. ¶ Quarto & hęc eſt oppoſitio
4 affirmationis & negationis. Plato currit tarde. Plato non
currit velociter, quę nec eſt cõtradictio. ¶ Quinto, & hęc
5 eſt oppoſitio affirmationis & negationis pluit hodie, non
pluit heri, quæ etiam non eſt contradictio. ¶ Sexto, & hęc
6 pluit in gallia, non pluit in Italia. Et cętera id genus. Pro-
pterea ad hęc omnia ſatisfaciens vult deſcriptionem eſſe
intelligendam ſic, concluſio eſt oppoſitio affirmationis &
negationis ſeruata idẽtitate ſubiecti & ꝑdicati. Per quod
tollitur prima obiectio, animal non eſt idem numero ſubie
ctũ, n ęquiuoce, per quod tolliẽ ſecunda. Canis enim ęqui
uocum eſt ſecũdũ idem, per quod ceſſat obiectio de æthio
pe eſt enim illud ſecundum diuerſas partes, ſecundum eun
dem modum quo etiam debetur quarta. Nam non eſt eo-
dem modo, quod aſſumitur, ſecundum idem tempus, quo
demiẽ quinta inſtãtia, qm̃ ea ſunt vera in diuerſis tp̃ibus,
ſecundũ eũdẽ locũ quo etiã demiẽ vltima que ꝓcedit ex dif
ferẽtia loci. Et ſi aliquę eſſent, quo ſolent fieri a ſophiſtis,
etiã audiẽdę ſunt. Erit igitur contradictio oppoſitio eiuſdẽ
de eodẽ, non equiuoce, ſecundum, idem eodem modo tp̃e
eodem, & ſecundum eundem locum, & ſiqua alia erunt.
Et tunc patet contradictionem differre a ſubcõtrarietate,
contrarietate, ſub alternationeq́;. Inquit, dico autem eã
opponi ſupple alteri, quæ eſt eiuſdẽ de eodem, quo ad pri-
mam conditionem, & non ęquiuoce quo ad ſecundam. Et
cętera id genus, quę determinauimus ad ſophiſticas impor
tunitates, quo ad cęteras quatuor conditiones.

PARTICVLA SECVNDA.

DE SVBIECTIS ET *prædicatis propoſitionum.*

*CVM autem rerum aliæ quidem ſint uni-
uerſales, aliæ uero particulares. Dico au-
tem uniuerſale quod de pluribus aptum eſt
prædicari. Particulare uero quod non. Ve
luti homo, quidem uniuerſale. Callias uero
particulare, neceſſe igitur eſt cũ aliqd ineſt,
alicui uel non ineſt, id cui ineſt interdum quidem enuntiare eſſe
aliquod eorum quæ alicui inſunt uniuerſalia. Interdum uero
aliquod eorum quæ ſunt particularia.*

TRACTATVRVS Ariſ. de reſidijs oppõnibus enũ- Com. 29.
tiationũ, primo de quibus ſubiectis ſint enũtiationes con-
cludit. Nã p hoc poterimus ſcire id cui ſignũ vniuerſale ſit
addẽdũ. Et aũt cõcluſio textus, ꝙ oĩs enuntiatio ſit aut de
ſubiectis vniuerſalibus aut de ſubiectis ꝑticularibus. Et ſyl
logizat ſic, oẽs res aut vſes aut particulares, oĩs enuntiatio
eſt de rebus. igitur oĩs enũtiatio aut eſt de vniuerſalibus,
aut de ſingularibus ſubiectis. Huius rõnis proponit maio-
rẽ, & inquit, cũ aũt rerũ alię qdẽ ſint vniuerſales, aliæ par
ticulares, hęc eſt minor, quã definitione et exẽplo exponit,
& inquit, dico aũt vniuerſale qđ de pluribus aptũ eſt præ
dicari. Particulare vero qđ non, ſubaudi aptũ eſt de pluri-
bus ꝑdicari. Veluti hõ qdẽ vniuerſale. Callias vero parti-
culare. Hec eſt expoſitio maioris, ſubintellecta tũc minori
valet ꝙ enũtiatio oĩs ſit de rebus, dat cõcluſionẽ, & termi
nat ſuſpẽſiuã. d. Neceſſe igiẽ ẽ cũ aliqd vt ꝑdicatũ ineſt ali
cui vt ſubiecto ĩ affirmatione, vel non ineſt in negatione,
tũc ſupple tu, vt gręco ẽ ſupplẽdũ, id cui ineẽ hoc eſt ſubie-
ctũ ĩterdũ qdẽ enuntiare eſſe aliqd eorũ q̃ alicui ĩſunt vni
uerſalia. Interdũ eſſe aliqd eorũ q̃ ſunt ꝑticularia. Sic igiẽ,
omne ſubiectũ enuntiatiõis de neceſſitate aut ẽ vniuerſale,
aut particulare. Hęc ẽ expoſitio partis. Quo uero ad gręca
verba attinet, verbũ particulare gręce eſt cathecaſton,
quod non nulli volunt latine eſſe ſingulare, & recte ſen-
tiunt. Ego vero inter ſingulare et particulare nunc differen
tiam non facio. Accepi enim hęc vt multiuoca. Multę que
ſtiones & dubitationes hic ſolent concitari, quę cum ſint
potius metaphyſice, iure preteriri poſſunt.

¶ *Siqdẽ igitur eſſe aut nõ eſſe de uniuerſali uniuerſaliter enun
tiauerit qſpiã, cõrariæ erũt enũtiatiões. Dico aũt de uniuerſali
enũtiationẽ uniuerſalẽ ueluti oĩs hõ albus ẽ, nullus hõ albus ẽ.*

¶ In enuntiationibus inueniẽ multiplex oppoſitio. Oppoſi Com. 30. opi. multiplex.
tio. n. inuenitur in terminis. Et de hac loqtur Ariſt. in poſt
predicamentis, vbi diſtinguit in quatuor ualet contradicto
riam, contrariam priuatiuam, & relatiuam. Inuenitur etiã
in ſyllogiſmis, & de hac loqtur Ariſ. in primo poſte. capi.
de ignorãtia, vbi docet facere ſyllogiſmos ex cõtrarijs pro
poſitiõibus ad ipſa prima principia. Inueniẽ quoq; in ꝓpo Numerus
ſitionibus ſiue enũtiatiõibus. Et de hac nũc loqẽ. ¶ Vbi eas oppoſitio-
enumerat quatuor, qm̃ enuntiationes aut opponunẽ penes num.
quantitatem tãtũ, aut penes qualitatẽ, aut penes vtrũq;.
Si penes quantitatẽ, eſt ſubalternatio, vt quilibet homo al-
bus ẽ. Quidam homo albus eſt. Aut nullus homo albus ẽ,
quidã homo albus nõ ẽ. Si penes qualitatẽ, aut ſeruata vni
uerſalitate,

uerſalitate, aut ſeruata particulare. Si penes q̄litatē ſeruata vniuerſalitate, eſt contrarietas. vt oīs hō iuſtus eſt, nullus homo iuſtus eſt. Si ſeruata particularitate, eſt ſub contrarietas. vt quidam homo currit, quidam hō non currit. At ſi penes vtrunque, erit contradictio. vt oīs hō diſputat, q̄dam hō nō diſputat. Nūc igi᷑ de cōtrarietate ꝓponit, & dicit. Siq̄dem igi᷑ eſſe, aut nō eſſe de vniuerſali. vl'r quiſpiam enuntiauerit, contrariȩ erunt enuntiationes. dico autem de vl'i enuntiationem vl'em: veluti oīs homo albus eſt, nullus homo albus eſt. ¶ Sed dices contra, quia tunc hæ ſunt cōtrariȩ. oīs hō albus eſt, nullus homo niger eſt. & oīs hō iuſtus eſt, et nullus equus iuſtus eſt: & oīs hō diſciplinȩ capax eſt: nullus equus bipes eſt. In oībus enim ĥs de vl'i enuntia᷑ eſſe & non eſſe. ¶ Dici pōt ꝙ ſuppleuit ꝑ exēplū cōplemētū definitionis. cōtrariȩ .n. enuntiationes ſunt affirmatio & negatio vniuerſales eiuſdem prȩdicati de eodem vniuerſali ſubiecto. ¶ Laborat expoſitor aſſignare colorem, cur hȩc oppoſitionis ſpecies in enuntiationibus nomen contrarietatis nacta ſit: & fruſtra vt mihi videtur. Nam illud q̄d aſſignat pro colore, adhuc cur contrarietas dicatur, habet q̄ōnem. nō enim pōt reddi cā cur inter albū & nigrū ſit contrarietas. inter albū et nō albū cōtradictio. Nomina enim ad inſtituentis ſunt libitum. Sed ſuppoſita ratione nominis reddi pōt cauſa: ideo de nominibus loquamur vt plures rationes nominum nunc omittentes.

Dubitationes. *Solutio.* *Quid expoſitor fruſtra agat.*

¶ *Quando autem de uniuerſalibus nō uniuerſaliter non ſunt cōtrarie: quæ autem ſignificātur, cōtingit nōnunquā eſſe contraria, Dico autē non uniuerſaliter enuntiare de uniuerſalibus, ueluti eſt albus homo, non eſt albus homo, homo namque cum ſit uniuerſale, nō ut uniuerſali utitur enuntiatione. Omnis enim non ſignificat uniuerſale, ſed quoniam uniuerſaliter.*

Com. 31. ¶ Expoſitores grȩci, & ſi multipliciter textum exponant, omnes pariter volunt Ariſto. deſcribere ſubcontrarias indefinitas. Sunt enim ſubcontrariȩ bifariam, aut particulares, vt quidam homo albus eſt, quidam homo albus nō eſt: aut idefinite. vt homo albus eſt, homo albus non eſt, & inquit. quando autem de vniuerſalibus ſubiectis non vniuerſaliter quiſpiam enuntiauerit, non ſunt contrariȩ. quȩ autem ſignificantur, contingit nonnunquam eſſe contraria. Erit igitur ſenſus. indefinitȩ ſubcontrariȩ ſunt affirmatio & negatio de ſubiectis vniuerſalibus non vniuerſales, q̄rū ſignificata contingit eſſe nōnūquā cōtraria. ¶ Ait Alexā. vltimā particulam eſſe additam ꝓpter propōnes: in q̄bus de ſubiectis vniuerſalibus p̄dicant̄ predicata vniuerſalia ad illa nō vniuerſaliter. vt homo eſt aīal, hō non eſt aīal: nam tales habent vim cōtrariarū. ¶ Hȩc expoſitio & ſi cōiter approbetur, mihi nō placet. Ariſto. eni᷑ nihil meminit de prædicatis vl'ibus ad ſubiecta vniuerſalia. ¶ Propterea animaduertendum eſt ꝙ ad indefinitas ſubcontrarias requiritur primo vt non ſint vniuerſales: & per hoc differunt a contrarĳs, et cōueniūt cū ſubcōtrarĳs particularibus. ¶ Req̄rit̄ ſcd̄o, ꝙ ſint de ſubiectis vniuerſalibus, et ꝑ hoc differunt a cōtradictorĳs ſingularibus, videlicet Callias ē albus, Callias nō eſt albus. ¶ Tertio ꝙ ſint aptȩ effici vniuerſales, & ꝑ hoc differūt a ſubcōtrarĳs ꝑticularibus. vt q̄dā hō albus eſt. quidā hō albus nō eſt. Non enim hȩ poſſunt effici vniuerſales ſcd̄m cōſuetū modū loquendi. Eſſet enim improprie dictum. omnis quidam homo albus eſt. nullus quidā hō albus eſt. at indefinitæ cū ſunt capaces oēs quātitatis, ob quod idefinitæ dictæ ſunt, effici poſſunt vniuerſales nō cōtra cōſuetū modū loquēdi ꝑ ſolā additionē ſigni vniuerſalis. ¶ Erit igi᷑ ſenſus. indefinitȩ ſubcontrariȩ ſunt affirmatio & negatio de ſubiectis vl'ibus nō vniuerſales, q̄rū ſignificata cōtigit eē. nōnūquā cōtraria. Dico affirmatio et negatio loco generis et ad differentiā ſubalternarum. dico de ſubiectis vniuerſalibus ad differentiam contradictoriarum ſingulariū. dico non vniuerſales ad differentiam contrariarum. dico, quarum ſignificata cōtingit eſſe nonnunquam contraria ad differentiam particulatium quæ effici nō poſſunt vniuerſales per additionē ſigni. has exponit per exemplum. d. Dico autem non vniuerſaliter enuntiare de vniuerſalibus, veluti eſt albus homo, non eſt albus homo, homo nanque cum ſit vniuerſale, ipſe enuntians non vt vniuerſali enūtiatione vtitur. hoc eſt nō vniuerſaliter accipit. Nā nō addi᷑ ipſi ſignū vl'e oē vel id genus, q̄d licet nō ſit vl'is res, eſt tamē vniuerſalitatis nota, et hoc ait. oīs. n. nō ſignificat vniuerſale, ſed vl'r, hoc eſt, eſt vl'itatis nota, et per conſequens ſine ipſo nihil vniuerſaliter tenet, & ꝑ exemplū q̄d ſubiecit, ſignificauit tales affirmationes & negationes eſſe enuntiationes eiuſdem prȩdicati de eodem vniuerſali ſubiecto, vt diximus de contrarĳs.

Expoſitio Alex. *Sēſus.* *Cōfutatio, Propria expoſitio.* *Senſus definitionis.*

¶ Quærunt quot ſunt ſigna terminorum. oēs ſentiūt illa reduci ad duo, quia vel eſt ſignum ſiue nota vl'itatis, vt omnis, nullus, et id genus, aut particularitatis, vt q̄dā, aliq̄s, et id genus. Huius cauſam expoſitor ex Ammonio aſſignat ꝙ eiuſmodi ſigna ſequūtur modū apprehendēdi rem ipſam. Vniuerſale autem apprehendi poteſt reſpectu ſuorū ſuppoſitorū bifariam, aut quatenus actu hȩret omnibus ſuis ſuppoſitis, aut actu ab omnibus remouetur, & hūc modum ſequūtur ſigna vniuerſalia negatiuū & affirmatiuum. ¶ Alio modo vt intelligitur parti ineſſe vel a parte remoueri, & ſic habentur ſigna particularia affirmatiuum & negatiuum, aut poteſt conſiderari in diſpoſitione neutra. Et cum hæc conſideratio ſit priuatiua, ideo non fuit aliquod ſignum illius. Sed dices, nonne natura vniuerſalis vt natura humana poteſt cōſiderari vt abſoluta ab indiuiduis, cur non datur ſignum illius apprehenſionis. ¶ Amplius, cur non datur ſignū ſingularitatis. ¶ Philoponus primo priorum in ſolutione quȩſtionū ſtoicorum ait, quòd natura quando intelligitur abſtracta intelligitur vt ſingularis ſingularitate naturȩ, & cum ſingulari nullū cōpetat ſignū, ideo vt ſic illi nulla correſpondet ſignificationis nota. Singulare quoq; vniuerſalis nulla eget ſignificationis nota, cum in ipſo illa habeatur ſua nominis vi. ¶ Dici tamen poſſet dari tertium ſignum conſequēs apprehenſionē rei ſub ratione ſingulari, vt ſunt ꝓnomina demonſtratiua, quȩ poſſunt demōſtrare ſingularitatē naturȩ & ſingularitatē vl'is. ¶ Poſſumus. n. dicere hȩc natura humana in cōi eſt tm̄ ipa, et ſic vtimur nota ſingularitatis, & ēt poſſumus dicere. iſte hō diſputat, et vtimur ſimiliter et ſic ſigna cōſequētia noſtrum apprehēdēdi modū ſunt tria, vt vniuerſale, particulare, & ſingulare.

Quod de ſignis poſitio. *Cauſa.* *Replica.* *Reſponſio prima.* *Solutio propria.*

¶ *In eo uero quod eſt predicatum uniuerſale id quod eſt uniuerſaliter prædicare, non eſt uerum. Nulla enim affirmatio eſt uera, in qua de uniuerſaliter predicato uniuerſale predicetur, ut eſt omnis homo omne animal.*

¶ Ariſtoteles ſecundū omnes refellit dubium, q̄d apud me debet ſic introduci, dictum eſt ꝙ contrariæ ſunt affirmatio & negatio vniuerſales de vniuerſalibus, modo dubitatur cum contrarietas ſit maxima oppoſitio, & ſumma repugnatio, videtur ꝙ debeat eſſe rā ſecd̄m ſubiectum, q̄ꝫ ſcd̄m predicatum. Qua ratione videtur vt tam ſubiectū q̄ꝫ prȩdicatū debeat vniuerſaliter teneri ſcd̄m cōtrarias qualitates. ſic enim eſſet maxima oppoſitio. Magis enim opponunt̄ hȩ. omnis homo omne aīal eſt. & nullus homo nullum animal eſt, quam ſi eſſet differentia penes ſubiecta tātū. videlicet. dicēdo, oīs homo animal ē nullus homo animal eſt. Reſpondet Ariſtoteles in oppoſitionibus contrarĳs non eſſe poſſibile id fieri, quoniam ſemper affirmatiua eſſet falſa, & ſic nnnquā contingeret eas diuidere Com. 32.

verũ & falſũ. Licet.n. nõnũquã ſint ſil falſę, tñ īterdũ ſunt ſil' verę. vbi aũt adderentur ſigna vl'itatis vtriſq; vl'ibus, ſemp affirmatiua eſſet falſa in oī materia, qđ eſt contra naturam contrariarum. Propterea inquit. in eo vero qđ eſt prędicatum vniuerſale id quod eſt vniuerſaliter prędicare. non eſt verum, ſubaudi ſubiecto exiſtente vniuerſali vniuerſaliter tento, vt fit in contrarijs ipſis. Nulla enim affirmatio eſt vera, in qua de vniuerſaliter prædicato quod ponitur a parte ſubiecti, vniuerſale vniuerſaliter determinatum prędicetur, vt omnis homo omne animal eſt. ¶ Ex his non colligitur, ſignum vniuerſale non poſſe addi ad predicatum, vt multi ſumunt, ſed quòd in enuntiationibus contrarijs, in quibus vniuerſale vniuerſaliter ſubijcitur, non debet vniuerſale vniuerſaliter prędicare, vt in exemplo Ariſtotelis colligitur, quę res docet expoſitorem non recte ſentire, qui ſunt vniuerſaliter ex his Ariſtotelis verbis notam vniuerſalitatis non eſſe addendam predicato. ¶ Speciatum enim Ariſtoteles loquitur, vt in ipſis contrarijs enuntiationibus, in quibus vniuerſalia ſubiecta vniuerſaliter ſubijciuntur. ¶ Vtrum vero vniuerſalitatis nota poſſit addi predicato, queſtio eſt impertinens noſtro propoſito. Et de ea diſputaui primo priorum. textu illo. dico autem vniuerſalem. in fine illius digreſſionis. pro nunc autem reſponderi poteſt primo, quòd conuenientius ſubiecto additur, quoniam per ſignum notatur quantitas acceptionis ſubiecti pro ſuis ſuppoſitis, igitur ſibi eſſet dignius addi. ¶ Secundo, vt ait Ariſtoteles primo priorum cap. 24. (quo modo autem idonei erimus) quia inutile erit ad ſylogiſmorum modos vel figuram. ¶ Dico ſecundo, quòd interdum addi poteſt, interdum vero non. Additur quidem quoties predicatum ſua natura remouetur e ſubiecto, tunc enim ſubiecto poteſt addi ſignum vniuerſale affirmatiuum. predicato ſignum vniuerſale negatiuum, vt omnis homo nullus equus eſt. Quoties vero prędicatum natura ſua ſubiecto cõpetit ſibi vniuerſale ſignum affirmatiuum addi non poteſt. ſi idem ſignum addatur ſubiecto. quia hęc eſt falſa. omnis homo omne animal eſt. Similiter & hęc. omnis homo eſt omnis homo, vbi tamen vniuerſale ſignum negatiuum ſubiectis adderetur, ambę eſſent verę. videlicet nullus homo omne animal eſt, nullus homo omnis homo eſt, & cętera id genus. Similiter quoties predicatum non habet niſi vnum ſuppoſitum, addi poteſt ſignum vniuerſale affirmatiuum prædicato. vt ſol eſt omnis ſol. ¶ Poſſunt autem hęc reduci ad normam, nam vel predicta habent plura ſuppoſita actu, vel vnum tantum. Si vnum tantum, ſit hęc regula affirmatio vera erit, vbi vniuerſale vniuerſaliter predicatur de ſubiecto. nam hęc eſt vera. omnis ſol eſt omnis ſol, ſiue iſte ſol eſt omnis ſol. Si vero prædicatum habet actu plura. ¶ Sit hęc prima regula: negatio eſt vera, vbi vniuerſale vniuerſaliter prędicatur de ſubiecto vniuerſali vniuerſaliter. vt nullus homo eſt omnis homo, & nullus homo eſt omnis equus, nullus homo eſt omne animal, & id genus. ¶ Secunda regula affirmatio eſt vera, in qua vniuerſale vniuerſaliter negatum prędicatur de ſubiecto vniuerſali. vt equus eſt nullus homo. & hęc ſimiliter. omne lignũ eſt nullus homo. ¶ Tertia regula, omnis affirmatio eſt falſa, vbi prædicatum vniuerſale vniuerſaliter prædicatur de ſubiecto vl'i. vt omnis homo omne animal eſt, homo omne animal eſt, & id genus. Multa alia dici ſolẽt, quę omnitto. ¶ Poteſt tamen dici aliquod eſſe verũ per accidẽs, quod eſt falſum per ſe. Et ita dicerẽ ſignũ vniuerſale per ſe eſſe addendum ad ſubiectum, per accidens autem gratia materię, nonnunq̃ nihil prohibet addi ad prędicatum, vt in caſibus predictis.

Vtrum vniuerſale ſignum poſſit addi predicato.

Reductio eorum ad regulas.

Regula unica.

Prima regula negationis.

2. regula affirmationis.

3. regula affirmationis.

Reſponſio propria et generalis.

¶ *Opponi quidem igitur affirmationẽ negationi dico contradictorie, eam que uniuerſaliter ſignificat et, quæ non uniuerſaliter, ut omnis homo albus eſt non omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt, eſt quidam homo albus.*

¶ Ex ijs vt videatur quo modo differunt contradictorię et cõtrarię enũtiatiões, deſcribit rurſus vtraſq;, et poteſt deſcriptio cõtradictoriarũ ſic colligi. enũtiatiões contradictorię ſũt affirmatio & negatio vl's et nõ viuerſalis eiuſdẽ pdicati de eodẽ ſubiecto vl'r, hęc luit declarata, & p exẽpla declarat, & ſermo patet. ¶ Sed ambiges qm̃ vbũ finitũ et verbũ infinitũ cõtradictorię opponunt, quarũ in litera nihil meminit. Reſpondet Ammonius Ariſto. deſcripſiſſe enuntiationes contradictorias & non ſimplices voces. Propterea ait literę eſſe ſupplendum hoc modo. opponi affirmationem negationi enuntiatiuæ contradictorie dico, & reliqua, nam per hæc tollitur dubitatio. ¶ Animaduerſione dignum in contradictione enuntiationum reperiri omne genus oppoſitionis, vt eam quæ eſt penes quantitatem, cum vna ſit vniuerſalis, alia particularis, & eã quę ẽ penes qualitatem. quoniã vna affirmatiua, altera negatiua, qua ratione fit, vt hæc maxima habeatur. Com. 33.

¶ *Contrarie uero uniuerſalẽ affirmationem & uniuerſalẽ negationem, ut omnis homo iuſtus eſt, nullus homo iuſtus eſt.*

¶ Nunc deſcribit contrarias, & vult quod contrarię ſunt affirmatio & negatio vniuerſalis eiuſdẽ predicati de eodem ſubiecto vniuerſali, vt p exempla eius patet. Eſt aũt hęc oppoſitio minor cõtradictione, qm̃ ſcđm ſolã q̃litatẽ habet. eſt vero maior ſubcõtrarietate, qm̃ enuntiationes cõtrarię maxime diſtant, cũ in vna predicatũ de quolibet ſubiecto affirmetur, in altera de quolibet neget, ut ſubcontrarietate, diſtantia eſt per partes. Exemplum. Com. 34.

¶ Si igitur habes quatuor oppoſitiões. Maxima qdẽ omnium eſt contradictio cum quantitate et qualitate ſit. ¶ In ſecundo gradu eſt contrarietas cum ſit oppoſitio ſecundũ q̃litatẽ ſcđm ſe totã. ¶ In tertio gradu eſt ſubcõtrarietas, ná eſt oppoſitio penes qualitatem, ſed eſt ſcđm ptes. ¶ Vltima & minima eſt ſubalternatio, q̃nĩã eſt oppoſitio penes certe quãtitatẽ, eſt oppoſitio penes quãtitatẽ minor, q̃ illa penes qualitatẽ, quoniam in quantitate non ẽ oppoſitio, vt dicti in pdicamẽtis. Sed bñ ſcđm q̃litatẽ, hęc oĩa ex dictis patẽt. Põt vo harũ ratio ſic ſumi, qa enũtiatiões dici pñt oppoſitę. aut in quãtitate ſolum, & hę ſubalternę dñr aut in q̃litate ſolum, & hę bifariam. aut enim toto, & hæ contrarie ſunt. ut non in toto ſed in parte, & hæ ſubcontrariæ hñtur. aut in quantitate & qualitate, & ſic hñtur contradictoriæ.

contradictorię. Ratio igitur harum ſic haberi poteſt.

¶ Quapropter hæ quidem ſimul ueræ ſint fieri nequit. iis uero oppoſitæ de eodem ſimul uere ſint, contingit interdum ut non omnis homo albus eſt, & eſt quidam homo albus.

Com.35. ¶ Quomodo enuntiationes oppoſitę ſe habeant ad verum & falſum, nunc declarat & ſecundum recentiores ea
Prima lex. quę dicet, erunt leges enuntiationum oppoſitarum. ¶ Prima itaque regula eſt. vniuerſalis affirmatiua & vniuerſa
2.lex. lis negatiua non poſſunt eſſe ſimul veræ ¶. Secunda regula, ſubcontrariæ ijs oppoſitę poſſunt eſſe ſimul verę, inquit, quapropter hę quidem ſimul verę ſint, fieri nequit. ¶ Hęc eſt prima regula. ijs vero oppoſitę de eodem ſimul verę ſint, contingit interdum, vt non omnis homo albus eſt,
Probatio primæ. & eſt quidam homo albus. hęc eſt ſecunda regula. ¶ Prima regula poteſt ex dictis ſequi, probatum eſt enim eiuſmodi enuntiationes eſſe contrarias. Contraria autem non poſſunt eidem competere, vt album, & nigrum. bene tamen ab eodem remoueri, qua ratione fit vt non poſſint eſſe ſimul verę, bene tamen vt ſupplent iuniores logici ſimul falſæ. vt omne animal eſt homo, nullum animal eſt homo, ambę enim ſimul falſę ſunt. Similiter omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Prima igitur regu
Probatio ſecundæ. la locum habet propter naturam contrariorum. ¶ Secunda vero valet per primam. Si enim contrarię non poſſint eſſe ſimul veræ, ſubcontrarię non poſſunt eſſe ſimul falſæ. vbi enim hę eſſent ſimul falſę, cum hę contradicant illis, ille erunt ſimul vere per legem contradictoriarum, quæ dicit, ſi vna eſt falſa, alia vera, quare ſi ille ambæ falſę ſint contrarię quę ſunt illis contradictoriæ, erunt ſimul verę. et quia prima regula, ſecquitur ex dictis, & ſecunda ex prima infertur, iure Ariſtoteles literam hanc fecit illatiuam & quaſi corrolariam.

¶ Quæcunque quidem igitur contradictiones uniuerſalium ſunt uniuerſaliter, neceſſe eſt alteram ueram eſſe uel falſam, & quæcunque in ſingularibus ſunt. ut eſt ſocrates albus, non eſt ſocrates albus.

Com.36. ¶ Regulas contradictoriarum nunc tradit, Prima eſt,
prima lex in contradictoriis. contradictiones vniuerſales non poſſunt eſſe ſimul verę nec ſimul falſę, ſed omnino neceſſe eſt alteram veram eſſe
2.lex. alteram falſam. Secunda regula. contradictiones in ſingularibus ſimiliter nec ſimul vere, nec ſimul falſæ eſſe poſſunt, ſed neceſſario alteram veram alteram falſam eſſe
Cauſa legum. opportet. Harum regularum nulla aſſignari poteſt cauſa, quoniam eſt axioma ſiue dignitas, vt illa, impoſſibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe.

¶ Quæcunque uero in uniuerſalibus non uniuerſaliter, non ſemper altera quidem uera eſt, altera autem falſa. Simul enim uerum eſt dicere, quoniam eſt homo albus, et quoniam non eſt homo albus, et eſt homo pulcher, et non eſt homo pulcher. Si enim turpis eſt, pulcher etiam non erit, et ſi fit, etiam non eſt.

Com.37. 5.lex. ¶ Quinta regula eſt in ſubcontrarijs indefinitis, videlicet. ſubcontrarię indefinitæ eſſe poſſunt ſimul verę, nunquam autem ſimul falſæ. Simul enim verum eſt dicere, quoniam eſt homo albus, & quoniam non eſt homo albus, &
Probatio. eſt homo pulcher, & non eſt homo pulcher. ¶ Probat hæc ſic, hęc ſtant ſimul, eſt homo pulcher, vt italus eſt homo turpis, vt ethiopus, ſed turpis eſt non pulcher. igitur ſtabunt illę ſimul, eſt homo pulcher, vtpote pro italo, eſt homo non pulcher pro turpi ęthiope. ¶ Amplius ſi aliquid ſit album, non eſt album, igitur ſtant ſimul, homo albus eſt pro eo qui iam factus eſt albus, homo non albus eſt, pro eo qui fit albus. ¶ Sorticolæ probant regu- Sorticolarum probatio.
lam ex ſingularibus, hic vel ille eſt albus, igitur homo eſt albus, hic vel ille non eſt albus, igitur homo non eſt albus, quare hæ ſtabunt ſimul, homo eſt albus, homo non eſt albus.

¶ Sed hoc alicui ilico abſurdum eſſe uidebitur Propterea quòd uidetur ſignificare non eſt homo albus ſimul, et quòd nullus homo albus eſt. At neque idem, ſignificant, neque ſimul ſunt neceſſario uere.

¶ Sed obijciet ſtatim aliquis contra dicta, quia hæ. homo Com.38.
albus non eſt, nullus homo albus eſt, idem ſignificare videntur? Reſpondet, quòd neque idem ſignificant, neque ſunt ſimul neceſſario verę. Quod non idem ſignificent, patet, quia vna vniuerſaliter ſignificat in toto, altera non vniuerſaliter. Quod vero non ſint neceſſario ſemper ſimul verę patet, quia ſtat hanc eſſe veram. homo albus non eſt, illam vero falſam. nullus homo albus eſt. In qui- Regula in ſubalternis ſexta.
bus poteſt colligi regula ſexta ſubalternarum, videlicet quod ſi vniuerſalis ſit vera, ſemper ſibi ſubalterna eſt vera. Contra autem eſſe poteſt ſubalterna vera, & ſubalternans falſa. ¶ Sed circa preſentem lectionem ſoliti ſu- Prima dubitatio.
mus dubitare. Primo, quia Ariſtoteles vult ſingulares oppoſitas eſſe contradictorias. vt Socrates albus eſt. Socrates albus non eſt, quod falſum eſſe videtur, quoniam ſola qualitate opponitur. igitur non contradictorię. ¶ Secundo, quia tunc vni eſſent due contradictorie, vt Secunda.
huic, eſt Socrates albus, contradicerent hęc nullus homo albus eſt, Socrates albus non eſt. ¶ Tertio. quo mo- Tertia.
do differet indefinita, quę ab Ariſtotele dicitur non vniuerſalis, a particulari. ¶ Ad primam dici poteſt quòd in Solutio primæ.
ſingularibus eſt verum contradicere, quoniam contradictio eſt oppoſitio, cuius non eſt dare medium ſecundum ſe, vt patet intelligenti. Tunc dico in contradictione ſingularium ſufficere oppoſitionem qualitatis tantum. Sufficit enim quòd quicquid vna affirmat alia negat. ¶ Ad Solutio ſecundæ.
ſecundum dico, quòd prima contradictio eſt in ſingularibus. in alijs vero ratione ſingularium. Hæ enim contradicunt. omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt, quia dicunt oppoſita circa vnum ſingulare. Reducuntur enim ad vnum punctum indiuiduum, Et ita concedo vni eſſe duo contradictoria non ęque primo, huic enim. Socrates albus eſt, prima contradictoria eſt. Socrates albus non eſt. ſecunda illa, nullus homo albus eſt, quę ideo illi contradicit quia dicit oppoſitum circa idem numero. ¶ Ad tertium Ammonius prolixe loquitur, Solutio tertiæ.
quæ breuibus expoſitor noſter & clarius collegit, ergo tamen breuioribus vtens, dico quòd differt indefinita a particulari, quia ſubiectum indefinitę eſt capax omnis quantitatis & per ſe ſubiectum particularis non niſi per accidens. Hęc enim eſt per accidens vniuerſalis. omnis aliquis homo albus eſt. Secundo, quia ſubiectum particularis determinatum eſt ad certam quantitatis ſpeciem. ſubiectum vero indefinitæ capax eſt omnis quantitatis. Propterea aoriſtica ſiue indefinita dicta eſt.

¶ Patet autem et quòd una negatio unius affirmationis ſit.

¶ Poſuit Ariſtoteles plures oppoſitionis ſpecies, quibus vi Com.39.
debitur fortaſſe vni affirmationi plures negationes opponi, aut contra vni negationi plures affirmationes. Ad tollendum igitur cautillum hunc occurrit obiter declarando

vni affirmationi negationem vnam, contra vero negationi vni affirmationem vnam opponi. Et hoc proponit dicens, patet autem & quòd vna negatio vnius affirmationis ſit. contra vero vnius, negationis quòd ſit vna affirmatio.

Idem namque ut negatio neget oportet: quod affirmauit affirmatio ipſa & ab eodem, ſiue ſingulare ſit illud ſiue uniuerſale quoddam, aut uniuerſaliter, aut non uniuerſaliter ſumptum. Dico autem ut eſt ſocrates albus, non eſt ſocrates albus.

Com. 40. Probat quod dixerat ratione primo, & ſyllogizat ſic. Quicquid negat illud idem quod affirmatio affirmauit, eſt vna negatio unius affirmationis, deinde ſcribit minorem dicens, idem namque ut negatio neget oportet quod affirmauit affirmatio ipſa, & ab eodem ſubiecto ſiue ſingulare ſit illud ſubiectum, ſiue uniuerſale quoddam, hoc aut uniuerſaliter aut non uniuerſaliter ſumatur. erit igitur concluſio quòd vni affirmationi vna eſt negatio oppoſita cuius exemplum ponit, & patet.

Syllogiſmus

Quod ſi quoddam aliud ab eodem negauerit, aut ab alio idem non erit illi oppoſita ſed ab ea diuerſa. Huic itaque omnis homo albus eſt. Huic uero aliquis homo albus eſt, illa: nullus homo albus eſt, huic demum, eſt homo albus, illa. non eſt homo albus. Quod quidem igitur affirmatio una negationi uni contradictorie opponatur, & quæ ſit hæ dictum eſt, et quòd aliæ contrariæ ſint, et quæ ſint iſtæ, dictum eſt, et quòd non omnis uera uel falſa contradictio, et propter quid, et quæ uera uel falſa, etiam dictum eſt.

Com. 41. Dubitabis fortaſſe ſi negatio prædicatum idem de ſubiecto alio neget ab eo, de quo idem prædicatum affirmatio affirmauit, eſt illi contradictoria. verbi cauſa. eſt Socrates albus. non eſt Plato albus, aut ſi neget aliud prædicatum de ſubiecto eodem de quo affirmatio affirmauit, vt dicendo. eſt ſocrates albus, non eſt Socrates probus, ſunt ne iſtæ contradictoriæ? Reſpondet dicens quòd ſi quoddam aliud prædicatum ab eo ſubiecto negauerit negatio ipſa, aut ab alio ſubiecto negauerit idem prædicatum, quod affirmatio affirmauerit, non erit illi oppoſita contradictoriæ, ſed ab ea diuerſa, quam iuniores logici vocant impertinentem ſiue diſperatam. Hæ enim vt contradicant debent eſſe de conſimilibus ſubiectis atque prædicatis. Deinde concludit multa exempla, & epilogat, & ſermo patet traſlatione ſolum. ℂ Illud vero dubitatione dignum eſt, quia inter indefinitas videtur ponere contradictionem, vt inter has. homo albus eſt, homo albus non eſt. ℂ Hoc vero ſoluas eas eſſe contradictorias quoties ſubiectum ſumitur pro eodem numero puncto. Pro diuerſis autem ſuppoſitis ſumendo, dicendum eſt vt ſupra.

Dubitatio

Solutio.

Eſt autem una eſt affirmatio, eaque negatio una, quæ unum de uno ſignificat, ſiue ſit uniuerſaliter uniuerſale, ſiue non ſimiliter. Veluti omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt. eſt homo albus, non eſt homo albus. nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt, modo album unum ſignificet: Quod ſi duobus nomen eſt unum poſitum, e quibus unum non conſtat, non eſt una affirmatio, neque una negatio. Veluti ſi equo et homini quiſpiam nomen tunica impoſuerit, hec oratio tunica eſt alba, non erit una affirmatio, neque, una negatio.

Conueniunt omnes velle Ariſtotelem declarare quæ ſit enuntiatio vna. quæque plures. Primo fortaſſe, vt Ammonius ſentit, quia prædixit vni affirmationi negationem vnam opponi, qua ratione euenit vt declaremus quæ ſit affirmatio vna, quæue negatio ſimiliter vna. Secundo fortaſſe hoc declarat quia ambiguum eſt an vniuerſalis enuntiatio vna ſit, cum multitudinem amplectatur. Propterea conſentaneum eſt videre, an cum illa vniuerſalis enuntiationis multitudine ſtet vnitas, quæ res declarabitur ſi quæ ſit vna affirmatio, quæue vna negatio explicetur Tertio vt Alexander ait, quia in oppoſitionibus omnibus neceſſaria eſt vnitas enuntiationis, cum in æquiuocis non ſit oppoſitio, ideo neceſſe eſt videre quæ ſit enuntiatio vna, quæue plures inquit, ea autem vna eſt affirmatio eaque negatio vna quæ vnũ prædicatum de vno ſubiecto enuntiando ſignificat, ſiue tale ſubiecti in ſit vniuerſaliter vniuerſale vt in vniuerſali enuntiatione, ſiue non ſit vniuerſalter vniuerſale ſimiliter vt in cæteris non vniuerſalibus. Cuius rei exempla ponit, que patent. addit tamen [modo album vnum ſignificet] hoc ideo adiecit, quia expreſſerat per exempla in enuntiationibus vnis ſemper ſubiectum debere eſſe unum, ne itaque quis credat ſolam ſubiecti unitatem ſufficere, adiecit [modo album unum ſignificet] qua ratione declaratur quòd ad unitatem enuntiationis neceſſaria eſt & ſubiecti & prædicati unitas. Ea quibus quæ enuntiatio non una ſit, ſubiungit dicens, quòd ſi duobus nomen eſt unum poſitum, e quibus unum nõ conſtat, non eſt vna affirmatio, nec etiam vna negatio, veluti ſi equo & homini quiſpiam nomen tunica impoſuerit. hæc oratio. tunica eſt alba, non erit affirmatio. nec hæc alia tunica eſt non alba, erit vna negatio, igitur enuntiatio non vna eſt, aut quando vnum de pluribus, aut plura de vno, aut plura de pluribus etiam nominis vnitate ſeruata enuntiat. Addit [e quibus vnum non conſtet,] quia ſi ſignificata vocis ſint plura, ex his tamen conſtet vnum aut numero aut ratione, adhuc enuntiatio erit vna. hæc enim vna eſt. Socrates eſt homo, quanquam Socrates ſignificet aggregatum quoddam pluripers. Similiter hæc eſt vna. omnis homo albus eſt, quanquam plures homines ſub illius ſubiecto comprehendatur, quoniam ex illis reſultat vnum ſecundum rationem. Com. 42

Differt autem nihil hoc ab eo quod dicitur. eſt homo equus albus. hoc uero nihil differt ab eo quod dicitur, eſt homo albus, & eſt equus albus. Quod ſi hæ plura ſignificent, & ſint plures, patet et primam aut plura aut nihil ſignificare. Non eſt enim aliquis homo equus. Quare nec in his neceſſe eſt alteram ueram, alteram falſam eſſe.

Syllogizat que exemplificauerat fere expoſitorie, ſic homo eſt albus, equus eſt albus, plura ſignificant & ſunt plures, hec oratio. tunica eſt alba, eſt ille due equus albus eſt homo albus eſt. igitur hæc oratio. tunica alba eſt, plura ſignificat, & eſt plures. Inquit [differt autem nihil hoc] id eſt hæc oratio. tunica eſt alba ab eo quod dicitur eſt homo equus albus, hoc vero nihil differt ab eo quod dicitur eſt homo albus, & eſt equus albus. hæc minoris vis. addit maiorem dicens. quòd ſi hæ plura ſignificent, & ſint plures, patet & primam aut plura Com. 43

aut nihil ſignificare: plura quidem ſi homo equus plura ſunt:nihil vero ſi equus ſit homo,aut contra homo equus, quod cum ſit falſum nihil erit. Propterea ſubdit non eſt.n. aliquis homo equus,nec contra aliquis equus homo . Ex ĳs concludit propoſitę digreſſionis fructum dicens. quare nec in his hoc eſt, ęquiuocis neceſſe eſt alteram veram alteram falſam eſſe . ¶ Anima aduerſione dignum primo ꝙ Ariſtoteles finxit exemplum:quoniam in exemplis naturalibus poſſet eſſe dubitatio inter opiniones,vt igitur nihil dubĳ relinquat,iure finxit exemplum. ¶ Secundo animaduertendum quòd finxit exemplum ſubiecti & non prædicati, vt innueret interdum ſolam ſubiecti multiplicitatem facere ęquiuocam enuntiationem. ¶ Sed ambigere ſolitus ſum primo,quia oratio hęc tunica alba eſt,eſt plures incōiunctę. Illę.homo eſt albus , & equus eſt albus ſunt plures coniunctione,igitur non ſunt ſimiles . ¶ Amplius hęc oratio,tunica eſt alba , poteſt eſſe in vno ſenſu tantum , vt ſi tunica ſumatur pro homine ſolo qui ſit albus : Illa vero cū ſit vna copulatiua ambas partes vult veras eſſe. ¶ Tertio dubitaui vtrum ſubiecto exiſtente æquiuoco ſolum , ſemper oratio ſit æquiuoca. ¶ Ad prima duo dubia Aſpaſius,Alexand.Porphyrius,& Ammonius , quos Boetius & expoſitor ſectantur , volunt illud eſſe intelligendum, quo ad vnitatem atque multiplicitatem enuntiationis, non autem quo ad veritatem , & falſitatem , vt rationes innuūt. Poteſt tamen melius[vt mihi videtur]dici quòd illę duę orationes.homo albus ē,& equus albus eſt,debent legi inconiunctæ . Nam illa particula[&]quæ græce eſt kai,non copulatiua,ſed vt ſermonis continuatiua legi debet , & tunc dubitationes nullæ erunt . ¶ Ad tertium authores in metaphyſicę quarto comen.ſecundo. Velle videntur quòd ſi ſubiectum ſit ęquiuocum , prędicatum vero vniuocum,poteſt oratio interdum eſſe vniuoca,interdum ęquiuoca. vniuoca quidem quando prędicatum ſit accidens,velati hæc.canis pulcher eſt. Interdum vero ęquiuoca , quoties prędicatum ſit ſubſtantia , vt canis animal eſt . Res hęc an vera ſit , in ſophiſticis omittatur , quę cum non ſit multum ad propoſitum . Hæc Auerrois ſolutio ſufficit.

¶ In his quidem igitur quæ ſunt,& in his quæ fuerunt,neceſſe eſt affirmationem aut negationem ueram uel falſam eſſe. In uniuerſalibus quidem & ut uniuerſaliter ſemper alteram quidem ueram, alteram autem falſam neceſſe eſt eſſe,etiam in ſingularibus ut dictum eſt . In uniuerſalibus autem non uniuerſaliter , non neceſſe eſt. dictum autem eſt & de his.

Co.44. ¶ An textus iſte ſit noui capituli initium,vt expoſitori noſtro placet , vel ſit finis præcedentis vt illius epilogus & gloſa , vt Boetio videtur certe ambiguum eſt , ſed quoniam ſiue ſic ſiue ſic veritas eadem eſt, videtur mihi quòd Ariſto. enuntiationum talem innuat diſtinctionem , quòd quędam eſt de pręſenti, quędam de pręterito , quędam vero de futuro,& quęlibet harum eſt vniuerſalis aut ſingularis & vniuerſalis etiā alia eſt vniuerſaliter,alia non vniuerſaliter . Tunc vult quòd leges dictæ ſuperius etiam habent locum in his quę ſunt de præſenti , & in his quę ſunt de pręterito . In his enim prima contradictionis lex ſiue in ſingularibus ſit,ſiue in vniuerſalibus vniuerſaliter,ſemper locum habet, quoniam altera contradictionis pars vera altera falſa eſt . Rurſus & in his ſecunda lex ſub contrariarum vniuerſalium non vniuerſaliter etiam locum habet , quoniam eſſe poſſunt ambę verę,nunquàm autem ſimul falſę. Alias credebam Ariſto. hanc enuntiationem diuiſionem eſſe per ineſſe & neceſſario ineſſe & contingenter ineſſe, videtur enim enūtiatio de pręſenti oratio de ineſſe, cum ſit contingens poſita in actu. Enuntiatio vero de pręterito eſſe videtur neceſſaria, cum neceſſarium ſit id quod ſemp fuit,quę vero de futuro ē, videt contingens cū ſit de ineſſe non poſito in actu . Res hæc ſatis colorata videtur verum,an ſit ita vel ne dubium eſt. Ariſtoteles enim non habet oculum niſi ad enuntiationum tempora de materĳs vero ipſarum in ſecundo huius explicabit . ideo nunc ſit dictum in tantum.

¶ In ſingularibus uero atque futuris non eſt ſimiliter. Nam ſi omnis affirmatio uel negatio uera eſt aut falſa, & omne neceſſe eſt eſſe aut non eſſe.

¶ Proponit diſputare de lege contradictoriarum ſingula- Com.45. rium de futuro, vbi animaduerſione dignum quòd enuntiationes vniuerſales de futuro ſimili lege incedunt , ſicut vniuerſales de pręſenti vel præterito. In his enim quę contradicunt in vniuerſalibus vniuerſaliter neceſſario altera eſt vera, altera falſa. vt omnis homo erit albus,non omnis homo erit albus. In vniuerſalibus vero non vniuerſaliter poſſunt eſſe ſimul verę,non autem ſimul falſæ. vt homo erit albus,homo non erit albus. Reſtat igitur ſola dubitatio in ſingularibus contradictorĳs de futuro vtrum de neceſſitate altera pars ſit determinate vera,altera determinate falſa.vt Achilles bellum geret. Achilles bellum nō geret. inquit Ariſtoteles. In ſingularibus vero atq; futuris non eſt ſimiliter altera pars determinate vera , altera determinate falſa. Sunt qui ipſi textui volunt eſſe addendum verbū[contingentibus] vt ſit ſenſus. in ſingularibus vero atque futuris & contingentibus non ē ſimiliter altera pars vera determinate altera falſa , addunt[incontingentibus] quia illud non valet in neceſſarĳs,determinate enim aut ſol exorietur,aut nō exorietur. Sed hęc additio non eſt neceſſaria, quoniam Ariſtoteles futurum vbiq; appellat id qđ non eſt,& poteſt eſſe & non eſſe , tale autem eſt contingens. Hæc enim. homo curret, infert hanc, contingit hominem currere,igitur illa additio nulla eſt, cum ſatis per verba eius habeatur . ¶ Ad hoc probandum Ariſtoteles facit enthimema dicens nam ſi omnis affirmatio vel negatio in his vera eſt aut falſa , & pro igitur omne neceſſe eſt eſſe aut non eſſe,hoc eſt neceſſe ē alteram partem eſſe determinate veram,alteram determinate falſam,hoc eſt enthimema ,e quo infertur deinceps omne aut eſſe neceſſe aut neceſſe non eſſe,& ita erunt duę naturæ tantum neceſſe eſſe, & impoſſibile eſſe , & non negabitur natura contingens . Propterea circa enthimema iſtud non parum laborandum erit .

¶ Si enim hic quidem dixerit aliquid fore. alius autem illud idem non fore dixerit , alter ipſorum neceſſario uerum dicat perſpicuum eſt. Si omnis affirmatio uel negatio uera eſt aut falſa. In talibus enim ſimul ueræ ambæ non erunt.

¶ Credit expoſitor Ariſtotelem deducere enthimema, mo- Com.46. tus fortaſſe propter illam particulam[enim]quæ videtur reddere cauſam eius quod dixit. Mihi autem non placet , quoniam ea quę nunc dicit,nec remotę, nec propinquæ eē poſſunt præmiſſę concluſionis enthimematis. videtur igitur mihi quòd Ariſto.cum dederit enthimema , nunc vim illius enthimematis mutat ad caſum & exemplum,vt habeatur quod dixerat clarius , & ſyllogiſmus componitur ſic. Omnis affirmatio eſt aut vera aut falſa. omnis qui dicit aliquid fore vel non fore affirmat vel negat. igitur omnis qui dicit aliquid fore vel non fore,dicit verū vel falſum.

de ratione primo tangit minorem in exemplo, & inquit. Si enim aliquis dixerit aliquid fore. Alius autem illud idem non fore dixerit, hęc minor quaſi in completa cui addit concluſionem .d. alter ipſorum neceſſario verum dicat [perſpicuum eſt.] & quia hæc eſt vna hypothetica quæ poteſt reduci in ſyllogiſmum, ſubſcribit maiorem .d. [Si omnis affirmatio vel negatio vera eſt aut falſa.] Vult igitur ex hoc habere maiorem talem. omnis affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt. cui addas. ſed omnis qui dicit aliquid fore vel non fore affirmat vel negat. igitur omnis qui dicit aliquid fore vel non fore, dicit verum vel falſum, probat maiorem .d. In talibus enim ſimul ambę veræ non erunt, ecce quo pacto Ariſtoteles dictum enthimema reſumpſit ſub forma ſyllogiſtica, & per exemplum & caſum vt clarius eſſet.

¶ *Nam ſi uerum eſt dicere hoc album aut non album eſſe, neceſſe eſt album aut non album eſſe, & ſi eſt album, uel non album, uerum erit affirmare vel negare, & ſi non eſt mentitur, atque ſi mentitur, non eſt. Quare neceſſe eſt ſemper affirmationem aut negationem ueram eſſe vel falſam.*

Com.47. ¶ Cauillabit fortaſſe quiſpiam maiorem, quoniam affirmari poteſt aliquid & non eſſe ita in re verum ſicut affirmatur. Nam mathematici ponunt caſus affirmando illos qui non ſunt, vt dicunt trahatur linea a centro ad cęlum. vbi affirmatur lineam eſſe tractam, non tamen eſt verum ipſam eſſe in re tractam, & ita non omnis affirmatio vel negatio eſt vera aut falſa, cum non omnis ſit ita in re vel non ita. Cauillum hunc refellit .d. nam ſi verum eſt dicere hoc album, aut non album eſſe, neceſſe eſt album aut non albũ eſſe, & conuertitur videlicet quod ſi eſt albũ vel nõ album, verum erit affirmare vel negare. Similiter quo ad falſitatem, & inquit [& ſi non eſt verum album eſſe, mentitur] ſi dicatur album eſſe, & ſi mentitur per hoc quod dicit illud eſſe, id non eſt. ¶ Ex his concludit maiorem ipſam .d. quare neceſſe eſt ſemper affirmationem aut negationem veram eſſe vel falſam, & ita habetur maioris veritas, & cauilli confutatio.

¶ *Nihil ergo aut eſt aut fit a fortuna, neque quicquam ad utrumque contingens, neque erit aut non erit quicquam, ſed omnia neceſſario euenient, nihilque ad utrumque contigens, nam aut is dicit uerum qui affirmauit. aut is qui negauit. Similiter enim fieret aut non fieret. utrumlibet enim non magis ſic uel non ſic ſe habet aut habebit.*

Com.48. ¶ Nunc vltimo infert inconueniens ſequens ad ſyllogiſmũ dictum, vbi debes ſcire quòd contingens eſt quoddam rarenter, quoddam plerumq; quod dici ſolet natum, quoddam ad vtrumque, tunc intendit declarare quòd nulla erit natura præter neceſſariam, ſi concluſio ſyllogiſmi vera ſit, & inquit. [Nihil ergo aut eſt aut fit a fortuna] & ita tolletur cõtingens raro. [neque quicquàm ad vtrumq; contingens] & ita tolletur contingens quod appellant infinitum [neque erit aut non erit quicquàm] & ita tolletur contingens plerumque ſiue natum, quod eſt aut ad eſſe aut ad non eſſe magis limitatum. ¶ Sed omnia neceſſario euenient, nihilq; ad vtrumq; contingens erit, reperit quaſi cauſam, vnde hęc ſequuntur dicens. nam aut is dicit verum qui affirmauit, aut is qui negauit, hoc eſt qui oppoſitum dixit, & ita ſimiliter neceſſario alterum fieret vel non fieret, quare & demetur natura de ineſſe: quia vtrumlibet nõ magis ſic vel non ſic ſe habet de ineſſe vel ſe habebit, de neceſſitate alterum eſt, & ita tolletur materia contingentiũ, & materia de ineſſe, & omnia erunt neceſſaria, aut neceſſario euenientia. Hęc ſunt impoſſibilia ſequentia ad concluſionem.

¶ *Adhuc autem ſi quid nunc eſt album, uerum erat dicere prius ꝙ erit album, quare ſemper uerum erat dicere quolibet eorum quæ facta ſunt, ꝙ eſt aut erit. Si aũt ſemper uerum erat dicere ꝙ eſt aut erit, non poterit illud non eſſe, aut non fore. At id quod non poteſt non fieri, impoſſibile eſt non fieri. Quod autem impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri, uniuerſa ergo futura neceſſe eſt fieri, nullum ergo eſt ad utrumque contingens, neque a fortuna quicquam erit, nam ſi a fortuna non ex neceſſitate.*

¶ Et gręci & latini conueniunt quòd Ariſtoteles ad queſtionem propoſitam nunc ponat ſecundam rationem. Sed huic expoſitioni nõ aſſentio, quoniam neq; verba Ariſto. nec ſeries illi conuenit, ideo videtur mihi quòd cum Ariſt. argumentatus ſit ad queſtionem in ſingularibus de futuris probando quòd in illis non eſt altera pars contradictionis determinate vera, nunc diſputat in ſingularibus de pręſenti, probans quòd nec in iſtis altera contradictionis pars ſit determinate vera, altera determinate falſa, & arguit ſic, cuilibet propoſitioni de pręſenti correſpondet aliqua de futuro, igitur ſi in ſingularibus de pręſenti altera contradictionis pars ſit determinate vera, altera determinate falſa, vt quòd Plato ſit albus determinate, aut non albus, tunc in ſingularibus de futuro ijs correſpondentibus altèra contradictionis pars erit determinate vera, altera determinate falſa, & ita fuit altera illarum vera. Plato erit album vel non erit album. fuit altera illarum determinate vera, igitur ſemper fuit vera. Si ſemper vera fuit, non poterat non fore, non poterat non fore, igitur non poterat non fieri, quod non poteſt non fieri, impoſſibile eſt non fieri, quia non poteſt eſſe æquiualet de impoſſibile eſſe, & non poteſt non eſſe ad impoſſibile non eſſe, quod autem impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri. per regulam ęquipollentiarũ. & ita vniuerſa futura neceſſario erunt, inquit. [Adhuc autem ſi quid] nunc de pręſenti eſt album, vt Plato vel Callias, verum erat dicere prius ꝙ erit album, & ita vult cuilibet de pręſenti correſpondiſſe aliquam de futuro, quare ſemper ante tempus præſens verum erat dicere quolibet eorum quę facta ſunt ꝙ eſt aut erit. patet quia omne futurum antequàm ſit pręſens, ſemper eſt futurum, & ita antequàm hęc ſit vera. Plato eſt albus, cũ ſit determinate uera per te, ab ęterno fuit futuræ veritatis, vltra arguit ſi ſemper verum erat dicere ꝙ eſt aut erit, non poterit illud non eſſe aut non fore, quia ſemper fore ęquiualet ad impoſſibile vel non poſſibile non fore, & ita ad impoſſibile vel non poſſibile non fieri vltra. at id quod nõ poteſt non fieri, impoſſibile eſt non fieri, quia non poſſibile & impoſſibile æquiualenti, vltra, quod autem impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri ab æquiualenti ad ęquiualentem. Negatio enim poſt poſita facit ęquipollere ſuo contrario. Ex ijs infert. vniuerſa ergo futura neceſſe eſt fieri. Cum enim quelibet ſingularis de pręſenti ſit determinate vera aut falſa, & cuilibet de pręſenti correſpõdet una de futuro, quælibet de futuro erit determinate vera aut falſa, & ita vniuerſa futura neceſſario fieri tunc dat impoſſibile ſequens ad hęc dicens. Nullũ ergo eſt ad vtrumque contingẽs, neque a fortuna quicquàm erit, quoniã ſi a fortuna aliquid erit, non omnia ex neceſſitate erunt. Sic igitur ſi in ſingularibus de pręſenti altera contradictionis pars eſſet determinate vera, omnia vt prius euenirent neceſſario, vt per enthimemata a primo ad vltimũ patet. Com.49.

¶ At uero

¶ At uero neque dicere poteſt aliquis neutrum eſſe uerum, ut neque fore, neque non fore. Primo nanque cum affirmatio falſa erit, negatio uera non erit, & cum hæc ſit falſa, contingit affirmationem non ueram eſſe.

Com. 50. ¶ Megarici negarunt potentiam, & omne poſſe concedētes ſolum actū & preſentiam, & ita iſti dicebant neutrum futurorum eſſe verum, cum nullum ſit futurum poſſibile eſſe preſens. Hos igitur Ariſtoteles refellit inferens affirmationem & negationem in his eſſe ſimul falſas ſimpliciter, quod pro nunc relinquit tanquā impoſſibile, & inquit. At vero neque dicere poteſt aliquis neutrū eſſe verū, vt megarici opinantur negantes potentiā & poſſibilia atq; futura, dicentes nihil neque fore, neq; non fore. Primo nāque cū affirmatio falſa erit apud illos, negatio vera non erit, & ita ambæ ſimul falſę, & cum hæc hoc eſt negatio, ſit falſa, contingit affirmationem non veram eſſe, & ita ambæ ſimul falſę, contra naturam contradictionis.

¶ Ad hæc etiam ſi quis uerum erit dicere aliquid ſimul eſſe album, & magnum oportet utrunque eſſe, etiam ſi erit uerū cras, oportebit eſſe cras, & ſi non erit, non erit cras, non utique erit contingens ad utrunque ut nauale bellum, oportebit enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri.

Com. 51. ¶ Secundo contra eoſdem arguit ſic. ſi in futuris ſingularibus ambę contradictionis partes ſimul ſunt falſę. igitur de preſenti aliquando erunt ſimul falſę. tenet conſequentia per locum a contrario, quoniā ſi aliq̄ de futuro ſunt ſimul vera, etiā de p̄ſenti oportet aliquando eſſe ſimul vera, etiā ſi aliqua ſunt de futuro ſimul falſa, oportet vt de preſenti aliquādo ſint ſimul falſa. Et tota ratio fundatur in hac maxima. cuilibet propoſitioni de futuro tali correſpondebit vna de preſenti talis, vt ſi de futuro vera, correſpondebit aliquando aliqua de preſenti vera. ſi falſa, etiam & falſa. quare ſi de futuro apud megaricos vtręq; falſę ſunt aliquando de preſenti vtreque falſę erunt. inq̄t. Ad hęc etiam ſi quia verū erit dicere aliquid ſimul eſſe albū & magnū, oportet vtrunq; eſſe de preſenti, etiam ſi erit verum cras oportebit eſſe cras, & ſi non erit verum cras, nō erit cras, & ita cuilibet de futuro tali correſpondebit vna de præſenti talis, ex hoc ſequitur q; non erit contingēs ad vtrūq; quia omne tale eſt de futuro, ut nauale bellū non erit contingens ad vtrūque, quia ex quo de futuro ambę partes ſunt falſæ, oportet de preſenti ambas falſas eſſe, & ita negabitur omne contingens ad vtrunque. ¶ Sed dubitant,

Dubitatio. quoniā hęc eſt v̄ra de futuro. albū erit nigrū, & tñ hęc al-

Reſponſio. bū eſt nigrū, nunquā eſt vel erit de p̄ñti vera. ¶ Quicquid velint iuniores, dico q; hęc eſt de futuro vera. albū erit nigrū pro ſubiecto cui accidit albedo, vt patet per reſolutorium ſyllogiſmū, ideo ſibi non correſpondebit illa de p̄ñti album eſt nigrū, ſed hęc hoc eſt nigrū, q̄ aliquādo de p̄ñti

Maxima. eſt vera. ¶ Ex regula Ariſto. & modo probandi colligitur hæc maxima. propoſitionē eſſe falſam, cōuertitur cū ſua contradictoria. et ſi falſum eſt dicere. Socrates eſt, ſequitur igitur Socrates non eſt, & ſi falſa eſt hęc propoſitio Plato eſt albus, ſequitur igitur Plato non eſt albus.

¶ Ea igitur abſurda que contingunt, hæc ſunt, & iſtiuſmodi cætera. Siquidem neceſſe eſt cuiuslibet affirmationis atque negationis inuicem oppoſitarum tam in uniuerſalibus uniuerſaliter quā in ſingularibus, alteram quidem eſſe ueram, alteram autem falſam eſſe, ut quòd in his que fiunt, nihil ſit ad utrunque, Sed de neceſſitate ſint aut fiant cuncta, et ita nec conſultare opus erit, nec res agendas aggredi, ueluti ſi hoc quidem fecerimus, eueniet hoc. Si uero illud non fecerimus, non eueniet hoc.

¶ Quicquid velint expoſitores, Ariſtoteles (vt mihi videtur) epilogat abſurda dicta addens alia. Abſurda quidem ſunt quòd nihil fiat contingenter ad vtrumque, & q; cuncta neceſſario eueniant. ea quę addit. duo ſunt etiā vt quòd fruſtra ſit conſultatio, & quòd fruſtra ſit aggredi res agendas, ſicut conſiliarij agunt, qui hoc modo agunt dicentes. ſi hoc agimus vt ſi munitiones arcibus committimus, eueniet hoc. ſi vero non facimus illud, non eueniet hoc, id eſt non conſeruabuntur arces. ¶ Animaduerſione dignum conſultationes eſſe partim a natura partim ab arte. natura quidem quoniam homines inter animalia ſoli ſunt conſultiui. Animalium vero ceterorum nullum. arte vero quia diſciplina euadimus boni & mali conſultores. tunc ex hoc arguitur, quod eſt a natura non eſt fruſtra. conſultare (vt diximus) eſt a natura, igitur non fruſtra, & ita non erunt omnia neceſſaria. dicere enim conſultationem non eſſe fruſtra, & euenire omnia neceſſario eſt implicare contradictionem. Com. 52.

¶ Prohibet enim nihil etiam annos uſque mille, hoc quidem fore aliquem dicere. illud uero non fore alium dicere. igitur neceſſario eueniet alterum eorum, quod tunc dicere uerum erat.

¶ Videtur mihi q; repetat abſurda, & primo caſu poſito quod aliquis affirmet aliquid venturum fore ad mille annos. alius dicat illud non venturum, & ſyllogiſmus componitur ſic. In ſingularibus contingentibus affirmatio vel negatio eſt determinate vera neceſſario. Sed dicere aliquid venturum ad mille annos, aliquid non venturum eſt affirmare & negare in ſingularibus contingentibus. igitur de neceſſitate alterum eorum eueniet, quod tunc dicere verum erat. De ratione tangit minorem, d. prohibet enim nihil etiam in annos vſq; mille, hoc quidem fore aliquem dicere. illud vero non fore alium dicere. Dat concluſionem dicens. igitur neceſſario eueniet eorum alterū, quod tunc dicere verum erat, quod vnum dictorum abſurdorum. Hec ratio deducta eſt a caſu poſito. Com. 53.

¶ Etiam nihil refert ſi qui dixerint contradictionem ipſam, aut non dixerint. patet enim ita res ipſas ſe ſe habere, ſi non alter quicquam affirmauerit alter negauerit, non enim quia affirmatio aut negatio dicta eſt, res ipſa erit, aut non erit, neque magis ſi in annos uſque mille, quam quantouis tempore. Quare ſi in omni tempore ſic ſe habebat, ut alterum fore uerum dicatur, neceſſe erat hoc fieri, & unumquodque eorum que ſimul ſic ſemper ſe habere ut neceſſario fieret, nam ſi uere quis dixit aliquid fore fieri non poterit ut non eueniat, & ſi euenerit, ſemper ante uerum erat dicere ipſum fore.

¶ Eadem abſurda deducit non ſuppoſitio caſu, accipit tamen duas ſuppoſitiones. Prima quòd nihil differt quo ad rerum aut exiſtentiam, aut euentum ſi vnus affirmet aliquid fore alter neget illud fore, quia propter noſtrum affirmare vel negare non mutatur rerum curſus ita vt ſit aliquid vel non ſit. Secunda ſuppoſitio. non differt quo ad rerum euentum earum que nunc aguntur vtrum fuerint affirmatę vel negatę ante annos mille vel aliud quantumvis tempus, hoc eſt quicquid venturum eſt in aliquo tempore futuro vt cras & determinate, in omni differentia temporis preteriti eſt determinate venturum pro cras, & non differt vt ſit magis vēturum pro mille ante annis, vel pro maiori tempore, & hoc inquit, neque differt rerum euen- Com. 54.

tus magis ſi in annos vſque mille antea fuerit affirmatus aut negatus, quàm quanto vis tempore. eadem enim videtur ratio ſi annis mille antea fuerit affirmatus aut negatus & ſi centum ſolum antea. Hæ ſunt duę ſuppoſitiones. Tunc arguit', quare ſi omni tempore preterito ſic ſe habebat contradictio vt alterum fore verum dicatur per te qui ponis in his alteram contradictionis partem eſſe determinate veram, neceſſe erat hoc fieri, & vnunquodque eorum que fiunt ſic ſe habere ſemper vt neceſſario fieret, quoniam ipſum fieri ſemper & in omni differentia temporis preteriti erat verum. Deducit conſequentiam. d. nam per te ſi vere quis dixit aliquid fore, fieri non poterit vt illud non eueniat, contra etiam etſi euenerit, ſemper ante verũ erat dicere ipſum fore. ¶ Eſt igitur vis rationis in omni differentia temporis preteriti erat vera altera pars contradictionis, & verum dicere alterum fore, igitur neceſſario erit. nam ſi non neceſſario erit, non ſemper fore in omni differentia temporis preteriti verum fuiſſet, vel cathegorice, ſic omne determinate venturum in aliquo tempore futuro quod eſt determinate venturum antea pro omni differentia temporis preſenti, de neceſſitate eueniet ſiue quis affirmet aut neget illud euenire. hęc patet ex ſecunda ſuppoſitione. Sed omne venturum p aduerſarios eſt determinate venturum antea in omni differentia temporis preteriti. igitur neceſſario eueniet. & ita patet idem abſurdum ſequi poſito caſu ſiue non poſito caſu.

Rationis vis.

¶ Si itaque hec abſurda ſunt, illa impoßibilia ſunt, uidemus enim futurorum principium eſſe, tum ab eo quod conſultamus, tum ab eo quod agimus.

Com. 55. ¶ Ea quæ dixerat, declarat eſſe impoſſibilia. & primo proponit hoc, & inquit. [Si itaque] ſubaudiui in greco abſurda ſunt, illa etiam ſubaudiui impoſſibilia ſunt. & hoc probat primo in ſingularibus contingentibus ſic. ea omnia quorum nos ipſi domini & principia ex toto ſumus, ſunt contingentia. tangit minorem dicens. videmus enim futurorũ principium eſſe, tum ab eo quod conſultamus, tum ab eo quod agimus. Igitur extrema contradictionis ſunt in ſingularibus futuris penitus contingentia ad vtrunque. ¶ Animaduerſione dignum quòd in nobis ſunt tres actionum ſpecies. altera que ſpectat penitus ad eam animę partem que dicitur viuifica, ab alijs vegetatiua, vt nutritio, auctio, & generatio, & hę pro maiori parte ſunt neceſſarię, & nutritio, & auctio, ſiue imminutio, qcquid ſit generatio que non fit in nobis. Alia que ſpectat ad animam ſenſibilem, vt appetitus, ſenſus, & motus, & hę etiam pro pluribus partibus ſunt neceſſarie vt ſenſus, cum enim tangimur neceſſario ſentimus, & fortaſſe appetimus licet poſſint ratione moderari, que vero ſpectant ad rõnalē partem, hæ ſunt penitus animę rationali & nobis ſubditę, & harum domini ſumus oĩno, & de his Ariſtoteles loquitur.

Actionum genera.

¶ Et cum in his que non ſemper actu ſunt, ſit omnino aliquid poſſibile eſſe & non eſſe. Similiter in his in quibus ambo & eſſe & nõ eſſe contingunt, ſit etiã ut in illis ſint fieri & nõ fieri.

Com. 56. ¶ Scđo idē perſuadet in vlibus de futuro, vbi debes ſcire quòd rerum quedam ſunt que omnino nõ ſemp actu ſunt, ſed frequenter vt effectus naturales, quedã que ęqualiter ſunt & non ſunt vel rarenter ſunt vt fortuita, ideo accipit quòd tam in primis rebus quàm in ſecundis eſt poſſibile eſſe & poſſibile non eſſe, & infert quòd ꝓpter hoc oportet vt in illis vtriſq; ſit poſſibile fieri & nõ fieri, & ſyllogiſmus ęſt ea i qbus eſt pbl'e eē & nõ eē, ē poſſibile fieri & nõ fieri, hęc eſt maior. dat minorē dicens, & cũ i his q nõ ſemper actu ſunt, ſit omnino aliquid poſſibile eſſe & nõ eſſe, vt ſunt res naturales, que plerunque ſunt. Similiter in his in quibus ambo & eſſe & non eſſe contingũt, vt fortuita, hæc eſt minor. dat concluſionem dicēs, ſit etiam vt in illis ſint fieri & non fieri, & ita contingentia quę deſcribitur per poſſibile fieri & non fieri. Hæc eſt ratio Ariſtotelis.

¶ Plura etiam nobis perſpicua ſunt ſic ſe habere, ueluti ueſtimentum hoc ſcindi poteſt & non ſcindetur, ſed prius conteretur. Poteſt etiam ſimiliter non ſcindi, non enim poſſet ipſum prius conteri, niſi potuiſſet non incidi. Quare et in alijs futuris idem erit, quecunque ſecundum talē dicuntur potentiam.

¶ Hic ponitur tertia ratio per exemplum, & poteſt componi ſic ſyllogiſmo expoſitorio, hoc videlicet veſtē incidi eſt contingens, hoc eſt aliquid futurorũ, igitur aliquid entium futurorum nõ neceſſario eueniet. Igitur ab ęquiualente nõ omnia futura neceſſario euenient. Aut forte arguit exemplo per ſimile iudicium ſic. veſtem incidi eſt contingens, igitur in alijs futuris ſimiliter inquit. Plura etiã perſpicua ſunt ſic ſe habere, vtpote veſtimentũ hoc ſcindi poteſt, & non ſcindetur, ſed prius per tempora poſt conteretur, igitur ſcindi poteſt etſi non ſcindetur. Similiter poteſt etiam non ſcindi, non enim poſſet ipſum prius pro tempore poſt conteri, niſi poſſet non ſcindi, igitur poteſt ſcindi, quia non conteri, & nõ ſcindi, quia conteri & ita ſcindi & non ſcindi, quare vt in hoc vno ita etiã in alijs futuris erit idem quecunque ſecundum talem dicuntur potentiam ecce quo modo ſyllogiſmus eſt ab vno exemplo ſimili ad cętera. Fecit enim hoc exemplum in confirmationem propter hebetes, quos exempla fortaſſe magis mouent quàm rationes etiam demonſtratiuę. Com. 57.

¶ Perſpicuum ergo non omnia neceſſario aut eſſe aut fieri, ſed alia quidem eſſe ad utrumlibet contingentia, de quibus non magis affirmatio quàm negatio erit uera uel falſa. Alia uero talia eſſe ut ipſorum magis atque frequentius alterum eueniat, modo quidem alterum fieri contingat alterum uero minus.

¶ Ex his rationibus concludit concluſionem, & inquit. Perſpicuum ergo non omnia neceſſario aut eſſe aut fieri. hęc concluſio verum declarat quot modis eſſe poterunt contingentia, & enumerat duo contingentium genera, eſt, enim quoddam contingens ęquale ſiue infinitum quod poteſt ęqualiter eſſe & non eſſe vt moueri Socratem, eſt & contingens natum, quod ſi eſt aptũ magis & frequentius euenire, dicitur contingens natum frequenter aut plerunque vt caneſcere in ſenectute. ſi vero minus aptum euenire, dicitur contingens rarum, & hęc eſt concluſio textus. De his dicemus in ſecundo inquit. Sed alia quidē eſſe ad vtrũlibet contingentia, de quibus nõ magis affirmatio quàm negatio erit vera vel falſa. Alia vero talia eſſe vt ipſorum magis & frequentius alterũ vt affirmatio vel negatio eueniat, modo quidem alterum fieri contingat, alterum minus, & iſtę ſunt ſpecies contingentis. ¶ Per hęc habetur ſolutio ad queſtionē principalē, querebatur enim vtrum in ꝓpõnibus ſingularibus de futuro altera pars cõtradictionis ſit determinate vera, altera determinate falſa. ¶ Solutio eſt quòd in neceſſarijs de futuro altera eſt determinate, vera, altera determinate falſa. Quoniam ſol orietur neceſſario & determinate, vel non orietur. Silr ſol exiſtēs in leone neceſſario & determinate ęſtuabit, aut non ęſtuabit. Itemq; ſol exiſtens in capricorno determinate hyemabit aut nõ hyemabit. In illis vero q de futuro ſunt cõtingenti licet

Com. 58.

Solutio totius queſtionis de primo que ſitũ.

Solutio.

ti licet neutra contradictionis pars ſit determinate vera, neutra determinate falſa: tamen in illis de futuro contingenti plerunq; altera pars contradictionis eſt magis apta eueni re quàm altera, vt licet neutra harum determinate eueniet homo in ſenectute caneſcet, aut non caneſcet. Illa contradictionis pars. videlicet. caneſcet frequentius & aptius eueniet. In his vero quę de contingenti ſunt æquali, licet altera eueniet: neutra tamen determinate aut eueniet, aut frequentius vel aptius. ¶ Hęc eſt ſolutio dubĩonis. Similis ſolutio eſſe poteſt in contingentibus de preſenti nã propoſitiones de futuro æquipollent, aut inferunt: ſimiles de preſenti cum modo contigentis, vt cras erit nauale bellum. igitur contingit nauale bellum eſſe vel nauale bellum erit, aut nauale bellum non erit. igitur cõtingit nauale brllum eſſe vel non eſſe. Et ita quicquid dicitur in illis de futuro, vult eſſe intelligẽdum in his de preſenti in materia contingenti. Hęc Ariſtoteles de quęſtione.

¶ Id igitur quidem quod eſt quando eſt, neceſſe eſt eſſe. & id quod non eſt quando non eſt neceſſe eſt non eſſe: non tamen aut omne quod eſt eſſr neceſſe eſt. Aut omne quod non eſt non eſſe neceſſe eſt. Non enim idem eſt omne quod eſt neceſſario eſſe, cum eſt. et ſimpliciter neceſſario eſſe. Et de eo quod non eſt ſimili mõ.

Com. 59. ¶ Cum Ariſtoteles terminauerit illam queſtionem an in futuris cõtingentibus altera pars cõtradictionis ſit determinate vera, altera determinate falſa ſolum quo ad partem negatiuam. videlicet ꝙ non propter impoſſibilia enarrata: nunc vult declarare an in illis ſit aliquo modo neceſſitas. Et primo proponit quot modis dicatur neceſſariũ, ſiue neceſſaria veritas: & vult quòd neceſſarium bifariam dicitur ſimpliciter. videlicet. & ex ſuppõne ſiue conditione. Simpliciter quidem neceſſarium eſt, vt ſolem oriri, aut ipſum reddi in capricornum. Ex ſuppõne vero neceſſarium id eſſe quando eſt: aut id non eſſe quando non eſt, vt Socrates currit quando currit. aut Socrates non diſputat quãdo non diſputat. Hoc enim eſt neceſſarium non abſolute, ſed ex ſuppõne. inquit. Id igitur quidem quod eſt quando eſt, neceſſe eſt eſſe. vt Socrates quãdo currit, neceſſario currit. Et id quod non eſt, quando non eſt, neceſſe eſt non eſſe, vt Socrates non diſputat quando non diſputat. Et locutus eſt per terminos tranſcẽdẽtes vt eius ſermo ſit vniuerſalior & omnibus conueniens. Hoc eſt primum membrum. deinde tangens ſecundum inquit. non tamen omne quod eſt, abſolute neceſſe eſt eſſr. aut omne quod non eſt, neceſſe eſt non eſſe. Nam Socratem currere abſolute non neceſſe eſt: nec abſolute neceſſr eſt non currere. Sed bene aut dum currit, aut dũ nõ currit. Cuius cauſam ſubſcribit, & inquit. Non enim idem eſt omne quod eſt neceſſario eſſe cum eſt. Et ſimpliciter neceſſario eſſe, & de eo quod nõ eſt ſimili modo eſt dicendum. Nam non eſt idem neceſſario non eſſe cum non eſt, et neceſſario non eſſe ſimpliciter. Sic igitur duplex eſt neceſſarium ex ſuppõne, & ſimpliciter. Philoponus vero primo priorum authoritate Alexandri & Soſigenis ſubdiuit neceſſarium ex conditione, quoniam poteſt eſſe aut cõditione cadenti in ſubiecto vt omne quod currit, neceſſario mouetur dum currit. aut cadenti in prędicato. vt Socrates ſedet neceſſario dum ſedet. Quam diuiſionem Ariſtoteles in ſecundo huius vlterius examinabit. Nunc vero ſit dictum in tantum.

¶ Et in contradictione etiam ratio eadem eſt. Omne namque eſſe aut non eſſe neceſſe eſt: itemque aut fore aut non fore. Non tamẽ neceſſe eſt diſiunctiue alterum fore. Ceu neceſſe eſt quidem cras nauale bellum fore, aut non fore. Non tamen fore nauale bellum cras, neceſſe eſt, neque rurſus non fore. attamen fore aut non fore neceſſe eſt.

¶ Pręmiſſa diſtinctione verbi neceſſarij, nunc applicat illam ad rem, & declarat quo modo in enuntiationibus de futuro eſt neceſſitas: & vult quòd in illis de futuro reperitur neceſſitas ſimpliciter, quotiens fit vna cathegorica de altero extremorum diſiuncto. verbi cauſa. neceſſe eſt cras nauale bellum fore vel non fore diſiunctim. videlicet tenendo extrema: quoties vero fiunt plures cathegoricę in vna diſiunctiua, in illis non poteſt eſſe neceſſarium. Non enim neceſſe eſt cras nauale bellum fore. Aut neceſſe eſt cras nauale bellum non fore. ſunt enim hę due cathegoricæ ambę falſæ. inquit. Et in contradictione, hoc eſt diſiunctione facta inter contradictorias, ratio eadem etiam eſt vt in illis dicatur neceſſitas. Omne namque eſſe aut non eſſe neceſſe eſt quo ad illas de preſenti. Itemque aut fore aut non fore diſiunctim, ſcilicet tenendo illa: & ita cathegorica de extremo diſiuncto neceſſaria eſt & in illis de preſenti, & in illis de futuro. Non tamen neceſſe eſt diſiunctiue & in hypothetica diſiunctiua alterum fore. Exemplum ponit & inquit. Ceu neceſſe eſt quidem cras nauale bellum fore, aut non fore. Non tamen fore nauale bellum cras neceſſe eſt: neque rurſus non fore neceſſe eſt Attamen fore aut non fore neceſſe eſt. ¶ Sed dices quo modo eſt neceſſarium in illis ex conditione. ¶ Dicendum quòd in illis eſt neceſſarium ex conditione, dum. videlicet futurum eſt, vt cras nauale bellum fore neceſſe rſt quando eſt futurum, aut non fore quando non eſt futurum. ¶ Animaduerſione tamen dignum quòd fortaſſe neceſſitas reperta in cathegorica de extremo diſiuncto eſt neceſſitas non ſimpliciter vt expoſui: ſed ex conditione: quoniam neceſſarium alterum, ſi alterum neceſſarie eſt eſſe. Abſolute vero in illis nullatenus aliquid reperitur neceſſarium. Et hoc eſt tutius dictum. Alias vero dixi quòd illa. nauale bellum erit vel non erit, eſt neceſſaria ſimpliciter: quoniam ſua contradictoria. non nauale bellum erit vel non erit eſſe ſimpliciter impoſſibilis. vt patet per equiualentem quę eſt copulatiua facta ex partibus contradictorijs, vt nauale bellum erit, & nauale bellum non erit, quæ eſt ſimpliciter impoſſibilis. tu vero conſidera.

Com. 60. · Dubi. · Solutio. · Notabile.

¶ Quare cum orationes ita ſint veræ, veluti res ipſæ: perſpicuum ſimiliter neceſſario ſe habere & in contradictione: quemadmodum ſic ſe habent ea quæ ad utrumque eſſe, aut fore contraria poſſunt: quod quidem contingit in his quæ non ſemper ſunt, aut non ſemper non ſunt. Harum enim rerum alteram contradictionis partem ueram aut falſam eſſe neceſſe eſt, non tamen hanc uel illam, ſed utraque contigerit. Fit etiam ut magis quidem uera ſit altera, non tamen uera iam aut falſa.

¶ Hactenus de rebus ipſis, nunc ad orationes quæ a rebus proficiſcuntur ſermonem conuertit. Et breuibus vult ita eſſe in orationibus, veluti nunc dictum eſt in rebus. At in rebus quo modo non ſit neceſſitas abſolute, & quo modo eſt dictum eſt. Igitur & in orationibus parimodo eſt dicendum. inquit. Quare cum orationes ita ſint veræ, veluti res ipſæ, perſpicuum ſimiliter neceſſario ſe habere & in contradictione taliũ enuntiationum quemadmodum ſic ſe habẽt ea quę ad vtrũq; eſſe, aut fore contraria pñt. Et declarat in quibus. & inquit. quod quidem cõtingit in his, quę non ſemper ſunt, aut non ſemper non ſunt, qualia, Com. 61.

ſunt contingentia, que ſunt non neceſſaria, quę ſemper ſunt aut impoſſibilia que ſemper non ſunt. Harum ,eum rerum (vt diximus) alteram contradictionis partem veram aut falſam eſſe neceſſe eſt, non tamen hanc vel illam diſiunctiue, ſed vtraque contigerit diſiunctim. ¶ Sed dices cum neutra ſit neceſſario vera, eſt ne altera magis apta fieri vera, quàm altera? Reſpondet, ſit etiam vt magis quidam vera ſit altera, vt in contingentibus plerunque, vt Socratem fore, canum in ſenio, quàm non fore. Non tamen vera iam determinate & neceſſario aut falſa determinate. Sic igitur patet in contradictione de futuris neceſſario alteram partem fore veram diſiunctim. Neutram autem diſiunctiue aut determinate.

¶ *Quare patet non omnium affirmationum et negationum oppoſitarum alteram neceſſario ueram eſſe, alteram falſam. Non enim quemadmodum in his quæ ſunt, ſic ſe habet et in iſs que nõ ſunt quidem. Eſſe uero aut nõ eſſe poſſunt. Sed ueluti dictum eſt.*

Com.62.

¶ Epilogat ſolutionẽ, & cauſam ſolutionis, & inquit. quare patet non omnium affirmationum & negationum oppoſitarum alteram neceſſario veram eſſe, alteram falſam. Cuius cauſam epilogat dicens. Non enim quemadmodũ in his que ſunt, vt ſunt illę de ineſſe, aut neceſſario ineſſe, & de preſenti, ſic ſe habet & in his que non ſunt, quidem eſſe vero poſſunt. Vt ſunt illæ de futuro. Sed veluti dictũ eſt. Dictum eſt enim, quòd neceſſario in illis, de futuro diſiunctim altera eſt vera. Non tamen neceſſario hæc vera, vel illa neceſſario falſa. Hinc ſorticolę ſumunt, cuilibet ꝓpoſitioni, de futuro veræ reſpondet aliqua de preſenti, quæ quandoque erit vera, non tamen ecõtra cuilibet de preſenti reſpondet vna de futuro, quæ fuit aliquando determinate vera.

Queſtio de rerum contingentia. Prima ratio.

¶ Quęrunt iuniores an quodlibet contingens neceſſario eueniat. & multis rationibus arguunt quòd ſic. primo aliquid contingens neceſſario eueniet. Igitur quodlibet. tenet conſequentia, quia non maior eſt ratio de vno quàm de omnibus. Antecedens declaratur de anima antichriſti, quoniam anima antichriſti aliquando neceſſario erit. Igitur anima antichriſti neceſſario erit. Tenet conſequentia ab inferiori ad ſuum ſuperius. Antecedens vero declaratur, quia poſt a, inſtans in quo erit, neceſſario erit, cũ
2 ſit ſempiterna. ¶ Secundo ad idem tempus in quo anima antichriſti neceſſario erit, neceſſario erit. igitur anima antichriſti neceſſario erit. Tenet conſequentia. nam poſtea, tempus anima antichriſti neceſſario erit. Et tẽpus poſtea, neceſſario erit. igitur & anima ipſa neceſſario erit. ¶ Secundo principaliter arguitur. de neceſſitate omne futurũ erit, quodlibet contingens eſt futurũ. igitur de neceſſitate oẽ contingens erit. Tenet ſyllogiſmus ex maiori de neceſſario
3 & minori de ineſſe. ¶ Tertio accipio aliquid contingens. verbi cauſa. a, & ſigno omnes cauſas promouentes ad a, per ipſum b, & omnes impedientes ad a, per ipſum c. Et arguo, aut erunt ęque potentes, aut altera pollentior altera. Si ęque potentes, neutra pars erit, vel ambę erunt. Si altera
4 ra fortior, ea pars determinate erit. ¶ Quarto, omne ſcitum a deo neceſſe eſt eſſe. ſed omne contingens aut futurum eſt ſcitum a deo. igitur omne contingens neceſſe eſt eſſe. Tenet ſyllogiſmus ex maiori de neceſſario & minori de ineſſe. Maior patet, quia ſcientia eſt neceſſariorum. primo po-
5 ſteriorum. Minorem omnes concedunt. ¶ Quinto vt ſit illud futurum quod aliquando erit a. tunc hæc propoſitio eſt vera a, erit. Igitur ante inſtans in quo a, ponetur ineſſe, fuit hæc vera, a, erit. ſit hęc ꝓpoſitio a, erit b, tũc hęc eſt vera, b fuit vera, ſed omnis propoſitio de preterito eſt neceſſaria. Igitur hęc propoſitio, b fuit vera eſt neceſſaria. Sed b, ſignificat illam a, erit. Igitur neceſſario a, erit & ita vt
6 prius. ¶ Sexto, ſit aliquod futurum a. & quęro vel id ſcitur a deo, vel non ſcitur. Non poteſt dici, quòd non ſciatur, quia contra omnes. Si ſcitur, aut poteſt eſſe, quòd a, non ſit, aut non poteſt eſſe. Si non poteſt eſſe, igitur neceſſario erit, per ęquipollentiam. Si poteſt, eſſe, quòd non ſit. igitur contingit ipſum non fore, ponatur quòd nõ ſit, cum omne poſſibile poſſit poni ineſſe, igitur ſcientia dei eſt deceptio.
¶ Septimo, aliquod ſciens futura neceſſario erit. Igitur om- 7
nia neceſſario erunt. probatur, quia non poteſt eſſe ſciens futura, niſi futura neceſſario erunt. ¶ Octauo, lignum cor- 8
rumpetur, igitur lignum erit. Antecedens eſt neceſſarium, igitur & conſequens. ¶ Nono, cælum neceſſario agit, et nul- 9
lum agens hic poteſt illius actionem impedire, igitur actiones neceſſario erunt. Prima pars patet, ſaltem apud Ariſtotelem. Secunda declaratur, quoniam nulla cauſa poteſt impedire actionem alterius, niſi ſit aut tantę potentię, aut maioris. Modo nihil hic inferius eſt maioris, aut tantę potentię, quantę cęlum. Cum nec anima humana, quoniam illa eſt in minori magnitudine quàm anima cęli. ¶ Decimo, ſpe- 10
ciatim arguũt de actionibus noſtris. Quoniã oẽ neceſſario agens in ea, qbus actiones noſtrę mutantur, actiones neceſſario mutat. Sed cælũ neceſſario agit in cõplexionẽ, qua anima ipſa in agendo mutať. vt in libro phyſionomię. et in pri- 11
mo de anima dicit. Igitur vt prius. ¶ Vndecimo, pollentior eſt virtus cęli, quàm cuius vis rei naturalis. Sed aliqua virtus alicuius rei naturalis poteſt neceſſario animę actiones mutare, vt humor in morbis, & vinum in ebrijs. igitur & 12
uirtus cęli. ¶ Vltimo, ſuppono quòd cęli & ſtellarum motus, & lumina, & configurationes ſint propter nos. Hoc omnes aſſerunt. Secundo peto media in finem eſſe fruſtra, quoties ijs poſitis, poteſt finis non eſſe, aut aliter eſſe. Tunc arguo. ſit vna cæli conſtitutio quę protendat Socratem eſſe impium, aut igitur neceſſario erit, aut poteſt non eſſe. Si primum, habetur propoſitum. Si ſecundum, tunc medium in illum finem erit fruſtra.

Poſitio ſtoicorum

¶ In iſto q̃ſito eſt multorum ſtoicorum poſitio, quę ait omne contingens neceſſario fore. vnde in rebus duas ſtatuunt naturas, neceſſariam. videlicet & impoſſibilem. neceſſariam quidem, quia omne quod eſt, neceſſario eſt, & omne quod erit vel poteſt eſſe, neceſſario erit. Impoſſibilem vero, quia quod nõ eſt, impoſſibile eſt eſſe, & quod non erit, im poſſibile eſt fore.

Motiua ſtoicorum.

¶ Mouentur autem potiſſimum, quoniã omnia continẽtur in ordine ſecundarum cauſarum, quod fatum vocant. Et hic ordo in prouidentia ſiue dei preſcientia. Modo non vident quo nam modo cum fati neceſſitate, & dei prouidentia ſtare poſſet contingentia. Hinc concludunt finem eſſe ſtabilitum, & media in finem etiam. Propterea nos non conſultamus, quia poteſt ſic & bene finis euenire. Sed ſi bonus finis eſt conſtitutus in fato atque prouidentia, bonam conſultationem præcedere neceſſe eſt.

Authores.

¶ Huius poſitionis videntur multi aſtronomi vt Hermes vetuſtiſſimus author, Neocepſus quoque & Poteſiris, & de noſtris Maternus, atque Manilius. De exteris Albumaſar, & plurimi Mauri, Settrion poſſidonius, atque Phrenicius. Huius quoque videtur & Cicero in libro de diuinatione. Lucius quoque Appulleius Hermetis ſectator in his que ſcribit de natura deorum. Seneca in tragedijs. Ouidius. Tu ſola dicens inſuperabile fatum, nata mouere potes. Maro. Manent immota tuorum fata tibi. et in ſexto Deſine fata deum flecti ſperare præcando. Huius preterea poſitionis plurimi philoſophi fuere, vt Democritus, Heraclitus, Empedocles, & multi epicureorum.

2. poſitio.

¶ Plato vero in Thimeo ait, nihil eſſe vel fore neceſſarium, niſi deum. Nam cum omnia dependeant a diuina voluntate, & illa ſit penitus libere & contingenter agens, etiam omnia ab illa penitus contingenter proficiſcuntur. Huius poſitionis ſunt noſtri theologi, & in illa omnis ſana concordat poſitio, Dicimus

eni eẽ in rebus ſimpl'r neceſſariũ deum ſolũ. Cætera eẽ ab
ſolute cõtigẽtia: eẽ tñ q̃dã neceſſaria ex ſuppõne, ñ nega-
mus. ¶ Alĳ q̃ſi ĩter hæc mediãtes diſtinguũt. nam effectus
3. poſitio. q̃dã ſunt, quorũ cauſę totales atq; p̃ncipales ſunt corpa cę
leſtia, vt ortus ſyderũ, decurſus ſtellarũ p. 12. ſigna, cõ figu
rationes eclipſes, & id genus, et hos effectus neceſſario eue
nire autumãt. Alĳ ſũt effectus, ad q̃s ſtellæ ñ p̃ncipal'r con
currũt, ſʒ diſpoſitiue et hi ñ vna rõne ſũt, q̃a ad alios p̃nci
pal'r cõcurrit natura, vt motus elemẽtorũ, ſtirpiũ, et aĩaliũ,
et id genus, et huiuſmodi ẽt neceſſario eueniũt. Ad alios v̓o
cõcurrit volũtas, vt actiones nr̃æ, et ad harũ euẽtũ cõcur
rũt cæli afficiendo atq; diſponẽdo. Sed cũ nos ſimus illorũ
dñi, tãdẽ cõtingẽter e nobis ꝓficiſcunt᷑. Et breuit᷑ aiũt, ꝙ
rebus exiſtẽtibus, et ad imaginationẽ ablata oĩ volũtate
& humana et diuina, oẽs euẽtus neceſſario agunt᷑ atq; fi-
ent. Huius ſnĩe Criſippus tarſenſis, cleontis auditor ĩ libro
Poſitio ṗipatheticorum. de fato, quẽ ętate. 80. annorũ ſcripſerat, eẽe videt᷑. ¶ Pe-
ripathetici v̓o naturã rerũ in tres diuiſere. Nã aliã dicunt
neceſſariã, vt cęleſtiũ & diuinorũ, et eorũ oĩum q̃ materię
et cõtrarĳ ſunt expꝑtia. Aliã ĩpoſſibilẽ, veluti eorũ quæ nõ
ſunt, nec in viribus cõtinent᷑ cauſarũ, vt Hipocẽtauri, &
id genus. Aliã v̓o cõtingẽtẽ inter hæc mediã, q̃ ſi æqualis
ſit ad vtrũq; cõtigẽs reddit ĩfinitũ, ſi ad alterũ magis apta,
cõtigẽs facit natũ. Horũ cõtingẽtiũ duę ſũt cauſę, materia
videlicet ipſa, q̃ eſt cauſa vniuerſalis oĩum cõtigẽtiũ. Atq;
volũtas humana ſaltẽ actionũ noſtrarũ ꝑ ſe, multorũ alio
rũ ꝑ accidẽs. Nã licet actiones animaliũ & rerũ naturaliũ
ſint determiatæ, cũ ꝓficiſcant᷑ a natura illorũ, vt vero ſub
dunt᷑ humanæ volũtati, cõtigentiã ſubeũt. Qua rõne fit,
vt ſublata volũtate nr̃a & dei, adhuc in rebus põt eẽe cõ
tigẽtia q̃ ꝓficiſcitur a materia. Nã licet vnũquodq; in ſui
actionẽ ſit limitatũ, tñ ꝓpter cõcurſum pluriũ cauſarũ ad
huc põt euentus cõtingẽs eẽe. ¶ Ea v̓o quæ ꝑipatheticis
Difficultas. q̃õnẽ maximã faciũt, ſunt duo. Primũ q̃uo cũ rerũ cõtin-
gẽtia ſtat ꝓuidẽtia diuina, cũ illa ſit nõ niſi neceſſariorũ.
Poſitio Auer. Scd̃o, q̃uo ſtare põt cum neceſſaria cęli cauſalitate. ¶ Ad
quę Auerroes in multis locis r̃ndens. Primũ euitare enit᷑
ꝑ hęc ꝙ deus ꝓuidẽtiã rerũ nõ habet ꝑticularẽ, cũ cogni-
tio particulariũ ſit extra ſciẽtiã & doctrinã. Sed rerũ ꝓui
dẽtiã habet vniuerſalẽ aliq̃ ex parte, ſub quo ſane mõ ne-
ceſſitatẽ habẽt, Scd̃m v̓o euitat q̃m cęlũ ſolũ cauſam vni
uerſalẽ ꝑ ſui lumẽ & motũ rerũ dicit. Nã res ipſę ſuis a ꝓ-
ximis cauſis proficiſcunt᷑ e cęlo vt ab vniuerſali cauſa.
Cõfutatio. ¶ Sed hæc quæ dicit ſunt cõfutata a nobis in multis locis
libri, deſtructio deſtructionũ. Et arguitur nũc. deus eſt cau
ſa entis vt ens. igit᷑ oĩum modorũ entis, ſed modi entis ſunt
neceſſariũ et cõtigẽs. vt quĩto meta. habet᷑. Igit᷑ cauſa en
tis cõtigẽtis & neceſſarĳ. Igr̃ cũ dei cauſalitate ſtat cõtin
gẽtia. Quo v̓o ad celeſtẽ cauſalitatẽ arguo. Nã aĩa q̃ nul
li corporeę ĩpreſſioni ſubdit᷑ põt diſponi ad cõtrariũ, &
ñ ſeq̃ naturã illius diſpõnis: mõ rõnalis aĩa nulli ĩpreſſio
ni corporeæ ſubdit᷑. Igit᷑ poteſt diſponi a cęlo, & illius di
ſpõnis eligere cõtrariũ. Qua rõne cũ cauſalitate cæli ſtat
cõtigẽtia actionũ nr̃arũ. Hinc patet ꝙ triplex ſit natura
videlicet neceſſaria, q̃dã penitus cõtigẽs, q̃dam ĩpoſſibilis
ꝓpõnes neceſſariæ in natura ſunt neceſſaria, velut de neceſ
ſitate ſol exorit᷑. ꝓpõnes cõtigẽtes ſunt ĩ natura cõtigẽti,
q̃ ſi exierit ad actũ, ꝓpõnes erũt de ineſſe. ſi nõ exierit ad
actũ, ſunt de cõtigẽti. Propõnes v̓o ĩpoſſibiles in natura
ſunt de ĩpoſſibili. Huius põnis fuit Ptolemeus oĩum mathe
maticorũ p̃nceps in ꝓhemio librorũ apoteleſmatum, vbi
pluribus rõnibus ꝓbat fatũ, qd̃ in ſtellarũ cõſtitutionibus
cõſiſtit, rebus nõ neceſſitatẽ ĩponit, ſed afficit ad alterã cõ
tigẽtis ptẽ. ¶ Tũc ad rõnes. Ad p̃mã ſorticolę tenẽt aĩam
antichriſti poſt, a, iſtãs adhuc cõtigẽter eẽ. Nã qd̃ ſemel
eſt cõtigẽs, ẽ ſemꝑ, cõtigẽs, ꝑpetuari tñ eã fatent᷑ volũta
te diuĩa, vt Plato ẽt ĩ Thimeo ait. Alĳ peripathetici tenẽt
aĩam antichriſti poſt, a, neceſſario eẽ, et ita cõcedũt aĩam
antixp̃i aliq̃n neceſſario eẽ, ñ tñ valet, igr̃ neceſſario erit:
Cũ arguat᷑, a ſcd̃m q̃d ad ſimpl'r. ¶ Vlterius ad ſecũdã con
cedũt ſorticolę ipſa in q̃ erit aĩa antichriſti neceſſario aliq̃n
fore, nõ tñ aĩam antichriſti fore neceſſario, q̃m in illo tp̃e
q̃ñcũq; erit, aĩa illa contĩgenter erit. ¶ Ad ſecũdã p̃ncipalẽ
r̃ndet Auer. & ẽt Ioãnes grãmaticus primo p̃orũ, quod ex
maiori de neceſſario et minori de ineẽ, cõclõ fit de neceſſa
rio cõditionato, q̃uo cõcedo ꝙ oẽ cõtingẽs erit neceſſario
ĩquãtũ futurũ, veluti valet d̓ neceſſario. oẽ currẽs mouet᷑
Socra. currit, igr̃ de neceſſario Socr. mouet᷑ ĩ quãtũ currit.
Hęc res ſatis diſputata ẽ ĩ libro p̃orum. ¶ Ad tertiã r̃ndẽt
ſorticolę caſũ eẽ ĩpoſſẽm, q̃m nõ põt accipi oĩa q̃ pñt ĩpe-
dire, nec oĩa q̃ pñt ꝓmouere ad aliq̃d fore, cũ illa ſint ĩfini
ta. ¶ Ad q̃rtã dicẽdũ vt ad ſcd̃am, erit .n. cõclõ de neceſſi
tate cõditionata, vcʒ ꝙ oĩa futura neceſſario erũt vt pre-
ſcita, q̃ abſolute ñ neceſſario erũt. ¶ Ad q̃ntã dici põt ꝙ oĩs
de p̄terito ẽ neceſſaria, cuius v̓itas ñ depẽdet a futuro, vt ẽ
ĩ ꝓpoſito. ¶ Ad ſextã ſorticolę cõcedunt p̃deſtinatũ poſſe
dãnari, Nõ tñ poſſe p̃deſtinatũ dãnari. Nã p̃ria ẽ ĩ ſenſu di
uiſo, q̃ nõ debet poni ĩeẽ. ſcd̃a v̓o de ſenſu cõpoſito, q̃ re
q̃rit v̓itatẽ momẽtaneã. Theologi cõcedũt p̃deſtinatum
poſſe dãnari, et q̃n dr̃ ponat᷑ ĩeẽ, nõ admittũt. q̃a repugnat
poſito. Poſitũ enĩ ẽ fuiſſe p̃deſtinatũ, cui repugnat ipm̃ dã
nari. Nõ enĩ capitũculatores aiũt oẽ poſſẽ ẽ admittẽdũ,
aut cõcedendũ. Sed ſolũ cũ nõ repugnat poſito. Alĳ ꝑipa
thetice magis aiũt oẽ poſſ'e ꝑ ſe debere et poſſe poni ineẽ,
ꝑ accñs tñ nõnũq̃ poni ñ p̃t, veluti in caſu vbi p̃ceſſit, ob
ligatio illius oppoſiti. Algazel v̓o maximus ĩter arabes me
lius ſatiſfacit et ad rẽ, aſſerit enĩ deũ ꝓuidere & p̃ſcire cõ-
cta vẽtura. ſed ſua ſcĩa ẽ talis, vt nõ rebus neceſſitatẽ po-
nat. Nã vt deus ſcit q̃d non eſt, ita ſcit q̃uo nõ ſcit nos. ſci
tur. n. ꝙ deus nõ ſcit nos, mõ q̃ ſcimus res, nã ſcĩa nr̃a ẽ ex
neceſſarĳs, et de neceſſarĳs: ſcit᷑ ãt ꝙ ſcĩa dei nõ ẽ mõ nr̃o.
Sed q̃uo ſit, ẽ nobis ignotũ, et ꝑ cõſequẽs ignotũ nobis ẽ q̃
mõ cũ dei p̃ſcĩa ſtat euẽtũ cõtigẽtia. ¶ Tũc ad p̃ſctũ dico
ꝙ, deus p̃ſciuit q̃cq̃d erit d̓ ſocrate, & tñ nõ ſeq̄t, ꝙ neceſſa
rio oẽ illud erit. modus v̓o q̃ illud fieri p̃t, ẽ nobis ignotus.
¶ Sed dices ſcĩa dei ẽ ꝑfectioꝛ, igr̃ magis ex neceſſarĳs et d̓
neceſſarĳs. negat᷑ ꝯña, q̃m ſcĩa q̃ ẽ neceſſariorũ et cõtingẽti
um ẽ amplior et ꝑfectior, cũ ſit maior q̃ illa q̃ ẽ neceſſario
rũ tm̃. Sic igr̃ ſcd̃m virũ iſtũ aſſerẽdũ ẽ, deũ p̃ſcire cũcta,
modus v̓o q̃ ẽ ignotus. ¶ Et ſic adhuc cauillabis deus p̃ſcit
Socratẽ beãdũ, aut igr̃ Socra. p̃t dãnari aut nõ. dico ꝙ p̃t
dãnari, et p̃t ñ dãnari. Et cũ dr̃ ponat᷑ ĩeẽ. volo eẽ poſitũ,
ñ tñ ſeq̄t, igr̃ ſcĩa dei ẽ d̓ceptio, q̃m illa p̃ſcĩa fuit cũ vtroq;
Eſſet. n. d̓ceptio ſi fuiſſet alterius tm̃. Modus v̓o q̃ illa p̃-
ſcĩa ſit vtriuſq;, et alterius, ẽ vltra capitũ humanum. ¶ Ad
7. cõcedũt ſorticolę aliq̃d ens ſciẽs futura neceſſario eẽ et fo
re, accipiẽdo ipm̃ formal'r, ñ tñ ĩquãtũ ſcit futura. ¶ Ad. 8.
cõcedũt aliq̃d eẽ neceſſario corruptibile, q̃d neceſſario ñ erit,
vt antichr̃s, q̃ nũc cõtigẽter erit, et tñ neceſſario erit corru
ptibile, nec repugnãt. ¶ Ad. 9. dĩm, ꝙ aĩa p̃t ĩpedire actio
nẽ cęli, nõ q̃a ſit maioris v̓tutis, neq; ęq̃lis, ſed q̃a illi ĩpro
portionata. ¶ Ad decimã, dico ꝙ cęlũ poteſt dupliciter agere
in hominem. vno modo ipſo adhuc ꝑmanẽt debito inſtru
mẽto ꝓ actionibus ſuis, & ita cęlũ nõ agere poteſt in hoĩe
niſi cõtingent᷑. alio mõ deſtruẽdo iſtr̃a ꝓ actiõibus, et ita
nõ ẽ ꝑuare arbitriũ, ſed corrũpere iſtr̃m agẽdi. ¶ Per idẽ pa
tet ad undecimã. ¶ Ad duodecimã ſolũ ꝑs, ſũt. n. ſtellę mo
tus, et cõfigurationes ꝑꝑ nos fine ſcd̃ario, nec ĩcõuenit illa
eẽ fruſtra reſpectu finis ſcd̃i. Cũ tñ ſint adhuc ꝑꝑ finẽ p̃mũ,
Pręterea multę ſũt actiões, q̃ euitari ñ pñt vt generatio &
corruptio. et ꝓpea ñ ſũt fruſtra. Qua rõne põt cũ cęli cãlitate,
et dici p̃ſcĩa poſſe ſtare euẽtũ cõtigẽtiã, q̃ Auer. ignorauit.

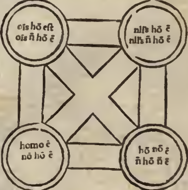
¶ Primi de interpretatione Finis.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE LIBER SEcundus Auguſtino Nipho interprete & expoſitore.

Quoniam aũt affirmatio eſt enuntiatio aliquid de aliquo ſignificans: hoc autẽ eſt aut nomẽ aut nomine uacans. Vnum uero & de uno id in affirmatione eſſe oportet. Dictũq; eſt antea quidnã ſit & ipſum nomẽ, et quid etiam nomine uacãs. Ipſum enim nõ homo nomẽ quidẽ nõ dico, ſed indefinitũ nomẽ. Vnũ enim quodã modo indefinitũ nomẽ ſignificare uidetur. Quemadmodum & nõ ualet nõ uerbũ ſed indefinitũ uerbũ appello. Erit igitur affirmatio omnis atque negatio, aut ex nomine et uerbo, aut ex indefinito nomine & uerbo.

Com.1. EXPOSITORES latini oẽs hic ſecundũ de interpretatione librum conſtituũt. In quo expoſitor Thomas Ariſt. de enunciatione agere aſſerit, quatenus ꝑ aliqd ſibi additũ determinaĩ. Nã in ꝑmo de enũtiatiõe abſolute actũ ẽ. Alij volũt Ariſt. de ęqualẽtia & cõuerſiõe, et cõcordãti enũtiationũ ptractare. Sed qcqd ſit de ĩtẽtione libri, in græcis codicibus hic nõ librũ ſecũdũ cõſtitutũ adinuent. Nã Ariſt. hunc librũ nõ ꝑ partiales libros diuiſit, ſed per particulas, in quarum qualibet propriam adiecit intentionem. Nos vero & more latinorum ꝑ libros, & more Ariſt. ꝑ pticulas ipſum diuidemus quãdo occurrit. Ariſt. igĩ in hac parte talẽ ꝓponit cõcluſionẽ. oĩs affirmatio aut negatio ex nomine cõſtat et ṽbo ſiue finitis ſiue ĩfinitis. Et ita ṽba lrẽ ad vnũ ſyllũm ſic reſoluũĩ, oĩs enũtiatio aliqd de aliquo ſignificãs ex noĩe cõſtat et ṽbo finitis vel ĩfinitis. oĩs affirmatio vel negõ eſt enũtiatio ſignificãs aliqd de aliquo. igĩ oĩs affirmatio vel negõ ex noĩe cõſtat & ṽbo finitis vel ĩfinitis. Huius ſyllĩ ꝑmo ſumpſit minorẽ dicẽs, qm̃ aũt affirmatio ẽ enũtiatio aliqd de aliq̃ ſignificãs. hęc ẽ minor, q̃ ſuſpẽſiue legi debet vſq; ibi. [Erit igĩ affirmatio.] Maior ṽo ex deſcriptiõe enũtiatiõis ſuppoſita ẽ. ¶ Aĩaduerſione tñ dignũ nõnũquã ꝓpõnes accipi in oĩone neceſſaria inutiles qdem ad ſyllm, ad aliqd tñ cõmodas vt ad ꝓſyllm, aut ad occultationẽ, vt inqt Philoponus. nõnũquã ad terminorũ expõnẽ, q in ſyllõ aut ꝓſyllõ ponunĩ. Interdũ ṽo ad ornatũ vt rhetores agũt. aliqñ ad cautillos fieri poſſibiles, & ꝓpter alias cauſas. Ariſt. igitur in his q̃ hic ait multa accepit inutilia et ad ſyllũm et ꝓſyllm. ſunt tñ addita vt termini maioris & minoris necnõ cõclõnis ĩtelligãĩ. Propterea declarãs qd ꝑ aliqd de aliquo dicere velit, qđ in maiori et minori accepit, qdue ꝑ nomẽ et ṽbũ finitũ & ĩdefinitũ intelligatĩ cõclõne. inqt. hoc ãt, id eſt, id qđ de aliquo dicĩ, eſt aut nomẽ, aut noĩe vacãs, qđ græce eſt annonymõ. Tale ṽo ſiue nomen ſiue annonymon eſſe oportet vnũ de vno id in affirmatione q̃; negatione, ſubaudi ſi enũtiationis vnitas ſit ſaluãda. Et quaſi ſe ſe excuſans, inqt, dictũq; ẽ antea qd nã ſit ipm̃ nomẽ, qdq; annonymõ, qđ in exẽplo repetit dicẽs. Ipſum enim nõ hõ nomẽ qdem nõ dico, ſed aoriſton hoc eſt ĩdefinitũ, ſiue infinitũ, ſiue ĩterminatũ. Sed qa dixit id qđ dicitur de alio, & id de q̃ aliud dicĩ debere eẽ vnũ hoc q̃ſi exponit dicẽs, vnũ enĩ nõ ſimplr, ſed q̃dãmõ q̃ ad vnitatẽ ſignificatus ĩdefinitum nomẽ ſignificare vr̃. ſilr aũt & non valet non ṽbũ, ſed indefinitũ ṽbũ appello. Hæc ſunt ꝑmiſſa ad terminorũ expoſitionẽ, q ĩ ſyllõ ſunt, qbus addit ſyllĩ cõcluſionẽ, & inqt. Erit igĩ affirmatio oĩs atq; negatio. aut ex nomine & verbo, aut ex indefinito nomine & verbo. Hæc eſt concluſio.

¶ Abſq; aũt uerbo nulla eſt affirmatio, atq; negatio ulla. Ipſum enim eſt, aut erat, aut erit, aut fit, atq; alia id genus uerba ex numero ſunt eorum que dicta ſunt. Conſignificãt enim tẽpus. Quare prima affirmatio atq; negatio erit, eſt homo, non eſt homo. Deinceps eſt non homo, nõ eſt non homo. Rurſus eſt oĩs hõ, nõ eſt omnis homo. Eſt omnis nõ homo, nõ eſt omnis nõ homo. Et in temporibus que extrinſecus ſunt, eadem eſt ratio.

¶ Quia enuntiationẽ cõſtare ex noĩe nemo dubitat, cũ nomẽ ſit enuntiationis principaliſſima pars ẽ qua & ṽbũ et enuntiatio ipſa fere tota proficiſcĩ. ad denotãdũ verbum ad enuntiationem non minus neceſſarium eẽ, ait [Abſq; autem verbo nlla ẽ affirmatio atq; negatio vlla.] Inſuꝑ neqs credat illud ſolum de verbo preſenti eſſe intelligẽdũ, ad cetera tempora aĩaduertens inqt. Ipſum enim ẽ de preſenti, aut erat ſiue fuit de ꝑterito, aut erit de futuro aut fit in cõtingẽtibus atq; alia id genus ṽba ſimilium tẽporũ, aut perſonarum ex numero ſunt eorũ que dicta ſunt in libro primo eſſe neceſſaria enuntiationi. Quia dixerat enuntiationes fieri ex nomine & verbo, & ex annonymo & verbo vacante, quis inter has ſit ordo in opinionibus ſubſcribit, & inquit. q̃re (vt vno ṽbo vtar) enuntiationes de verbo & nomine, priores ſunt eius que ſunt de anonimo & uerbo vacante. Sunt enim ille ſimpliciores. hæ vero ꝑ additionem dictę. Et que dicit patent. ¶ Debes ſcire quòd ſubiicuit exempla in particularibus & ſingularibus. In particularibus quidem, quoniam hę cum indefinitis coincidũt in virtute. In ſingularibus vero, quoniam per quãtitates nõ variantur. Rurſus ꝑtermiſit exẽpla in enũtiationibus d̃ ꝑdicatis noĩbus vł anonymis, et de ſubiectis et ꝑdicatis ſimul noĩbus et anonymis, qa iudiciũ eſt idẽ. Amplius exẽpla tacuit ceterorũ tẽporũ, qa, vt inqt ipſe, rõ eadẽ ẽ in oĩbus. ¶ Ambigũt expoſitores quãta ſit ĩdefinita de ſubiecto aoriſtato ſiue ĩdefinito, vt nõ hõ ẽ. Antiq pipathetici opinabanĩ illã & cęteras id genus vlẽs eẽ affirmationes. Quorũ erat potiſſima rõ, qa cõtraria cõtrarios effectus d̃reliquũt circa idẽ. Sed finitudo noĩ finito addita, vt ĩ illa hõ ẽ. ponit ꝓ certo cõſtitutoq; ſuppoſito determinationẽ. igĩ ĩfinitudo noĩ addita derelĩq̃t ĩfinita ſuppoſita. Ariſt. ãt in exẽplo pñtis textus cõtrariũ ſentit, vt apte patet. rõ ſcđm Philoponũ in ꝑoribus dici põt q; relinquere ĩfinita ꝑt eẽ ſub ĩdr̃ia, vel (vt ſorticolę dicũt) ſub diſiũctione, & hoc mõ nõ facit ad vlitatẽ. Alio mõ ſub illatione, vt ſorticolæ aiũt, ſub copulatione, et hoc mõ ad vlitatẽ facit. Pr̃o mõ ĩfinitudo illa in noĩe ipſo aoriſtato relinquitur. Et non ſecundo modo, & ita non vlẽm ſed indefinitã adhuc illa

enuntiatio vim detinet.

Particula tertia.

Vum autem ipſum eſt tertium adiacens prædicatur, dupliciter iam oppoſitiones dicuntur. Dico autem, ut eſt iuſtus homo, ipſum eſt tertium adiacere dico nomen aut uerbum in affirmatione.

Com.3. DOCVIT multiplicare enuntiationes de ſecũdo adiacente ſolum per vnam oppoſitionem, nunc docet multiplicare enunitationes de tertio. Exponit tamen primo, quid ſit propoſitio ſiue enuntiatio de .3. quam Auerroes trinariam vocat, & inquit. Cũ autẽ ipſum eſt tertiũ adiacẽs prędicatur, dupliciter iam oppõnes dicuntur, hoc eſt, duę eſſe poſſunt oppoſitiones. altera quidem penes verbi affirmationem & negationem. altera penes prædicati finitudinem & infinitudinem. Exponit quod dixerat per exemplum, & inquit. dico autem, ut eſt iuſtus homo. ipſum eſt tertium adiacere dico nomẽ .i. tertiam dictionem, aut verbum, vt eſt ſecundum veritatem. ¶ Debes ſcire primo, ꝙ in enuntiationibus de .2. adiacente, attenditur vna oppoſitio penes verbi affirmationem & negationem. vt eſt homo, non eſt hõ. Hę enim vna oppoſitione opponuntur videlicet qualitate verbi. In enuntiationibus vero de .3. poſſunt fieri duę oppoſitiones, vna penes verbi qualitatem, altera penes prędicati finitudinem & infinitudinem. vnde in his, eſt iuſtus homo, non eſt nõ iuſtus homo, duæ oppoſitiones ſunt. vna ad ipſum verbum, altera ad prędicatum. ¶ Secundo debes ſcire, ꝙ ipſum eſt adiacet tertium nomen, aut verbũ in enuntiatione, quoniam poteſt accipi vt dictio, & tunc ipſum eſt, vt dictio tertia adiacet, poteſt accipi vt verbũ, vt eſt ſecundum veritatem, & ipſum eſt, tertium verbum videtur dicere. ¶ Tertio debes ſcire, ꝙ more gręco ſemper ponitur verbum primo loco, deinde prędicatum, demum ſubiectiuum. vt eſt iuſtus homo, verbum, eſt ipſum eſt. prædicatũ, ipſum iuſtus, ſubiectiuum vero ipſum homo. Hoc autem gręci faciunt, quia pręcipuum prędicatum eſt, verbum. ideo primo in loco ſtatuunt, prędicatum eſt ante ſubiectum, ideo ſecundo loco. ¶ Alij melius etiam dicunt ꝙ ipſum eſt, primo ponitur loco, quia eſt capax omnis determinationis. ſecundo ponitur prædicatum, quod eſt minus verbo determinationis capax, & magis ipſo ſubiecto. vltimo ſubiectum tanquàm ſumme determinatum.

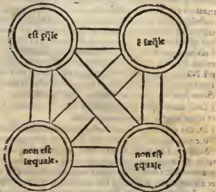
¶ *Quare ob id ipſum quatuor erunt hæc illa.*

Com.4. ¶ Concludit enuntiationum multiplicationem, & inquit. Quare ob id ipſum quatuor erunt hęc. Nam cum ſint duę oppoſitiones quælibet oppoſitio ad minus duas requirit. igitur ſi primę erunt duę, hæc erunt quatuor. ¶ Sed dices, quid demonſtrat illud verbum illa, cũ ait, quatuor erũt illa. Videtur .n. ꝙ non ſunt niſi duę. nam hæ duæ ſunt, eſt iuſtus homo, non eſt non iuſtus homo, quæ tamẽ duplici opponũtur oppoſitione, igitur non quęcunq; opponuntur duplici oppoſitione. ſunt quatuor. ¶ Secundo dices, ꝙ erũt ſex, duę oppoſitione verbi, duę oppoſitione ſubiecti per finitũ & infinitum, duę oppoſitione prædicati ſimiliter. vt eſt iuſtus homo, non ẽ iuſtus homo, itẽ oppoſitione ſubiecti. vt eſt iuſtus homo, non eſt iuſtus nõ homo. oppoſitione vero prædicati, vt eſt iuſtus homo, non eſt non iuſtus hõ. ¶ Ad primum dici poteſt, ꝙ illud verbum illa ſiue hæc, demonſtrat quatuor enuntiationes, quę ſeorſum opponuntur. vt illas eſt iuſtus homo. non eſt iuſtus homo, eſt nõ iuſtus hõ. non eſt non iuſtus homo. ¶ Ad ſecundã dico, ꝙ Ariſto. non habet conſiderationem ad ſubiectum, ſed ſolum ad prędicatum videlicet formale quod eſt verbum eſt, & materiale qđ eſt oppoſitũ vbi, ideo multiplicauit q̃tuor tantũ.

¶ *Harum quidem duæ ad affirmationem & negationem ſe habent ſecundũ conſequentiam, ut priuationes: Aliæ uero minime.*

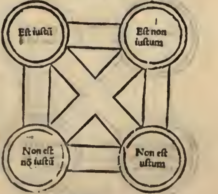
¶ Circa expoſitionem huius loci non paruæ extitere expoſitiones apud gręcos. Aliter enim hunc locum Ammonius, Com.5. aliter Herminius, aliter Porphyrius intelligit, Ego vero faciliorem ſenſum colligens, non aliter exponam hunc locũ q̃ ſeſe Ariſto. interpretetur in fine primi priorum. Primo igitur debes ſcire, ꝙ terminorum quidam opponuntur priuatiue, vt iuſtum iniuſtũ, ęquale inęquale, probum improbum, doctũ indoctum, & id genus in his quatuor per oppoſitionem eriguntur enuntiationes. Prima eſt affirmatiua recta, eſt æquale. huic negatio recta eſt illa, non eſt æquale. Tertia eſt affirmatio tranſpoſita, eſt inæquale. huic oppoſita negatio eſt illa, non eſt inęquale.

Figura priuationum.

¶ In his eſt talis ordo, ut negatio recta ad affirmationem trãſpoſitã ſequatˀ. nã ad eſſe inęquale, ſequitˀ nõ eẽ equale. Et negatio tranſpoſita ad affirmationẽ rectã, ſimiliter ſequitˀ, ut ad eſſe ęquale ſequatur non eſſe inęquale. Sic igitur harũ quatuor negationes ſequuntˀ. Affirmationes vero minime. ¶ Vlterius debes ſcire, ꝙ etiã ſunt termini qui opponuntur infinitiue. vt iuſtũ, nõ iuſtũ. ęqualę, nõ ęquale. bonũ, & nõ bonũ, & id genus. ¶ In ijs etiã q̃tuor alię fiũt ſimiliter priuationibus. affirmatio qđẽ recta eſt, vt eſt iuſtũ. huic negatio oppoſita erit. non eſt iuſtum. Affirmatio tranſpoſita eſt non iuſtum. huic negatio oppoſita erit, non eſt non iuſtum.

Figura infinite oppoſitarum.

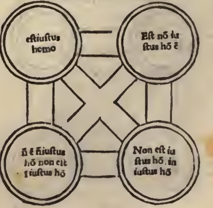

Harum quidē negationes ſequunē ad affirmationēs, vt dictū ē in ꝑuationibus, nō trāſpoſito. videlicet ad affirmationē rectā, ſequit negatio trāſpoſita, vt ē iuſtū. igit nō ē nō iuſtū. Et ad affirmationē trāſpoſitā negatio recta, ut ē ñ iuſtū. igit nō ē iuſtū. ecōtra vo minime. inqt. Harū qtuor ſeqt, q dictæ ſunt, duæ ad affirmationē & negationē ſe hñt ſcdm cōſtantiā vt priuationes. hoc ē illarū qtuor infinitiue oppoſitarū, duę ſequunt vt negationes ad affirmationes mō tranſpoſito, vt diximus in his q ꝑuati one opponunt, duę vo vt affirmationes numine ſequūt ad negationes, quēadmodū nec in ꝑuatione oppoſitis. q. ſi velit dicere q ad affirmationē rectā ſe habet ita negatio trāſpoſita vt ſequat illā. Ad negationē vo rectā affirmatio tranſpoſita ita ſe habet vt aññedat, & nō ſequat. regulæ. Hic notant iuniores qtuor regulas qs in ꝑoribus diximus, & dicemus paſſim. Prima ex affirmatiōe recta ſequit negatio trāſpoſita, hoc ē ex affirmatiōe de prędicato finito, ſequit negatio de prędicato infinito. vt eſt ęquale. igit nō ē nō ęquale. 2 Secunda ex affirmatione trāſpoſita ſequit negatio recta, vt ē nō ęquale. igitur nō ē ęqle. 3 Tertia ex negatiōe recta nō ſeqt affirmatio trāſpoſita niſi cū ſubiecti cōſtātia, qa nō valet. nō ē bonū, igit eſt nō bonū. Nā cētaurus nō eſt bonū, qa tñ ſalſo dicit ē nō bonus. 4 Vltima ex negatione trāſpoſita nō ſeqt affirmatio ſimplex recta, qa nō valet. nō ē nō bonū, igit ē bonū. Nā cētaurus nō eſt nō bonū, qa tñ falſo ſerē cētaurus ē bonus niſi ſubiecto cōſtāte. Hę regulæ fundant i contradictione, etiam ad ipſas nō ē inſtare. ideo ſunt optimę.

Dico autem ipſum eſt, aut iuſto, aut non iuſto adiacere. Quare etiam negatio. Igitur quatuor erunt.

Com.6. Poſſet cauillator dicere Ariſt. q hæc eſt affirmatio. eſt iuſtū. cuius negatio erit, ē nō iuſtū. & ita nō erūt quatuor cū nō differāt ē nō iuſtū, & nō ē iuſtū. Rñdet. dico aūt ipſū eſt in illis ambabus aut iuſto adiacere, et inde facere affirmationē hāc ē iuſtū. Aut adiacere nō iuſto, & ita eſt facere affirmationē trāſpoſitā hāc ē nō iuſtū. Nā vtrobiq ipſum ē affirmatū manet. Propterea concludit, q re ēt negatio. i. verbū negatū, ſubaudi pōt adiacere, vbo vtriuſq illarū, adiacendo primo, fiet hęc, nō ē iuſtū, quæ negatio dr recta. Adiacere ſecūdo, fiet illa nō eſt nō iuſtū. igit erūt qtuor vt dcm ē videlicet affirmatio et negatio rectę ſiue ſimplices. Affirmatio, et negatio trāſpoſite ſiue p additionē dictę.

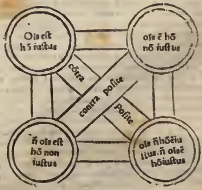
Intelligamus aūt id qd dicitur, ex iis quæ hic ſubſcribuntur. Eſt iuſtus homo. huius negatio, nō ē iuſtus hō. Eſt nō iuſtus hō. huius negatio, nō eſt non iuſtus hō. Hic. n. ipſum eſt, & item ipſum non eſt iuſto, & non iuſto adiacet. Hæc igitur ſic poſita ſunt ut in re ſolutiuis dictum eſt.

Com.7. Quod vbū ē adiacet iuſto et nō iuſto p exēplū declarat. vbi patet ipm ē adiacere iuſto, in hac. ē iuſtus hō, et non iuſto. tn illa, ē nō iuſtus hō. Itēq & ipm nō, ſiſr adiacere iuſto in illa. nō eſt iuſtus, hō. Et adiacere nō iuſto, in illa, non eſt non iuſtus hō. Quę nō doret illas eē qtuor, & nō duas tm. Epileg. Sic igit patet q hñdo rōnē ad ꝑdicatū tm, poſſumus hēre rōnē ad ꝑdicatū formale ſolū, vt in binarijs, & ita erūt duæ oppoſitæ penes affirmationē et negationē vbi. Hñdo vo rōnē ad ꝑdicatū formale hoc ē vbū, & ad ꝑdicatū materiale hoc ē oppoſitū, erunt qtuor, duę ſimplices oppoſitæ penes vbi affirmationē et negationē, q rectæ a pipatheticis nōnullis appellāt. Duę cōpoſitę penes vtrūq ꝑdicatū oppoſitę, q trāſpoſitę dñr. Hęc de multiplicatione pticulatū, & de ordine earum inter ſe habemus ab Ariſtotele.

Similiter autē ſeſe habebit, ſi nois uniuerſaliter ſit affirmatio. Veluti ois eſt hō iuſtus. Negatio huius, nō ois ē hō iuſtus. Ois eſt homo non iuſtus, non omnis eſt homo non iuſtus.

Diametrę.

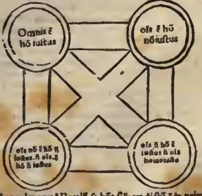

Diametræ.

Com.8. Hactenus de multiplicatione nōvſium, et de illarū oppōne atq cōſequētia. Nūc de multiplicatione vſiū vult loq.

Expō. Boetij. Boetius vir magnus forſitā auctoritate Alexā. aut Porphy. quos i pte plurimū ſectat, vr intelligere p affirmationē et negationē nois vſr, ſimplices et trāſpoſitas penes prędicata tam contrariæ, quàm contradictorie oppoſitas.

Cuius viri figura eſt.

Hæc enim apud Boetiū ſe hñt ſiſr vt dictū ē in prima figura. Nam negatiue ſequuntur affirmatiuas modo declarato

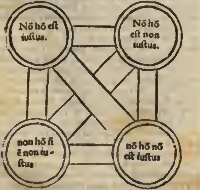
rato in quibus poſſunt formari quatuor regulę, vt in non vniuerſalibus dictum eſt. Hęc expō non placet, quoniam Cōſutatio expoſitio Hermi. contradicit exēplo Ariſto. Amplius hę eſſent ſex, illę fuerūt q̄tuor. Propterea melius cū Herminio phyloſopho ſentio, ꝙ Ariſt. per affirmationem & negationem nois vl'r vult contradictorias penes qualitatem & quantitatem, ut ſunt. omnis homo eſt iuſtus huic oppoſita. non omnis homo eſt iuſtus. omnis homo eſt non iuſtus. non omnis homo eſt non iuſtus. Et tunc hę numero q̄tuor erunt & quo ad concordantiā etiā ſiſ̄s ſunt illis non vl'ibus. ¶ Debes ſcire, ꝙ ēt has multiplicauit ſolū penes ꝑdicatū ſubiecto ſemper exiſtente, ut primis non vniuerſalibus, finito.

¶ *Verum que per diametrum opponuntur, non contingit ſimiliter ueras eſſe ſimul. Sed contingit quandoque,*

Com.9. ¶ Nunc dr̄iam tangit inter non vl'es & vl'es. Sed laborauerūt veteres, quod Ariſto. per angulares intelligat, qd̄ grę ce ē.i. per diametrum oppoſitę, quos non poſſum non mirari. cum tantum laborauerint, cum res ipſa ſit cognitu facilis. ¶ Iō debes ſcire, ꝙ per diametrum oppoſitas vult ea quę opponuntur qualitate prædicatorū ſola. Et ſic hæ per diametrum opponunt. omnis homo eſt iuſtus. omnis homo eſt non iuſtus. Aliæ diametrę ſunt. non omnis homo eſt iuſtus non omnis homo eſt non iuſtus, inquit. Verum quæ per diametrum opponuntur, non contingit ſiſ̄ eſſe ſimul veras tā ſuperiores q̄ inferiores, vt erat in non vl'ibus, vbi tā diametræ ſuperiores q̄ diametræ inferiores erāt ſimul verę. Sed contingit quandoq;.i. ſed contigit ſolū in aliquibus, vtpote in diametris inferioribus, Hæ.n. ſtant ſimul. non omnis homo eſt non iuſtus, & nonomnis hō eſt iuſtus. Nā prima valet hanc, aliquis homo nōē nō iuſtus. Secunda valet illā, aliquis homo non eſt iuſtus, modo hę ſtant ſimul. Nam prima verificatur pro Socrate iuſto. Secunda pro Phalaride ī pio. Propterquod illudverbum grę cū pote, qd̄ latine eſt aliqñ, ſiue qñq; ſiue iterdū. hic ſumit pro aliquibus. Hęc videtur expoſitio Herminij etiam.

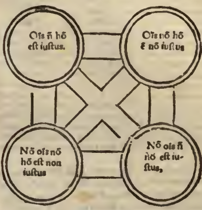
¶ *De ſex infinitatis propoſitionum ſubiectis.*

HAe quidem igitur duæ inter ſe opponuntur. Aliæ uero duæ ſunt, cum non homo tanquam ſubiectum quoddam accipitur. Vt eſt iuſtus non homo, non eſt iuſtus non homo, eſt non iuſtus nō hō: nō ē nō iuſtus nōhō. atq; plures his oppoſitiones nō erūt. Hæ uero ſeorſum ab illis, ipſe per ſeipſas erunt: mō nō hō tanquā nomine utantur.

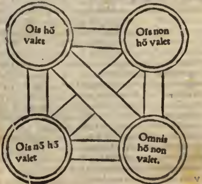
Com.10. TERTIO docet multiplicare enūtiationes de tertio adiacente penes ſubiecti iſinitudinē. Vnde hæ a primis nō differūt niſi ꝙ in illis ſemp ſubiectū finitū ſeruabat, i his aūt ſemp infinitū. De vbo vo & ꝑdicato vbi agendū ē ut in primis. Epilogat igit̄ et inquit. Hę igit̄ duæ iter ſe opponuntur, hoc eſt, duas eſſe oppōnes ſemp ſubiecto exñte finito patet. aliæ vo duę ſunt, ſubaudi, ſubiecto ſemp exñte infinito, quarum exempla in figura ponit, & ſermo patet. ¶ Tunc quaſi epilogando, & ponendo dr̄iam inter has vbi ſemp ſubiecti infinitudo ſeruatur, et illas vbi ſubiecti finitudo ſemper aderat, inquit. Atq; plures ijs oppōnes nō erūt, qm̄ duę in primis ſeruata finitate ſubiecti, duę in his ſeruata infinitudine. Differunt aūt hę ab illis, quia hę ſeorſum ſunt ab illis, quia ſemper in his ſeruatur ſubiecti ī finitudo. illis vero finitudo. Et pp ea hæ ſunt alię ab illis dr̄ia ſubiectorum, & erunt hæ inter ſe ita quo ad conſequētiā & oppōnē vt primę. modo non homo tanq̄ noie ſiue ſubiecto vtantur, hoc eſt dūmodo ſemp ſubiecti ſeruetur in finitudo. Et dixi tanq̄ noie, quia nomē infinitiua non eſt nomē, ſed vicē nois tenet. ¶ Debes ſcire, ꝙ hæ ſunt diſpera Differētia enūtiationum tęa primis. primo, dr̄ta ſubiectorum, ut dixi, ſecundo, quia negationes harū non ſequunt affirmationes illarū, pp ea ſe habent inter ſe ea oppoſitione, eo ordine, quibus et prio ſe hēbant Et ut multiplicauit enuntiationes non vl'es, ita potes & vniuerſales multiplicare, quarum exemplum eſt.

Diametræ.

Diametrę.

¶ Hæc ſunt q̄ Ariſto. dixit de multiplicatione enūtiationū vbi vbū ipſum eſt, ꝑdicaē aut ſcd̄m aut tertiū adiacens. *Quibus uero nō accomodatur ipſū ē, ut cū hæc ponitur, ualet, et ambulat, in his idē facit hoc mō poſitū, ac ſi ipſū ē adderetur. ut ualet ois hō: nō valet ois hō. ualet ois nō hō. nō ualet ois nō hō.*

Com.11. Docuit multiplicare enuntiariones de verbo ipſo eſt. Nūc docet multiplicare illas in quibus non ipſum eſt ponitur, ſed cętera verba adiectiua. ut in quibus ponunť hęc ỽba, ambulat & valet, & inquit. Quibus ỽo non accōmodatur ipſum eſt, vt cū hæc ponuntur, valet & ambulat. In ijs idē facit hoc modo poſitū. ac ſi ipſum eſt addereť, vt per exēpla oſtendit.

Animaduerſio circa literam. ¶ Debes ſcire, ꝙ in his variatio eſt penes ſubiecti finitudinē & infinitudinē, quia, vt dicetur, penes ipm verbū obſeruari non pōt. Rurſus licet in his duę oppōnes fiāt, q̄tuor quoqꝫ enūtiationes quēadmodū in illis, non tñ ſimili mō hæ ſe hñt ſecundū ordinē & conſequētiā. Nā negatiuę ſuppoſitæ non ſequuntur affirmationes ſimplices. Non .n. ſequiť. oīs hō valet, igiť oīs non hō non valet, qa contradictoriū conſequētis, aliqs non hō valet, ſtat cum añcedēte, pōt. n. valere equus aliqs non hō. Nec ſeqť oīs non hō valet. igiť oīs homo nō valet. Pōt. n. añs eſſe verū, & conſeqñs falſum. & ita hæ ſe hñt ſili mō cū illis quo ad multiplicationē atqꝫ oppōnē, nō aūt quo ad ordinē et conſequentiā.

Expoſitio aliquorū. ¶ Sūt qui dicāt ꝙ Ariſto. cōparat has ubi adiectiua ỽba ponunť enūtiationibus, vbi ipm ē ſcđm adiacēs p̄dicať, & tūc ſenſus eſt apud eos, qbus ỽo nō accōmodať ipm ē, ut cū hæc ponunť, valet & ambulat. In his idē facit hoc mō poſitū, ac ſi ipſum eſt addereť. Et ita volūt enunttationes tales eē uelut illas ubi ipſum eſt ſcđm adiacēs prędicať, quo videlicet ad enunttationū numerū, oppoſitiōes & conſequētias. Et ita iſte ſermo nō trinarijs, ſed binarijs ſimilis eſt.

Cōfutatio. ¶ Hęc expō puerilis eſt & friuola. Ariſt. n. cępit de trinarijs loqui, ut nunc redeat ad binarias tranſgreſſio eſſet. Propterea malo errare cū Ammonio, qui textū cōparatiuū facit non ad binarias ſed ad p̄xime dictas. Hę. n. hō ambulat, hō non ambulat, non binariæ apud græcos habenť, ſed trinarię, erit igitur cōparatio ſolū quo ad numerū & oppōnes, quo ỽo ad ordinē minime. Erit ēt diſſimilitudo, qa his ī enūtiationibus ſubiecti attēdiť variatio, ī illis ſecus, vt dictū eſt. De multiplicatiōe ỽo oīum ſimul pquere doctiſſimū Syrianū Philoxenū, q ſubtili rōne oēs collegit, atqꝫ ī numerū et normā redegit.

¶ Non enim dicendum eſt non omnis homo, ſed ipſum non ipſi termino homo addendū eſt. ipſum n. oīs non uniuerſale ſignificat, ſed quoniā uniuerſaliter, quod quidē ex ijs patet, ualet homo, non ualet homo. ualet non homo. non ualet non homo Hæc. n. ab illis differunt, ex eo quia non ſunt uniuerſaliter. Quare ipſum oīs aut ipſū nullus nihil aliud ſignificāt quàm nois uniuerſaliter affirmationē aut negationē igitur cætera id genus addi oportet.

Com.12. ¶ Circa dicta fortaſſe ambiget iunior, verū negationis nota, videlicet, ipſum nō, ſit addēda ad ipſum oīs, an ad ipm hō. Si debeat enūtiatio reddi infinita ſiue de ſubiecto aoriſtato. Et fortaſſe argueť ꝙ ſic, vl̄e pōt aoriſtari ī finitari ī q̄. ſed ipſum oīs ſiue ipſum nullus ſunt vl̄ia, igiť poſſunt īfinitari, & ita illis addenda erit negationis nota. Reſpondet, ꝙ ſi enunriatio debeat reddi aoriſtica ſiue de ſubiecto infinito, negationis nota non ad ipſum oīs addenda eſt, ſed ad ipm hō, inquit. Non. n. dicēdū eſt non oīs hō, ſi enuntiatio, videlicet, ipſa aoriſtica fieri debeat, ſed ipſum non ipſi termino hō addendū eſt, & tunc erit enuntiatio aoriſtica de ſubiecto infinito. Ad cauillū rñdet, ꝙ ipſum oīs non eſt vl̄e, ſed vniuerſaliter ſignificat, ſiue eſt uniuerſalis prędicationis nota, Et tunc minor cauilli falſa erit, inquit. Ipſum. n. oīs. non vniuerſale ſignificat, ſed qm̄ vniuerſaliter cōſignificat, eſtqꝫ vniuerſalis prędicationis nota. Et hoc declarat exēplis, & inquit. quod quidē ex ijs patet. valet hō, nō valet homo. vbi ambę ſunt ſimplices, ob ipſum terminū hō. non valet non hō, valet non homo. quę ſunt aoriſticę, qa terminus homo aoriſtatus exiſtit in illis. hæc enim ab illis differunt ex eo, quia non ſunt vl̄r, & per conſequens vt in his aoriſtatio penes terminum homo habetur, ita ī vl̄ibus vl̄r, ideo infert. Quare ipſum omnis aut ipſum nullus, nihil aliud ſignificat q̄ nominis vl̄r affirmationē aut negationem, igitur cætera his ſimilia id genus addi oportet cū his duobus, et dicere de illis vt de his, ꝙ aoriſtari nō poſſunt.

Pria dubō Prima pō. ¶ Sed circa hæc dubitant, an verbum in oratione aoriſtari ſiue infinitari poſſit? ¶ Quidam gręcorum expoſitorum dixerunt verbum aoriſtari poſſe in oratione. Primo, quia tunc non poſſet aoriſtari participium, cum nihil aliud ſit participium q̄ verbum reſolutum ſiue deriuatum, vt Auerroes dixit in paraphrſe primi huius. Secundo ſi verbum eſt & finitum & infinitum, vbi in oratione non aoriſtaretur, fruſtra diceretur infinitum. Tertio, Plato in quodam dialogo volens probare ꝙ ſenſus non attingit veritatis notionem ſic ſyllogizat. Senſus non contingit rationem ſubiectæ, quod nō contingit rationem ſubſtantiæ, nec ipſius veritatis notionem contingit. Senſus igitur veritatis non contingit notionem. Modo videtur ex negatiuis omnibus ſyllm feciſſe. hoc autem fieri nō poteſt, niſi verbum aut participium infinietur.

Poſitio Alexan. ¶ Alexand. aphrodiſius, propter hæc tenet verbum aoriſtari nō poſſe in oratione. immo ſemper aoriſtatio verbi in illius participium redūdat. Cauſam huius attulit, quia verbum vnionem extremorum de proprio ſignificatu habet, talis autem vnio aoriſtari non poteſt. Ideo ſi verbum adiectiuum aoriſtetur, id propter participium fit, in quo reſoluitur. ¶ Tunc patet ſolō. Ad primū enim patet verbum ea parte qua ſyncathegorema eſt aoriſti non poſſe, ſed qua cum participio conuenit, & ita conſequentia nulla eſt. ¶ Ad ſecundū dici poteſt verbum non ea ratione qua ſyncathegorema aoriſtatur, ſed ea parte qua in participium redundat. Et hoc modo in oratione poni poteſt vt in ſyllō Platonis patet. Ad ſyllm Platonis patet ſolō, accepit. n. verbum non contingit pro participio. i. nō contingens eſt.

Secundo dubitatio ¶ Secundo querunt an ſyncathegorematica poſſint aoriſtari? Sorticolæ nonnulli tenere perſuadent ꝙ poſſunt aoriſtari. Primo, omne finitum poteſt aoriſtari, ſyncathegorema eſt ens finitum, cum nō ſit res finita, igitur poteſt aoriſtari. Secundo ſignum quanti finiti poteſt reddi infinitum, modo ſyncathegorema eſt ſignum termini finiti vniuerſale aut particulare. Tertio, qđ prędicatur de ente & non ente videtur aoriſtatum, modo iſte terminus non omnis prædicatur de ente & non ente. Hæc eſt enim vera, hypocentaurus eſt non omnis, & hæc ſimiliter. equus eſt non omnis. Et ita volunt propter hæc argumenta eiuſmodi ſyncathegoremata poſſe aoriſtari.

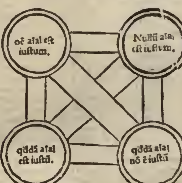
Cōfutatio Reſpōſio propria. ¶ Hæc poſitio ſic nude recitata expreſſe Ariſtoteli cōtradicit. ¶ Verum poteſt trahi bonum, nā ſyncathegorema vt omnis, nullus, & id genus, poteſt capi materialiter pro ſeipſo in voce & ſibi conſimili in ſcripto aut in mente, vt ſorticolę, tradunt. Et hoc modo non ſyncathegorema ſed terminus ſignificatiuus dicetur. & hac ratione poſſunt talia aoriſtari, vt vltimum argumentum concludit, quia de ente & non ente prędicari poteſt. Alio modo ſumi poteſt pure ſyncathegorematice, & ſic non eſt ens, ſed entis vl̄r aut particulariter ſumpti nota. Et ita patet ipſum vt ſic non poſſe aoriſtari, ſed bene eſt nota aut aoriſtati, aut finiti termini. ¶ Tunc ad primum patet ſolō. nam hęc ſyncathegoremata ſyncathegorematice accepta non ſunt entia, ſed entium ſigna. ¶ Ad ſecundum maior eſt falſa, quoniam ſignum eſt non eſt terminus, ſed termini ſignū.

Quid colligunt ſortico. ¶ Tertium vero eſt ſolutum. ¶ Sorticolæ colligunt ex regulis Ariſtotelis ab enuntiatione vbi verbum tertiū adiacet ſequi enuntiationem de ſecundo. Nam Ariſt. vult ꝙ ex negatiua non ſequatur affirmatiua. Et hoc qa affirmatio ponit ſubiectū eſſe. Propterea non valet animal nō eſt

iuſtum,

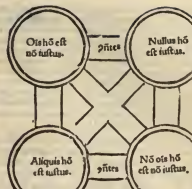
iuſtum,igitur eſt noo iuſtū.Nā prima non ponit aīal eē : Secunda vero ponit.rē hanc pſuadēt.primo, ga ſubiectū debet ſumi ſiue ſupponere ſcd̃m vim ṽbi.mō in hac.aīal eſt nō iuſtū.vis ṽbi ē pñtia & affirmata.igiť aīal ꝓ pñtibus & affirmatis ſupponi debet.Secūdo,hęc cōſequētia valet.aīal ē iuſtū,igiť aīal ē.ga ſi nō,deť oppoſitū, tūc nō eſt aīal,vltra,nō ē aīal,igiť aīal nō eſt ens. ab æquiualēti ad æquiualentē,aīal nō ē ens,igiť aīal nō ē iuſtū,a ſuperiori ad inferius,& ita ex oppoſito cōſequētis,ſequiť oppoſitū añcedētis,& ꝑ cōſequēs illa cōſequētia bona erat.aīal eſt iuſtū,igiť aīal eſt. Rē hanc ad tempus tranſmittimus , ſumus enim de ea non ſemel dicturi.

¶ Cum autem huic affirmationi. omne animal eſt iuſtū ea negatio contraria ſit,quæ nullū aīal eſt iuſtū ſignificat. hæ quidem ꝙ neq; ueræ ſimul,neq; in eodem ſint perſpicuū eſt. His uero oppoſitæ ſunt interdū,ut nō oē aīal ē iuſtū, et aliquod aīal ē iuſtū.

Com.13. ¶ Ariſtoteles vult repeteř reg̃las cōtradictoriarū,iō anteꝗ̃ eas reſumat,repetit ꝗ̃ ī prio dicta ſunt de enuntiationibus, qūo ſe habēt circa verū & falſum,& dicit duo. Primū,ꝙ cōtrariæ nō pñt eſſe ſimul veræ. Secūdū eſt, ꝙ ſubcōtrarię pñt eſſe ſimul veræ.inquit. Cū aūt huic affirmationi . oē aīal eſt iuſtū,ea negatio cōtraria ſit, quę nullū animal eē iuſtū ſignificat,hæ quidē ꝙ neq; veræ ſimul,neq; in eodē ſint,perſpicuum eſt,hoc ē primū his vero oppoſitę vt ſubcontrariæ (quæ oppoſitæ dñr , ga illis contradicunt ex tranſuerſo, aut ga ꝗ̃litate diſperatæ ſunt) ſunt interdū ſimul verę,ut ꝑ exēpla patet. Quo ṽo ad græca ṽba attinet,dixit⌊ .i.neq; uerę ſiľ ⌋nā pro diuerſis tp̃ibus eē pñt verę. Hęc enim aureo ſeculo vera erat,oīs homo iuſtus eſt , noſtris ṽo tp̃ibus,hęc contraria illi eſt ṽa, nullus hō ē iuſtus.dixit⌊ neq; in eodē.⌋ga reſpectu diuerſorū ſuppoſitorū eſſe pñt verę ſimul,vt hę.oē aīal eſt rōnale, vt aīal ſumitur ꝓ hoībus.nullū aīal eſt rōnale,ꝓ eqs ſumptū,ſubcontrarię aūt pñt eſſe in eodē tp̃e ſimul verę,nō tñ in eodē,hæ enim in eodem, quoddam animal eſt iuſtum.quoddam animal non eſt iuſtum,vim habent contradictionis ſi pro Socrate animal vtrobique accipiatur.

¶ Sequuntur aūt ēt hæ, eandē quidē quæ eſt,oīs hō eſt nō iuſtus,illa quæ eſt nullus hō eſt iuſtus. hanc uero quæ eſt , non omnis hō eſt non iuſtus. ea quæ eſt illi oppoſita . aliquis homo eſt iuſtus,neceſſe eſt enim aliquem eſſe.

¶ Nunc ponit Ariſt. duas reg̃las. Prima ē , ab affirmatiua vľi de ꝑdicato infinito ſequiť negatiua de pręedicato finito, inquit. Sequunť aūt ēt hæ,eā quidē ꝗ̃ eſt , omnis hō ē nō iuſtus.illa ꝗ̃ eſt.nullus hō ē iuſtus. Secunda reĝa,a negatiua nō vľi de pręedicato infinito, ſequiť affirmatio nō vľis de prædicato finito,ſubiecto conſtante ei aliquo neceſſario exñte,inquit. Non oīs hō eſt nō iuſtus.ſequiť ea ꝗ̃ eſt illi oppoſita,videlicet negationi vľi de pręedicato finito. aliqs hō iuſtus,& quia hoc vř contra dicta,vbi dictum eſt,ex negatione non ſeq affirmationē,addit,neceſſe eſt.n.aliquē eſſe.q.d. hanc regulā valere,qm̃ ſubiectū negatiue neceſſario eſt aliquid. Com.14. ¶ Multa hic iuniores cōponunt,& oīa ꝓficiſcunť ex malis tranſlationibus, quas habebāt. Vñ laudarē eū ꝗ vult virū græcū cōmētari,literarū græcarū ꝑus debere diſcere regulas,alr non ſemel in pueriles gerras incidet,atq; in deliras imaginationes . Debes ſcire ꝙ Boetius alr legit lřam. Ipſe.n.vult ſecundā regulā eſſe ex particlari affirmatione de ꝑdicato finito, ſequi negationē de prædicato infinito. Fortaſſe in codice ſuo gręco ſic ſeribebať. Ego āt ī meo iueni ad ṽbū vt tranſtuli, & credo meū eē ṽiorē.alr ṽbū illud⌊neceſſe ē.n.aliquē eē. ⌋ad nihil adderet.

Contra iuniores.

Quid Boe.

¶ Perſpicuū etiam in ſingularibus,ſi uerū eſt interrogatū negare,affirmare etiā uerum eſſe.ut putas ne Socrates ſapiēs eſt?non. Socrates ergo non ſapiēs. In uniuerſalibus aūt non eſt uera.quæ ſimiliter dicitur,ſed negatio eſt uera.ceu,putas ne omnis homo ſapiens eſt?non,omnis ergo homo non ſapiens. hoc enim falſum eſt,ſed non ergo omnis homo ſapiens uera eſt . Eſt aut hec oppoſita,illa contraria.

¶ Volēs Ariſt.dare drĩam inter ſingulares & vľes,quo ad negationū tranſpoſitionē,eā nāciſciť ex drĩa iterrogationū dialecticarū,& inuit duas regulas. Prima ex negatiua ꝑpoſita,ſequiť negatiua tranſpoſita in ſingularibus. inquit. Perſpicuū eſt etiā in ſingularibus,ſi verū eſt interrogatū ſiue interrogantē negare negatione ꝑpoſita, affirmare etiā negatione tranſpoſita verū eſſe,ut putas ne Socrates ſapiēs eſt,rñdendo,ꝙ nō. Socra.ergo nō eſt ſapiens.erit verū dicere. Secunda regula.ex negatiua ꝑpoſita non ſequitur negatio tranſpoſita in vľibus, ſed bñ contradictoria,inquit ī vľibus aūt nō eſt ṽa quę ſiľr dicitur,ſed negatio ſiue contradictoria eſt vera,ceu putas ne oīs hō ſapiens eſt? Si rñdeť ꝙ nō,oīs ergo hō nō eſt ſapiens. hoc.n.falſum eſt , ſed non.ergo oīs hō ſapiēs ē,ṽa eſt. Eſt aūt hæc oppoſita,hoc eſt,cōtradictoria.illa contraria trāſpoſita . ¶ Ex his ſumūt ſorticolæ,ꝙ in ſingularibus nō refert negationē pręponere & tranſponere,quia hę ſeſe ſequuntur. non Socra . eſt ſa-

Com.15.

regula.

ſortico.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

piens, & Socra.nō ē ſapiens.cām aūt aſſerunt, qa ī ſingularibus terminus ſemp eodē mō ſingulariter ſtat, cū nō ſit confuſionis capax. Ita.n.in hac, Socra. non eſt ſapiēs. ille terminus, Socra.ſtat ſinglr ſiue diſcrete, ut ī hac nō Socra. ē ſapiēs. Sed occurrūt Ariſt. prio, qa refert dicere.nō tm̄ Socra. bibit venenū, & tm̄ Socra. non bibit venenū. ℣ Secūdo, qa refert dicere.non Socrates hn̄s filiū diligit illū. & Socra.hn̄s filiū non diligit illū. Pōt.n. ſecunda eſſe vera, vbi haberet duos, quorū vnū diligeret, alterū odiret. Prima aūt eſt omnino falſa, propter hæc oēs ſorticolæ intelligūt regulā, de ſingularibus ſimpliciter tentis & non compoſitis ſine ratione adductā, ſed hæc omitto.

℣ Ille uero quæ ſecundum infinita noīa & uerba cōtraiacēt, ut in eo quod ē nō hō & non iuſtus, ueluti negationes ſine noīe & uerbo eē uidentur, ſed non ſunt, nā ſemp aut uera aut falſa ſit negatio neceſſe eſt. Qui uero dixit non hō, nihil magis dixit, quàm is qui homo protulit, ſed etiam minus uerus uel falſus fuit, niſi quicquàm addatur.

Com.16. ℣ Sunt qui dicunt Ariſto. ſoluere qōnē an noīa & verba infinita ſint enūtiationes negatiuę, qd nō mihi placet, nā ī princip o huius hoc abſoluerat, ideo nō ē Ariſto. imponē da repetitio, ubi fieri pōt ut ñ īponat. Ideo vr̄ mihi, ꝙ quę ratvtrū nomē infinitū ſiue verbū infinitū opponaī nomini, & verbo finito enuntiatiue, et primo ponat id qd vr̄ prio aſpectu, & inquit.illæ vero ꝗ ſecundū infinita nomina & verba contrataceāt, vt in eo quod eſt nō hō, & non iuſtū veluti negationes oppoſitę affirmationibus ſine nomine, ut illa non laborat.& verbo. ut hęc non hō, non iuſtus.tenetur.n.illa particula [ſine] ſingulatim ſingulū ſingulo referendo, nam illa de nomine infinito vr̄ ſine verbo, de tacito tātum verbo, illa de verbo infinito vr̄ eſſe negatio tacito nomine. Reſpondet, ſed non ſunt, cuius rationē dicit, nam ſemper aut vera aut falſa ſit negatio neceſſe ē, modo hę neqꝫ ſunt ſimul verę neqꝫ ſimul falſę. homo, non hō, quia non ſunt enuntiationes. Qui vero dixit non hō, nihil magis dixit, ꝗ̄ is qui homo protulit, ſed etiam minus verus vel falſus fuit iſ q dixit hō, niſi quicꝗ addaī.verbū illud grǽce et ton latine minus ꝓ minime accepit, quaſi ſit ſenſus, ꝙ nec illę qui dixit homo, nihil addendo, verus eſt aut falſus, quare uec qui dixit, non homo.

℣ Hæc āt, oīs nō hō ē iuſtus, nulli illarū idē ſignificat. Nec huic oppoſita quę ē, nō oīs nō hō ē iuſtus. At illa quæ ē. oīs nō hō ē non iuſtus ei quæ eſt. nullum non hō eſt iuſtus, idē ſignificat.

Com.17. ℣ Quę autē ordinē atqꝫ conſenſum habeāt enuntiationes de ſubiecto infinito variatę penes pdicati finitudinē vel infinitudinē ad enuntiationes de ſubiecto finito, nunc docet & ponit regulas. ℣ Prima eſt. enuntiatio de ſubiecto infinito & prędicato finito nullum habet ordinem ad enuntiatonē de ſubiecto finito, ſiue ſit hęc affirmatiua ſiue negatiua, inquit. Hæc aūt, oīs non homo eſt iuſtus, et ſibi ſimiles nulli illarū idem ſignificat, hoc eſt, habentium ſubiectum finitum, quia nec valet hanc. oīs hō eſt iuſtus, nec illā. nullus homo eſt iuſtus, & ita in his nec eſt conſequentia nec conſenſus, vt Boetius ait. ℣ Secunda regula enuntiatio de ſubiecto infinito negatiua cum nulla illarū de ſubiecto finito habet ordinem aut conſenſum. inquit. Nec huic oppoſita quę eſt non oīs non hō eſt iuſtus, ſignificat idem alicui illarum, quia nec idem quod hæc. omnis hō eſt iuſtus, neqꝫ idem quod illa. nullus hō eſt iuſtus, & per idem nec conſequentiā nec conſenſum habet. Quod vero ad verba

Anticeimena quid ſignificat. grǽca ſtrinet, verbum illud anticeimena, licet tn̄ frequētio ri vſu ꝓ contradictoria ſumat Ariſto. hic iuſta exemplum eius pro contraria acceptū eſt. Licet idē ſit de contradictoria, nam hęc. non omnis non homo eſt iuſtus. nulli illarū idem ſignificat, videlicet, omnis hō eſt iuſtus vel nullus hō ē iuſtus. hæc aūt. nō oīs nō hō eſt iuſtus, contradicit illi. oīs non hō eſt iuſtus. ℣ Tertia regula ē. ab affirmatiua de ſubiecto infinito & prędicato infinito. ſequitur negatiua de ſubiecto infinito & prędicato finito. inquit. At illa quæ ē oīs nō hō ē nō iuſtus. ſignificat idē illi quę eſt nullus non homo eſt iuſtus, & ita inter has eſt cōſenſus & ordo conſequentię.

℣ Nomina uero & uerba tranſpoſita idem ſignificant, ceu hō ē albus, albus eſt hō, nā ſi ita non ſit, eiuſdē affirmationis plures erūt negationes. At oſtēſum ē unā eſſe unius oppoſitā. huius. n. quæ ē. hō eſt albus, negatio eſt, hō nō eſt albus. Illius uero quæ eſt. albus eſt hō. ſi non eſt eadē illa hō eſt albus. negatio erit. aut albū eſt nō hō, aut albū nō eſt hō. ſed altera quidē eſt negatio quæ ē. albū nō eſt nō hō. eius eſt quæ eſt albus eſt nō hō. Altera aūt huius, hō ē albus. quare erūt duæ unius. Quod igitur trāſpoſito noīe et uerbo eadē fiat affirmatio et negatio pſpicuū.

℣ Quia ſuperius in exemplis nunc antepoſuit prędicatū et poſt poſuit ſubiectum, nunc contra ſubiectum præpoſuit & prędicatum poſt poſuit, idcirco tranſpōnem nominū & verborum ſignificatum nominum & verborum non variare declarat. Et inſuper alia cauſa, quoniam rhetores & poetę tranſponunt nomina & verba ut ornatum ſeruent dialectici minime, ideo inter hos quaſi conſultat, oñdens ꝙ nomina & ṽba trāſpoſita idē ſignificēt, Sed quid velit Ariſt. iuniores multas confuſiones componunt, & omnes ſunt extra Ariſto. mentem. Propterea debes ſcire, ꝙ nomē ad ſuum ſignificatum habet triplicem habitudinem. vnā abſolute, qua illud ſignificat ab inſtitutione, hanc habet tam in oratione ꝗ̄ extra orationem, & hęc habitudo ſignificatio ē noīs. Aliā habet, ſecundū exigentiā verbi ſiue tpis verbi, & hāc ſorticolę vocant ſuppōnē, quā Ariſt. in elēchis vocat uſum termini ſiue noīs pro re. inquit. n. cum non eſt res ipſas ferentes diſputare nominibus ꝓ rebus vtimur notis, & hoc eſt ſupponere iuxta loquendi modū ſorticolarum. Aliam autem ſecundū exigentiā prædicati, & hęc vocaī verificatio. Hæ aūt tres habitudines ita ſunt, ꝙ ſignificatio eē poteſt ſine ſuppōe, ſuppoſitio ſine verificatione, & non eſt ecōuerſo. ℣ Vult igitur Ariſt. ꝙ noīa & verba tranſpoſita idem ſignificent, ita ut a prima habitudine nunqꝫ abſoluantur, vtrum vero abſolui poſſint a ſecunda & tertia habitudine per tranſpoſitionē, hic non dicit, ſed antea dixit in ſingularibus non referre, hoc inquit, noīa vero & verba tranſpoſita idē ſignificāt, ceu hō eſt albus, albus eſt hō, hoc probat dicens, nā eiuſdē affirmationis erunt duę negationes, hoc facile patet, quia habebit negationē ſibi ꝓpriā oppſitā, & negationē ſuæ conuertentis. Hęc.n. enuntiatio, homo ē albus, habet hanc ſibi ꝓpriā negationē. nullus hō eſt albus, & habebit negationē ſuæ conuertentis, videlicet, illā, nullū albū eſt homo, quę ē negatio illius, albū ē hō, quæ eſt cōuertens prię, inquit. Huius.n.ꝗ ē hō eſt albus, negatio ē, hō nō ē albus, ſiue nullus hō eſt albus. ſumit.n. indefinitā pro vniuerſali. Illius ṽo ꝗ eſt, albus ē hō, ꝗ eſt conuertens primā eſt, nullū albū ē hō, inquit. mō ſi non ē eadē illi, hoc eſt, ſi conuerſa et cōuertēs non idē ſignificant, negatio conuertentis, videlicet illius. albū eſt hō erit, aut albū ē nō hō, aut albū nō ē homo. declarat, ꝙ nō illa, albū eſt non hō, quia hæc habet ſuā oppoſitam aliā à prima, videlicet nullum album eſt non hō, igitur oppoſita illius, album eſt hō, eſt illa, albū eſt nō hō, inqt, ſed altera quidē eſt negatio illius albū eſt non homo, videlicet, ꝗ ē albū nō ē nō hō, ſiue nullū albū ē nō hō. igitꝰ illa, albū eſt non hō, nō eſt oppoſita illi. album eſt hō, qa tūc haberet duas oppoſitas. ſicigiī patet oppoſita illius albū ē hō, ē hęc. videlicet. albū nō ē hō, ſiue nullū albū ē hō.

altera

altera aũt ẽ negatio huius.hõ eſt albus,videlicet,illa, nullus hõ ẽ albus,igiť illa,hõ ẽ albus,ſi nõ æqualeret I ſignificatu illi,albũ eſt hõ,hr̃et duas negationes oppoſitas.alterã merito ſui,alterã merito ſuæ cõuertentis. ¶ Sed dubitare ſolitus ſum. Primo,ꝙ hęc vr̃ hr̃e duas oppoſitiones de facto,videlicet homo eſt albus, vt illam,nullus homo ẽ albus,& nullũ album eſt hõ,igitur ſequiť idẽ,ſiue ſint eędẽ ſiue diuerſę. ¶ Secundo,diceret aduerſarius cauillator ꝙ illa nullum albũ eſt hõ,nõ opponitur illi primæ,ſed ſuæ cõuertenti,& ita non ſequiť,duas oppoſitas vni eſſe. ¶ Ad primam dico ꝙ illę oppoſitæ hñt vnã vim,hæ enim nullus hõ ẽ albus,& nullũ albũ eſt hõ,vnã hñt vim, qa ſeſe mutuo Iferunt per regulam conuerſionum. Vniuerſalis.n. negatiua cõuertiť in terminis prio priorũ.igiť nõ reputanť niſi ꝓ vna. ¶ Ad ſecundã dicas,ꝙ illa eſt oppoſita primæ, nã hę nõ ſtant ſil'.hõ eſt albus , & nullũ albũ eſt hõ,quia tunc hæ ſtarent ſil'.hõ eſt albus,et nullus homo eſt albus , qm̃ illę ſeſe inferunt,videlicet,nullũ albũ ẽ hõ.& nullus hõ ẽ albus,& ita patet,ꝙ opponiť hęc prię. Deinde epilogat, & ỹba patẽt ꝑ ſe circa finem pñtis capli. ¶ Debes ſcire, Ariſt.dedit I iſto caplo q̃uor regulas. ¶ Pria fuit,ex affirmatione negatione traſpoſita ſequiť negatio recta,ut hõ non iuſtus,igiť hõ nõ eſt iuſtus. ¶ Secunda fuit,huic cõtraria,videlicet, ex negatione recta non ſequiť affirmatio negatione ipſa traſpoſita,qa nõ valet,nõ ẽ bonũ, igiť ẽ non bonũ. Nã cẽtaurus nõ ẽ bonũ , & tñ non ſequiť,ꝙ ſit non bonũ. ¶ Tertia,ex affirmatione recta ſeq̃tur negatio tranſpoſita negatione ẽt,ut eſt ęquale. igiť non eſt nõ ęquale. ¶ Quarta regl'a ecõtra nõ valet.nõ.n.ſequiť,nõ ẽ nõ bonũ,igiť ẽ bonũ,cũ cẽtaurus nõ ſit nõ bonũ, & tñ non ſequiť,ꝙ ſit bonũ. ¶ Cõtra has regulas mlte a ſorticolis fiũt obiectiones. Prio,cõtra primã.nã non valet , aliquis hõ ẽ non iuſtus,igiť oĩs hõ non eſt iuſtus. Secundo,non valet , Socrates põt non pugnare,igiť Socra.nõ poteſt pugnare. ¶ Contra ſecũdã obijciũt,qa valet,oĩs hõ nõ eſt iuſtus , igiť oĩs hõ ẽ nõ iuſtus. nã oĩs hõ eſt iuſtus uel nõ iuſtus. ¶ Cõtra tertiã arguũt prio,qa nõ ualet,Socrates ẽ dñs,igitur non ẽ nõ dñs,dato ꝙ ſit ſimul reſpectu vnius dñs, & reſpectu alterius ſeruus. Secũdo nõ valet,ſenex fuit puer, igiť ſenex non fuit non puer. tertio nõ ualet,Socrates uidet equũ igiť nõ uidet non equũ.dato ꝙ uideret equũ & bouẽ. ¶ Contra quartũ arguũt,qa bonũ & non bonum ſunt contradictoria,ideo ſi a,non eſt non bonum , ſeqtur ꝙ ſit bonus. ¶ Pro ſolutione ad oẽs rõnes debes ſcire.primo,ꝙ oẽs regulæ intelligi debent oĩbus ſil'r ſe habentibus ſola variatione facta penes prędicatũ de finito ad Ifinitũ. Secũdo debes ſcire ꝙ enũtiationes in qbus ſubiecta uariantur penes finitũ & infinitũ , Cęteris in oĩbus paribus ſunt inuicẽ Ipertinentes, hoc ẽ, ꝙ una non ſequitur ad aliã,nec repugnat.ut iſte homo eſt iuſtus.non hõ eſt iuſtus. & hõ nõ eſt iuſtus,non hõ non eſt non iuſtus. Vna.n.harũ ad aliam non ſequiť,nec alteri repugnat , tunc iuxta hęc tolluntur obiectiones. Pria quidẽ,quia nõ ſunt I cęteris ſimiles, cum prima ſit particularis & ſecunda vl'is , & ita non arguiť ꝑ regulam. ¶ Ad ſecundã contra idẽ rñdetur eodem modo. Prima.n.non erat de prædicato Ifinito,ſed debebat eẽ hęc. Socrates eſt nõ potẽs pugnare,ideo ualet.nõ põt pugnare. ¶ Ad aliã contra ſecundã regulã ẽ Ariſto. prio priorũ,I ſine reſpondit ꝙ albũ & non albũ non ſunt cõtradictoria , ſed bene eſſe albũ uel non eẽ albũ,& ita in ꝓpoſito dico, ꝙ illa non ſunt contradictoria,niſi intellecto verbo cum termino. Ad alias cõtra tertiã eodẽ mõ ſoluunť. ¶ Dico.n. ad primã,ꝙ ualet tenẽdo ỹbũ illud dñs eodẽ mõ, erat.n. dñs ad a,& reſpectu ipſius a,ẽt nõ ẽ non dñs. Quãq̃ ſorticolę dicãt regulã tenere I abſolutis,qđ nõ puto eẽ neceſſariũ,Diximus.n.regl'as ualere cęteris oĩbus ſumptis eodem modo. ¶ Ad ſecundã dñr regulas Ariſt. teneri I enũtiationibus de pñti,ſed hoc eſt friuolũ,non.n.eẽnt vl'es,ut oẽs græci volunt. Propterea melius eſt dicendum,ꝙ oĩa cætera & uerbum debet ſumi eodem modo , & pro eodem præciſe tpe. Propterea debet ſic argui,ſenex fuit puer,igitur ſenex non fuit non puer pro eo tpe quo fuit puer. Diximus.n.regulas eſſe ueras cęteris ſimilibus ſola uariatione facta penes prædicati finitudinem. ¶ Ad tertiam dico,ꝙ non arguitur per regulam,debet.n.argui,Socrates videt equum,igiť Socrates nõ eſt nõ videns equũ. ¶ Ad vltimã,ſolũ patet ex dictis ad rõnẽ contra ſcđam regulã. Hęc de iſto cap. ſatis.

Dubitãtes prima. — Secunda — Solutio — Quõnes circa regulas — Reſponſio & ſenſus regularũ Ariſto.

¶ At uero unum de multis,aut multa de uno affirmare & negare,niſi unum qđ ſit id quod ex pluribus illis ſignificantur , non eſt affirmatio neque negatio una.

Com. 19.

¶ Cum Ariſt.uelit nunc de ordine ſiue conſequentia enuntiationum,in quibus prędicatur unũ de pluribus aut plura de uno,hoc ẽ quonã mõ ualeat a diuiſis ad cõiuncta, & a coniunctis ad diuiſa. Reſumit rurſus, quæ ſit negatio uel affirmatio una,quę nam plures ſiue nõ una, quę longius in primo huius abſoluit. Multiplicari itaq; pñt enuntiationes(ut diximus in primo authoritate Ammonij) hunc in modum,nam aut in enuntiatione unũ prędicatur de uno, aut unum de pluribus,aut multa de multis, aut multa de uno. Siquidẽ unum de uno,aut uniuocum de uniuoco. vt homo ẽ animal,aut uniuocum de æquiuoco,ut canis eſt albus, Item aut ęquiuocum de ęquiuoco,ut acuties eſt acumẽ,aut ęquiuocum de vniuoco,ut animal eſt canis. ¶ Simili modo,ſi unum de multis,aut unũ uniuocum de multis,ut homo bipes eſt animal, aut æquiuocum de multis, ut animal latrabile eſt canis. ¶ Iterum ſi multa de multis , erit aut multa coniuncta de multis coniunctis.ut homo rõnalis eſt animal mortale.ambo.n.definitione coniunguntur,ſiue homo & bipes & criſpus eſt animal & ſenſibile & diſciplinæ capax. Hęc.n.ambo copula cõiũguntur et alijs modis,aut coniuncta de abiunctis, ut homo bipes eſt animal album,aut abiuncta de abiũctis, ut homo criſpus amicus eſt,animal uultũ beniuolum. ¶ Similimodo,ſi multa de uno,aut enim multa de uniuoco,aut multa de ęquiuoco.pñt etiã multis alijs modis multiplicari,hi ſufficiãt . Ariſt. igitur talem communem conſtituit regulam,quãdo prædicanť multa de uno,aut unum de multis , niſi illa ſint aliquo modo vnum,aut coniunctione , aut ſubiecto , aut deſcriptione,aut definitione,enuntiatio non una erit , Hęc eſt regula communis.

Multiplicatio enuntiationum penes plura & vnum.

¶ Atque unum dico, non ſi nomen unum ſit poſitum , non ſi autem quid unum ex illis ceu homo eſt forſitan & animal,& bipes,et manſuetum,ſed ex ijs unũ fit.Ex albo uero & homine & ambulante non unum eſt. Propterea ſiquis unum quid de his affirmet,non una erit affirmatio, ſed uox quidem una.affirmationes uero plures,nec ſi de uno hæc,ſed ſimiliter multæ.

Com. 20.

¶ Exponit nunc Ariſt.quid velit per unum,& inquit. Atq; unum dico,non ſi nomen unum ſit poſitum.ueluti eſt æquiuocum,quod eſt una uox pluribus abiunctis impoſita . Propterea ſubdit,non ſit autem quid unum ex illis vel definitione aut ſubiecto & exponit per exemplum , qđ ſit ex multis unum eſſe. & inquit,ceu homo eſt forſitan & animal & bipes & manſuetum,ſed ex ijs unum fit.aut copulatione,ut placet Porphyrio,aut definitione,ut videtur Auer.in paraphraſe. Quid vero ſit ex multis non eẽ unũ, ſubſcribit dicens.ex albo uero,& hoĩe,& ambulante,non unũ eſt definitione uel copulatione,ſi dematur copula. Propterea concludit ſiquis vnum quid de his affirmet,nõ una erit affirmatio,licet uox qdẽ vna,affirmationes ỹo plres ,

nec ſi quis hæc de vno affirmauerit affirmatio vna erit, ſed ſilr̃ mltę. Sic igitur patet, qd ſit vnũ, qd ur ex mltis vnũ eẽ, et qd ex mltis nõ vnũ eſſe. ¶ Sed dubitaẽ, quia Ariſ. ait, ꝙ ſi qs affirmet de ill' vnũ, affirmationes erunt plẽs. Quęrit, quonã mõ hoc ſit. Auer. in pñri paraphraſe vr̃ dicere, ꝙ ſit vna veluti ęquoca. ſed contra, qa enũtiatio vbi terminus equocus aut ſubijcitur aut pdicaẽ facit paralogiſmũ. Sed hęc enuntiatio nõ facit illũ. ¶ Secundo, oĩs enuntiatio ęquoca ẽ diſtinguẽda, ſed hæc nõ diſtinguiẽ. ¶ Tertio ex ħs fit ſaltẽ vnũ in ſubiecto non ſicut ex æquiuocis. ¶ In ỹbis Auer. apparet ſolõ, ſubſcribit. n. ſilr̃. eſt dĩpõ ĩ enũtiatione ĩ quãtũ affirmanẽ intẽtiones multæ vnt ſubiecto p noĩa diuerſa. q. d. ꝙ qtũ ad hoc vr̃ eẽ ſil'tudo cũ æquoca enũtiatione, qa ĩ hac multi ſunt ſignificatus, vel ex pte ſubiecti aut prędicati, ſed quo ad alia nõ, vt recte cogunt rationes.

Dubitatio

Reſponſio Auer.

Solutio

¶ *Si igitur interrogatio dialectica reſponſionis eſt poſtulatio, aut propoſitionis, aut alterius partis contradictionis. Propoſitio uero contradictionis unius eſt pars. non erit ad hæc una ſane reſponſio, Nam nec interrogatio una eſt, et ſi etiam uera ſit. Sed de his in topicis dicetur.*

Com. 21. ¶ Eſculanus & alij multi volunt Ariſt. pbare id qđ paulo ante dixerat, & ſic ſyllogiſticũ faciunt textũ. ¶ Sed hæc expõ friuola eſt. primo, quia Ariſt. aſſumpſiſſet ignotius ad declarationẽ ignoti. Quod enim hic ſumit in topicis declaratur, vt ipſemet ait. Modo ea quę dñr ĩ topicis, ſunt poſterius nota, cũ hic liber ſit primus, vt Ammo. & Porphyrius, & cęteri dixerunt. Amplius non conſonat textui, eſt. n. in gręcis ſenſu & verbis illatiuus, ut intelligenti ver ba gręca & noſtras tranſlationes patet. ¶ Videtur itaqꝫ mihi textũ eſſe illatiuum, infert. n. duo, quorum primumẽ, ꝙ plurium non eſt vna rñſio, atque multiplicis minime. Syllogizat aũt (vt mihi videtur) ſic, quorum non eſt vna interrogatio, eorum non eſt vna reſponſio. plurium non eſt una interrogatio, igitur plurium non eſt vna reſpõſio. ¶ Ad huius ſyllm̃ primo ſumit vnũ añs copularũ, ex quo vult hr̃e probationẽ minoris, & inquit. Si igiẽ interrogatio dialectica rñſionis eſt poſtulatio, aut ꝓpoſitionis, aut alterius partis cõtradictionis petitio. Propoſitio ỹo cõtradictionis eſt pars. Ex ħs vult hr̃e probationẽ minoris, quę põt ad ſyllogiſmum ſic reſolui, quorum non eſt vna ꝓpõ aut poſtulatio, eorum nõ eſt vna interrogatio, per nunc dicta. horũ plurĩũ nõ eſt propoſitio aut poſtulatio, igiẽ nec vna interrogatio, & ita minor patet. Tunc infert concluõnẽ, & inqt. nõ erit ad hęc vna ſane rñſio. Cuius minorem epilogat dicẽs. nã nec interrogatio illorũ pluriũ vna ẽ, & ſi etiã vera ſit. ecce quomodo nõ ſyllogiſtica eſt lr̃a, ſed illatiua. ¶ Debes ſcire vt ex primo topicorũ. ca. 3. ſatis habeẽ, ꝙ interrogatio eſt qđ cõe ad ꝓblema, quod dr̃ rñſio, & ad ꝓpõnẽ dialecticã, q̃ eſt ꝑmiſſa ſiue interrogatoria ꝓpoſitio, q̃ ỹo dr̃a ſit ĩter ꝓblema & ꝓpoſitionẽ pergre illic. Propterea Ariſto. ait interrogationẽ dialecticam eſſe aut reſpõſionis poſtulationẽ ſiue ꝓblema, aut petitionem ꝓpõnis ſiue alterius partis contradictionis, quę eſt propoſitio interrogatoria. ¶ Secundo debes ſcire, ꝙ differt etiam qõ a concluſione et ſuppoſitione ſiue principia, id enim quod in demonſtratiuis eſt queſtio ante demonſtrationem, in fine demonſtrationis eſt concluſio. dicitur enim ſecundo poſteriorũ. Queſtiones ſunt ęquales numero is quę ſcimus. Suppoſitio autem & principium, propoſitiones ſunt ſiue pręmiſſe demonſtrationis. Qua ratione patet, problema in dialecticis ſe habere ad reſponſionem, vt queſtio ad cõcluſionem in demonſtratiuis, & dialecticam propoſitionẽ ad ſyllm̃ in dialecticis, vt ſuppoſitiones ſiue principia ad demonſtrationem. Hęc autem ſorticolæ omnes ignorant et recentiores, ob enim ignorantiam terminorum de facili paralogizamus primo elenchorum. & tu conſidera.

Expoſitio aliorum. Cõfutatio.

Expoſitio propria.

¶ *Inſuper etiam ſimul perſpicuum eſt, ipſum quid eſt interrogationem non eſſe dialecticam. Nam opportet ex interrogatione dari ut eligat, utram uelit contradictionis partem. Quando is qui interrogat debeat diſtinguere, utrum homo ſit homo, aut non ſit hoc.*

¶ Secundum quod concludit eſt, ꝙ queſtio quid eſt non ſit interrogatio dialectica, & ſyllus eſt. interrogatio dialectica intrrrogat vtramqꝫ partem contradictionis. qõ qđ ẽ non interrogat vtramqꝫ partem contradictionis, ſed vnã tantum, igitur qõ qđ ẽ non eſt dialectica interrogatio. Primo ſumit concluſionem, & inquit. inſuper etiam ſimul cum contradictione proxime dicta, perſpicuum eſt ipſum quid eſt interrogationem non eſſe dialecticam, immo nec ſi eſt, nec quia eſt, nec propter qđ ẽ. ¶ Sumit deinceps maiorem ſylli, & inquit. nã oporter ex interrogatione dari atqꝫ permitti vt eligat reſpondens, vtram velit contradictionis partem, cuius rationẽ inquit quando is qui interrogat, debeat diſtinguere, vtrum hoc ſit homo, aut nõ ſit homo, aut vtrum animus ſit mortalis an non. Legitur autem in gręcis codicibus verbum illud quando aduerſatiue, ſed ſonat expoſitiue, veluti alibi ſępius Ariſt. ỹbũ aliqñ ſumpſit. Ex ħs patet qñ ſe hr̃e ad demõſtratione ut ꝓblema ad dialecticũ ſyllm̃, nam eſt queſtio ante demonſtrationẽ. in fine concluſio. problema etiam ante ſyllogiſmum in fine reſponſio ſiue illatum.

¶ *Cum autem eorum quæ ſeorſum prædicantur. alia quidem compoſita prædicentur, ut unum omnia prædicatum euadant, Alia uero non, quæ nam ſit differentia? De homine nanque uerum eſt dicere, & ſeorſum animal & ſeorſum bipes, & hec eadem ut unum & hominem & album, & hec eadem ut unum. Sed non ſi aliquis eſt cerdo, & bonus erit, & cerdo bonus, Adhuc ſi quis ſeorſum utrumque eſt uerum, oportet etiam ambo uera eſſe. multa erunt etiam abſurda. De homine nanque quo dam uerum eſt dicere, & ꝙ eſt homo, & ꝙ eſt albus, quare & totum. Rurſus ſi album & totum uerum eſt dicere, quare erit homo albus albus, atque hoc in infinitum. Et rurſus muſicus albus ambulans, & hec ſępius coniuncta in infinitum dicentur. præterea ſi Socrates eſt Socrates & homo, etiam Socrates erit Socrates homo, et ſi eſt homo et bipes, etiam erit homo bipes. Igitur ſi quis ſimpliciter dicat complexiones fieri, plurima abſurda inde contingere dicat, perſpicuum eſt.*

¶ His ſuppoſitis ac commemoratis. Nunc accedit ad rem, & primo petit queſtionem, & inquit. Cum autem eorum quę ſeorſum prędicanẽ, et diuiſim. alia quidem compoſita prędicantur ut unum omnia prędicatum euadant, hoc ẽ cum quędam prędicentur diuiſim & ſimul. alia uero nõ, quę nam ſit differentia, & quando licet & quando nõ, eſt qõ. igitur utrũ ſemper liceat agui a diuiſis ad cõiunctaꝰ an aliqñ ſic, aliquando non, & quãdo ſic, & qñ nonꝰ Arguit igiẽ ꝑ vtraqꝫ parte, & primo, ꝙ valeat, nam ſequiẽ. homo eſt animal, & homo eſt bipes, igiẽ homo eſt animal bipes. ¶ Amplius valet. Socra. eſt hõ, & Socrates eſt albus, igiẽ Socra. ẽ hõ albus. In contrarium arguit, quia nõ ualet, aliquis hõ ẽ cerdo & bonus, igiẽ bonus cerdo. ¶ Secundo. ſi valeret, tunc eẽt proceſſus ĩ infinitum in copularionibus, nã de homine quodam ut de Socra. verum ẽ dicere, & ꝙ ẽ hõ, & ꝙ ẽ albus, quare & totũ hoc ſimul erit hõ albus. Rurſus ſi de Socra. ẽ verũ dicere album & totum, hoc eſt ſi Socra. ẽ homo albus, & albus ſeorſum. Rurſus etiam erit verum dicere ꝙ ſit hõ albus, albus ſimiliter atqꝫ hoc in infinitum. ¶ Tertio, non ualet. Socrates eſt muſicus Com. 22.

& albus

& albus & ambulans, igitur eſt muſicus albus ambulás, quia hęc ſepius coniuncta in infinitũ dicerentur. ¶ Quarto, ſi Socrates eſt Socrates & homo, etiam ſocrates erit ſocrates homo, & ſi Socrates eſt homo & bipes, etiam erit homo bipes. quod eſt falſum, nam ex nugatorijs nugatio proficiſceretur, quoniam in añte nõ fuit nugatio. In conſequente vero videtur eſſe, hæc enim nugatio ẽ, Socra. hõ, etiã & hõ bipes, qm̃ indiuiduo ſpecies, & in ſpecie differentia intelliguntur. Sic igitur pro vtraq; parte hęc ſunt argumenta. Deinde epilogat, & ſermo patet.

¶ Sed quonam modo id ponendum ſit dicamus nunc. Eorum itaq; quę prædicantur, atq; de quibus prædicari ſumũtur: quęcunq; per accidens dicuntur, aut de eodem, aut alterum de altero: hæc non erũt unum, ut homo eſt albus, & muſicus, ſed nõ unũ eſt album ipſum & muſicum. Accidunt enim ambo eidem, neq; ſi uerum ſit dicere album muſicum eſſe, album muſicum profecto unum quid erit. Album enim per accidens muſicum eſt: quare non erit album muſicum quid unum. Quo circa neq; cerdo bonus ſimpliciter erit, ſed animal erit bipes, cum nõ per accidens, hæc de illo ſint. Preterea nec illa, quorum alterum alteri ineſt, quo circa nec album ſæpius erit, nec aliquis homo eſt homo animal aut bipes. Inſunt enim hæc bipes & animal homini.

Com.24. ¶ Determinat quęſtionem, & vult ꝙ duobus caſibus non licet a diuiſis proficiſci ad coniunctum, primus eſt, cum ea quę diuiſim prædicantẽ de aliquo ſubiecto, de illo per accidens dicantur, ſiue quia ambo eidem accidũt, ſiue q̃a alterum alteri accĩt, vt non ſequitur, homo eſt albus & muſicus, igitur homo eſt albus muſicus. Accidunt enim albũ muſicum ambo homini, nam licet hæc poſſit eſſe vera, album & muſicum, tamen album muſicum non erit quid vnum, cum album, per accidens muſicum ſit, & poſſit eẽ & non eſſe. ¶ Secundo non ſequitur. Socrates eſt cerdo et bonus, igitur cerdo bonus, nam poteſt eſſe ſocrates vir bonus, & malus cerdo. Secundus vero caſus eſt, quãdo vnũ illorum prędicatorum diuiſim acceptorum ĩ alio includitř. Hac enim ratione non poteſt a diuiſis procedi ad coniunctum. nam añs eſſet non nugatorium, conſequens vero nugatorium, quocirca non valet. Socrates eſt homo et animal, igitur Socrates eſt homo animal, nec ſequitur. Socrates eſt hõ & bipes. igiť Socrates eſt homo bipes, quia in homine inſunt aĩal bipeſq;, et vnum eſt in ratione alterius. Propterea ſoluit ad dubium, & inquit. Quocirca nec album ſæpius erit ſocrates, nec aliquis hõ, vt Plato eſt hõ animal, aut bipes. Inſunt .n. hæc, animal & bipes homini. ¶ Iſti ſunt duo caſus, in quibus non valet, ex quibus colligi poteſt in quibus valet. ¶ Per primum.n caſum habeť, ꝙ illa diuiſa inſint per ſe ſubiecto. ¶ Per ſecundum habetur, ꝙ vnum non inſit in ratione alterius, propterea bene valet. Socrates ẽ rationale et mortale, igitur rõnale mortale. ¶ Tollitur enim nugatio, quia neutrum eſt in ratione alterius, tollit proceſſus in infinitum, quia non licet poſtmodum argui eſt rationale mortale, & mortale. igitur rationale mortale, mortale, quia mortale ſecundo aſſumptum includebatur in ratione illius totius rationale. ¶ Debes ſcire Conſideratio literæ ꝙ cũ Ariſto. ait, Quocirca neq; cerdo bonus ſimpľr erit, ſed animal bipes erit. non vult abſolute hanc conſequentiam valere, Socrates eſt bipes & animal, igitur bipes aĩal. ſed ait, valere ſolũ ratione habita ad primum impedimentum. Propterea ſubſcribit cum non per accidens hęc de illo ſint, & ita valet ratione habita ad primum impedimentum non abſolute, quia ratione habita ad ſecundum impedimentum non valet. Nec ignores tranſlationes veteres omnes hic erroneas reperiri. Qui enim legit codices Ariſtotelis grecos, hoc facile dijudicabit.

¶ Verum eſt autem dicere de aliquo et ſimpliciter, ut aliquẽ hominem hominem. aut aliquem hominem album, hominem albũ. non tamen ſemper. nam quando in adiecto aliquod quid ẽ oppoſitorum ineſt, ad quod ſequitur cõtradictio, nõ uerũ ſed falſum ẽ. ut ſi hominẽ mortuũ dixeris hominẽ. quãdo aũt nõ ineſt, uerũ ẽ.

¶ Hactenus quonam modo liceat a diuiſis procedere ad Com.25. coniunctum, nunc contra, quonam modo a coniuncto ad diuiſa liceat arguere declarat. Et colligit primo, ꝙ verum eſt dicere, & inquit. Verum eſt autẽ dicere de aliquo, ſubaudi, prædicatum coniunctum et ſimpliciter quodlibet illius, vt de Socrate, ſupple, verum eſt dicere coniunctim aliquem hominem, & ſeiunctim hominem tantum, aut de eodem Socrate verũ eſt dicere coniunctim aliquem hominẽ album, & ſeiunctim hominem album, ſiue hominem per ſe album per ſe. Igitur abſolute a coniunctis ad diuiſa valet, vtrum vero in omni et de omni determinat, & dicit primo, ꝙ non valet, quando in prædicato eſt contradictio vel oppoſitio, ut non valet. Cęſar eſt homo mortuus, igitur homo, nam mortuum & homo opponere videtur, inquit, non tamen ſemper, nam quando in adiecto ſiue prædicato eſt aliquid oppoſitorum illi repugnans ſiue diminuens ab eo ad quod ſequiť contradictio, non verum eſt, ſed falſum. ut ſi hominem mortuum, dixeris hominem, quando autem non ineſt hęc in prędicato oppoſitio, verũ eſt procedere a coniunctis ad diuiſa. Quo vero ad verba gręca attinet verbum illud aplos, licet interdum pro omnino, interdũ pro vniuerſaliter ſumatur, hic ſumpſit pro ſeorſum ſiue ſeiunctim. Vlterius verbum illud proceimeno, licet hic prędicato adiecto ſiue adiuncto ſubiecto accipiatur, aliquando abſolute pro omni addito ſiue ſubiecto ſiue prędicato. Eſt igitur ſenſus, ꝙ quotiens eſt oppoſitio in prædicato addito ſiue adiecto, tunc non licet. ¶ Solent dubitare Dubitatio metaphyſici, quonam modo hęc ſit vera, Cęſar eſt homo mortuus. videtur enim abſolute falſa. Per textum enim habetur, ꝙ illud prędicatum compoſitum implicat oppoſita. igitur eſt ratio in ſe falſa, [illegible]cum ſit in ſe falſa, videtur de omni falſa. vt dicitur. quinto metaphy. & licet hęc res ſpectet potius ad metaphyſicam, quæ communiter currit per manus cucullatorum, tamen quę dicuntur ad hoc & quę mihi videntur eſſe dicenda breuibus, non recuſabo dicere. ¶ Dicunt quidam, ꝙ cum homo & Ps quorundam. mortuus componuntur, non efficitur ratio in ſe falſa, quia homo determinatur per ipſum mortuum ad cadauer. ¶ Sed hęc reſponſio friuola eſt, quia aut totum hoc, homo Cõfutatio. mortuus eſt ratio in ſe falſa aut non. ſi ſic, igitur de quolibet falſa, ceu homo irrationalis cum ſit per ſe falſa, de omni eſt falſa quinto meta. Si vero illud totum non eſt ratio in ſe falſa, hoc eſt contra textum et contra rationem. Contra textum quidem, quoniam ait unam partem inferre oppoſitum alterius propter contradictionem. Contra rationem vero, quoniam homo nunquam perdit ſuum ſignificatum, igitur cum ratio, quam ſignificat nomen, ſit definitio, hõ erit ſemper aĩal rõnale, & ita corpus animatum & ita viuum, & ex alio eſt mortuus, igitur illa ratio eſt in ſe ſimpliciter falſa, et ita de nullo vera. ¶ Amplius ad principale, ut conceditur hæc. Cęſar eſt homo mortuus, cur nõ hęc. Cæſar eſt homo irrationalis. Si enim concedĩt hõ mortuus, ergo cadauer, & ita irrõnale, & hoc ſequitur, ſi uerbũ hõ contrahitur a uerbo mortuus. ¶ Videtur igiť mihi, Reſponſio propria. ꝙ nomen habet duplicem ſignificatum, alterum proprie, ueluti hõ, Socratẽ & Platonem. Alterum tráſumptiue, vt hominem pictũ, cadauer, & id genus. ut Ariſto. inquit in pdicamẽtis, & ſi hęc eſt vera. Cęſar eſt homo mortuus, quoniam homo ſumitur in ſignificatu tranſumptiuo. hæc autẽ falſa. Cęſar eſt hõ, qm̃ intelligitur in ſignificatu pprio.

An quidem quando ineſt, nunquam uerum ſit, quando uero nõ ineſt, ſemper ne uerum ſit? quemamodum Homerus eſt aliquid ut poeta, ne igitur Homerus etiam eſt? an non? Peraccidẽs.n. prædicatur ipſum eſt de Homero, quatenus quidem eſt poeta, non autem per ſe prædicatur de homero ipſum eſt.

Com.16. Dubitat rurſus contra ſolutionẽ datã vtrũ videlicet qñ non eſt oppoſitio ſiue contradictio in adiecto ſemp̃ liceat, & arguit ꝙ non, qm̃ hęc eſt vera coniunctim. Homerus eſt poeta, vbi totũ hoc, eſt poeta, prædicatur de homero, & non eſt cõtradictio in illo, & non valet, igitur homerus eſt, ſolo verbo eſt predicãte. inquit [An quidem qñ ineſt, nunq̃ verũ ſit, qñ vero non ineſt ſemp̃ ne verũ ſit] .q.d. vtrum vt quando ineſt oppoſitio nunq̃ verũ eſt, ita quã do non ineſt, etiã ſemp̃ verũ ſit? & arguit ꝙ non, inquit, quẽadmodũ Homerus ẽ aliqd ut poeta, ne igiẽ Homerus eſt ẽt? quaſi dicat non. Reſpondet & vult, ꝙ non ſemper licet arguere ſtãte illa conditione. Et ſic addit ſecudã. ꝙ videlicet ambo illa predicẽtur ęque principalr̃ de ſubiecto, & non vnũ principaliter, & alterũ p̃ accidens, & ſic ſunt duę conditiones. Prima, ꝙ non ſit oppoſitio in adiecto. Secunda, ꝙ ambo predicentur ęque principalr̃. Hęc ſecunda deficit exemplo de Homero. Nam per accidens predicatur eſſe de Homero, quatenus poeta, nõ autem per ſe, quatenus ens & exiſtens.

Quare in quibuſcunq; prædicatis neq; eſt contrarietas, ſi pro nominibus rationes dicantur, neq; per accidens, ſed per ſe prædicantur, in his coniunctim & ſimpliciter uerum eſt dicere. Id autẽ quod non eſt, nõ uerũ eſt dicere eſſe aliquid, quia ẽ opinabile. non enim opinio de ipſo eſt ipſum eſſe, ſed ipſum non eſſe.

Com.27 Epilogat conditiones inſimul, et inquit. [Quare in q̃buſcũq; predicatis neq; ẽ contrarietas] quod quidem facile diſcernit. ſi p̃ noĩbus rationes dicãtur, nã cũ ratiões noĩum ſunt oppoſitæ in p̃dicatis ẽ oppoſitio, vt hõ mortuus, nam ratio hoĩs ẽ aĩal rationale, animatũ. Ideo mortui, eſt cadauer ſine aĩa, & hoc [illegible] primã conditionẽ. neq; per accñs, ſed p̃ ſe p̃dicanẽ ambo, hoc ẽ ęque principalr̃. in his cõiunctim & diuiſum ſiue ſimplr̃ et ſecũdũ qd, vt habet græcus textus. verũ eſt dicere. hę ſunt conditiones. Et declarãs ſecundã cõditionẽ inquit, id aũt qd̃ nõ ẽ vt Home. nõ verũ eſt dicere eſſe aliquid, qa ẽ opinabile remanẽs in opinione hoĩum non.n. opinio de ipſo, eſt ipm̃ eẽ, ſed ipm̃ nõ eẽ, ſed ſupple tu. verũ eſt dicere eſſe poetã, qd̃ non eſt aliquid in re, ſed in opione. Sic igiẽ per hoc ꝙ Home. eſt in opione, nõ p̃p̃ hoc eſt aliquid in re, hę ſunt conditiones. Et conſequenter de regulis enuntiationũ a coniunctis ad diuiſa.

Qõeſtiones. Sed circa hęc ſunt qõnes nõ paruę. Prima, quonã mõ ſecunda cõditio intelligenda ẽ q̃ dicit, ꝙ cõpoſitũ illud debet

prima qõ. Reſpõſio Auer. p̃dicari p̃ ſe de ſubiecto. Vr̃ autẽ ad hoc r̃ndere Auer. in ſua paraphraſe dicẽs.i. p̃ aliud ab ipſo, ſed p̃ ſe.i. p̃p̃ ipm̃, q̃a cũ eſt prędicatũ p̃ accidẽs ſecũdũ iſtũ modũ falſificatur cũ ſęparaẽ, ver. g. Home. ẽ poeta, qm̃ cũ ſeparanẽ hęc, & dr̃, Home. eſt, illa fit falſa, cũ ſit nunc priuatus. & cã in hoc eſt, q̃a eſſe prędicaẽ de Homero ex p̃te q̃ eſt poeta, nõ prędicatione pria per ſe abſolute. Sic igiẽ Auer. vult ꝙ illud cõiũctũ prædiceẽ per ſe & ſecũdũ ꝙ ipm̃ de ſubiecto.

replica. Sed huic obijciũt nõnulli, primo q̃a valet. Socra. eſt hõ albus. igiẽ eſt hõ & eſt albus. ſecundo, q̃a fruſtra adderet, & non p̃ accñs. vr̃.n. ſecũdũ hãc expõnẽ ſup̃flua, ſed hæc

deſenſio. friuola ſunt. Ad primã diceret Auer. ꝙ argumẽtũ p̃ ſe tenet ĩ oĩ materia, mõ cũ liceat dare inſtãtiã in alijs ſatis ẽ: vt prio priorũ cap. xxij. & .2. topicorum .cap .2. mõ data eſt inſtantia ĩ illa. Homerus eſt poeta, ideo r̃la eſt falſa.

Ad aliud diceret Auer. illud eẽ additũ p̃dicatiẽ p̃dicari p̃ ſe ſecũdũ ſe & quodlibet ſui. ideo ſenſus ẽ. nõ ſcd̃m accñs hoc eſt nõ rõne p̃tis, Sumiẽ.n. p̃ accidẽs iterdũ p̃ eo qd̃ ẽ p̃ partẽ. Sed adhuc iſtabis cõtra Auer. q̃a tunc p̃ma cõditio ſup̃flueret cũ ſatis expliceẽ in ſecũda, Cũ.n. totũ cõiunctũ p̃dicaẽ p̃ ſe & nõ rõne p̃tis de ſubiecto. vr̃ ꝙ non poſſit eẽ oppoſitio ĩ adiecto, & ſic ſup̃fluit pria, quã Ariſt. ponit ĩ epilogo aliã a ſecunda. Dici põt ꝙ apud Auer. illa nõ eſt neceſſaria, ſed poſita ad maiorẽ explicatũ, Nos v̾o alr̃ expoſuimus iuxta Ammonij et Boetij mẽtẽ. vt patuit. replica.

Secũdo q̃runt. vtrũ a tertio adiacẽte ad ſcd̃m adiacẽs liceat arguere ſemp̃. Rñdet Eſculanus, ꝙ a tertio adiacẽte ad ſcd̃m adiacẽs nõ niſi gr̃a materiæ valet, p̃ ſe aũt nũq̃, hoc multiplr̃ p̃baẽ. Prio a compoſito ad diuiſa non valet qm̃ termini nõ eodẽ mõ ſumunẽ, ſed ſemp̃ ipm̃ eſt, qñ tertiũ adacet accipiẽ, vt dicit veritatẽ enuntiationũ, qñ v̾o ẽ ſecundũ accipiẽ, vt dicit actũ exiſtẽdi, & ita nõ valet. Secũdo, a ſcd̃m qd̃ ad ſimplr̃ nõ valet cõſequẽtia, ſed cũ dico. ẽ aĩal, igiẽ ẽ. arguiẽ a ſcd̃m qd̃ ad ſimplr̃, q̃a ab eẽ aĩal ad eẽ ſimplr̃, igiẽ nõ valet. Tertio, ablato ipſo p̃ accidẽs põt remanere ipm̃ p̃ ſe atq; neceſſariũ. Sed hæc p̃dicatio hõ ẽ, vr̃ p̃ accñs. illa v̾a, hõ ẽ aĩal. ẽ p̃ ſe ac neceſſaria, igiẽ ablata illa p̃ accñs hæc põt remanere v̾a, & ita ad illã per ſe et neceſſariã, nõ ſequiẽ hęc cõtingẽs, & p̃ accidẽs. Quarto, hæc ẽ vera, nullo hoĩe exñte hõ eſt aĩal. igiẽ ex hac nõ ſequiẽ illa. hõ ẽ. añcedẽs p̃baẽ, qm̃ ſi nõ eſt vera, igiẽ oppoſita ẽ falſa, oppoſitaẽ, hõ ẽ ñ aĩal, qm̃ aĩal et nõ aĩal cõtradictoria ſunt. igiẽ hęc eſt vera, hõ ẽ nõ aĩal, vltra, igitur non rationale, & vltra. igiẽ non hõ, & multa alia impoſſibilia. Secũda qõ Reſpõſio eſculani.

Anteq̃ refellã hãc poſitionẽ, dicamus qd p̃ipathetici dicũt hac in re. Debes igiẽ ſcire (vt dicemus) ꝙ triplex eſt enuntiatio ſiue p̃poſitio. vna de ineſſe, alia de neceſſario ineſſe, alia de contingẽti ineſſe. Tũc conſtat in p̃poſitionibus de contingenti ineſſr non valere a p̃poſitione de tertio adiacẽte ad illã de ſcd̃o. non .n. valet, Socrates de contingẽti eſt albus, igiẽ eſt albus. & in alijs ſimiliter. Dico ſecundo, ꝙ tam in p̃põnibus de ineſſe q̃ in illis de neceſſario ineſſe, valet ſeruatis conditionibus Ariſto. videlicet, quãdo non eſt oppoſitio in adiecto, & qñ ipſum eſſe & adiectũ ſibi ęque principalr̃ predicanẽ de ſubiecto. Dico, qñ nõ eſt oppoſitio in adiecto p̃pter tales homo ẽ mortuus, homo ẽ pictus, & id genus. Dico ſecundo, quãdo ipſum eſſe et adiectũ prędicanẽ ęque principalr̃. Propter tales, centaurus eſt terminus. tm̃ homo eſt riſibilis. Hæc enim tm̃ homo ẽ riſibilis, eſt vera, & ipſum eſſe prædicatur de illo ſubiecto tm̃ homo ratione riſibilis, quod cũ homine cõuertiẽ, ideo non valet. tm̃ homo eſt riſibilis, igitur tm̃ homo eſt. qm̃ deficit ſecunda conditio, licet nonnulli velint regulam eſſe verã in ſimplicibus. Alij dicunt ꝙ debet ſic argui. tm̃ homo eſt riſibilis, igiẽ homo eſt riſibilis, qm̃ ſic eſt a compoſito ad ſimplex. Ego vero dico, ꝙ hęc eſt vera. tm̃ animal eſt homo, propter hominem, q̃ vr̃ eſt animal. & ſic eſſe cõpetit ipſi aĩali tm̃ rõne hominis. Quia v̾o hęc ſit poſitio p̃ipatheticorum declaraẽ oĩs p̃poſitio de ineſſe eſt illa quæ exiuit ad actum. Et Auer. ĩquit primo priorum. ait eſſe poſſibilem ad actum deuentam, ſed non ad actum exiens, niſi ſubiectum conſtet. igitur eſſe principalr̃ prædicaẽ de ſubiecto, & per conſequens a tertio ad ſcd̃m valet. Idẽ confirmaẽ per Auer. eodẽ prio priorũ. cap. 2. vbi ponit dr̃iam inter p̃poſitiones de ineſſe, quas inuentas vocat, & illas de neceſſario ineſſe, ſolum penes hoc, ꝙ in illis de ineſſe prædicatum inuenitur in ſubiecto penes p̃rm temporis. in illis de neceſſario in omni tempore. tamen ambæ ſunt in actu. p̃pria p̃õ

Tertio, ſi propoſitio de ineſſe non requirit ſubiecti conſtantiam, non differre a contingenti. tenet conſequentia primo priorum. capite .II. vbi vult, quòd propoſitio contingens dupliciter exponitur. vno modo cum ſubiecti conſtantia, & ſic miſcetur cum illa de ineſſe. alio modo cũ ſubiecti ampliatione, & ſic eſt pure contingens

¶ Quarto Ariſt.ca.11.pte illa [Oportet aũt accipe oĩ ineſſe] diſtinguit de duplici ꝓpõne de ieſſe.vna q̃ ſimplr eſt, q̃ nõ ẽ ſcd̃m tẽpus dete rminatũ.altera vt nũc, & ad ambas vult eſſe neceſſariã ſubiecti cõſtantiã. ¶ Quito, Philoponus ꝑmo ꝑorũ,ca.11.pte illa [Oportet aũt ſumere ñ ſolũ] authoritate Diadori,inqt Diadorus ſũt inqt, alia quędam ſignificata poſſe eſſe.att enĩ poſſe eſſe,aut qd̃ iam exiuit ad actũ,qd̃ dicimus nos ineſſe, aut põt exire,nõdũ autẽ exiuit.ecce quõ ꝓpõ de ineſſe eſt illa, cuius ſignificatũ eſt in actu tpis,& ita cũ ſubiecto cõſtantia. Itẽ ſentiũt idẽ Philoponus & Alexã.in ꝓncipio.cap.11. ¶ Ex his accipitur ꝑipathetice ſentiendũ ſemꝑ valere a coniunctis ad diuiſa, & a tertio adiacẽte ad ſcd̃m in ꝓpõnibus de ineſſe & neceſſario ineſſe quãdo ſint ꝓpoſitioues affirmatiue, qa in pria & hac ſcd̃a regl̃a ſemꝑ de affirmationibus loquĩ,ſeruatis tñ illis duabus conditionibus, nec ſolũ vt ſorticolæ aiunt. Ariſto.locutus eſt de pręcdicato compoſito ex nõie & adiectiuo,vt exempla & ꝓceſſus verborũ indicãt. ¶ Tunc ad rões.Ad primã dico ꝙ verbũ quãdo ꝑdicatur totũ ſcd̃m ſe,& quodlibet ſui de ſubiecto verificatur,eodem modo in coniũcto & diuiſo capitur, nec variatur acceptio,nam in cõpoſito ſumiĩ,vt dicit eſſe & veritatẽ ꝓpoſitionis, & ſic in diuiſo. ¶ Ad ſcd̃am ſimiliter.eſſe enĩ animal aut eſſe albũ eſt quid cõtrahẽs eſſe vlr & ſimplr acceptũ, & ita videtur potius argui ab inferiore ad ſuperius,& nõ ſcd̃m qd & ſimplr. Error enĩ horũ ex hoc oriĩ,qa credunt in ſimplicia ipm eẽ ſumi vno mõ,in cõpoſita alio mõ,& nõ eſt ita. ¶ Ad tertiam dico ꝙ hæc predicatio.homo eſt, non eſt ꝑ accidẽs ſumptum ꝓ contingenti,contingens enĩ eſt,qd̃ nõdũ exiuit ad actũ,& ideo hęc eſt de ineſſe ſimpliciter,non tamen eſt per ſe & neceſſario ineſſe,ſed eſt in diſpoſitione media.ſ.de ineſſe. Illa ỽo.homo eſt animal, ẽ de ineſſe ſimplr.hæc,homo eſt,etiam eſt de ieſſe ſimplr, ideo bona cõſequẽtia, aut forte pria ẽ de ineſſe neceſſario, hæc de ineſſe ſimplr. hęc enĩ apud peripatheticos.hõ eſt,nec eſt cõtingẽs nec neceſſaria.nõ cõtigẽs,qa exiuit iã ad actũ. nec neceſſario,qa ,nõ in materia neceſſaria,& ita de ineẽ. ¶ Ad quartã dico,ꝙ hæc homo ẽ aĩmal,nullo hoĩe exñte nõ eſt vera, ſicut hęc.roſa eſt pulcherrima florum in hyeme,ſed conceduntur, qa pñt eſſe veræ. ¶ Ad rõnem dico, ꝙ animal & nõ aĩal nõ ſunt cõtradictoria,vt in fine primi priorũ habeĩ. Hypocẽtaurus enĩ nec eſt aĩmal,nec eſt nõ aĩal, ſed bene hæc cõtradicũt. eſſe aĩal & non eſſe aĩal,& ſic de hoĩe nõ exiſtẽte nec pręcdicaĩ aĩal nec nõ animal,licet aut eſſe animal aut nõ eſſe aĩal. Alĳ dicunt ꝙ nullo hoĩe exiſtente hæc eſt vera.hõ eſt aĩal,nõ rõne ipſius verbi eſt,ſed rõnt animalis ,& ſic deficit ſcd̃a cõditio in caſu illo,ſilr & de illa, roſa eſt pulcherrima florũ,& id genus. Hęc ſunt dicẽda ad mentẽ Ariſt. & oĩum ꝑipatheticorũ,vt Philoponi, Themiſtĳ,Diadori,Alexandri,Theophraſti,& Auerrois. Sed dices,nõ valet.Socrates eſt gubernator equorũ,igitur gubernator,nec valet.ęthiops eſt albus dentes, igitur albus. hę iam ſolutæ ſunt.nõ enim arguitur per regulã, quia eſſe gubernatorẽ nõ verificatur de Socrate,niſi rõne partis,& ſilr de ęthiope,& ita nõ valet hæc ſcd̃m oẽs ꝑipatheticos. Quia Ariſt.cõcedit hãc.hõ eſt mortuus,q̃ nõ põt eẽ vera, niſi deĩ ampliatio ỽbi ad id qd̃ ẽ vel fuit.Quærũt, vtrum

3.queſtio. ampliatio ỽbi ſit ꝑipathetica,et videĩ ꝙ nõ.tũ ꝙ eã nulibi.Ariſto.poſuit.tũ ꝙ ỽbũ eſt forma extremorũ,igiĩ extrema accipiunĩ ſcd̃m exiſtẽtiã tpis et nõ vltra.Tertio tũc aliquę cõtradictorię eſſent ſimul verę vel ſimul falſę, vt hæ,oĩs hõ eſt mortuus,& aliqs hõ nõ ẽ mortuus,patet prima ꝓ omni hoĩe qui eſt aut fuit.patet ſecũda ꝓ hoĩe ẽt q eſt vel fuit. Quarto,tunc aliq̃ propoſitio eſſe ſilr de ineſſe & contingẽs,vt nauale bellũ eſt futurũ.Eſt enim de ineſſe,qa actu vera de contigẽti,qa eſſe ampliaĩ ꝓ eo quod eſt aut erit.Mulra alia adduci poſſunt,hęc ſatis. Sed videĩ ꝙ ampliatio negari non poſſit apud peripatheticos, ſaltem in contingentibus, & in temporibus quæ circuunt preſens. Primum patet primo priorum. ca.11. in illa enim contingit hominem currere. ille terminus homo ampliatur pro homine qui eſt, vel poteſt eſſe, vt ibidem ait. cui Auerroes, Philoponus,& Alexan.conſentiunt. Rurſus in temporibus circuentibus preſens, vt primo Elenchorum ait Ariſto.in illa parte, ſanabatur laborans. Dicuntur etiã alia tempora circuentia preſens, quia ſaltem ipſum ſub diuiſione ſignificant, vt dicit Boetius, & per conſequens illud ſignificabunt ſub disiunctione, vt homo fuit mortuus,ſignificat,quoniam eſt vel fuit homo, aut homo eſt mortuus vel pictus,ſilr,quoniam hęc mortuus vel pictus ſunt ꝑteriti temporis. Vtrum vero detur reſpectu tẽporis preſentis ac termini ſignificantis rem preſentẽ, vt in hac. Adam eſt primus homo ,& illa. Home. eſt poeta, alr diſputabitur in elenchis. ¶ Tunc ad rationes,ad duas primas patet ſolutio. ¶ Ad tertiam dico,ꝙ pro diuerſis temporibus illę non ſunt contradictorię,ſed pro eodem tempore. ¶ Ad vltimam.illa propoſitio eſt pure contingens, cum ſubiectum non conſtet. ¶ Animaduerte tamen ꝙ peripathetici his duobus modis expreſſe ꝑnunt ampliationem, licet alĳ vocent eam appellationem modò oppoſiti ſorticolis, vt Albertus, alĳ termini vel ỽbi extenſionem.alĳ alio modo,ſe de nominibus non eſt nimis curandum. Sat enim eſt illud non eſſe contra peripatheticos,vt authoritates innuunt. hęc de coniunctis & diuiſis. Quid de ampliatione peripatetici.

¶ *Particula quarta.*

¶ *De modalibus enuntiationibus.*

His uero determinatis, conſiderandum eſt quonam modo ſe ſe habent affirmationes ac negationes inter ſe, hę,uidelicet que ſunt de poßibili eſſe & nõ de poßibili eſſe,atq; de cõtingẽti & nõ contingẽti,deq; impoßibili, ac neceſſario ,habent.n.quandã dubitationẽ. Com.25.

ANTEQVAM ad expõnem textus,intentionemq; capituli deueneri. Prio accipiẽda ſunt q̃ iam neceſſaria huic ꝑtractationi.Et prio,ꝙ ſunt modi enũtiationũ ſiue ꝓpoſitionũ.ẽ enĩ in dictis Ariſto.nõ parua cõtradictio,ꝑmo itãq; ꝑorũ viſus eſt velle eſſe duos tm̃ modos,neceſſariũ uidelicet.& cõtingẽs.hic ỽo q̃tuor,q̃re aut hic ſuꝑfluus, aut ibi diminutus. Iſta addit verũ & falſum. ¶ Circa hãc rẽ oẽs ꝑipathetici conuenerũt in eis,quę Ammonius dixit ꝑmo huius ꝙ pręcdicatũ ad ſubiectũ habere põt triplicẽ habitudinẽ,q̃ gręci materiã enũtiatiõis ſiue propoſitionis vocant. De numero modorum. In quo omnes conueniunt.

¶ Prima eſt,qua ꝑdicatũ nõdũ ineſt & poteſt ineſſe, aut qua ineſt & põt nõ ineſſe,hãc ꝑipathetici materiam vocant contingentẽ. ¶ Secũda eſt, q̃ predicatũ non infuit.& nũc ineſt,aut qua nũc actu nõ ineſt,ꝑus ỽo infuit. quã q̃ Auer.& Porphy.materiã de ineſſe vocant in ꝑoribus analiticis.ca.2. ¶ Tertia demum eſt,qua predicatum ſubiecto ineſt actu & nõ põt non ineſſe,vel qua non ineſt actu,nec põt ineſſe,quã quoq; neceſſariã vocãt materiã. Plures harũ nõ reperiunĩ,vt Porphy.etiã hic ſentit,& Auer. Alex. atq; Philoponus ꝑmo ꝑorũ. ¶ Ex ĳs apparet,ꝙ licet verũ, & falſum videnĩ modi ꝓpõnũ,vt Ariſt.dicet, re vera nõ ſunt alĳ oĩno ab illis q dicunĩ in ꝑoribus, Hi enim & alĳ id genus ab aliq̃ materia ſumi nõ pñt ꝓpria, cũ nulla ſit. Rurſus ỽo qñq; coordinanĩ.cũ poſſ. aut neceſſario ,nã eſt aliqd ỽum poſſe,falsũ ẽt cũ poſſ vel impoſſ.ẽ.n. falsũ poſſe & falsũ ĩpoſſe.iterdũ coordinanĩ cũ ineſſe,& ita nõ ponũt ĩ numero. His habitis reſtat videre quot ſint modi, qui ſuis ꝓprietatibus notẽt in enũtiatione aliquã habitudinẽ. ¶ Ad hoc reſpondent quidam expoſitorum veterum, qui

anonymi ſunt, ꝙ modi non coincidentes ſunt tres, contingens, videlicet, neceſſarium, & ineſſe. nã a modo contingẽti fiũt ꝓpoſitiones de contingẽti, quales ſunt cõtingit Ceſarẽ pugnare. a modo neceſſario, ꝓpoſitiones fiunt neceſſariæ, vt neceſſe eſt hominem eſſe animal. a modo vero de ineſſe, ꝓpoſitiões determinãtur de ineſſe, vt de ineſſe hõ currit, hæc enim eſt modalis a modo ineſſe. dicunt nõ coincidẽtes, quoniam poſſibile incidit cum modo contingentis. differt enĩ ſolũ ab illo. nã poſſibile põt ꝑuari, qa dicimus impoſ'e nõ ſic cõtigens, qa nõ dicimus incõtingens, vt Boetius & Porphyrius ſentiunt. Rurſus impoſſibile idem eſt quod

motiuum. neceſſarium non eſſe. Itẽq; ineſſe eſt negare & affirmare. Mouenĩ autem hi, quoniã modi materierum ſumuntur a numero habitudinum, modo tres ſunt materię. tres quoq; habitudines, igitur tres & modi. ⁋ Tunc respondent ad cõtradictionem. Ariſto. enim numerauit in prioribus tres modos. videlicet ineſſe, neceſſarium, & contingens, quia tantũ modos qui non coincidunt enumerauit. Hic vero non curauit explicare principales & acceſſorios aut reducibiles. nam ibi materias tangit ſyllogiſmorum. at cũ neceſſarium & impoſſibile eodem mõ ingrediant ſyllogiſmos, ꝓ vno accepit, ſimiliter cõtingẽs & poſſibile. ipm ỽo ineſſe enumerauit alio mõ, hic vero cũ ſpecialius loquaĩ, qa ordinat modos ad enũciatiões, enumerat nũc q̃tuor. videlicet poſſibile, cõtingẽs, & neceſſariũ, & ĩpoſſibile. prius tñ dixit de ipſo ineſſe. Addit aũt verũ & falſum ꝓpter rationes dictas & dicẽdas. enumerauit aũt potius neceſſariũ q̃ impoſſe in prioribus, nã (vt ait Philoponus) neceſſariũ eſt vti habitus, impoſſibile vt ꝑuatio. ꝑuatio ỽo reducitur ad habitum, nõ ecõtra.

Obiectiones philop. ⁋ Obijcit aũt huic poſitioni Philoponus ibidẽ. Primo, quia numerus modorum nõ correſpondet numero habitudinũ ac materiarũ. poteſt enim ꝓpoſitio in materia neceſſaria eſſe de modo contingenti, & de contingenti de modo neceſſario, igitur modi nõ numerãtur penes materias. Scdo, fiat iſte ſyllo. animal currit. Socrates eſt animal. Socrates currit vbi patet hunc eſſe de ineſſe, & non cum modo de ineſſe. Demum Ariſto. vſque hunc locutus eſt de ꝓpoſitionibus & non de modalibus, igitur propoſitio de

Defenſio. ineſſe non eſt modalis. ⁋ Sed iſte obiectiones Philoponi nullę ſunt. vbi debes ſcire, quòd aliud eſt eſſe propoſitionem de neceſſario, & aliud neceſſaria, aliud contingens, & de contingenti, aliud de ineſſe, & de modo ineſſe. Stat enim propoſitionem eſſe neceſſariam de modo contingenti, contingentem de modo neceſſario, de ineſſe de modo contingenti vel neceſſario. Amplius ſtat aliquam eſſe neceſſariam contingentem, vel ineſſe ſecundũ materiam, quę nec eſt de modo neceſſario, contingenti, vel ineſſe. Et ita concedi põt, ꝙ aliq̃ ſcdm materiã eſt in vna ſpecie ſcdm modum denoĩaĩ ab alia. Scdo cõcedi poteſt ꝙ ois ꝓpoſitio eſt modalis materialiter ſiue habitudinaliter, nõ tñ omnis erit formaliter talis. ⁋ Tunc ad rationem Philoponi dico, ꝙ modi reſpondent materijs quãdo naturaliter conſtituunĩ, & hoc ſatis ſit ad arguendum illos eſſe tres. ⁋ Ad ſecũdam patet ſolutio. Ille enim ſyllo eſt materialiter de ineſſe, licet non ſit formalit' modalis. ⁋ Ad tertiã patet ẽt ſolutio. Ariſto. enĩ locutus eſt de ijs quę ſunt de ineſſe materialiter, & hoc ſuf

Numerus ſpecierum. ficit. Hęc de numero modorũ. ⁋ Cõſequẽs ẽ loq de numero ſpẽrum. dicamus ꝙ tria ſunt genera iuxta numerũ modorũ, q̃ ſi multiplicanĩ ꝑ affirmatiuũ & negatiuũ erũt duplę, & ꝑ conſequẽs erũt ſex, q̃ rurſus multiplicatę ꝑ vle particulare & indefinitũ enumerabunĩ. 18. hęc de numero ꝓpoſitionũ.

Errores. Primus. ⁋ Ex ijs apparẽt tres errores recẽtiorum. ⁋ Primus eſt, qa volunt ꝓpoſitionẽ de ineſſe & modalẽ differre ſolũ ꝑ hoc, quia modalis totã cõpoſitionẽ determinat, in illa de ineſſe, nõ. Hoc eſt friuolũ, & nõ peripateticum. Differũt enĩ penes differẽtes habitudines, vt patuit.

Secũdus. ⁋ Secũdus eſt, quòd ideo verũ & falſum non ſunt modi, quia nõ determinant cõpoſitionẽ. Hoc ẽt friuolũ ẽ. verũ. n. & falſum compoſitionẽ notãt, ſed nõ ponũt in numero, qa non notant aliam habitudinem pręter dictas.

Tertius. ⁋ Tertius error eſt Aeſculani, qui querit, vtrum diuiſio propoſitionum in modalem, & ineſſe ſit generis in ſpecies. Hęc enim queſtio nulla eſt, cum q̃libet ſit modalis materialit' vel formaliter.

De ſitu modi. Et de ſitu modi dicamus. ſi nãq; gręcos ſeqmur, cũ modus ſe teneat cũ ꝑdicato formalr. videlicet, ỽbo pmo priorũ, & græci ſemꝑ ponãt primo loco. videlicet, ỽbum, deinde ꝑdicatũ materiale. vltimo ſubiectũ hac ratiõe modus eſt pmo loco cõſtituẽdus, ſi latinos imitabimur, cũ Boetius ponat ỽbũ vltimo loco vti vltimã formã, Ponemus modum in vltimo, quẽ authores ordinẽ ſeruãt per totũ. Verũ Ariſto. cõfundit & ponit ipm nunc in prio, nũc in ſcdo, nũc ĩ tertio loco, vbiq; enĩ ſemꝑ notat materiã enũtiatiõis ſibi ꝓpriam. Vtrum tamen habeat vim ſubiecti aut predicati, poſterius dicemus. Ex ijs patet q̃ inepte dicant iuniores de loco ipſius modi, cũ neq; peripathetice nec latine loquatĩ. hęc de pręambulis. Quæ vero ſit partis intentio, ex textu colligitur, vult enim declarare de ordine & conſequentia enuntiationum affirmatiuarum & negatiuarum quatuor modorum neceſſarij, videlicet impoſſibilis contingentis, & poſſibilis. hęc de intentione.

⁋ *Nam ſi complexionum hæ inter ſe contradictorie opponuntur, quæ per eſſe diſponuntur atque non eſſe, ut huius quæ eſt eſſe hominẽ negatio ẽ hæc; non eſſe hominẽ, nõ hæc eſſe nõ hoiem & huius que eſt, eſſe album hominem, illa quæ eſt non eſſe album hominẽ, ſed non hæc eſſe non album hominẽ. Si enim de omnibus aut affirmatio eſt, aut negatio, lignum eſt uerum dicere, eſſe non album hominem. Sed ſi hoc modo in his ſit, etiam in illis in quibus eſſe non additur, idem facit id quod pro ipſo ſummitur eſſe, nam huius, homo ambulat, non eſt hæc negatio, non homo ambulat, ſed hæc. homo non ambulat, nihil enim refert hominem ambulare dicere, aut hominem ambulantem eſſe. quare ſi hoc modo in omnibus. huius etiam affirmationis, poſſibile eſt eſſe, negatio erit, poſſibile non eſſe, ſed non illa non poſſibile eſt eſſe.*

⁋ Mouet Ariſto. q̃ſtionẽ penes q̃d attẽdiĩ in his affirmatio Com. 28. & negatio, & ſumit hanc maiorem per inductionem in omnibus ꝓpõnibus. cõtradictio eſt ſumẽda penes eſſe & nõ eẽ, ſed eiuſmodi ſunt ꝓpões, videlicet poſſe eẽ. neceſſariũ eẽ, & id genus. Igiĩ cõtradictio ſumẽda ẽ penes eſſe & nõ eſſe, ꝙ autẽ in oĩbus ſit ſic ſumẽda, ꝓbat inductiue, vt in hac. hõ ẽ albus, ſumitur penes illã. hõ non eſt albus, & nõ penes illã, eſt nõ albus. Similr eius q̃ eſt, eſſe album hominem contradictoria ẽ, nõ eſſe hoiem albũ, & nõ iſta, eſſe nõ album hoiem. declarat, ꝙ hę duę non contradicũt, eſt albus hõ, & eſt nõ albus hõ, ſed ille, eſt albus hõ, non ẽ albus hõ, quod hac ratione probat, quia tunc de quocunq; illa, eſt albus homo, eſſet falſa, illa eſſet vera. eſt non albus homo, cum de omnibus ſit affirmatio vel negatio vera, modo de ligno, hæc eſt falſa, lignum eſt albus homo, igitur illa vera erit, lignum eſt non albus homo, quod eſt impoſſe, dato ꝙ lignũ ſit album. Poteſt dari exemplum in alijs, nam de centauro hęc eſt falſa. eſt albus hõ vel albus illa, igitur erit vera. centaurus eſt nõ albus, qđ etiã falſum ẽ, qa cẽtaurus nõ eſt. & qa aliquis dicet fortaſſe in illis hoc habere locũ, in q̃bus verbũ eſt ꝑdicatur. Ait Ariſto vlr eẽ in oĩbus alijs, q̃ adduni loco ỽbi eſt, vt huius affirmatiõis. ambulat homo, nõ ẽ hęc negatio, ambulat nõ hõ, ſed illa, non ambulat homo, quia nihil differt dicere hominem ambulare, & hominem ambulantem eſſe, inquit. Nam ſi com-

plexionum

plexionum hæ inter ſe contradictorię opponuntur, quæ per eſſe diſponuntur atq; non eſſe, ut huius quæ eſt, eſſe hominem, negatio eſt hęc, non eſſe hominem, & huius quæ eſt, eſſe album hominem, illa quę eſt, nō eſſe album hominem, quod probat, nam ſi de omnibus aut affirmatio eſt vera aut negatio, cum de ligno illa ſit falſa, lignum eſt albus homo, hæc de illo erit vera, lignum eſt non albus homo, quod videtur impoſſibile, & reddens propoſitionem maiorem vniuerſalē veram in omnibus, addit. ſed ſi hoc modo in his ſit, etiam in illis in quibus eſſe non additur, idem facit id quod pro ipſo eſſe ſumitur. Cuius exemplum ponit dicens. nam huius, homo ambulat, non eſt hęc negatio, non homo ambulat, ſed illa, homo non ambulat, nam nihil differt dicere, hominem ambulare, per verbum adiectiuum. & eſſe ambulantem, per verbum ſubſtantiuum. hucuſq; durauit ſuſpenſio orationis, deinde ponit concluſionem & terminat ſuſpenſionem, vt patet, & ſic concluſio eſt, ꝙ negatio debet addi verbo & non modo.

¶ *At uidetur idem & eſſe et non eſſe poſſe, omne enim quod poſsibile eſt diuidi uel ambulare, poſsibile eſt et non ambulare et non diuidi. Cauſa autem huius eſt, quia omne quod hac ratione poſsibile eſt, non ſemper actu eſt, qua propter ſibi etiam negatio competet. poteſt.n. nō ambulare ambulabile, atque non uideri uiſibile. at impoſsibile eſt ut de eodem enuntiationes oppoſitæ ſint ueræ.*

Com. 30. ¶ Arguit nunc ad oppoſitum quęſtionis, & probat quòd ad dandam contradictionem in his, negatio non ad verbum ſed ad modum addenda eſt. vtitur autem tali ſyllogiſmo. contradictorię in quolibet diuidunt verum & falſum, ſed ponendo negationem verbo & non modo, propoſitiones oppoſitæ non diuidunt in quolibet verum & falſum, quoniam poſſunt eſſe ſimul veræ, ut hominē poſſibile eſt ambulare, & hominem poſſibile eſt non ambulare. huius cauſa eſt, quia poſſibile non eſt ſemper actu, eo quia eſſet neceſſarium, & ita tales non erunt contradictoriæ. ¶ Debes ſcire, quòd Ariſtoteles vtitur hic diffinitione poſſibilis poſita primo priorum. Eſt enim poſſibile, nec neceſſarium nec impoſſibile. Propterea poteſt poni ineſſe cum nō ſit impoſſibile, etiā poteſt poni nō ineſſe, cum non ſit neceſſarium, propterea addit. Cauſa autem huius eſt. quia omne quod hac ratione poſſibile eſt non ſemper actu eſt, & per conſequens, poteſt poni in non ineſſe, nō eē, et q̄a nō impoſſibile, pōt eſſe, & ita eſſe, & nō eſſe, ſunt ſimul de eodem, & ita non contradicunt.

¶ *Non ergo eius quæ eſt, poſsibile eſſe, negatio eſt, poſsibile nō eſſe. Contingit enim ex iis, aut idem affirmare, atque negare ſimul de eodem, aut non per eſſe atque non eſſe, ea quæ adduntur affirmationes atque negationes fieri. Si igitur illud impoſsibile eſt, hoc nimirum erit eligendum. Eſt ergo negatio eius quæ eſt, poſsibile eſſe, ea quæ eſt non poßibile eſſe, et non ea quæ eſt, poſsibile non eſſe. Eadem quoque ratio erit de eo quo eſt, contingens eſſe, et enim negatio eius eſt non contingens eſſe. Et in aliis quoque ſimili ratione, ceu in neceſſario atque impoſsibili.*

Com. 31. ¶ Videtur, quòd quęſtionem motam ſoluat, & primo ait ſolutionem, & inquit. Non ergo huius quę eſt, poſſibile eē, negatio eſt, poſſibile non eſſe, negatione addita verbo. ſolutio eſt, cui non ſit addenda, Sed cui ſit addenda dicit ſtatim. Probat tamen prius, ꝙ non ſit addenda verbo, quia aut de eodē erunt veræ contradictorię, aut non verbo addenda eſt negatio. Deſtruit primum dicens. ſi igitur illud impoſſibile eſt, hoc nimirum erit eligendum. videlicet vt, negatio nō addatur verbo. Cui autē debeat addi, ſubdit. eſt ergo negatio eius quæ eſt poſſibile eſſe, ea quę eſt, non poſſibile eſſe, & non ea quæ eſt poſſibile non eſſe. Eadem quoque ratio eſt de aliis modis. Sic igitur patet, ꝙ negatio addenda eſt modo. & non verbo.

¶ *Nam ut in illis, eſſe et non eſſe fiebant additiones, res uero, ſubiecta, alia album, alia homo. ſic in iſtis, eſſe quidem atque non eſſe fiunt ut ſubiecta. poſſe uero, atque contingere, additiones diſtinguentes uerum et falſum in his perinde ut in illis ipſum eſſe et non eſſe faciebant. Similiter hæc in eo quod eſt, eſſe poſsibile, et eſſe non poſsibile.*

¶ Solutionem dictam amplius explanare videtur, et vult ꝙ tales modi ita ſe habent in talibus, vt eſſe & non eſſe ſe habebāt in illis de ineſſe. nā in illis de ineſſe, verbū erat id penes quod fiebat additio negationis. Erant enim verba additiones ſiue appoſitiones ſiue prædicata, res ipſe, vt album & homo, & id genus, ſubiecta verbis erant. Similiter in his modalibus ipſum eē & nō eē ſe hn̄t vt ſubiecta, modi vero ſe hn̄t vt predicata ſiue additiōes atque appoſitiones, quę diſtinguunt verum & falſum in his, veluti ipſum eē & nō eſſe faciebant in illis, de ineſſe. faciebant dico ſimiliter, vt hę de poſſibili eſſe, & poſſibili non eſſe. Com. 32.

¶ *Huius autem quæ eſt, poſsibile non eſſe. negatio eſt non ea quæ eſt, non poſsibile eſt eſſe. ſed ea quæ eſt, non poſsibile non eſſe. Et eius quæ eſt, poſsibile eſſe, non ea quæ eſt, poſsibile non eē. ſed ea quæ ē, nō poßibile eē. Quapropter hæ poſsibile eē, et poſsibile non eſſe ſeſe mutuo ſequi uidentur. Idē enim eſt poſsibile eſſe et non eſſe. Non enim eiuſmodi ſibi inuicem contradictiones ſunt poſsibile eſſe, et poſsibile non eſſe. ſed poſsibile eſſe, et non poſsibile eſſe cum nunquam de eodem ſimul ueræ ſunt. opponuntur enim. Neque poſsibile non eſſe, et non poſsibile nō eſſe; ſimul ueræ ſunt unquam de eodem. Simili ratione et de eo, quod eſt neceſſarium eſſe, negatio non ea quæ eſt neceſſarium non eſſe, ſed ea quæ eſt, non neceſſarium eſſe. Eius uero quæ eſt neceſſarium non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſarium non eſſe. Et eius quæ eſt, impoſsibile eſſe, non illa quæ eſt, impoſsibile non eſſe, ſed ea quæ eſt, nō impoſsibile eſſe. Huius etiam quæ eſt, impoſsibile non eſſe, illa uidelicet, non impoſsibile non eſſe.*

¶ In iis modo exempla ponit, & colligitur regula hæc ꝙ contradictorię ſunt per negationem additam modo ipſo eſſe vel non eſſe in vtriſque eodem modo ſe habente, Cuius cauſam ait, quia hoc modo oppoſitione ſumpta, non poſſunt de eodem verificari. Illo vero modo. videlicet, negatione accepta penes verbum, poſſunt ſeſe ſequi & de eodem verificari. Verba tranſlatione perſpicua ſunt. Com 33.

¶ *Vniuerſaliter itaque, ut dictum eſt, ipſum quidem eſſe ac non eſſe ſtatuere oportet uti ſubiecta. Hæc uero ad ipſum eſſe atque non eſſe adiungere affirmationem atque negationem faciendo, atque has oppoſitas eſſe enuntiationes putare oportet. Videlicet, poſſibile non poſſibile, contingens non contingens. impoſſibile non impoſſibile, neceſſarium non neceſſarium, uerū nō uerū.*

[...]m.34. ¶ Ex his vniuerſaliter concludit, φ harum propoſitionū dicta per eſſe vel non eſſe importata, ſubiecta ſunt. Modi vero ut prędicata, additiones ac appoſitiones habentur. Et q̄ ait tranſlatione ſunt perſpicua. *[...]igreſſio [...]axima. [...]la dubiō [...] appoſi-[...]on bus [...]ſponſio [...]quorū.* ¶ Circa dicta plurimę quęſtiones oriuntur. Prima eſt quo nam modo eſſe & nō eſſe in illis de ineſſe appoſitiones ſiue additiones ſint. Res vero ipſę, ut album homo, & id genus ſint ſubiecta. ¶ Reſpondent quidā φ Ariſto. per appoſitiones ſiue additiones intelligit formalia principia, ſunt enim eſſe & non eſſe formalia principia enunciationum de ineſſe. Modi vero formalia principia modalium. Et ita volunt, φ nec modi modalium, nec ipſum eſſe vel non eſſe illarum de ineſſe, ſint prædicationes ſiue prædicata. *Cōfutatio.* ¶ Sed hæc reſponſio nec re nec verbis eſt peripathetica. nullus enim vnquam peripatheticus hoc loquendi modo uſus eſt, ſed bene cucullati metaphyſicis ſtudijs tantum adducti. Amplius doctiſſimus Boetius exponens verbum illud grecum, proſtheſes. inquit, appoſitiones vocat prędicationes, vbi vult ipſum eſſe & non eſſe prędicata eſſe, quod quidem verbum ipſum grecum ſonat, ut parum græcis literis peritis patet. Ruſſus Auerroes in paraphraſe huius loci vult φ verbū ſit magis prædicatum ipſo nomine, quia eſt forma, e qua omnis proficiſcitur orationis vnio. *[E]xpoſitio [p]ropria.* ¶ Dico igitur, φ eſſe & nō eſſe in illis de ineſſe prædicata ſunt ſiue, proſtheſes, hoc eſt, appoſitiones, quibus nomen nomini copulatur. Similiter modi ſunt appoſitiones ſiue prædicata modalium, quæq; a nonnullis formalia prędicata dicuntur, & nō imperite, Vtrobiq; enim modus modalibus, eſſe vel non eſſe illis de ineſſe, inherentiam ſignificāt prędicati ad ſubiectū. Hæc de appoſitionibus. *De poſſibi[li] cōtingēti [Q]uid contingens. [St]oici [p]oſſibile* ¶ Poſt hęc qd ſit poſſibile quidue neceſſarium & ineſſe tranſigamus. Ariſto. itaq; primo priorum capite. II. ipſum hendechomenon, quod latine eſt, contingens ſic deſcribit, contingens eſt, quo non exiſtente neceſſario. Poſito aūt eſſe aūt non eſſe, ex illo nihil erit impoſſibile. ¶ Circa definitionem poſſibilis videamus quid alij dicant. Dynaton, quod nos poſſibile dicimus vniuerſalius quid q̄ neceſſarium eſſe autumant. ¶ Diuidunt.n. enūtiationes hoc modo, φ aliæ ſunt poſſibiles, alię impoſſibiles, ruſus poſſibilium, aliæ neceſſariæ, aliæ nō neceſſariæ. Et iterum non neceſſariarum, alię poſſibiles, alię impoſſibiles. Eſt autem propoſitio non neceſſaria poſſibilis, cuius ſignificatus poteſt prohiberi & non prohiberi a veritate, quod etiam Auicēna ſenſit. Hęc ſtoici de ipſo poſſibili. *Cōfutatio* ¶ Sed hoc ſtare nō poteſt. Primo, quia diuiſio eorum falſa eſt, nam una & eadem ſpēs non poteſt eſſe genus & ſpecies reſpectu eiuſdem, quare non recte diuidunt propoſitiones poſſibiles per neceſſarias & non neceſſarias, & ruſus non neceſſarias per poſſibiles atque impoſſibiles. Huic etiam Auerroes obijcit. ſecundo phyſicę auſcultationis. com. 48 cuius rationes ibidem perquirantur. *[...]ō Diadori. [...]* ¶ Diſertus vero Diadorus inquit, Poſſibile eſt, quod quandoque erit, quandoq; non erit, adiecit ruſus ipſius poſſibilis vnū ſignificatum. videlicet, id quod iam exiuit ad actū, quod nos diximus de ineſſe. aliud videlicet, quod poteſt exire, nondum tamen exiuit. *Confutatio* ¶ Nec hoc (vt mihi videtur) ſtare poteſt. nam videtur illa definitio eſſe data a poſteriori. Poſſibile enim iden erit vel non erit, quia eſt poſſibile, & non quia erit quandoque & quandoque non erit poſſibile. *[...]ō Philonis.* ¶ Philon inquit, poſſibile eſſe aut quod iam exiuit ad actum, aut quod poteſt exire, & ſi nunquàm exiet, ſicuti dicimus ſenſibile eſſe, quod eſt in profundum hoſtiū. *Confutatio [...]ō boetij* ¶ Nec hæc videtur competens. nam non diſtinguit inter poſſibile & ineſſe, ſed confundit omnia. ¶ Ex Boetij commentationibus ſumit multifarius ſignificatus verbi poſſibilis, vnus quidem, eſt eius quod non eſt, poteſt tamen eſſe, vt naualem pugnam eſſe. Alius, eius quod actu eſt, & non poteſt deficere, vt cygnum eſſe album, & ſolē oriri Alius, eius quod actu eſt, & poteſt non eſſe, quod dicitur poſſibile non eſſe, vt Socratem mori, ſi viuit. vltimus, eius quod actu eſt, & nunquàm non erit, aliquando tamen nō fuit, vt igni calor, aut niui frigus, aut animū eſſe. Aliqū.n non fuit, ſed poſtquàm eſt, nunq; deerit. *De definitione poſſibilis. Pō Albuma.* Iuſta igitur hos modos Albumaſarus, vt Auerroes narrat in paraphraſe primi priorum, ſic definitionem Ariſtotelis intelligit. contingens eſt poſſibile non neceſſarium, quo, poſito in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile. Ait enim poſſibile genus eſſe ipſius contingentis nam vt ait, omne contingens eſt poſſibile, & non econtra, quia poſſibile ſequens ad neceſſarium eſt poſſibile, qđ quidē non eſt contingens. Additur vero non neceſſarium loco differentiæ, hoc enim differt a neceſſario. Illa vero particula, quo poſito ineſſe nullum ſequitur impoſſibile, eſt proprium contingentis. *Confutatio* ¶ Sed hæc expoſitio dupliciter peccat. Primo, quia poſſibile & contingens ſemper greci ſumunt pro eodem. Solum enim, vt Porphyrius dicit, differunt quòd poſſibile poteſt infinitari, ipſum vero contingens non. Secundo videtur illa particula ſuperflua. videlicet quo poſito ineſſe nullum ſequitur impoſſibile. Prius enim deberet dicere. quo poſito in non eſſe, nullum ſequitur impoſſibile. *Expoſitio Auer.* ¶ Auerroes vero intelligit, per quo non exiſtente neceſſario, genus contingentis ſiue poſſibilis, quod eſt non neceſſarium. Omne enim contigens eſt non neceſſarium, & non econtra. Impoſſibile enim non neceſſarium eſt. Per id quod dicit poſito autem ineſſe nullum ſequitur impoſſibile. intelligit differentiam, et ſic poſſibile ſiue contingens eſt non neceſſarium nec impoſſibile. Hāc expoſitionem intelligit Philoponus ibidem, cum inquit. Ariſt. autem media via vſus eſt, & ſignificatum poſſibilis aſſignauit eſſe id quod nondum exiuit, poteſt tamen exire. Quare poſſe eſſe, eſt quod non exiuit & poteſt exire, vt nauale bellum eſſe. Poſſibile non eē, eſt quod exiſtit, & poteſt non eſſe, vt Socratem mori, vel nō viuere. *Quid ſit ineſſe.* ¶ Conſequenter per hęc patet, quid ſit ineſſe. Eſt.n. ineſſe, poſſibile poſitum in actu, vt hominem currere. Nō ineſſe vero, poſſibile non eſſe ad actum deuētum. Hoc aūt grece ē eine, eo quia ineſſe ē, aut meeine, cum nō ſit actu. *Quid neceſſariū.* ¶ Ipſum vero neceſſariū, quod grece ē anagcaeon, ſiquidem eſt, & non pōt non eſſe, ipſum neceſſarium eſſe erit. Siquidem non eſt, & non pōt eē, ipſum impoſſibile, ſiue neceſſarium non eſſe erit. Hęc de poſſibili contingēti, neceſſario, & impoſſibili. *An modalis ſit de ſenſu diuiſo vel cōpoſito. Pō ſortiſcalorum.* ¶ Conſequēter an modalis ſit duplex de ſenſu compoſito vel diuiſo, tranſigamus. Sorticolę itaq; communiter omnes propoſitionē modalem omnem volunt rē diſtinguēdam, quoniam alia ē de ſenſu diuiſo, cū modus mediat. Alia ē de ſenſu compoſito cum prędedit, aut ſequitur. quibus Ariſtoteles ſecundo elēchorum, capite ſecundo aſſentire videtur, dicēs. ſecundum compoſitionē ſunt huiuſmodi. ut poſſe ſedētē ambulare, & nō ſcribentē ſcibere. Non enim idem ſignificat, ſi diuidēs quis dicat, & componēs, & ita tales propoſitiones habere vidētur ſenſum duplicē, quorum quidē differētiam nunc omitto, quia plurima ab illis paſſim ſcribuntur. *Cōfutatio.* ¶ Ego vero poſt tantum circa Ariſt. libros, grecos quoq; ſuos expoſitores ſtudium atq; laborē non memini me legiſſe eiuſmodi nugas, quæ mentem īpediunt a philoſophia, & animum confundunt. Dico tamen Alexandrum aphrodiſium, Philoponū, atq; Auerroē, cęterosq; peripatheticos feciſſe vim eiuſmodi propoſitione. neceſſario currēs ambulat, nam currēs et ambulans poſſunt aliquando ſumi pro ſubiecto, cui ambulatio & curſus accidunt, aliquando pro accidente ipſo, ambulatione videlicet & curſu. Siquidem pro ſubiecto, aiunt contingenter ambulans currere, ſiue currēs moueri. ſi pro accidētibus neceſſario ambulās mouet. nā ambulās

neceſſario

neceſſario mouetur quatenus ambulat. Si igitur ſorticolæ ſenſum compoſitum vocēt, quando extrema pro accidētibus ſumuntur, peripathetice loquuntur. Silr quoq; ſi ſenſum diuiſum velint pro ſubiectis, etiam bene dicunt, & nec Ariſt. nec expoſitoribus contradicunt. hoc .n. modo Ariſt loquitur in libro elenchorū. in libro .n. priorum, cum hi ſenſus ad ſyllogiſticam formam differētiam non faciāt. ab Ariſt. non diſtinguuntur. In libro vero elēchorum cum ad paralogiſmos cōducat ibidem diſtinguit.

Quid ſorti. de modalibus.

¶ Vlterius ſorticolę dicunt illam de ſenſu cōpoſito eē de ineſſe. nō autē modalē. Atteam de ſenſu diuiſo, ſolam faciunt modalem.

Cōfutatio.

¶ Quod quidem deliramentum eſt. Primo. quia Ariſto. modos appoſitiones vocat ſe habentes, ut eſſe & non eſſe in illis de ineſſe, & non diſtinguit ſenſum aliquem. etiam nec expoſitor vllus gręcus. ¶ Secundo, ſi eiuſmodi eſſent de ineſſe, tunc Ariſt. in libro primo priorum tales nō doceret ſyllogizare niſi in ſyllogiſmis de ineſſe. Vbi conſtat illum non has ſyllogizare in puris de ineſſe. ¶ Tertio, tunc in ijs contradictio eſſet ſumenda penes dictum & non penes modum, quod Ariſt. non cōcederet. ¶ Quarto, tunc tales probarentur ſecundum exigentiam primi termini, & nō officiabiliter, ut ſorticolę aiunt. Demum nec Alexander, nec Auerroes, nec Philoponus hęc ſentiunt in libro priorum, nec hic.

De ſitu modi.

¶ Et de ſitu modi agamus, ab Ariſt. itaq; apte habemus tales modos eſſe proſtheſes ſiue pędicationes, ſiue oppoſitiones. Quare ſi gręcos ſectabimur, modos ſemper in primo loco ſtatuemus, veluti verbum in illis de ineſſe. Si latinos, ponemus in fine vt Boe. ſeruat.

Sorticolarum poſitio.

¶ Sunt tamē nōnulli, qui volunt hos modos dum præcedunt, facere cōpoſitionem. dum vero ſequuntur, aut mediant facere diuiſionē, quod quidē friuolum eſſe ex dictis patet.

Pō ꝓpria

¶ Nos enim cū peripatheticis dicimus ꝙ vbicunq; ponuntur eodē modo ſunt. nomina enim & verba tranſpoſita idem ſignificāt. ſemper tamē vbicunq; ſint, multiplicem propoſitionē efficiunt, quatenus ſubiectum poteſt ſumi pro ſubiecto & materia, & pro accidente, ut diximus, quod quidem ad rē ſyllogiſticam non refert.

Quomodo modi efficiant modales. prima poſitio.

¶ Et quonam modo tales modi modales efficiant propoſitiones dicamus. Sorticolę itaq; aiunt modos, tūc efficere propoſitiones modales, cum aduerbialiter tenētur. Mouētur, quia aduerbialiter tenta ſunt ſyncathegoremata, nominaliter vero ſumpta, ſunt cathegoremata. Propterea dicunt eiuſmodi, hominem comedere eſt cōtingens, aut ſolē oriri eſt neceſſarium, eſſe de ineſſe, & nō modales, niſi ſecundū quid, & metaphrorice, velut homo pictus eſt homo. Hę vero ſunt modales cōtigēter homo currit. neceſſario ſol oritur, & id genus. Pro his ſolebamus arguere. primo, quia ī qualibet illarum notatur prædicatum ineſſe ſubiecto. igitur ē de ineſſe. Secundo, facio hunc ſyllogiſmum. omne cōtingēs eſt poſſibile. hominem currere eſt cōtingēs, igitur hominem currere eſt poſſibile, hic nāq; ſyllogiſmus eſt in ſpecie ſyllogiſmorum, & de ineſſe, igitur illę propoſitiones ſunt de ineſſe. Tertio, tūc ꝓpoſitio cōtingēs conuerteretur in terminis cōtra Ariſto. primo priorum. quia bene ſequitur hominem currere eſt contingens. igitur contingens eſt hominem currere. Quarto, hęc cōuertitur, b, eſt a, igitur nullum a, eſt b. ſed quoduis horum poteſt eē ſubiectum huius nominis contingēs, igitur bene valet. nullum a, b, eſt cōtingens, igitur nullum contingēs eſt a, b, Quinto, valet aliquid poſſibile eſt hominē currere. igitur hominem currere eſt poſſibile, Multa alia dicuntur, quę cum ſint friuola, omitto.

Cōfutatio.

¶ Sed hæc poſitio ſtulta eſt, & ſtultiſſimum eſt contra eam eſſe ſollicitum, primo topicorum, Boetius .n. Ammonius, Porphyrius nullā vim faciunt ī talibus, quocunq; modo illi modi ſumantur. Omnes .n. dicunt idem ſignificare iuſtum & iuſte, idem bonum & bene. & per conſequens idem ſignificat contingēs quod contingenter, neceſſarium quod neceſſario.

propria poſitio.

¶ Dico igitur, ꝙ Ariſt. nec illas vocat modales, nec has de ineſſe, ſed ſolum ait alias eſſe de ineſſe, alias de neceſſario ineſſe, alias de poſſibili ineſſe. Quicquid tamē ſit ſectando ſorticolas, dicerem tales propoſitiones poſſe accipi ſecundum ſe totas, & hoc modo hæc eſt de ineſſe, neceſſarium eſt ſolem oriri, & id genus. aut ſecundum dicta, quibus modi appoſitiones ſunt, ſiue prędicationes, & tunc ſunt modales. Qua ratione patet argumenta nulla eſſe.

Penes quid contradictio.

¶ Penes quid vero contradictio in talibus ſumenda ſit, dicamus. Anonymi, quos narrat Philoponus primo priorū, dixerunt in illis de contingenti vel poſſibili contradictionem eſſe ſumendam per negationem propoſitam toti ſemper. In illis de neceſſario ineſſe dupliciter, pręponendo modo, & pręponendo verbo, hę enim contradicunt, neceſſario omnis homo eſt animal, & neceſſario quidam homo non eſt animal. velut illæ, neceſſario omnis homo eſt animal, non neceſſario omnis homo eſt animal. Pro ĳs facit Ariſt. primo priorū. vbi docet ſyllogizare in quarto ſecundæ, & quinto tertię, & docet reducere eos per oppoſitum concluſionis in his de neceſſario ineſſe, ei dum ſumit oppoſitum, accepit contradictorium in dicto, & non in modo. Amplius Ariſt. docet ſyllogizare ex puris neceſſarĳs in ſecunda figura, ex contingentibus vero, dicit nihil in illa ſyllogizari, hoc autem non eſſet, ſi vis neceſſarię eſſet vis affirmationis.

Sol. propria.

¶ Idcirco abſolute apud Ariſto. dico, ꝙ contradictio ſumi debet penes negationem vel affirmationem modi. ſunt autem modi ſex, poſſibile, contingens, neceſſarium, impoſſibile, verum, falſum, licet verum & falſum ſint modi ſecundum vſum, non ſecundum veritatem cum reducantur ad illos, vt diximus. Quare quęlibet modalis poteſt eſſe, aut tota affirmatiua, quotiens modus & dictum ſunt ambo affirmationes, aut tota negatiua, cum modus et dictum negantur, aut partim affirmatiua & partim negatiua, cum vel modus vel dictum affirmatur, cęterum negatur. Abſolute tamen ſumenda ē contradictio penes modos. ¶ Tunc ad rationes, ad primam dico, ꝙ docet reducere illas per contradictorium dicti, quoniam vis illius ē maior quàm virtus illarum de ineſſe. ¶ Ad ſecundum, non eſt abſurdum ſyllogizare ex affirmationibus in ſecunda figura in aliquibus modalibus, quando dicta illarum habent vim propoſitionum de ineſſe. In contingentibus vero non ſic, quoniam dictum contingentis non poteſt habere vim propoſitionis negatiuæ de ineſſe, cum conuertatur ad oppoſitam qualitatem.

De quantitate. pō prima.

¶ Et de quantitate talium agamus, dicunt itaque ſorticolarum nonnulli, tales enuntiationes ſiue propoſitiones nullius eſſe quantitatis. Mouentur, quia terminus ſubiectus ſuſpenditur a ꝓpria denominatione. Amplius, quia non menſuratur a propria acceptione reſpectu ſuppoſitorum, & ita volunt tales enuntiationes nullius eſſe quantitatis.

Cōfutatio

¶ Hęc poſitio non eſt peripathetica. Primo, quia Ariſtoteles vbique, vbi aut propoſitionem aut enuntiationem diuidit ſemper per vniuerſale & particulare & indefinitum diuidit, & nullam excluſit. Amplius, omnis propoſitio vel enuntiatio ex materia conſtat & forma. Igitur ſicut ratione formæ dicitur qualis affirmatiua, videlicet vel negatiua, ita ratione materiæ dicetur quanta vniuerſalis, videlicet, vel particularis, aut indefinita. Tertio, ex non quantitatis non fit ſyllogiſmus, aliter non regularetur per dictum de omni vel de nullo, & eſſe in toto.

ꝓpria pō

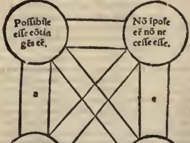
¶ Poteſt igitur dici & peripathetice, quòd in talibus poteſt notari quantitas triplex. Vna penes modum. Alia, ratione ſubiecti ipſius dicti. Tertia, reſpectu totius dicti, quatenus ē vnum ſingulare dictum reſpectu illius propoſitionis. Si reſpectu modi, neceſſarium & impoſſibile faciunt vniuerſalem, quoniam pro omnibus ſuppoſitis

temporis, vt Auerroes inquit in libro priorum, ut deum eſſe eſt neceſſarium, quoniam in omni differentia temporis. Similiter & hęc. impoſſibile eſt hominem eſſe equum, quia in nulla differentia tēporis erit vel eſt vel fuit equus. Hæ ſunt particulares, contingens eſſe, poſſibile eſſe, quia pro aliquibus differentijs temporum. Si reſpectu ſubiecti dicti, ſic erit quanta iuxta ſigni ſubiecto additi naturam. Et pro hac docet ſyllogizare. Ariſtoteles in prioribus. Si vero reſpectu totius dicti, ſic eſt ſingulare, quoniam vt ſic dictum ſingulariter tentum ſubijcitur, modus prędicatur vt ſentit. Boetius. Per hęc patet ſolutio ad obiecta. ¶ Et de oppoſitionibus dicamus, eſt enim maximum dubium, cur. Ariſtoteles ſolum docuit contradictionem ſumere, & non contrarietatem, uel alias oppoſitiones. Patet enim ꝙ hoc ideo fecit, quia loquitur de his ſecundum ſe totas, & cum vt ſic ſunt ſolum ſingulares, & in ſingularibus nulla ſit oppoſitio niſi contradictoria, ideo docuit ſolum contradictionem. Hęc de modalibus.

De oppoſitione

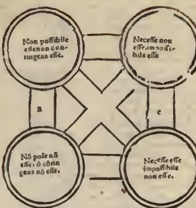
¶ *Conſequentiæ uero etiam per rationem fiunt hoc modo ponentibus. Ad illam enim quæ eſt poſsibile eſſe hæc ſequitur quæ eſt contingens eſſe. Atque hæc cum illa conuertitur, uidelicet & non impoſsibile eſſe, & non neceſſarium eſſe. Ei uero quæ eſt poſsibile non eſſe, & contingens non eſſe, ea quæ eſt non neceſſarium non eſſe, & illa quæ eſt non impoſsibile non eſſe. Illi preterea quæ eſt non poſsibile eſſe, & non contingens eſſe, ea quæ eſt nececeſſarium non eſſe, & impoſsibile eſſe. Ei rurſus quæ eſt non poſsibile non eſſe, & non contingens non eſſe, illa quæ eſt neceſſarium eſſe, & impoſsibile non eſſe. Conſideretur autem quod dicunt ex ſubſcriptione hac.*

a c

a c

a c

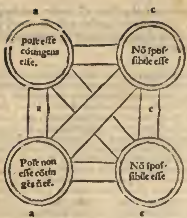
a c

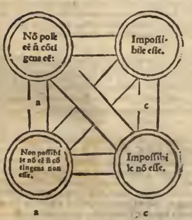
¶ De quo igitur nunc Ariſtoteles agit, videtur ambiguū, nonnulli volunt. Ariſtotelem nunc agere de ęquipollentijs. Sed hoc non placet. Nam apud ſorticolas ęquipollentia inuenta eſt vt ignotior propoſitio ad notiorem trāſferatur. Modo Ariſtoteles docet transferre non tantum ignotiorem ad notiorem, ſed econuerſo indifferenter. Philoponus appellat inſcriptionem pręſentem conuerſionem, qua. videlicet vna propoſitio in aliam vertitur. Ariſtoteles vero hacoloutheſes hoc eſt conſequentias, & hantiſtrephes, hoc eſt conuerſiones. Quoniam vna ad alteram & econuerſo ſequitur. Videtur igitur intentio partis de conſequentijs conuerſiuis modalium eſſe. Ante igitur quàm ad rei veritatem veniat, primo conſtituit ordines & conſequentias ſecundum antiquos, quos gręci volunt fuiſſe ſtoicos, deinceps circa illam figuram diſputat quid bene & quid male dictum eſt, ponendo regulas conuerſionum atq; conſequentiarum. Et hoc proponit dicens. Conſequentiæ vero etiam per rationem fiunt hoc modo poſſentibus, & ſubdit regulas illorum, quę ex ſubſcriptione apparet. Vbi debes ſcire primo, ꝙ omnia quadrangula ipſorum. aaaaa. ab ipſis ſtoicis vt antecedentia ſtatuebantur. Omnia vero ipſorum. bbbbb. vt conſequentia cōuerſim collocabantur. Secundo debes ſcire ꝙ conſequentiæ & omnia quę dicuntur de his, accipiuntur ꝑ terminos tranſcendentes eſſe. videlicet & non eſſe, vt ſint communes ad omnes alios pręedicamentales, cuiuſuis quantitatis ſint, ſi tamen velles poſſes terminos ſpecificare ad libitum. Reliqua verba textus ex ſubſcriptione figuræ patēt. Com. 35.

¶ *Ipſum igitur impoſsibile atque non impoſsibile ad ipſum contingens atque poſsibile, & rurſus ad non contingens & non poſsibile, ſequuntur quidem contradictoriæ: conuerſim tamen. Nam ad ipſum poſsibile eſſe, ea negatio ipſius impoſsibilis ſequitur, quæ eſt non impoſsibile eſſe. Ad negationē uero affirmatio. Ad non poſsibile nanque eſſe, impoſsibile eſſe, quia impoſsibile eſſe affirmatio eſt. Non impoſsibile uero negatio.*

¶ Subſcriptio. Ariſtotelis poſſibilium & contingentium cum ipſo impoſſibili.

¶ Corrigit

Com, 36. ℣ Corrigit dictam poſitionem, & vult eſſe veram quo ad omnia quę dixit de poſſibili & contingenti, & de ipſo impoſſibili. ℣ In quibus verbis innuit duas regulas. Prima: contingens quouis modo ſumptum conuertitur cum
Prima regula, poſſibili eodem modo ſumpto. cauſa eſt, quia ſunt idem omnino non differunt, vt Porphyrius dixit: niſi quia poſſibile infinitari potes ſine particula negatiua: contingens vero minime. Non enim dicimus incontingens, vt dicimus impoſſibile, ſed dicimus non contingens. Quare poſſibile eſſe & contingens eſſe primi anguli ſiue quadranguli ipſorum a, conuertuntur. Sic ſingulę ſingulorum quadrangulorum eiuſdem lateris. Hanc regulam non ex-
Secunda regula. plicat Ariſtoteles: ſed dat eam intelligere. ℭ Secunda regula. poſſibile et impoſſibile ſeſe ſequuntur contradictorię, hoc eſt per negationem prepoſitam. Seruatis enim dictis eodem modo quo ad qualitatem et quantitatem: fiunt ęquipollentes et conuertibiles per ſolam negatio-
Declaratio regule, nem præpoſitam. ℣ Huius declaratio eſt ꝙ poſſibile ſiue contingens ad ipſum impoſſibile ſe habet contradictoriæ. Dicebamus enim ꝙ in modalibus eſt triplex quantitas: quarum vna eſt reſpectu ſuppoſitorum temporum. Et de hac Ariſtoteles loquitur hic: et hoc modo impoſſibile eſt vniuerſale ad nullam differentiam temporis, contingens vel poſſibile particulare ad quaſdam differentias temporum. Neceſſarium vero vniuerſale ad omnem differentiam temporum, quare recte dicit quod ęquipollentia cõtingentis ſiue poſſibilis ad ipſum impoſſibile accipitur contradictorie hoc eſt per negationem prepoſitam modo, quia poſſibile ad ipſum impoſſibile ſe habet contradictorie. inquit. Ipſum igitur impoſſibile ſe atque non impoſſibile ad ipſum contingens atque poſſibile, et rurſus ad non contingens et non poſſibile, ſequuntur quidem contradictoriæ ſingula ſingulis diſtribuendo, vt non poſſibile ad impoſſibile, non impoſſibile ad poſſibile, & de contingenti eodem modo. Addit conuerſim tamen, quia non modo ęquipollenter ſed conuertibiliter ſeſe ſequuntur. Huius expoſitionem ſubſcribit dicens, nam ad ipſum poſſibile eſſe, ea negatio ipſius impoſſibilis ſequitur, quæ eſt non impoſſibile eſſe. Ad negationem vero affirmatio vt ad non poſſibile eſſe, impoſſibile eſſe. Quia impoſſibile eſſe affirmatio eſt, non impoſſibile vero negatio. Sic igitur quo ad has duas regulas ſtoici recte ſenſere.

℣ Ad ipſum neceſſarium quo nam modo ſe habeat, conſiderandum eſt. Perſpicuum itaque ipſum non illo modo ſeſe habere. Nam contrarie quidem ſequitur, contradictorie uero non.

℣ Nunc quo nam modo ipſum neceſſarium ſe habeat Cõ. 37.
ad ipſum impoſſibile declarat. Et ponit talem regulam ter Tertia regula
tiam quod neceſſarium & impoſſibile ſeſe ſequuntur conuerſim contrarie, non autem contradictorie. Hoc eſt per negationem poſtpoſitam modo, & non per negationem Ratio regule.
prępoſitam. ℣ Huius regulę ratio eſt, quia neceſſarium & impoſſibile opponuntur contrarie, quia impoſſibile pro nullo ſuppoſito temporis, neceſſarium pro omni ſuppoſito temporis, ideo æquipollentię erunt per negationem poſtpoſitam, ea ratione. videlicet qua fit in contrariis. Et in hoc patet erroror dictę figurę. inquit. At ipſum neceſſarium quonam modo ſe habeat, conſiderandum eſt. Perſpicuum itaque ipſum non illo modo ſeſe habere quo impoſſibile & poſſibile ſe habent, nam contrarie quidem ipſum neceſſarium ſequitur ad ipſum impoſſibile. contradictorie vero ſequitur, ſiue vt in gręco iacet, contradictorie per negationẽ prepoſitã eſt extra, & non ſe inferunt.

℣ Neque enim eius quod eſt neceſſe non eſſe, negatio erit non neceſſe eſſe. Poſſunt enim ambæ de eodem eſſe uere. Nam id quod eſt neceſſarium non eſſe, eſt non neceſſarium eſſe.

℣ Obiiciet quis contra Ariſtotelem. nam neceſſe eſt non Cõ. 38. 39
eſſe contradicit illi quod eſt neceſſe eſſe, igitur ęquipollet illi, non neceſſe eſt eſſe. Equipollet illi, non neceſſe eſt eſſe. Igitur non æquipollet illi, impoſſibile eſt eſſe, quoniam vnius propoſitionis vna eſt ęquipollentia. Reſpondet negando aſſumptum quod hęc, neceſſe eſt non eſſe, contradicat illi, non neceſſe eſt eſſe. Immo vt dicit ſtant ſimul, quoniam hominem eſſe ęquum eſt neceſſarium non eſſe, & non neceſſarium eſſe, quia non neceſſariũ eſſe eſt poſſibile aliũ, quod ſequitur ad impoſſibile ſecũdm vnum dimidium, & ad neceſſarium ſecũdm aliud. inquit. Neque enim eius quod eſt neceſſe non eſſe, negatio erit non neceſſe eſſe. Poſſunt enim ambę de eodem eſſe verę, nam id quod eſt neceſſarium non eſſe, vt hominem eſſe equum eſt non neceſſarium eſſe, hoc eſt contingens altum, quod ſecundum alterum dimidium predicatur de impoſſibili, ſecundum alterum de neceſſario.

℣ Cauſa uero cur non ſeſe ſequantur quemadmodum cæteræ, eſt, quia ipſum impoſſibile contrarie ſumptum æquipollens redditur ipſi neceſſario. Nam quod impoßibile eſt eſſe, non quidem

ipſi neceſſe eſſe, ſed potius ipſi neceſſe non eſſe, æquipollet. At quod impoſsibile eſt non eſſe, hoc neceſſarium eſt eſſe. Quare ut ea illa ratione ſe ſequuntur poſsibile uidelicet & non poſsibile, ita hæc contrariæ. Quoniam illo modo non ſignificabunt idẽ neceſſarium & impoſsibile, ſed modo nunc dicto conuertuntur.

Cõ.39. ¶ Nunc reddit cauſam tertię regulę. & quia ex dictis patet. Lego literam. Cauſa vero cur non ſe ſequuntur hęc de neceſſario & illa de impoſſibili, quemadmodũ cæteræ videlicet per negationem præpoſitã, eſt, quia ipſum impoſſibile cõtrarie ſumptum per negationẽ poſtpoſitã ęquipollens redditur ipſi neceſſario, nam quod impoſſibile ẽ eſſe, non quidẽ ipſi neceſſe eſſe, ſed potius ipſi neceſſe non eſſe æquipollet. At quod impoſſibile eſt non eſſe, hoc neceſſarium eſt eſſe. Ideo infert regulas ambas dicens. Quare vt ea videlicet poſſibile & non poſſibile illa ratione per negationem præpoſitam ſe ſequuntur, ita hæc contrarie per negationem poſtpoſitam, quoniam illo modo ſumpta ꝑ prę poſitam negationem non ſignificabunt idem, ſed modo nunc dicto per propoſitam negationem conuertuntur.

¶ An impoſsibile ẽ ſic poni ipſius neceſſarij cõtradictiones. Nã ad ipſum quidẽ neceſſarium eſſe, ſequitur poſsibile eſſe. Si enim non ſequitur illius negatio ſequetur. Cũ ſit neceſſarium aut affirmare aut negare. Quare ſi non poſsibile eſt eſſe. impoſsibile eſt eſſe. Igitur id quod neceſſe eſt eſſe, impoſsibile eſt eſſe, quod quidem eſt abſurdum.

Com.40. ¶ Nũc diſputat quo nam modo ipſum neceſſarium coordinetur cum ipſo poſſibili. Et probat ꝙ non bene ordinatur, vt fecerunt ſtoici in primo angulo ſine quadrangulo lateris ipſorũ. c. Illi enim volebãt hęc ſe mutuo ſequi poſſibile eſſe & non neceſſe eſt eſſe, probat igitur quod negatio præpoſita non facit æquipollentiam in his. Et vtitur tali enthimemate, ad neceſſarium eſſe ſequitur poſſibile eſſe, igitur ipſum poſſibile eſſe non ſequiẽ ad ipſum non neceſſarium eſſe, per regulam prioriſticam. nihil vnum ſequitur ad duo contradictoria. Quia autem poſſibile eſſe ſequatur ad neceſſarium eſſe, probat, quia ſi non ſequitur ipſum poſſibile eſſe ad illud, ſequitur ad illud non poſſibile eſſe, quoniam ſi vnum contradictoriorum nõ ſequitur. Alterum ad illud ſequi neceſſe eſt. Quia ſi ad neceſſe eſſe ſequitur non poſſibile eſſe, tunc ſequitur impoſſibile eſſe, per regulam traditam paulo ante. & ita ad neceſſe eſſe ſequetur impoſſibile eſſe. inquit. An impoſſibile eſt ſic poni ipſius neceſſarĳ contradictiones videlicet per negationem prępoſitam, vt ſtoici. fecerunt, quod probat dicẽs. nam. ad ipſum quidem neceſſarium eſſe, ſequitur poſſibile eſſe, ſubaudi tu. igitur ipſum poſſibile eſſe non ſequitur ad non neceſſe eſſe, per regulã prioriſticam. nullum vnum ſequitur ad duo contradictoria. Quia autem poſſibile eſſe ſequetur ad neceſſe eſſe, probat dicens. ſi enim non ſequitur illius negatio ſequitur videlicet non poſſibile eſſe, cum de quolibet ſit neceſſarium aut affirmare aut negare. Et ita ſequetur ad neceſſe eſſe non poſſibile eſſe, quaſi ſi non poſſibile eſt eſſe, hoc eſt quare ſi ad neceſſe eſſe, ſequitur non poſſibile eſt eſſe, ſequetur impoſſibile eſſe, quia non poſſibile eſſe, & impoſſibile eſſe æquipollent, per regulam ſecundam. Igitur id quod neceſſe eſt eſſe, impoſſibile eſt eſſe, quod quidem eſt abſurdum, & ita oportet dicere ad neceſſe eſſe ſequi poſſibile eſſe, & ꝑ cõſequens ipſum poſſibile eẽ non ſequetur ad non neceſſe eẽ. Quia nihil ſequiẽ vel conuertiẽ cũ duobus cõtradictorĳs,

¶ Inſuper etiam ad poſsibile eſſe ſequitur non impoſsibile eſſe, ad hoc autem non neceſſarium eſſe ſequebatur, quare fieri poſſet ut id quod neceſſarium eſt, non neceſſarium ſit, quod quidem eſt abſurdum.

¶ Secundo arguit. poſſibile eſſe ſequitur ad neceſſe eſſe, Cõ.41. igitur ad poſſibile eſſe non ſequitur non neceſſe eſſe. deducit, quia vbi poſſibile ſequitur ad neceſſe eſſe, vale neceſſe eſt eſſe. igitur poſſibile eſt eſſe. Vltra. poſſibile eſt eſſe, igitur non impoſſibile eſt eſſe, per ſecundam regulam. Vltra. non impoſſibile eſt eſſe, igitur non neceſſarium eſt eſſe, quia per ſtoicos non neceſſe eſſe, & non impoſſibile eſſe conuertebantur, & ponuntur in vno angulo. Quare ſi poſſibile ſequetur & conuertetur cum non neceſſe eſſe, cum ipſum ſequatur ad neceſſe eſſe, tunc ad neceſſe eſſe ſequetur non neceſſe eſſe. Sic igitur per duas rationes patet hęc non conuerti, poſſibile eſſe, & non neceſſe eſſe. inquit. Inſuper etiam ſubaudi ad neceſſe eſſe ſequitur poſſibile eſſe, igitur non neceſſe eſſe non ſequitur ad poſſibile eſſe, quod deducit dicens, ad poſſibile eſſe ſequitur non impoſſibile eſſe. ad hoc per ſtoicos non neceſſe eſſe ſequebatur, quare fieri poſſet vt id quod neceſſarium eſt, non neceſſarium ſit.

¶ At uero neque neceſſe eſſe ſequitur ad poßibile. eſſe. Nec ad idem ſequitur neceſſe non eſſe. Ei nanque utrunque accidere poteſt, horum uero utrumuis uerum ſit, non erunt profecto illa uera, Id enim ſimul poßibile eſt eſſe, & non eſſe. At neceſſarium ſi eſt uel non eſt, non erit ad utrunque poſsibile.

¶ Hactenus fortaſſe probauit quòd poſſibile eſſe, & non Com.42. neceſſe eẽ non conuertuntur ſumendo poſſibile pro poſſibili alio, nunc quòd ſumendo poſſibile pro contingenti ad vtrunque, probat etiam quòd non conuertitur cum neceſſe eſſe, nec cum neceſſe non eſſe. Vtitur autem tali ratione. quodlibet contingens hoc modo ſumptum eſt ad vtrunque. Neceſſarium non eſt ad vtrunque ſiue ſit neceſſe eſſe ſiue neceſſe non eſſe, igitur neceſſe eſſe non poteſt conuerti cum poſſibili, nec neceſſe non eſſe. inquit. At vero neque neceſſe eſſe ſequitur conuerſim ad poſſibile eſſe, nec ad ipſum idem poſſibile ſequitur neceſſe non eſſe. Deinde accipit maiorem dicens, ei nanque videlicet poſſibili eſſe vtrunque accidere poteſt, quia conuertitur ad oppoſitam qualitatem. hęc eſt maior. Deinde ſumit minorem dicens. horum vero vtrumuis videlicet. vel neceſſe eſſe vel neceſſe non eſſe verum ſit, non erunt profecto illa vera, ambo videlicet eſſe & non eſſe, quod explicat dicens. id enim ſimul poſſibile eſt eſſe & non eſſe, quoniam poſſibile conuertitur ad vtrunque. Ad neceſſarium ſi eſt, vel non eſt, non erit ad vtrunque poſſibile, ipſum igitur neceſſe eſſe, & ipſum neceſſe non eſſe cum ipſo poſſibili conuerti non poteſt.

¶ Relinquitur igitur non neceſſarium non eſſe ſequi ad poſsibile eſſe. Hoc nanque uerum eſt de eo quod eſt neceſſe eſſe.

¶ Ex dictis dat quartam regulam, quòd. videlicet nega- Cõ.43. Quarta regula. tio prępoſita modo neceſſitatis, & poſtpoſita facit ęquipollere ipſi de poſſibili eſſe. Huius cauſa eſt, quia neceſſe eſſe, & poſſibile eſſe ſe habent vt ſubalternæ. nam ipſum neceſſe eſſe eſt vniuerſale temporis, ipſum poſſibili eſſe eſt particulare. Sed negatio præpoſita & poſtpoſita facit

ſita facit ęquipollere ſuo ſubalterno. Hęc igitur conuertuntur. non neceſſe non eſſe, & poſſibile eſſe. Et hę. non poſſibile non eſſe, & neceſſe eſſe. ☞Sed dices poſſibile eſſe ſtat cum neceſſe eſſe, & cum ipſo neceſſe eſſe non ſtat ipſum non neceſſe non eſſe, quaſi ſoluens inquit. Hoc nanq; videlicet non neceſſe non eſſe verum eſt de eo q̄d eſt neceſſe eſſe, aut fortaſſe ſic intelligit. hoc nanq; hoc eſt non poſſibile non eſſe verum eſt de eo, quod eſt neceſſe eſſe. Sic igitur in his accipitur æquipollentia per negationem prępoſitam & poſtpoſitam. Et ita patet quarta regula.

☞Hac enim etiam ratione contradictio fit ei quæ ſequitur ad non poßibile eſſe. Ad illud enim ſequitur impoßibile eſſe, & neceſſarium non eſſe. Cuius negatio eſt non neceſſarium non eſſe. Igitur & hæ contradictiones modo dicto ſe ſequuntur, atque nihil impoſſibile ſequetur, ſi ſic ponantur.

Com. 44. ☞ Perſuadet reſponſionem & regulam datam videlicet quod non neceſſe non eſſe ęquipolleat ad poſſibile eſſe. Et ait. quia hæc contradicit illi, non poſſibile eſſe. igitur ſequitur ad hanc. poſſibile eſſe, quicquid enim contradicit vni contradictoriorum ſtat cum altero. Quia autem contradicat ad non poſſibile eſſe, declarat, quia non poſſibile eſſe, & impoſſibile eſſe, & neceſſarium non eſſe conuertuntur. modo non neceſſe non eſſe contradicit illi. neceſſe non eſſe, nihil enim verius eſt contradicere quàm per negationem præpoſitam, & ita hę contradicunt. neceſſe non eſſe, & non neceſſe non eſſe. quare hęc contradicit illi. impoſſibile eſſe, & non poſſibile eſſe. quod erat probatio noſtra. inquit. Hac enim etiam ratione ipſum non neceſſe non eſſe contradictio fit ei quæ ſequitur ſiue eſt idem cum non poſſibile eſſe. Et ita ſi hæc. non neceſſe non eſſe, contradicit illi. nō poſſibile eſſe ſtabit cum hac. videlicet poſſibile eſſe, quia poſſibile eſſe & non poſſibile eſſe contradicunt. Quia autem non neceſſe non eſſe contradicat ad non poſſibile eſſe, probat. dices. ad illud enim. videlicet non poſſibile eſſe, ſequitur impoſſibile eſſe per ſecundam regulam, & neceſſarium non eſſe per tertiam regulam. Cuius neceſſe non eſſe negatio eſt per prepoſitam particulam non neceſſarium non eſſe. Igitur concludit, & hę contradictiones modo dicto ſe ſequuntur, atque nihil impoſſibile ſequetur, ſi ſic ponantur. Eſt igitur vis rationis, non neceſſe non eſſe contradicit ad non poſſibile eſſe igitur ſtat conuerſim cum poſſibile eſſe. Quarta itaque regula eſt. negatio prępoſita & poſtpoſita facit conuerſionem in his de neceſſario & poſſibili.

☞Dubitauit autem quiſpiam utrum ad neceſſe eſſe ipſum poßibile eſſe ſequatur. Nam ſi non ſequitur, contradictio, uidelicet non poßibile eſſe ſequetur. Et ſi quis dicat non hæc contradictionem neceſſe erit eum dicere contradictionem eſſe hanc uidelicet poßibile nō eſſe, quæ quidē ambæ de ipſo nec eſſe falſæ ſunt.

Com. 45. ☞Quoniam accepit ad neceſſe eſſe ſequi poſſibile. Idcirco dubitat vtrum ad neceſſe eſſe ſequatur poſſibile. Et primo arguit quod ſic. nam ſi ad neceſſe eſſe non ſequitur poſſibile eſſe, ſequetur ſuum contradictorium. videlicet non poſſibile eſſe, p̄ regulam contradictoriarum quę dicit q; de quolibet dicitur alterum. Vltra. ad neceſſe eſſe ſeq̄tur nō poſſibile eſſe. igitur ſequetur impoſſibile eſſe, per regulam æquipollentiarum; non poſſible eſſe dicentem valere impoſſibile eſſe, quod eſt abſurdum. Dices forte quòd contradictorium eius quod eſt poſſibile eſſe, eſt illud poſſibile non eſſe. per negationem poſtpoſitam, & licet hoc ſit contra regulam ſecundam. probat etiam non eſſe bene dictum. Et inquit quòd etiam hæc repugnat ad neceſſe, eſſe, non enim ſtant ſimul neceſſe eſſe, & poſſibile non eſſe. Per hanc itaque rationem poſſibile eſſe videtur ſequi ad neceſſarium eſſe.

☞At uero rurſus id quod idem eſt diuidi & non diuidi, atque eſſe & non poßibile uidetur. quare ipſum neceſſe eſſe, erit contingens non eſſe, quod quidem falſum eſt.

☞Ad oppoſitum arguit & probat quòd neceſſe eſſe non ſit poſſibile eſſe. nam poſſibile eſſe eſt ad vtrunque. Ipſum neceſſe eſſe eſt ad vnum. Non igitur poteſt neceſſe eſſe dici poſſibile eſſe, quia etiam diceretur poſſibile non eſſe. Et ita videtur quæſtio dubia pro vtraque ſui parte. Com. 46.

☞Perſpicuum itaque non omne quod poteſt aut eſſe aut ambulare, etiam oppoſita ualere. Sunt enim quædam in quibus non eſt uerum. Primum quidem in iis quæ non per rationem poſſunt, ut ignis poteſt calefacere, & potentiam habet irrationabilem. Hæ itaque potentiæ quæ per rationem ſunt, eædem etiam plurimorum ſunt contrariorum. Quæ autem ſine ratione ſunt, non omnes tales erunt, quia (ut dictum eſt) ignis non poteſt calefacere et non calefacere. Nec cætera alia quæ agunt ſemper. Quædam tamen poſſunt etiam per irrationabiles potentias ſimul oppoſita ſuſcipere. Dictum eſt autem hoc hac de cauſa, quia non omnis potentia oppoſitorum eſt ſuſceptiua, neque omnes eadem ſpecie dicuntur.

☞Soluit quęſtionem, vbi debes ſcire quòd vt in græco Com. 47. dinaton hoc eſt poſſibile deriuatur a diname hoc eſt potentia, ſic apud nos poſſibile dicitur a potentia, vt igitur potentia eſt multiplex, ſic poſſibile erit multiplex. Potentia vero eſt quædam actiua quędam paſſiua. Rurſus ſiue actiua ſiue paſſiua. eſt alia rationalis, alia irrationalis. Potentia itaque actiua irrationalis omnino eſt determinata ad eſſe, qua ratione dicetur potentia ſecundum dimidium. Paſſiua vero ſiue rationalis vt intellectus, ſiue irrationalis vt materia prima atque ſubiectum eſt indifferens ad oppoſita. Similiter actiua rationalis vt voluntas (vt nonnulli ſentiunt) eſt ad oppoſita. Propterea inquit. dictum eſt autem hoc ſiue hęc diuiſio de potentia ipſa dicta eſt ad inducandum quòd non omnis potentia oppoſitorum eſt ſuſceptiua, neque omnes eędem ſpecie dicuntur, vt viſus & auditus alterius ſpecie ſunt aliæ eiuſdem vt omnes viſus, vel omnes intellectus humani. Quare vt potentia alia eſt ad vnum dimidium tantum, puta ad non eſſe. Alia eſt ad vtrunque, ſic et poſſibile, quod denominatur a potentia iis modis dicetur. Hęc eſt ſolutio quęſtionis. verba tranſlatione patent. ☞Quo vero ad verba ipſa græca attinet, verbum illud hoſę, licet latine ſit quęcunque. hic tranſtuli omnes, quia ad aures ſonat magis.

☞Cum itaque potentiæ nonnullæ multiplices ſint, ipſum quoque poßibile non ſimpliciter erit. Sed aliud quidē cum in actu ſit

uerum erit, ceu pôt aliqd ambulare, cũ ambulat, et omnino aliquid poteſt eſſe, cum iam actu ſit, quod quidẽ poſſe eſſe dicitur: Aliud uero cum forſitan aget, ut poteſt quidpiam ambulare, quia forſitan ambulabit.

C.48. ¶ Accepit ipſum poſſibile dici non vno modo, per hoc ꝙ potentia non dicitur vno modo, nunc idem alitus explicando inquit. Cum itaq; potentiæ nonnullę multiplices ſit, cũ alia ſit ad vnum tantum, alia ad vtrunq;, ipſum quoque poſſibile, quod a potentia traducitur, non ſimpliciter ſiue vno modo erit, ſed etiam multiplex. Verbum illud multiplices gręce eſt omonie, & licet latine ſit, ęquiuoce, hic non ſonat vt ex poſitores & Boetius intelligũt. Vno igitur modo aliquid dicitur poſſibile pro eo quod ē de ineſſe, vt poteſt aliquid ambulare vel eſſe, cum ambulat, aut eſt iam. Alio modo dicitur pro eo quod nondum exiuit ad actum, ſed forſitan exibit. Vt poteſt quidpiam ambulare, quia forſitan ambulabit.

¶ Et hæ quidem potentia in rebus quæ mouentur duntaxat eſt. Illa uero etiã in immobilibus. At per utraſq; uere dicitur aliquid pôt ambulare aut eſſe, atq; quod ambulat & iam actu eſt, etiam ambulare poteſt. Poßibile itaq; de ipſo neceſſario hoc modo non ſimpliciter uere dicetur. ſed alio modo uere. Quare cum ad particulare uniuerſale ſequatur, ad ipſum neceſſe eſſe ſequetur poßibile eſſe non tamen omne.

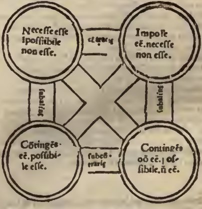
Com.49. ¶ Tangit differentiam & conuenientiam inter dictas potentias. & vult quod illa potentia quę eſt ad oppoſita ſolum locum habeat in his quę mouẽtur, eiuſmodi ſunt corruptibilia & variabilia. Potentia vero ad vnum tantum etiam in immobilibus reperiri poteſt. Dicimus enim ſolẽ poſſe oriri, deum poſſe eſſe, & talia. Ponit tamen conuenientiam ꝙ per ambas aliquid denominari poteſt poſſibile, vt tam id quod nondum eſt, ſed forſitan erit, quàm id quod ambulat, & iam in actu dicit̃ poſſe ambulare. Tũc quaſi reſponſionẽ epilogando ſoluit ad formam. & inquit. Poſſibile itaq; de ipſo neceſſario hoc modo ad vtrunque ſumptum non ſimpliciter vere dicetur. Sed alio modo vere dicitur, cum accipitur pro dimidio. quare infert, cum ad particulare vniuerſale ſequatur, ad ipſum neceſſe eſſe ſequetur poſſibile eē, non tamen omne, ſed ſecundum dimidium. Videtur enim ipſum neceſſe eē vt particulare quid, quia ad eſſe tantum, ipſum contingens vt vniuerſale, quia ad eſſe, & non eſſe. ¶ Quæruot iuniores vtrum neceſſarium ſit particulare reſpectu contingentis. Ego dicerem ꝙ contigens & neceſſarium poſſunt conſiderari reſpectu ſuppoſitorum temporis, & hac ratione ipſum neceſſarium ē vniuerſale, cum ſit de omni tempore, ipſum vero cõtingẽs eſt particulare, cum ſit de aliquo tempore. Aut reſpectu ſuppoſitorum rei, & hoc modo contingens eſt vniuerſalius ipſo neceſſario, cum competat mobilibus & immobilibus. Neceſſarium vero immobilibus tantum.

¶ Eſt itaq; etiam principium omnibus forte rebus, quæ ſunt aut non ſunt, ipſum neceſſarium atq; non neceſſarium, & reliqua ut ad hæc conſequentia conſideranda ſunt. Perſpicuũ nanq; eſt ex iis quæ diximus id quod eſt neceſſe eſſe, actu eſſe. Quare cum ea quæ, ſũt ſẽpiterna, priora ſint, ēt qd ē actu ipſa ptãte prius erit.

Com.50. ¶ Stoici ſumpſerunt ordinem æquipollentiarum ab ipſis contingentibus, & deinde per regulas contingentium dederuut ordines in aliis. Ariſtoteles igitur reprehendit eos, & probat ordinem eſſe ſumendum a neceſſariis ſiue non neceſſariis. Immo declarat ipſa neceſſaria ſiue non neceſſaria eſſe prima conſideratione, reliqua eſſe conſideranda, ut conſequentia ad hæc. Syllogizat autem hunc in modum ſempiterna, & ſemper in actu ſunt priora iis quę poteſtate ſunt. At neceſſarium eſt ſempiternum & ſemper actu. Igitur ipſum neceſſarium eſt primũ ipſo ineſſe, & ꝓpium ineſſe actu prius ipſa poteſtate. Stoici igitur naturalem ordinem non ſeruarunt in talibus eorum regulis.

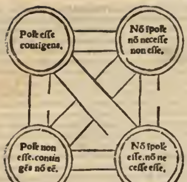
¶ Et hæc quidem ſine poteſtate actu ſunt, ut primæ ſubſtantiæ. Alia uero actu cum poteſtate ſunt, quæ quidem natura priora ſunt, tempore uero poſteriora. Alia uero nunquàm actu ſunt, ſed Poteſtate duntaxat.

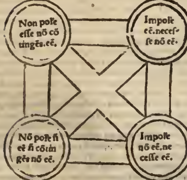
¶ Rerum igitur ordinem hoc modo Ariſt. cõſtituit, vt prima ſint quę ſine poteſtate actu ſunt, et ĩ hoc ordine collocant gręci ſubiectas diuinas atq; materia omnino ſeparatas. Poſt hęc & in ſecundo ordine ſunt, q̃ actu quidẽ ſunt, ſed cum poteſtate. & in hoc ordine collocant corpora ipſa quęuis. Hęc natura atq; præſtantia potentiam, & ſubiectum excellunt. materia. vero hæc tempore excedit, quod cum non ſit logicum, & metaphyſicis omitto. Poſt hęc in tertio ordine ſunt poſſia eē, quę quidem non ſunt, ſed poſſunt eſſe, & hac ratione poſſia ſunt, quia non ſunt, & eſſe poſſunt. Et in hoc ordine ſtatuunt motus, tempus, trãſmutationes. & id genus. Ab iis triplex orta ē enuntiationum materia. Alia quidem quando prędicatum ineſſe ſubiecto dicit̃, & non pôt nõ ineſſe, quę materia dicit neceſſaria vel impoſſibilis, ſi ſit ad non eſſe. Alia ē quam prędicatũ ineſt ſubiecto actu, poteſt tamen non ineſſe. & hæc dicitur materia de ineſſe. Tertia eſt in qua prędicatum non ineſt actu ſubiecto, ſed poteſt ineſſe, quę dicitur materia contingens. Ad omnium eorum quæ dicta ſunt declarationem deſcribamus figuram quadrangularem. Cõ.51.

¶ Circa igitur preſentem figurã primo debes ſcire ꝙ ꝓpõnes in his poſitę ſunt in terminis trãſcẽdẽtibus, ut ſint cões ad oẽs terminos, & ad oẽs q̃titates. Hoc .o. dat intelligere eſſe debere eſſe ſimiles in oĩbus p̃ter qualitates & modos. vñ pro regula in oĩbus in ſeruanda eſt, ut termini ſint ſimiles, & quãtitates ſimiles, ſolũ qi mõ differunt, et q̃litate. ¶ Secundo debes ſcire ꝙ leges harũ ſunt oĩno eędẽ vt illæ de ineſſe, etiã quo ad ſubalternas, in quibus potius inferne ſequuntur ſupernas, q̃ econtra. ¶ Tertio debes ſcire ꝙ vt in illis de ineſſe ęquipollentię accipiebantur per tres regulas in contradictoriis per negationem prępoſitã, in cõtrariis poſtpoſitã, in ſubalternis per prępoſitam & poſtpoſitam, ita in his. Quibus declaratis facile patet correptio figuræ ſtoicorum, quę hoc modo ſubſcribatur.

P oſſibile

¶ Hęc figura eſt ſecundum Ariſtotelis deſcriptionem, quæ corrigit illam ſtoicorum.

¶ *Particula quinta.*

Trum uero contraria ſit affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, atq; oratio orationi, ut illa quæ dicit. omnis homo eſt iuſtus. illi quæ dicit omnis hō eſt iuſtus, an quæ dicit. oīs homo eſt iuſtus. illi quæ dicit. omnis homo eſt iniuſtus, aut ut callias eſt iuſtus, & nō eſt callias iuſtus. callias iniuſtus eſt, quæ igitur nā harū contraria eſt.

66.52 DEBES ſcire q enunciationes bifariā intelligūtur opponi. vno modo penes oppoſitū modū enūtiādi vt cōtrarię. vt oīs homo eſt iuſtus. nullus homo eſt iuſtus, aut vt cōtradictoriæ, velut aliquis homo eſt iuſtus nullus hō eſt iuſtus. Alio modo opponi pñt penes oppoſita pdicata q̄ dicunt de eiſdē ſubiectis, vt homo ē iuſtus hō eſt iniuſtus. homo eſt bonus. homo eſt malus callias eſt albus. callias eſt niger. equus eſt bonus. equus eſt non bonus, & tales. His acceptis quidam dubitationem Ariſto. intelligunt poſitiue atque abſolute. hoc modo. videlicet vtrum propoſitiones opponantur penes contrarium modum enunciandi, an penes contraria predicata, ſed hoc ſtare non poteſt, quoniam in hoc libro non ſemel queſtio eſt abſoluta. ¶ Dictum eſt enim in primo, & hoc ſecundo, quod oppoſitio ſolum eſt in propoſitionibus ſecundum oppoſitum modum enunciandi, & nō ſecundum oppoſita predicata, quoniam enunciationes oppoſitę ſecundum contraria prędicata poſſunt eſſe ſimul falſę. vt lignum eſt homo albus. lignum eſt non homo albus. Cum igitur queſtio eſt ſoluta, non videtur rationabile q rurſus debeat repeti. ¶ Amplius hęc expoſitio ſolum intelligit de oppoſitione contraria, quod etiam falſum eſt, cum Ariſto. exempla det in contradictoriis ſingularibus, & contrariis vniuerſalibus. ¶ Melius igitur videtur mihi quòd litera ſit legenda comparatiue, vt gręci legunt, cum enim Ariſto. declarauit enunciationes bifariam opponi aut penes enunciandi modos, aut penes contraria predicata, petit nunc que magis opponuntur hæ que opponuntur penes oppoſitos enunciandi modos. vel illæ que opponūtur penes oppoſita predicata. Rurſus videtur quòd Ariſt. per enantia græce intelligat omnes oppoſitionis ſpecies ſiue cōtrarias ſiue contradictorias, vt exempla monſtrant. ¶ Quęrunt hic que oppoſitio ſit inter propoſitiones, quarū vna ſit vera altera falſa. ¶ Reſpondent nonnulli talem oppoſitionem eſſe contrarietatem. hæ enim contrariantur apud eos. homo eſt animal. homo eſt lignum. Perſuadent primo quia opponuntur, & non priuatiue nec relatiue nec contradictorię, igitur contrariæ. Secundo, illa oppoſitio conſurgit ex compoſitione propoſitionum facta ab anima, in quibus non poteſt eſſe niſi contrarietas. Tertio que ponunt aliquid non opponuntur contradictorię. Alterum enim contradictoriorum nihil ponit, vt Ariſto. inquit. Et ita concludunt tales propoſitiones, quarum vna eſt vera altera falſa opponi contrariæ. ¶ Sed hęc reſponſio friuola atque ſtulta videtur. Prima quia omnes aiunt inter ens & nō ens potius eſſe contradictionem, igitur ſi verum & falſum opponuntur potius contradictorie. eſt enim falſum non ens primo poſteriorum. ¶ Secundo ea per que declaratur primum principium diſiunctiuum factū ex partibus contradicentibus videntur plus quàm contradictoria, ſed Ariſto. quarto metaphyſice declarat illud principium. de quolibet eſt affirmatio vera vel falſa, & de nullo ambę, per hoc quòd nihil poteſt eſſe ſimul verū & falſum, igitur verum & falſum opponuntur plus quàm contradictorię, vt ita dicam. ¶ Tertio Ammonius, Boe. & Porphirius definierunt contradictorias hunc in modum contradictorię ſunt ꝓpōnes oppoſite quę diuidūt verū et falſum i quolibet. ¶ Demū Ariſt. in fine pmi porū idē ſentit, vt iis patet, q libros Ariſto. reuoluerunt. ¶ Propterea debes ſcire q verū et falſū pñt opponi icōplexe, vt entia et ñ entia. aut cōplexe. Si opponunī icōplexe, patet ea opponi cōtradictorię vt ens & nō ens. ſi cōplexe, ſic opponunī īterdū cōtrarię. Si colligunī a ꝓpoſitionibus cōtrariis. īterdū cōtradictorię ſi a cōtradictoriis colligant. Tūc rationes oppoſitæ p hāc diſtictionē oēs diluunī, vt intelligenti patet. Prima enī delet q verū & falſū vt in terminis opponunī cōtradictorię, vt diximus prio poſteriorū, qa vnū ſignificat ens alterū nō ens, vt in ꝓpoſitionibus opponūī non ſemper vno mō. Secūda tollit p idē, q verū & falſum vt in ꝓpōnibus cōſurgit ex cōpoſitione facta ab aīa, ſed vt in terminis nō ſic eſt. Tertia ēt euertitur, qm̄ verum & falſum, vt in propōnibus aliquando ponūt aliquid, aliquando nō ponūt, cū inſunt in ꝓpoſitionibus cōtrariis ponēt, i cōtradictoriis ponūt. At in terminis ſemp falſum nihil ponit. hęc ſunt pipathetice dicta, reliqua quę dicuntur ſunt extrinſeca a doctrina noſtra.

Margin notes: Prima expoſitio que ſhonis. — Cōfutatio — Expoſitio propria. — Q. 5. — Reſponſio aliquorum perſuaſiones primę poſitionis. — Cōfutatio primæ rō. — 2 — 3 — 4 — propria poſitio.

¶ *Si enim ea, quæ in uoce ſunt, imitētur ea quæ in anima ſunt, atque illic opinio contraria eſt que eſt contrarii, ueluti illa quæ eſt. omnis homo eſt iuſtus, eius quæ eſt. omnis homo eſt iniuſtus, etiam in his affirmationibus quæ in uoce ſunt eadem ratione ſe habere neceſſe eſt. Quod ſi illic non ſit opinio contraria eſt quæ eſt contrarii, neque affirmatio affirmationi contraria erit.*

ſed ea negatio quæ quidem dicta eſt. Quare conſiderandum eſt quæ nam falſa opinio opinioni ueræ contraria ſit, utrū ea quæ eſt de negatione, uel quæ contrariū eſſe ratiocinatur. Quod quidem hac ratione explico, eſt quædam opinio de bono ipſo q̃ ſit bonum uera. Alia uero q̃ nō ſit bonum falſa. alia rurſus q̃ ſit malum, quæ nam itaq; harum opinioni ipſi ueræ contraria eſt, atq; utrum ea per quam eſt contraria una ſit.

Cō.53 ¶ Nōnulli ardeliones volunt ꝙ in hoc textu Ariſt. ſoluat, & breuiter velit ꝙ enūtiationes ſint magis oppoſitæ, quæ ſunt ſecūdū oppoſitos enuntiādi modos, q̄ q̄ ſunt de cōtrarijs extremis. vlterius ex litera ſyllogizāt ſic hypothetice. ſi opiniones ſunt oppoſitę q̄ ſunt de oppoſitis. enuntiationes in voce erunt oppoſitæ, quę de oppoſitis. hęc ꝑſpicua eſt, qm̄ ea quæ ſunt in voce imitātur ea quæ ſunt ī mēte. deſtruitur aňs, ſed opīones nō ſunt oppoſitę q̄ ſunt de oppoſitis, ſed quę oppoſito mō enūtiāt. igitur nec enūtiationes. Quia ſi dicas ſylīm peccare ī logica, & cōtra regulas vltimi capituli primi priorū, iā hn̄t euaſiōis locū ꝙ Ariſt.

Expoſitio propria. arguit ꝑ cōſequētiā ī ipſo, in q̄ termini cōuertūtur. ¶ Mihi autē magis ad aures textus & Boetij atq; bonorū expoſitorū videtur eē alr dicēdū, ꝙ Ariſt. mouet vnā aliā qōnē, ex cuius ſolōne patebit ſolō ad principalē dubitationē. ¶ Eſt.n. dubitatio acceſſoria in opinionibus. vtrū. videlicet opinio contraria ſit quę de cōtrario. an quę cōtrarię enūtiat. Oñdit aūt qōnē hāc eē ad ꝓpoſitū ꝑ hoc, qa q̄les opiniones ſunt ī aīa, tales enūtiationes ſunt ī voce, hoc ē ſi opīones cōtrarię ſunt de cōtrarijs, et enūtiationes erunt cōtrarię quæ de cōtrarijs, & ſi econtra opīones contrariæ ſunt nō quę ſunt de cōtrariis, ſed q̄ cōtrario mō enūtiāt, et enuntiationes ipſæ. ¶ Et ꝙ hęc ſit expoſitio, lege literā. inqt. Si.n. ea quę in voce ſunt, imitētur ea q̄ ſunt in aīa, ſiue dianoetica ꝑte, atq; illic opinio cōtraria eſt q̄ ē cōtrarii, ut exēpla indicāt, etiā in iis affirmationibus q̄ ī voce ſunt eadē rōne ſe hr̄e neceſſe ē. Cōtra ēt ſi illic ſit opinio cōtraria ea quę ē cōtrarii, neq; affirmatio affirmationi in voce cōtraria erit, ſed ea negatio quę quidē dicta ē, cū igitur ita eſt in enuntiationibus. ut in opinionibus, erit dubitatio de opinionibus, & inquit. nā falſa opinio opīoni veræ cōtraria ſit, vtrū ea falſa opīo quæ ē de negatione, vel ea falſa opinio, quæ cōtrariū eē cōtēdit, qđ magis exēplo explicat. & inqt. ē quędā opinio de bono ipſo ꝙ ſit bonū. verbi cā. de virtute ꝙ ſit bona, & hęc eſt poſitio ṽa. alia ṽo de bono ut de virtute ꝙ nō ſit bonū, et hæc ē falſa. Alia rurſus falſa ēt ꝙ virtus ſit malū. quę erit nūc q̄ nā harū duarum falſarū ipſi poſitiōi veræ de virtute ꝙ ſit bona cōtraria ē, vtrū prima quæ eſt per cōtratiū enūtiandi modū, an ſecūda quę ē ꝑ contratiū ſiue priuatoriū prędicatū. & addit ēt dicēs, & vtrū ea per quā vel cui contraria ē ipſa poſitio vera ſit vna vel plures. Addit aūt hoc ꝑ cōtraria īmediata vt genitū & īgenitū. Eadē.n. vis ē de ingenito & de nō eſſe genito. de quolibet.n. dicitur aut genitū aut ingenitū, vt de quolibet dicitur eſſe genitū vel nō eſſe genitū. Propterea addit, & vtrū oppoſitio cōtraria & priuatoria habeat vim vnius oppoſitionis vel pluriū, nā in quibuſdam hn̄t vim vnius, ī quibuſdā vī duorū. ¶ Ex ijs patet Ariſt. ipſum nō ſoluere, ſed qōnē rurſus mouere de opīonibus, ex cuius nouę qōnis ſolōne patebit ſolō ad ꝑncipalē qōnem.

¶ Arbitrari itaque opiniones cōtrarias ex eo ita definitas eſſe, quia ſunt contrariorum falſum eſt. Nam boni quoniam bonum eſt, atque mali quoniam malum eſt eadem forſitan eſt opinio & uera, ſiue plures ſiue una ſit. Sunt autem hæc cōtraria, nō quidē quia cōtrariorū ſunt, ſed potius quia contrario ſeſe habēt mō.

¶ Anteq; ſolueret. qōnem principalem, vt diximus, interpoſuit qōnem de contrarietate opinionū, & qa ſolō primę qōnis apparebit ex ſolōne ſecūdę qōnis, quæ ē de contrarietate opinionū. Propterea nunc ſoluit qōnem ſecūdam, deinde ſoluit primā qōnem vt videbitur. Eſt igitur ſolō ſecundæ quęſtionis opiniones eſſe contrarias, non quia de contrarijs ſubiectis ſunt contraria predicata, vt de liberalitate quia bonum eſt. de auaritia, quia malum ē, ſed quia de eadem re ſunt predicata per contrarietate dicta, veluti de voluptate, quia bonum eſt, vt Epicurus autumat aut quia malum eſt, vt ſtoicus, & propterea non oportet definire contrarias opiniones, quatenus de contrarijs ſubiectis contraria predicata enuntiant, ſed potius qa de vna eademq; re contraria ſuſpicantur. Huius ſolōnis cauſam aſſignat, quia de contrarijs ſubiectis contraria predicata enunciando poteſt eſſe eadem opinio, eadem dico ſecundū conſenſum, quia ſibi pn̄t conſentire in veritate atq; compoſſibiles eſſe. Sunt enim hę ambæ compoſſibiles, liberalitas ē bonum, & auaritia ē malum. Ambæ quoq; ſecundū opinionem peripatheticorum. inquit. Arbitrari itaq; opiniones eſſe ita contrarias definitas, eo quia contrariorū ſunt, hoc eſt, quia contraria predicata ſuſpicantur de cōtrarijs ſubiectis, falſum eſt. Cuius rationem breuem ſubſcribit, & inquit. nam boni ut liberalitatis, quoniā bonū eſt, atq; mali vt auaritię, quoniā malū eſt, eadē forſitan eſt opinio. & quonam modo horum ſit eadem opinio ſubſcribit, & inquit. & ṽa. q.d. eadem eſt illorū opinio quę ad conſenſum atq; veritatē. propterea dixit forſitā, qa illorū nō eſt eadē opinio ſimpliciter, ſed quodāmodo vt generatiua. Sed qa poſſet quis dicere illorum nō eē eandem opinionem, quia illa ſunt plura prędicata de pluribus ſubiectis, propterea ſubiungit ſiue plures ſint ſiue vna. Vtroq;.n. mō vna opinio illorū eſt ſaltē quo ad veritatis conſenſum. Sic igitur opiniones cōtrariæ ſunt, quę de eadē re contraria ꝑdicata ſuſpicanť. Sed ſtatim obiiecet cauillator arguendo hęc nō eſſe contraria, qa contraria eſſe debet ſimplr̄ in totoq;, ac illa ſunt ſolū quo ad prædicata contraria, & non quo ad ſubiecta. igitur non ſunt penitus contraria. Propterea quaſi cauillū hunc refellendo ſubiungit. Sunt autem hęc contraria, non quidem quia contrariorum ſunt, hoc eſt penes cōtrarietatē ſubiectorum, ſed potius quia contrario ſeſe hn̄t modo. Et ita ſunt cōtrarię illæ opiniones contrarietatę ſumpta penes contrarietatem predicatorum & modi enuntiādi, & non ſubiectorum. Hęc eſt ſolō breuis & generalis.

¶ Si itaque boni una quidem opinio eſt, quoniam eſt bonū: alia uero, quoniam non eſt bonū. alia, quoniā aliquid aliud eſt quod non eſt aut eſſe poteſt. Harū quidē nulla profecto ponenda eſt, neque ea quæ ineſſe quæ nō inſunt creditur, neq; ea quæ nō ineſſe quæ inſunt extimatur, nam infinitæ ſunt ambæ, & quæ ineſſe creditur, quæ non inſunt, & quæ non ineſſe quæ inſunt putatur, ſed illæ in quibus eſt deceptio hæ autem ſunt in his, ex quibus generationes ipſæ proficiſcuntur, at generationes ipſæ ex oppoſitis ſunt, quare etiam deceptiones.

¶ Generatim interpoſitæ qōnis ſolōnē dedit et voluit oppoſitas opiniones eſſe, quę contrario modo ſuſpicantur de eadem re & viſus eſt velle cōtrario modo fieri, qñ de eadem re contraria predicata enuntiantur, ſed quia hoc non eſt ſimpliciter verum, nunc ſpeciatim declarat dictam ſolutionem. Vbi animaduerſione dignū quicquid velit Boetius de eadem re, vt de liberalitate eſſe vnam opinionem tantum veram. verbi cauſa: quia eſt bonum, plures Cōm.55

tamen

tamen falſę ſunt, vt ꝙ liberalitas non eſt bonum, & ꝙ eſt aliud quàm eſt, vt ꝙ eſt malum. opinari autem liberalitatem eſſe aliud quàm eſt, eſſe poteſt dupliciter, vt ꝙ eſt malum, quia ſibi inſunt quedam que non inſunt, vt fugiendū odioſum, turpe, & id genus, quæ malo īſunt, aut ꝙ ſit malum, quia ei non inſunt ea que inſunt. vt quia non eſt vtile, quia non eſt appetibile, quia non eſt honeſtum. Sic igiť liberalitatem eſſe aliud q̄ eſt vt malum, eſt dupliciter, vel quia ſibi ineſſe creditur ea que non inſunt, vel quia ſibi nō ineſſe creditur que inſunt. Ariſto. igitur vult opinioni veræ. videlicet. illi liberalitas eſt bonum, ſolum opponi eam opinionē falſam, que per negationē atque contradictionē eſt, vt illa. liberalitas non eſt bonū. hęc enim contradicūt. Nam prima eſt indefinita vel particularis affirmatiua. Scđa eſt indefinita negatiua, que ęquiualet vniuerſali negatiuæ. Illam vero que eſt per contrarietatē predicati nō vult opponi, quia poteſt vt viſum eſt ĝ infinita multiplicari. At opponi non eſt niſi vno modo, vt enim dicebatur vni vnum opponitur per ſe. Infinita vero per accidens. inquit. Si itaque boni vna quidem opinio eſt & vera, quoniam eſt bonū, vt ꝙ liberalitas eſt bonū. adieci aūt verbū illud ⌊ vna ⌋ quia cōſtructio gręca expoſcit ipſum. Alia vero eſt, quoniam non eſt bonum, & hęc eſt illa contradictoria. Indefinita enim negatiua valet vniuerſalem negatiuam. alia eſt, quoniam aliquid aliud eſt quod non eſt, nec eſſe poſſunt. vt ꝙ liberalitas eſt malum. Hæc enim illi incōpoſſibilis eſt. Dara diſtinctiōe docet, quę nā harū duarū ſit dicenda illi oppoſita. & inquit. harum qdē nulla ponenda eſt, ſupple illi oppoſita. q. d. nulla de numero earum quę ſub ſcđa continentur, quas explicat & inquit. nec ea qua ineſſe quę nō inſunt creditur vt ꝙ ſit malū quia fugiēdum, quia odioſum, quia turpe, neque ea qua non ineſſe, quę inſunt putatur vt ꝙ ſit malum, qa nō ē vtile, quia nō ē appetibile, qa nō ē honeſtū. cuius rōnē inqt. nā infinitę ſunt ambæ tā & ea qua ineſſe crediť quę non inſunt, q̄ & ea qua non ineſſe quę inſunt putať. Pōt. n. malū putari ineſſe liberalitati ꝑ infinita, ut qa turpe, qa in honeſtū, qa odioſum, & ſic de infinitis. ēt qa nō vtile, qa nō appetibile, & ſic de infinitis. Sic igiť patet q̄ nā nō ſit illi oppoſita. docet deinde q̄ ſit illi oppoſita, & inqt. ſed ille ī qbus ē deceptio ſunt oppoſitę hoc eſt q̄ cōtradicūt. & hoc declarat dicēs hę aūt ſunt in his ex qbus generationes ipſę ꝓficiſcunť, & generationes ipſę ex oppoſitis cōtradictoriæ ſunt q̄re & deceptiones, & ita opiōes oppoſitæ ſunt, q̄ cōtradictoriæ repugnāt. Sic igiť illi opioni q̄ eſt. bonū eſt bonū. hoc ē liberalitas ē bonū. ea opinio opponiť q̄ ē liberalitas nō ē bonū, q̄ equalet illi. nulla liberalitas eſt bonū, & non ea quæ eſt. liberalitas ē malū, nā ſiue ſit malū ꝑ hoc quod ē aliqd aliud q̄ eſt, vt qa odioſa, qa turpis, & id genus, ſiue ꝑ hoc quod nō eſt id quod ē. vt qa nō ē vtilis, qa nō ē honeſta, & id genus, nō pōt illi opponi, qa vtroq; modo oppoſita illi erūt īfinita mō vni vnū tm̄ opponiť, vt toties

Declaratio verborum.

diximus. ⁋ Quo vero ad v̄ba attinet, verba illa. ⌊ Aliarū qdē nulla ponēda ē, neq; quęcunq; eē qđ nō ē opinātur, neq; quæcūq; nō eē qđ ē. Infinitę. n. vtræq; ſunt, & q̄ eſſe opinanť, qđ nō ē, & q̄ nō eē qđ ē ⌋ nō bene a Boetio (ut mihi vr̄) intelliguntur. Primo, qa v̄bū illud ⌊ aliarū ⌋ qđ gręce ē allon, nō ad oēs alias referť, ſed ad ſpēs q̄ cōtinenť ſub ſecundo oppōnis mō. videlicet ad id qđ dicebať, qm̄ aliqd aliud ē qđ nō ē nec pōt. Illi. n. opinioni q̄ ē. liberalitas ē bonū generatim. duo tm̄ opponunť. videlicet et liberalitas nō eſt bonū, & liberalitas ē malū. Secunde v̄o oppōnis duæ ſunt ſpēs. Pōt. n. liberalitas dici malū, vel qa eē intelligiť aliquid aliud q̄ nō eſt, ut odioſum, ut turpe, & id genus. vel qa nō eſſe id qđ ē, vt qa nō eſt vtilis, qa non ē honeſta, et id genus. Igiť verbū illud ad ſpēs ſecunde oppōnis retulit & non ad genera, vt Boetius voluit. ⁋ Secundo vr̄ errasſe Boetius, nam nō tres oppōnes illi Ariſt. fecit, ſed duas. Secunda tn̄ ſubdiuiſa in duas alias, & hoc Boetius nō ꝑcepit. ⁋ Tertio qa verbū illud ⌊ opinanť ⌋ qđ gręce ē doxazuſin nō eſt deponēter intelligēdū, ſed paſſiue. q. d. credūtur. Nō. n. pōt conſtructio ad aliquid referri, vt intelligēti gręca v̄ba patet. vltertus v̄ba illa ⌊ Sed ī qbus eſt fallacia ⌋ ſiue deceptio. Boetius ad primū deceptionis retulit. Et. n. oīs deceptionis primū affirmatio & negatio, veluti cuiuſlibet generationis eſt ens & non ens, & in hoc recte Boetius intelligit. hæc quo ad tranſlationes ipſas.

⁋ *Si igitur quod bonum eſt, & eſt bonum, & eſt non malū, atque alterū quidem per ſe, alterum autem per accidens. accidit enim ipſi non malum eſſe, & eſt in unoquoque ea opinio magis uera quæ eſt per ſe, etiam falſa ſiquidem & uera. Ea igitur quæ eſt. quoniam non eſt bonum, quod bonum eſt. illius quæ per ſe eſt falſa eſt. Illa autem quæ eſt, quoniam malum eſt, eſt eius quæ eſt per accidens. Quare magis erit ea opinio falſa, profecto quæ eſt negatio boni quā ea quæ ē contrarij affirmatio.*

⁋ Hactenus Ariſt. & generatim & ſpeciatī ſoluit ſecundā qōnē, nunc vult dictā ſolōnē ꝓbare, ut mihi vr̄, & oībus expoſitoribus placet. Ad Huius primę rōnis robur ſumit quędā ordine quodā, & primo ſumit vnāquāq; rē & eſſe ipſam, & eē ſui contrarij negationē. verbi cā. liberalitas et eſt bonū, & ē non malū. Sumit ſecundo rē eē ipſam ꝑ ſe, & eē negationē contrarij per accidēs. verbi cā. liberalitas per ſe ē bonū, & ꝑ accidēs ē non malum, nam accidit ipſi liberalitati non malū eē, & hoc inquit. Si igitur quod bonum ē, vt liberalitas, & ē bonum, & ē non malum. hoc ē primum, atq; alterum quidē ꝑ ſe vt bonum. alterum vero ꝑ accidēs vt non malum. cuius rationē ſubſcribit. d. accidit. n. ipſi liberalitati non malum eſſe, hoc ē ſecundum. Et litera debet legi ſuſpēſiue, vt videbitur.

Co. 56.

Conſideratio verborum.

⁋ Quo v̄o ad v̄ba attinet, illud verbum ⌊ accidit ⌋ qđ gręce ē ſimbebyke, non eſt intelligēdum pro accidente proprie, quo ſolemus dicere album ſubſtantiæ accidere, ſed pro ſecundario atque non principali, quo modo dicimus riſibile accidere homini, quia ſecundo loco competit.

Dubitatio.

⁋ Sed occurres, nam videtur quòd tam negatio contrarii quàm affirmatio ſui per ſe primo modo inſit rei. Eſt enim liberalitas bonum per ſe primo modo. eſt nō malū per ſe primo modo. igitur non eſt alterum per ſe & alterū per accidēs.

Solutio Boetij.

⁋ Boetius per verbū ꝑ ſe intelligit eſſe tale per naturam, quo modo dicimus liberalitatē eſſe bonū ꝑ naturā, & auaritiā malū ꝑ naturā, & ꝑ verbū ꝑ accidēs intelligit tale nō per naturā.

Cōfutatio.

⁋ Sed hęc expoſitio nō cōuenit aliis. Tunc. n. corpus nō eſſet albū ꝑ ſe, & nō nigrū ꝑ accidēs, nā neutrū ē per naturā. & tn̄ Ariſto. primo poſteriorum ait lignum eſſe albū per ſe & nō nigrū per accidēs.

Solutio propria.

⁋ Melius igitur dicere Ariſto. velle ꝑ verbū per ſe eſſe tale immediate, & hoc modo lignum eſt albū ꝑ ſe, quia nō mediante aliquo. eſt tn̄ nō nigrū ꝑ accidens, q̄a mediante albedine.

Replica & ſolutio.

⁋ Sed replicabis lignum non eē albū per ſe, quia eſt tale mediante ſuperficie. Propterea intellige Ariſtotelem voluiſſe aliquid eſſe tale per ſe, hoc eſt per carentiam medii cōtrarii. tale aūt per accńs propter affirmationē cōtrarii. ⁋ Sumit tertio quòd ſi ſunt duę opiones veræ, ea verior eſt quæ ꝑ ſe vera eſt. Similiter ſi duę ſunt falſę, ea erit verior quę ꝑ ſe falſa eſt. cuius rei cauſa eſt, quia ita de falſo eſt cenſendum vt de vero. Ex hoc vult habere ꝙ ea opinio q̄ ē affirmatio ſui eſt verior, ea aūt falſior q̄ eſt negatio ſui. verbi cā. hæc eſt verior. liberalitas eſt bonū, q̄ͣ illa. liberelitas eſt non malū. Hęc autem falſior. liberalitas non eſt bonum, q̄ͣ illa liberalitas ē malū, nā ſemper veritas ꝑ ſe eſt magis

talis veritate ꝑ accidens,& falſitas ꝑ ſe ſimiliter magis talis falſitate ꝑ accidens.inqͭ.Et eſt in vno quoqꝫ ea opinio magis vera,quę eſt ꝑ ſe,ſupple ꝙ ea quę ē ꝑ accidens, ēt falſa ē magis ea quæ eſt ꝑ ſe falſa ꝙ ea quæ ē ꝑ accidens falſa,ſiquidē & vera. Idē nāqꝫ eſt iudicium de vero et falſo. propterea cōcludit id qđ vult hr̄e ꝑ hāc tertiā aſſumptionem,& ſquit. Ea igitur ſupple opinio quę ē, qm̄ nō ē bonū,quod bonū ē,illius ꝗ ꝑ ſe ē.videlicet. bonū ē bonū oppoſita,ſupple falſa ē,& ita hęc. bonū nō ē bonū.eſt ꝑ ſe falſa. Nam oppoſitum per ſe vero, videt́ per ſe falſum. Illa autem quæ eſt qm̄ malū eſt, ē oppoſita falſa eius quæ ē ꝑ accidēs vͣa. videlicet.illius.bonū ē nō malū,et ſic patet tertia aſſumptio,& hic terminat́ ī græco ſuſpēſio,et cōcludit ex ijs ſuppōnē quā vult, & inquit.quare magis erit ea opinio falſa,ꝑfecto ꝗ ē negatio boni.videlicet.bonū nō ē bonū,ꝙ ea ꝗ ē cōtrarij affirmatio. videlicet bonū ē malū.

Syll's litterę. Vn̄ ſyll's literę erit.magis falſum magis. vero magis opponitur.negatio boni magis falſa eſt ꝙ affirmatio mali, vt ex dcis patet.igit́ negatio boni magis opponit́ affirmationi boni,ꝙ affirmatio mali. ⁋ Animaduerſione dignum Ariſt.ſumpſiſſe exēplū de bono & malo loco oīum taliū, ſed accepit ipſum vt ſermo eēt notior. Voluit tn̄ hēe hanc vlēm,vt vnicuiqꝫ affirmationi ſecundū opinionem ſemꝑ magis componatur negatio ꝙ affirmatio contrarij.

⁋ *Falſus tamē circa unūquodqꝫ is maxīe exiſtit,q cōtrariā habet opinionē.cōtraria ſiquidē circa idem plurimum differant.*

Com.57. ⁋ Quid velit hic Ariſt.facere,non ſatis patet. nec ab expoſitoribus plane habemus.vē tn̄ Ariſtoteles remouere tacitam qōnē .poſſet nāqꝫ qs dicere. ſi negatio eſt maxima oppoſitio,cōtraria opinio eſt ne maxima oppoſitio? videt́ ſoluere. vbi debes ſcire aliqua eſſe maxime oppoſita, quæ nō maxime differunt,aliqua ēt maxime differe, quæ non maxime opponunt́. verbi cā.bonū et malū maxime differunt,qa ſub eodē genere maxīe diſtāt.nō aūt maxime opponunt́,qa nō cōtradictorię ſed cōtrarię opponunt́.Bonū vero & nō bonū,maxīe opponunt́, q ꝑ ſe opponunt́ , & cōtradictorię.nō aūt maxīe differunt, qa ſub nullo genere maxime diſtant. ⁋ Ad oppoſitū,opiones contrariæ maxīe differūt,nō aūt maxīe opponunt́.cōtradictorię aūt maxīe opponunt́,nō tamē maxīe differūt.inqͭ. Falſus tamē circa vnū qđqꝫ is maxīe exiſtit , q cōtrariā habet opinionē, cuius cām ait. Cōtraria ſiqdē circa idē genus maxīe differunt,& ita opiniones cōtrarię maxime diſtāt ī rōne differentiæ,& non in rōne oppōnis. Cōtradictoriæ aūt diſtant maxīe in rōne oppoſitionis , nō aūt in ratione differentię. Hęc mihi videntur de hoc textu. ſi vero tu aliter ſenties , laudo. hunc enim locum non aliter intelligo . Boetius vero nimis verbis Ariſto. addictus ſenſum non multum obſeruat.cæteri gręci grammatici ſunt potius.

⁋ *Si igitur harum opinionem.altera contraria quidem eſt. Magis autem eſt ea contraria , quæ negationis eſt,perſpicuum eſt profecto hanc contrariam eſſe.*

Cō.58. ⁋ Epilogat vim ratiōis quaſi ſub forma hypothetica hoc modo . Si igit́ harū opinionū altera tm̄ contraria quidem eſt,quia nō poſſunt ambę eſſe contrariæ , qa vni vnū tm̄ eſt contrarium.magis autē eſt ea contraria illarum,q eſt negationis,& non quæ eſt contrarij affirmatio, ut probatum eſt,profecto perſpicuum eſt hanc tm̄ . videlicet ꝗ eſt negatio cōtrariam illi eſſe. Et ita illi liberalitas ē bonū hęc tm̄ contraria eſt.liberalitas nō eſt bonū , & nō illa. liberalitas eſt malum. Hęc eſt concluſio & ſyllogiſmi vis. Quo vero ad verba attinet verbum illud contraria quod græce eſt enantia.hic non ut in primo libro ſumitur,ſed pro oppoſita.ſumpſit enim ſpeciem pro genere.

⁋ *At ea quæ eſt q. bonum eſt malum,compoſita eſt,quando quidem neceſſe eſt,forſitan opinari illud idem non eſſe bonum, quod quidem eſt malum.*

⁋ Boetius videtur velle Ariſtotelē ponere nunc ſcdam rationē,ꝗ talis ē , ea duarū falſarū ſimplici veritati oppoſita eſt,ꝗ ē ſimplex & nō quæ ē cōpoſita. At affirmatio contrarij. verbi cā.bonū ē malū , nō eſt ſimplex ſed cōpoſita. cōtinet.n.illā.bonū nō ē bonū.quicqd .n. eſt malū non eſt bonum,& non econtra. Pōt.n.aliquod non eſſe bonū, & tn̄ non eſt malū, vt heremita extra ciuitatē , vt Auer. ait. Igit́ affirmatio contrarij non eſt ſimplici veritati oppoſita,ſed ſolum ipſius negatio.hæc videt́ ratio Boetij . Quę Cō.59.
gdē quo ad rē ipſam bona eſt.non tn̄ literę conſonat,nam in gręco litera inuenitur aduerſatiue, niſi (aūt) ipſum qđ gręce eſt de,pro inſuper aut propterea legat́. Vel aliter dici pōt ꝙ Ariſto.remouet tacitā dubitationē,[nā dubitabit aliquis.ſi negatio ſit tm̄ oppoſita, qualis eſt affirmatio cōtrarij,vt bonū eſt malū.Rn̄det & inqͭ. At ea ꝗ ē ꝙ bonū ē malū,ꝗ ē affirmatio contrarij,cōpoſita ē, hoc ē continens ſimplicē negationē,& ita quaſi videt́ illi ſimplici veritati ꝑ accidēs oppoſita,non quidē ratione ſui, ſed rōne ſimplicis negationis,ꝗ in ipſa continet́ , & ſic videt́ illi oppoſita ꝑ reductionē,quatenus omne ꝑ accn̄s reducit́ ad ꝑ ſe,& ꝙ affirmatio cōtrarij contineat negationē,probat & inqͭ,qn̄quidē neceſſe ē forſitā opinari illud idē non eſſe bonū,& ſupple tu ī græco,quod quidē eſt malum. ī plus n.eſt non bonum ꝙ malum , & propterea affirmatio cōtrarij dicitur compoſita & quaſi cōplicans. adiecit[forſitā]quia nondū patet an plus ſit nō bonū , ꝙ ſit ipſum malū.hoc.n.nō patet,niſi ſciat́ an īter bonū & malū det́ mediū. Quo vͦo ad verba attinet verbū illud[cōpſita]græce ē ſimpeplegmene,qđ Boetius trāſtulit implicita , alij connexa,ſed quocūqꝫ modo ſit, affirmatio cōtrarij dicit́ eſſe cōpoſita,qa cōtinet negationē. Vnde & Ariſt . ī poſtprędicamentis ait cōtradictionē eſſe vniuerſaliorē oppoſitionem,qa ī omnibus alijs includitur hæc quoad verba.

Qualis expoſitio Boetij.

Expō propria.

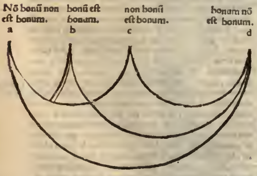
⁋ *Præterea & ſi in quibuſdā ſimiliter ſeſe habere oportet,etiā hic uidebitur profecto bene eſſe dictū . Nā aut ubiqꝫ aut nuſquā oppoſitio contradictionis eſt . At quibus contrarium ipſum non inuenitur:Ea quidem de his eſt falſa,quæ ipſi ueræ opponitur, nam qui hominem non eſſe hominem arbitratur is falſus eſt. Si igitur hæ negationes ſunt contrariæ,etiam aliæ contrariæ erūt, quæ oppoſitionis contradictionis ſunt.*

⁋ Secundo arguit ſic , ſi in aliquibus opinio falſa opinioni Com.60.
verę opponitur,quę eſt contradictionis ſiue negationis. in omnibus & in hoc quod diximus de bono ita erit . At in aliquibus opinioni verę ea falſa opponitur,quæ eſt contradictionis , & non quæ eſt affirmatio contrarij. Igitur hic & in omnibus ita erit.probat maiorem. Nam hæc eſt natura contradictionis, aut vt in nullis , aut vt in omnibus in quibus inuenitur oppoſitio,inueniatur. Eſt enim vniuerſalis & in omnibus includitur vt dictum eſt. Minor vero patet in ſubſtantijs & quantitatibus . In his enim non eſt affirmatio contrarij,cum ī his non ſit contrarium , & tamen inuenitur oppoſitio.inquit, Pręterea & ſi ī qbuſdam ſimiliter ſeſe habere oportet, & ſupple falſa oppoſita verę ſit negatio & non affirmatio cōtrarij,etiam hic, & ſupple in oībus videbitur profecto bene eſſe dictū, ut negatio falſa ſit oppoſita verę affirmationi & non affirmatio contrarij. Hęc ē maior,cuius probationem affert.d. Nam aut vbiqꝫ aut nuſquàm oppoſitio contradictionis eſt . Dictū enim eſt eius naturam eſſe talem, ut aut in omnibus , aut

in nullis

in nullis in quibus aliꝙ inueniuntur oppoſitiones, ipſa inueniatur cum ſit vl'is & in omnibus incluſa. Deinde addit minorem, quę eſt poſitio añtis, & illius probationem complicat, & inquit. At in quibus contrarium ipſum non euenit, veluti in ſubſtātijs & quantitatibus, ea quidem de his eſt falſa quę ipſi veræ opponitur. Hoc eſt ſolum contradictio ſiue negatio affirmationi verę opponitur, quod probat exemplo, & inquit. nam qui hominem non eſſe hominem arbitratur, is falſus eſt, & per negationem ſupple illi affirmationi, quæ eſt homo eſt. homo opponitur. Deinde epilogat totam rationem, & inquit. Si igitur hę negationes in quibuſdam, ſupple ſunt contrarię. etiam alię & in omnibus alijs contrariæ erunt, quæ contradictionis oppōtes ſunt. accepit hic contrarium dū dixit [contrariæ erūt] pro oppoſito, vtitur enim ſpecie pro genere. Hęc quo ad rationem atq; verborum expoſitionem. ¶ Animaduerſione dignum illam diſiunctiuam oppoſitio contradictionis aut vbiq; aut nuſq̄ eſt, eſſe falſam de rigore logico, veluti illa etiam. omnis homo eſt albus, aut nullus homo eſt albus. Diſiunctiua enim ſemper inter partes contradictionis diſiungit, ut diximus in primo libro. Sed ad ſenſum Ariſt. vera eſt, quia illa eſt natura contradictionis. Cum.n. ſit oppoſitio vniuerſalis in omnibus incluſa, oportet vt ſit aut in omnibus in quibus oppoſitio reperitur, aut in nullis, & propterea ſecundum ſenſum Ariſt. vera eſt.

¶ Preterea ſimili ratione ſeſe habent, non bonum non eſt bonum, et bonum eſt bonum, ueluti et ille non bonum eſt bonum, et bonum non eſt bonum. illi igitur opinioni ueræ quæ eſt non boni, quoniam non bonum eſt, quæ nam eſt contraria? Non enim ea quæ aſſerit, quoniam malum eſt, hæc enim erit nonnunquam cum illa ſimul uera, at nunquam fit ut uera ueræ contraria ſit. eſt enim aliquid non bonum malum, quare ſimul ueræ erunt ambæ. Nec item ea quæ aſſerit non bonum non eſſe malum. eſt enim & ipſa uera, etenim hæc erit ſimul uera. Reſtat igitur illi opinioni quæ aſſerit non bonum non eſſe bonum, contrariam eam eſſe quæ aſſerit non bonum eſſe bonum. eſt enim hæc falſa. Quare et quæ aſſerit bonum eſſe bonum ea erit contraria quæ aſſerit bonum non eſſe bonum.

Com.61. ¶ Tertio arguit Ariſto. per locum a commutata proportione hoc modo. vt a. ad. b. hoc eſt ut opinio aſſerens non bonum non eſſe bonum, quod eſt in angulo. a. opinionem quę aſſerit bonum eſſe bonū quod eſt. b. ſic. c. ad. d. hoc eſt opinio aſſerens non bonum eſſe bonum quod eſt. c. ad opinionem quæ aſſerit bonum non eſſe bonum quod eſt, d. Nam ambę primę ſunt verę, & ambę ſecundę ſunt falſæ, & ſic maior eſt vera. Igitur vt primum ad tertiū, ita ſecundum ad quartum. at ipſi. a. primo oppoſitum ē ipſum. c. tertium, ut probabitur. Hæc enim opponuntur. nō bonum non eſt bonum. & non bonum eſt bonum. Igitur ſecundum & quartū opponuntur. videlicet bonum eſt bonum & bonum non eſt bonum. quod eſt intentum. De ratione tangit maiorem, & inquit. Prætera ſimili ratione ſeſe habent. non bonum eſt bonum. & bonum eſt bonum. veluti & illę. non bonum eſt bonum, & bonum nō eſt bonum, nam illæ ſunt ambæ verę, hæ autem ambę falſæ hęc eſt maior, quæ licet in greco non hoc ordine ponatur tamen nihil deficit, & ſenſus is eſt. deinde tangit minorē ſub forma dubitationis, & īquit. Illi igitur opinioni veræ quę eſt non boni, quoniam non eſt bonum, quę nam eſt contraria ſiue oppoſita? Non enim ea quę aſſerit non bonum eſſe malum, vel quoniam malum eſt. Hæc enim erit non nunq̄ ſimul cum illa vera. at nunq̄ fit ut vera verę cōtraria ſit. Quia autem poſſit ſimul cum illa vera eſſe, ꝓbat & inquit. Eſt enim aliquid non bonum malum, ut auaritia. & ita hę ſimul ſtant. non bonum non eſt bonum, & non bonum eſt malum. nam auaritia non eſt bonum, & auaritia eſt malum, quæ tamen non bonum dicitur, & ita illi quæ aſſerit non bonum non eſſe bonum. non poteſt eē oppoſita hæc quæ aſſerit non bonum eſſe malum, cū ſtēt ſimul, ſintq; ambæ verę. Hic ſolet ſumi illa diuulgata maxima. veritas nunq̄ veritati repugnat, de qua poſtea dicemus. Nec item ea quę aſſerit non bonum non eſſe malum, propter rationem eandem quam ſubdit. d. Eſt enim & ipſa vera. etenim hęc erit ſimul vera, eſt quidem vera, quia hypocentaurus, non bonum non eſt malum, quia nō eſt. eſt autem ſimul vera, quia hypocentaurus non bonum & non eſt bonum, & non eſt malum, cum non ſit, et cum nec affirmatio cōtrarij nec negatio contrarij poſſit illi opinioni eſſe oppoſita, concludit. Reſtat igitur illi opinioni quæ aſſerit non bonum non eſſe bonum, eam eſſe contrariam quę aſſerit non bonum eſſe bonum. negatiuæ enim de ſubiecto infinito opponitur affirmatiua de eodem ſubiecto, cuius cauſam ſubdit dicens. hęc enim falſa ē, & illi incompoſſibilis. hęc eſt minor & illius probatio, tunc dat cōcluſionem & inquit. Quare et quę aſſerit bonum eſſe bonum. ea erit contraria, quæ aſſerit bonum nō eſſe bonum, & hęc eſt propoſita concluſio. ¶ Et ait Boetius in commentationibus huius loci hunc ſyllogiſmum eſſe cæteris validiorem, quia eſt e proportione commutata. quę argumentum efficit pollentiſſimum. Mihi vero videtur ſyllogiſmū hunc eſſe dialecticum et non valere niſi in numeris per ſe. in cæteris autem per accidēs. Propterea hic aut non valet, aut per accidens habet vim, qua ratione fit vt hic ſyllogiſmus non ſit hic poſitus vt validus, ſed ut indicaret hāc poſitionem de contrarietate opinionum, etiam conuenire rationibus mathematicis.

Maxima

Que Boetius Expoſitio propria.

¶ Verum perſpicuum eſt nihil intereſſe, et ſi affirmationē ipſam uniuerſalem ponamus. Erit enim tunc uniuerſalis negatio contraria opinioni, nanque quæ aſſerit omne quod eſt bonum bonum eſſe, ea erit contraria, quæ nullū bonū bonū eſſe, aſſerit, eam nanque opinio quæ bonum bonum eſſe arbitratur ſi uniuerſaliter ſumatur, eadem erit illa quæ aſſerit quodlibet bonum eſſe bonum. At hæc nihil ab illa differt, quæ aſſerit omne bonum eſſe bonum. ſimilis eſt et de non bono ratio.

¶ Dum Ariſtoteles diſputauit de contrarietate opinionum vſus eſt enuntiationibus indefinitis. vt illa bonum eſt bonū, & illa. bonū non eſt bonum. Propterea aliquis poſſet arbitrari quę dixit non eſſe intelligenda niſi de ſubcontrarijs, quę ſunt aut particulares aut indefinitæ. Propterea Com.62.

docet nunc vti illis ad oppoſitionem & contrariam et cõtradictoriam. Contradictoriam quidem, ſi altera vl'is altera particularis ſumatur. hæ enim erunt contradictoriæ, bonum quoddam eſt bonum, & nullũ bonum eſt bonum. ſi indefinita affirmatiua particulariter, & negatiua vl'iter intelligatur, vel econtra indefinita negatiua particulariter, & affirmatiua vl'r ſumatur. Contrariam vero, ſi ambę vniuerſaliter ſumantur, vt omne bonum eſt bonum, & nullũ bonum eſt bonum, & propterea verbum illud enantia, vbiqꝫ pro oppoſita ſumpſit. Animaduerſione dignum, ꝙ licet indefinita poſſit accipi et particulariter vl'r, ꝑ qualitate materiæ, ut in materia contingenti particulariter. In materia autem neceſſaria vl'r. indefinita tamen negatiua ut dicit Alexan. ſed magis vergit ad vl'em negationem, affirmatiua vero ad particularem affirmationem, et propterea hę duæ, bonum eſt bonum, et bonum non eſt bonum. vim habent contradictoriarum & non contrariarum, & hoc inquit. Verum perſpicuum eſt nihil intereſſe, & ſi affirmationem ipſam vniuerſalem ponamus. erit enim, ſupple, tũc vniuerſalis negatio illi contraria, & dixit hoc, quia hactenus affirmationem particulariter & negationem vniuerſaliter accepit, & ita ut contradictorias ſumpſit, nunc autem docet illas ſumi vt contrarias, & hoc exponit dicens, opinioni nanqꝫ quæ aſſerit, omne quod eſt bonum bonum eſſe, ea erit contraria quę nullum bonum omne, bonum aſſerit, cuius cauſam inquit. Ea nãqꝫ opinio, quę bonum, bonum eſſe arbitratur, ſi vniuerſaliter ſumatur, eadem erit illi quæ aſſerit quicquid eſt bonum vel quodlibet bonum eſſe bonum. Ad hęc nihil ab illa differt, quæ aſſerit, omne bonum eſſe bonum. Addit, ſimilis eſt ratio & de non bono, quia poteſt etiam ſumi vniueſaliter, & ita vult hactenus eſſe ſumptas eiuſmodi enunciationes ut contradictorias, quia indefinita affirmatiua particulariter, negatiua autem vniuerſaliter vſus eſt. nunc autem docuit illas ſumi vt contraria, ſi ambæ vniuerſaliter ſumantur, hæc quo ad dubitationem. ¶ Ex his colligi poteſt ea diſtinctio quæ

Quotuplex particularis. dicetur primo priorum, ꝙ particularium enuntiationum, quędam eſt talis per naturam, ut homo eſt albus, quia aliquis homo eſt albus vt Schyta, & aliquis homo non eſt albus, vt æthiops. quædam talis poteſt, vt aliquis homo eſt animal, non enim aliquis homo eſt animal, quia aliquis homo eſt animal, & aliquis homo non eſt animal, ſed quia omnis homo eſt animal. Similis ratio eſt & de

Quot vniuerſales. negatione. ¶ Amplius & vniuerſalium, quędam eſt vniuerſalis per naturam, vt homo eſt animal, hæc enim eſt vniuerſalis ſiue addatur ſignum vniuerſale ſiue non, quędam poteſt, vt omnis homo eſt albus. hæc vniuerſalis

Quot modales. eſt poſitione & non natura. Similis diuiſio effici poteſt in modalibus, nam quędam eſt poſitione poſſibilis, quędam natura poſſibilis, et in cęteris ſimiliter. Verum de his in libro priorum abundantius dicemus.

¶ Quare, ſi in opinione ita res ſeſe habet, & affirmationes atqꝫ negationes quæ ſunt in uoce ſigna ſunt earum que ſunt in anima. patet & affirmationi contrariam quidem eſſe eam negationem, quæ uniuerſaliter de eodem exiſtit. ut huic, omne bonum eſt bonum, aut omnis homo eſt bonus, hanc, nullum bonum eſt bonum, aut nullus homo eſt bonus. contradictoriæ uero oppoſitam, hanc, non omne bonum eſt bonum. uel non omnis homo eſt bonus. Patet inſuper fieri non poſſe, ut ueræ uera contraria ſit ſiue opinio ſiue oratio. contrariæ ſiquidem circa oppoſita ſint. Ipſa autem uera circa idem eſſe poſſunt. non autem contraria ſimul eidem ineſſe poſſunt.

Com. 65. ¶ Hactenus ſoluit ſecundam queſtionem de contrarietate opinionum. Nunc ex ſolutione huius redit ad ſolutionem primę queſtionis. Fuit enim prima queſtio vtrum affirmationi magis oppoſita ſit negatio an affirmatio contrarij, vt illi, bonum eſt bonum. ſit magis oppoſita hæc. bonum non eſt bonum, vel illa, bonum eſt malum. Soluit nunc, & hę ſolutione ſecundę, docet duo in ſolutione primę queſtionis. quorum primum eſt, affirmationi eſſe oppoſitam negationem & non affirmationem contrarii. Secundum eſt, affirmationi verę non eſſe oppoſitam negationem veram vel affirmationem contrarii veram per illam vniuerſalem, vero nihil verorum oppoſitum eſſe poteſt, inquit. Quare ſi in opinione ita res ſeſe habet, & affirmationes atque negationes quę ſunt in voce, ſigna ſunt earũ quę ſunt in anima. Opiniones enim in anima ſunt affirmationes vel negationes, enuntiationes vero illarum ſigna ſunt. Si inquã ita eſt in opinionibus quę ſunt mentales enuntiationes, patet & affirmationi contrariam quidem eſſe eam negationem, quę vniuerſaliter de eodem exiſtit, quod exemplo indicat & inquit, vt hic, omne bonum eſt bonum, aut omnis homo eſt bonus. hanc, nullum bonum eſt bonum, aut nullus homo eſt bonus. Et hoc ſi vtamur indefinitis vniuerſaliter, contradictorię vero oppoſitam hanc, non omne bonũ eſt bonum, vel non omnis homo eſt bonus, & hoc ſi vtamur indefinitis vniuerſaliter & particulariter. ¶ Hæc de primo. Deinde concludit ſecundum & inquit. Patet inſuper fieri non poſſe, vt verę vera contraria ſit, ſiue opinio, hoc eſt ſiue in anima ſit ſiue oratio, hoc eſt ſiue in voce ſit, accepit enim verbum illud antiphaſin pro oratione & non pro contradictione. Probat hoc ſic, contraria ſunt oppoſita, pura non ſunt oppoſita, igitur vera non ſunt contraria. De ratione tangit maiorem. d. contrarię ſiquidem circa oppoſita ſunt, & ſupple, oppoſitę. hęc eſt maior. Deinde tangit minorem & inquit. Ipſa autem vera circa idẽ eſſe poſſunt, & non oppoſita circa oppoſita. Addit repetitionem maioris dicens, non autem (vt dictum eſt) contraria ineſſe poſſunt eidem. Repete cõcluſionem videlicet, igitur vero nullum verum eſt contrarium. & ſic patet ſolutio primæ quæſtionis, & concluſio libri. ¶ Theophraſtus, vt gręci narrant, aduerſus Ariſtotelem opinatur contrarietatem eſſe maiorem oppoſitionem ipſa contradictione. Vtitur autem definitione contrarietatis, nam dicitur ipſa contrarietas maxima diſtantia, diſtantia autem oppoſitio eſt quædam, igitur contrarietas ipſa erit maxima oppoſitio. ¶ Poteſt idem pro Theophraſto confirmari, nam contradictio poteſt ſaluari in minima oppoſitione vt in relatiuis. Igitur ſui natura non eſt maxima. ¶ Ad rationem vero Ariſto. ſoluit Theophraſtus, non enim contrarietatem ad contradictionem reducit, ſed contra potius, ſiquidem ad maius ſemper ipſum minus reducatur. Sed quicquid ſit de poſitione Theophraſti, Poſitio Ariſtotelis eſt veriſſima. nam omne minus commune ad magis commune, & omne per accidens ad per ſe reducitur. At demonſtrauit Ariſtoteles contrarietatem eſſe minus communem, eſſeque oppoſitionem fere per accidens ac compoſitam, quo ad illud quod habet de contradictione. ideo ad rationem Theophraſti dici poteſt contrarietatem eſſe maximam differentiam, non autem maximam oppoſitionem. Confirmatio quoque nulla eſt, quia & ſi contradictio poteſt ſaluari in minima oppoſitione, etiam ipſa potes ſaluari in maxima, & propterea per confirmationem ipſam nihil demitur ab opinione Ariſtotelis. vnde & Ariſtoteles primo poſteriorum deſcribit contradictionem eſſe oppoſitionem cuius per ſe non eſt medium inuenire. in ceteris vero medium per accidens non inuenitur, quatenus reducuntur ad contradictionem. hæc pro Ariſtotele dicerem. ¶ Quęrunt hic iuniores,

Quæ theophraſtus contra Ariſto.

Defenſio Ariſto.